

II.

AZ EGYETEM TÖRTÉNETE

MDCCCCXV—MDCCCCXVI-BAN.

Az egyetemi év alább közrebocsátott részletes története hat fejezetre oszlik, ú. m.:

- I. Tanerők.
- II. Hallgatóság.
- III. Intézetek.
- IV. Egyetemi háztartás.
- V. Egyetemi kormányzat.
- VI. Egyetemünk és a háború.

E főcímek keretén belül az alcímek is az előző évtizedben készült évtörténetek beosztásához igazodnak, hogy az egyes intézményekre vonatkozó hiteles följegyzések a későbbi időkben is könnyen feltalálhatók, csoportosíthatók s feldolgozhatók legyenek.

(A szíves érdeklődők a tanácsjegyző szerkesztésében megjelenő ezen forrásmunka esetleges hiányaira méltóztassanak a rektori hivatalt levelező-lapon figyelmessé tenni, hogy jövőben az újabb kívánalmaknak is *lehetőleg* megfelelhessünk.)

A) Tanári személyzet.

A tanári állományunk általános képe a következőképpen alakult:

1847-48. évi tanév kezdésénél a következő volt:

I. FEJEZET.

TANERŐK.

A) Az előbbiekből az alábbiak voltak a tanári állományunk tagjai:

A) Tanári személyzet.

A tanerők létszámának általános képét a következő négy táblázat tünteti fel.

a) A tanerők összes létszáma a következő volt:

Karok	Melyik félévben?	Nyilv. rendes tanár	Címz. és jell. s címzetes rendes tanár	Nyilv. rendkív. tanár	Címz. és jell. s címzetes rendkív. tanár	Helyettes tanár	Magántanár	Tanárhelyettes	Előadó, meghívott szakférfi	Szaktanító	Adjunktus	Tanársegéd	Összesen
Hittudományi kar	I.	10	.	2	.	.	.	2	1	.	.	.	15
	II.	10	.	2	.	.	1	2	1	.	.	.	16
Jog- és államtud. kar	I.	23	.	.	8	.	29	.	.	.	.	.	60
	II.	22	.	.	9	1	29	.	.	.	.	.	61
Orvostudom. kar	I.	22	.	7	22	.	104	.	.	.	13	94	262
	II.	22	.	7	29	.	110	.	.	.	13	94	275
Bölcsészettud. kar	I.	45	3	4	9	2	71	.	2	9	6	24	175
	II.	45	2	4	9	2	76	.	2	11	6	24	181
Összesen	I.	100	3	13	39	2	204	2	3	9	19	118	512
	II.	99	2	13	47	3	216	2	3	11	19	118	533

b) Az előadások és az előadást tartott tanárok száma és részletes megoszlása:

α) Az első félévben.

Tudományszak	Előadások		Tanerők							
	száma	heti óra-száma	rendes tanár	rendkív. tanár	helyettes tanár	magántanár	előadó	tanító	középsk. tanár	ÖSSZESEN
A hittudományi karban	37	99	8	2		1	1			12
A jog- és államtud. karban	71	252	21	8		15	1			45
Anatómiai tudományok	10	60	2	3						5
Élettani	8	41	1	1		4				6
Kórbonctan	8	33	2			2				4
Bakteriologia	3	16	1			1				2
Ált. kór- és gyógytan (Élet és kórvegytan)	5	15	1	2		3				6
Gyógyszerismeret és gyógyszerhatástan	5	26	1	1		2				4
Belső bajok kór- és gyógyt.	27	85	3	5		19				27
Sebészet	20	88	4	5		20				29
Szemészet	10	45	2	3		5				10
Szülészet és nőgyógyászat	10	31	2	1		7				10
Elmekórtan	3	7	1			2				3
Gyermekorvostan	5	16	1	2		5				8
Bőrbajok és bujabetegségek	9	30½	1	2		3				6
Fülgyógyászat	6	12		1		3				4
Orr-, torok- és gégebajok	7	17		1		5				6
Stomatologia (Fogászat)	9	19		1		4				5
Közegészségtan	6	19	1	1		1				3
Törvényszéki orvostan	3	12	1			1				2
Orvosi történelem	1	1				1				1
Philosophia és paedagogia	18	45	5			3				8
Görög-latin philologia	16	31	4			2				6
Magyar nyelv és irodalom	22	42	5	2		5				12
Indogerm. és kel. nyelvészet	16	31	2	1		1		1		5
Modern nyelvek s irodalmak	33	59	8	1				5		12
Történet	38	87	9			11				20
Földrajz	10	26	2			1				3
Mathematika és csillagászat	23	46	3			6				9
Physica és chemia	36	246	6	1		8				15
Biologia	35	132	3	1	2	12				18
Ásványtan és földtan	11	49		1	1	2				4
Egészségtan	2	4				1				1
Ügyességek	3	5						1		1
Összesen	526	1727½	98	46	3	156	2	7		312

β) A második félévben.

Tudományszak	Előadások		Tanerők							
	száma	heti óra-száma	rendes tanár	rendkív. tanár	helyettes tanár	magántanár	előadó	tanító	középsík. tanár	Összesen
A hittudományi karban	39	97	9	2	.	.	1	.	.	12
A jog- és államtud. karban	71	253	24	6	1	15	.	.	.	46
Az orvostudományi karban	Anatómiai tudományok	8	55	2	2	.	.	.	.	4
	Élettani	8	41	1	1	.	4	.	.	6
	Kóronctan	8	31	2	1	.	2	.	.	5
	Bakteriologia	3	15	1	.	.	1	.	.	2
	Ált. kór- és gyógytan (Élet és kórvegytan)	5	24	1	2	.	1	.	.	4
	Gyógyszerisme és gyógy-szerhatástan	10	44	1	1	.	2	.	.	4
	Belső bajok kór- és gyógyt.	23	70½	3	6	.	12	.	.	21
	Sebészet	24	88½	4	6	.	13	.	.	23
	Szemészet	8	34	2	2	.	4	.	.	8
	Szülészet s nőgyógyászat	10	32	2	1	.	6	.	.	9
	Elmekörtan	5	11	1	3	.	.	.	.	4
	Gyermekorvostan	8	24	1	1	.	3	.	.	5
	Bőrbajok és bujabetegségek	10	29½	1	2	.	4	.	.	7
	Fülgyógyászat	6	11	.	1	.	3	.	.	4
	Orr-, torok- és gégebajok	9	16½	.	1	.	3	.	.	4
	Stomatologia (Fogászat)	6	12	.	1	.	1	.	.	2
	Közegészségtan	6	18	1	1	.	2	.	.	4
Törvényszéki orvostan	3	9	1	.	.	1	.	.	2	
Orvosi történelem	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
A bölcsészettud. karban	Philosophia és paedagogia	17	34	5	1	.	1	.	.	7
	Görög-latin philologia	17	30	4	1	.	3	.	.	8
	Magyar nyelv és irodalom	18	36	5	1	.	3	.	.	9
	Indogermán és keleti nyelvészet	15	23	2	1	.	3	.	.	6
	Modern nyelvek s irodalmak	36	65	7	1	.	1	4	.	13
	Történet	39	89	9	2	.	.	.	.	19
	Földrajz	9	26	2	.	.	1	.	.	3
	Mathematika és csillagászat	21	41	3	.	.	4	.	.	7
	Physica és chemia	30	230	6	1	.	7	.	.	14
	Biologia	34	122	3	1	.	11	.	.	15
	Ásványtan és földtan	14	49	1	2	.	3	.	.	6
Egészségtan	1	2	.	.	.	1	.	.	1	
Ügvségek	3	5	.	.	.	.	1	.	1	
Összesen	524	1667	104	51	1	122	2	5	.	285

c) Az 1915—16. tanév I. és II. félévi előadások és a tényleg előadást tartott tanárok összesítő kimutatása a következő:

Tanulmányi kar		Előadások		T a n e r ő k							
		száma	óraszámja	rendes tanár	rendkív. tanár	helyettes tanár	magántanár	előadó	tanító	középisk. tanár	összesen
A hittudományi karban	I. félév	37	99	8	2	.	1	1	.	.	12
	II. félév	39	97	9	2	.	.	1	.	.	12
A jog- és állam-tud. karban	I. félév	71	252	21	8	.	15	1	.	.	45
	II. félév	71	253	24	6	1	15	.	.	.	46
Az orvostudom. karban	I. félév	156	573 ^{1/2}	24	29	.	88	.	.	.	141
	II. félév	160	566	24	31	.	62	.	.	.	117
A bölcsészettud. karban	I. félév	263	803	45	7	.	52	.	7	.	111
	II. félév	254	752	47	11	.	45	1	5	.	109

B) Halálozás, lemondás, nyugdíjazás.

Szomorú szívvel teszünk eleget kötelességünknek, amidőn a lefolyt tanévben egyetemünk tanári karát ért veszteségekről számolunk be:

1916. évi április hó 19-én elhunyt dr. DUDEK JÁNOS, a dogmatika ny. r. tanára, életének 58-ik és budapesti egyetemi tanárságának 11-ik évében. Az Egyetem gyászjelentést adott ki és a ravatalra koszorút helyezett. A temetésen a kartársak nevében dr. HANUY FERENC hittudománykari dékán mondott gyászbeszédet. A nagyérdemű tanár emlékét a Senatus jegyzőkönyvben örökítette meg s erről a hittudományi kart jegyzőkönyvi

kivonatban értesítette. Az Egyetemet ért veszteség fölött részvétüket fejezték ki: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter, a pozsonyi, a kolozsvári, a zágrábi, az innsbrucki, a lemergi, a prágai cseh és német egyetemek, a József-műegyetem, az állatorvosi

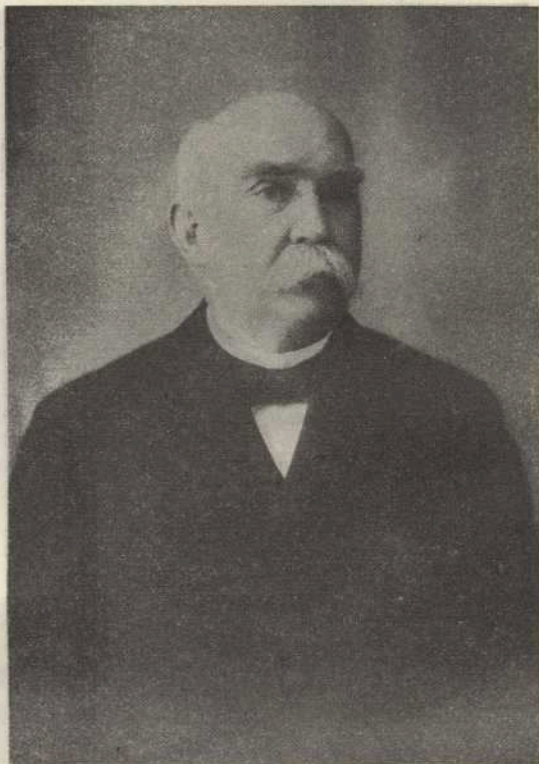
DR. DUDEK JÁNOS.

főiskola, Fetszer Antal győri püspök, gróf Klebelsberg Kunó és dr. Plosvay Lajos vallás- és közoktatásügyi államtitkárok, továbbá Berzeviczy Albert v. b. t. t., a M. Tud. Akadémia elnöke és Frentiu Valér lugosi püspök (6190/1915—16. r. sz.).

1916. évi május hó 6-án hunyt el Veszprémben

dr. SCHOLTZ ÁGOST, a felsőbb mennyiségtan nyug. ny. r. tanára, életének 73-ik és budapesti egyetemi tanárságának 32-ik évében. Az egyetemi épületekre a gyászlobogó kitűzetett, az elhunyt emlékét az Egyetemi Tanács jegyzőkönyvben örökítette meg és erről az

DR. SCHOLTZ ÁGOST.

elhunyt leányát jegyzőkönyvi kivonatban értesítette (6451/1915—16. r. sz.).

1915. évi szeptember hó 6-án hunyt el Budapesten CIOCAN JÁNOS, a román nyelv és irodalom nyug. ny. r. tanára, életének 66-ik és egyetemi tanárságának 18-ik évében. Az egyetemi épületekre a gyászlobogó

kitűzetett és a gyászeset fölött a Rector Magnificus az Egyetemi Tanács nevében részvétét fejezte ki (114/1915—16. r. sz.).*

Magántanáraink sorából:

dr. KÁRMÁN MÓR címz. egyet. nyilv. r. tanár 1915. évi október hó 4-én (1273/1915—16. és 1265/1915—16. r. sz.);

dr. TAUSZK FERENC 1915. évi október hó 31-én (1681/1915—16. r. sz.);

dr. ALEXANDER BÉLA 1916. évi január hó 15-én (3920/1915—16. r. sz.);

dr. MORELLI KÁROLY 1916. évi április hó 14-én (6087/1915—16. r. sz.);

dr. JANNY GYULA c. ny. rk. tanár 1916. évi május hó 19-én (6771/1915—16. r. sz.);

dr. GOLDZIEHER VILMOS c. rk. tanár 1916. évi június hó 15-én (7230/1915—16. r. sz.);

dr. VÉRTESI JENŐ 1916. évi június hó 16-án (7385/1915—16. r. sz.) hunytak el.

Dr. ZEMPLÉN GYÖZŐ 1916. évi június hóban az olasz harctéren hősi halált halt (7530/1915—16. r. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felségének Bécsben, 1915. évi november hó 17-én kelt legkegyelmesebb engedélyével dr. KATONA MÓR egyetemi ny. r. tanár nyugalomba helyeztetett s nyugalomba vonulása alkalmából a főiskolai tanári pályán évek hosszú során át kifejtett buzgó tevékenységeért a Miniszter úr őszinte köszönetét és elismerését fejezte ki (2807/1915—16. r. sz., 138.863/1915. XII. 6. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1916. évi június hó 24-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy

* Boldogult CIOCAN JÁNOS arcképét beszerezni nem tudtuk.

dr. PASTEINER GYULA egyet. ny. r. tanár nyugalomba helyeztessék. A Miniszter úr a nyugalomba vonuló tanárnak teljes elismerését fejezte ki (7607/1915—16. r. sz., 71.792/1916. VI. 24. vkm. sz.).

C) Tanári kinevezések.

I. Az V. fizetési osztályba.

Ő császári és apostoli királyi Felsége

Bécsben, 1915. évi szeptember hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. DOLESCHALL ALFRÉD,

Bécsben, 1916. évi április hó 3-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. NAGY FERENC és dr. KLUPATHY JENŐ,

Bécsben, 1916. évi május hó 25-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. CZIRBUSZ GÉZA ny. r. tanárokat az V. fizetési osztályba, a törvényszerű illetményekkel legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (692/1915—16. r. sz., 104.377/1915. IX. 25. vkm. sz.; 6184/1915—16. r. sz., 43.213/1916. IV. 12. vkm. sz.; 7292/1915—16. r. sz., 66.348/1916. VI. 9. vkm. sz.).

II. Tanszékbetöltések.

a) A hittudományi karon:

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi szeptember hó 3-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. JEHLICKA FERENC egyetemi magántanárt a keresztény erkölcsstani tanszék ny. rk. tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (195/1915—16. r. sz., 98.506/1915. IX. 13. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1915 szeptember 18-án tette le.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi szeptember hó 3-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. WOLKENBERG ALAJOST, a hitszónoklati tanszék ny. rk. tanárát ugyanezen tanszék ny. r. tanárává

legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (321/1915—1916. r. sz., 98.507/1915. IX. 14. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi október hó 3-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. TRIKÁL JÓZSEF egyet. ny. rk. tanárt a hittudományra előkészítő keresztény bölcselet ny. rendes tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (1203/1915—16. r. sz., 113.238/1915. X. 7. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi október hó 2-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. PATAKY ARNOLD nagyváradai egyházmegyei áldozópapot és theologiai tanárt az ószövetségi szentírástudományi tanszékre egyetemi ny. rk. tanárrá legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (1361/1915—16. r. sz.; 112.197/1915. X. 7. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1915. évi október hó 23-án tette le.

b) A jog- és államtudományi karon:

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi október hó 15-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. REINER JÁNOST, az egyházjog ny. rk. tanárát ugyanezen tanszék nyilv. rendes tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (1688/1915—16. r. sz., 120.692/1915. X. 25. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette Egyetemünket, hogy a minisztertanács az 1912. évi LXV. t.-c. 35. §-a értelmében megadta a felhatalmazást arra, hogy dr. CONCHA Győző és dr. PLÓSZ SÁNDOR egyetemi ny. r. tanárok hetvenedik életévük betöltése után is a tényleges szolgálat kötelékében megtartassanak (6876/1915—16. r. sz., 34.726/1916. V. 24. vkm. sz.).

c) Az orvostudományi karon:

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi szeptember hó 1-én kelt legfelsőbb elhatá-

rozásával dr. KENYERES BALÁZS kolozsvári tud.-egyetemi ny. r. tanárt a törvényszéki orvostan ny. r. tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (223/1915—16. r. sz., 96.993/1915. IX. 7. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1915. évi szeptember hó 18-án tette le.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 26-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. HÁRI PÁL címzetes rk. tanárt az élet- és kórvegytan ülési jog nélküli ny. rk. tanárává a legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott. Hivatali esküjét 1915. évi szeptember hó 18-án tette le (147/1915—16. r. sz., 95.424/1915. IX. 3. vkm. sz.). A tanári működési kört illetőleg a Miniszter úr a következőképen rendelkezett: 1. Dr. HÁRI PÁL az élet- és kórvegytant elméletileg és gyakorlatilag tanítja. Előadásait az élettan tanárával egyetértően úgy rendezi be, hogy azok elsősorban az élettani előadások kiegészítő részét képezzék. 2. Addig is, míg az élet- és kórvegytani intézet megfelelőbb helyiséget kap, az élettani intézet igazgatója által ideiglenesen átengedett helyiségeket átveszi az élettani intézet igazgatójától. 3. Ugyancsak átveszi az élettani intézet igazgatójától az élet- és kórvegytani intézet leltárát, valamint az élet- és kórvegytani intézet 2400 korona évi dotációja feletti rendelkezést. 4. Az élettani intézet személyzetéből egy gyakornok, egy napibéres szolga az élet- és kórvegytani intézetnek bocsáttatik rendelkezésre (6887/1915—16. r. sz., 118.229. ex 1915/1916. V. 24. vkm. sz.).

d) *A bölcsészettudományi karon:*

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 14-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. SZEGEDY REZSŐ egyetemi magántanárt a horvát nyelv és irodalom ny. r. tanárává legkegyel-

mesebben kinevezni méltóztatott (31/1915—16. r. sz., 89.884/1915. VIII. 27. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1915. évi szeptember hó 11-én tette le.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 31-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. PAPP KÁROLY m. kir. földtani intézeti osztálygeológust a földtani tanszék ny. rk. tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (322/1915—16. r. sz., 98.504/1915. IX. 13. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1915. évi október hó 2-án tette le.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi szeptember hó 17-én kelt legfelsőbb elhatározásával az állat- és összehasonlító bonctan tanszékének „általános állattani és összehasonlító bonc- és szövettani“ és „állatrendszertani“ tanszékekre való kettéosztását legkegyelmesebben megengedni és az ily módon létesült általános állattani és összehasonlító bonc- és szövettani tanszékre dr. MÉHELY LAJOS magyar nemzeti múzeumi osztály-igazgatót ny. r. tanárrá legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (488/1915—16. r. sz., 104.379/1915. IX. 22. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1915. évi október hó 2-án tette le.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi szeptember hó 21-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. HEINLEIN ISTVÁN magyar tudományos akadémiai könyvtartisztet az ó-kori egyetemes történelem ny. rk. tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (804/1915—16. r. sz., 106.053/1915. IX. 25. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1915. évi október hó 9-én tette le.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi szeptember hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. PAULER ÁKOS kolozsvári egyetemi ny. r.

tanárt a philosophia ny. r. tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott (3217/1915—16. r. sz., 151.660/1915. XII. 22. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1916 január 15-én tette le.

Ő császári és apostoli királyi Felsege Bécsben, 1916. évi június hó 27-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. NÉMETH GYULA egyetemi magántanárt a török philologia ny. rk. tanárává legkegyelmesebben kineveztetni méltóztatott (7724/1915—16. r. sz., 80.347/1916. VII. 10. vkm. sz.). Hivatali esküjét 1916. évi július hó 31-én tette le.

D) Helyettesítések és tiszteletdíjak.

a) A hittudományi karon:

Dr. MARTIN AURÉL központi szemináriumi tanulmányi felügyelő részére az ószövetségi szentírástudományi tanszék teendőinek helyettesi minőségben való ellátására adott megbízást a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette (3287/1915—16. r. sz., 122.598/1915. XII. 24. vkm. sz.).

Dr. PATÁKI ARNOLD nyilv. rk. tanár részére a keleti nyelvek tanszéki teendőinek az 1915—16. tanév II. felében helyettesítőleg való ellátására adott megbízást a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette (4171/1915—16. r. sz., 155.227/1916. I. 14. vkm. sz.) és részére 1800 K helyettesítési díjat engedélyezett (8240/1915—16. r. sz. 71544/1916. VII. 21. vkm. sz.).

b) A jog- és államtudományi karon:

Dr. KMETY KÁROLY egyet. ny. r. tanár részére a magyar pénzügyi jog tanszékének az 1915—16. tanév II. felében helyettesi minőségben való ellátására adott megbízást a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette, őt e minőségében megerősítette (4368/1915—16.

r. sz.; 155.228/1915. I. 22. vkm. sz.) és részére 1440 K helyettesítési díjat engedélyezett (4864/1915—16. r. sz., 20.474/1916. II. 14. vkm. sz.).

Dr. GROSSCHMID BÉNI egyet. ny. r. tanár részére az ausztriai magánjogi tanszék teendőinek az 1915—16. tanév II. és 1916—17. tanév I. felében helyettesi minőségben való ellátására adott megbízást a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette, őt ezen minőségében megerősítette (4413/1915—16. r. sz., 155.226. ex 1915/16. I. 27. vkm. sz.) és részére az 1915—16. tanév I. felére 1300 K helyettesítési díjat engedélyezett (7643/1915—16. r. sz., 79.699/1916. VI. 30. vkm. sz.).

Dr. KATONA MÓR nyug. egyetemi ny. r. tanár részére a magyar magánjogi tanszék teendőinek az 1915—16. tanév II. felében helyettesi minőségben való ellátására adott megbízást a Miniszter úr tudomásul vette, őt ezen minőségében megerősítette (4463/1915—16. r. sz., 1377/1916. I. 27. vkm. sz. és 5747/1915—16. r. sz., 32.925/1916. III. 20. vkm. sz.).

Dr. ZACHÁR GYULA egyetemi magántanár részére Horvát-Szlavonországok és Bosznia-Hercegovina jogintézményeiről és jogszokásairól az 1915—16. tanév I. és II. felében tartott előadásaiért 1500—1500 K tiszteletdíjat engedélyezett a Miniszter úr (6305/1915—16. r. sz., 18.649/1916. IV. 15. vkm. sz. és 8447/1915—16. r. sz., 83.040/1916. VIII. 18. vkm. sz.).

Dr. GOLDZIHÉRNÉ IGNÁC egyetemi ny. r. tanár részére az izlam jognak a jog- és államtudományi karon az 1914—15. és 1915—16. tanév II. felében tartott előadásáért 1500—1500 K tiszteletdíjat engedélyezett a Miniszter úr (3341/1915—16. r. sz., 128.767/1915. XII. 13. vkm. sz. és 7225/1915—16. r. sz., 62.388/1916. VI. 6. vkm. sz.).

Dr. EXNER KORNÉL c. ny. rk. tanár részére a pénzügyi jognak az 1915—16. tanév I. és II. felében tartott előadásáért 960 K helyettesítési, illetve 1500 K tiszteletdíjat engedélyezett a Miniszter úr (4506/1915—16. r. sz., 154.094 ex 1915—16. I. 25. és 6093/1915—16. r. sz., 31.191/1916. IV. 3. vkm. sz.).

Dr. LIEBERMANN LEÓ egyetemi ny. r. tanárnak a jog- és államtudományi karon az 1915—16. tanév II. felében tartott közegészségtani előadásaiért a Miniszter úr 600 K tiszteletdíjat engedélyezett (7778/1915—16. r. sz., 66.323/1916. VII. 5. vkm. sz.).

c) Az orvostudományi karon:

Dr. FENYVESSY BÉLA c. rk. tanár a közegészségtannak és az élelmiszervizsgálatnak gyakorlatokkal, a gyógyszerésznövendékek részére leendő előadásával megbízatván, a Miniszter úr e megbízatást jóváhagyólag tudomásul vette és részére ennek fejében 600 K tiszteletdíjat engedélyezett (6830/1915—16. r. sz., 118.232 ex 1915/16. V. 18. vkm. sz.).

A Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette, hogy dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanár a gyógyszerészhallgatók számára a közegészségtanból eddig megtartott félévi kollégiuma helyett a gyógyszerészdoktorjelöltek részére új, mindkét félévre kiterjedő 15 órás kollégiumot hirdetett és ezen új kollégium tartásáért a nevezett tanárnak ismét 600 K tiszteletdíjat engedélyezett (6830/1915—16. r. sz., 118.232 ex 1915—16. V. 18. vkm. sz.).

Dr. BORSÉKY KÁROLY c. rk. tanár és dr. HOLZ-WARTH JENŐ magántanár a sebészeti műtéttan előadásával az 1916—17. tanévre megbízatván, a Miniszter úr e megbízatást jóváhagyólag tudomásul vette (6875/1915—16. r. sz., 55.897/1916. V. 21. vkm. sz.).

Dr. KELEN BÉLA egyet. magántanárnak a központi Röntgen-intézet vezetéséért és a radiológiai előadások tartásáért évi 2000 K helyettesítési díjat engedélyezett a Miniszter úr (44.453/1916. VII. 26. vkm. sz.).

A II. sz. sebészeti tanszéki előadásoknak dr. KUZMIK PÁL egyet. ny. r. tanár távolléte alatt dr. OBÁL FERENC tanársegéd által történt megtartására adott megbízást a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette (6750/1915—16. r. sz., 53.856/1916. V. 12. vkm. sz.).

d) A bölcsészettudományi karon:

Dr. HEGEDŰS ISTVÁN egyet. ny. r. tanárnak a latinnyelvű tanrendek megszerkesztéseért a Miniszter úr az 1915—16. tanévre 600 K tiszteletdíjat engedélyezett (4963/1915—16. r. sz., 11.938/1916. II. 12. vkm. sz.).

BALLENEGGER HENRIK francianyelvi lektor részére a Miniszter úr az 1915—16. tanév I. és II. felére 320, illetve 480 K tiszteletdíjat engedélyezett (2800/1915—16. r. sz., 111.317/1915. XII. 3. vkm. sz., 5879/1915—16. r. sz., 20.613/1916. III. 20. vkm. sz. és 8259/1915—16. r. sz., 83.566/1916. VII. 27. vkm. sz.).

Dr. GORKA SÁNDOR egyetemi magántanár és adjunktus részére a Miniszter úr a rendszeres állattani tanszék helyettesítőleg való ellátásáért az 1915—16. tanévre 1620 K helyettesítési díjat engedélyezett (4176/1915—16. r. sz., 129.679 ex 1915—16. I. 8. vkm. sz.).

Dr. LENHOSSÉK MIHÁLY egyetemi ny. r. tanár részére az embertani tanszék teendőinek az 1915—16. tanévben helyettesi minőségben való ellátásáért 4000 K helyettesítési díjat engedélyezett a Miniszter úr (7473/1915—16. r. sz., 64.485/1916. VI. 21. vkm. sz.).

Dr. HEFTY FRIGYES németnyelvi lektor részére a Miniszter úr az 1914/15. tanév I. felében megtartott előadásaiért 320 K tiszteletdíjat engedélyezett (4873/1915—16. r. sz., 135.367 ex 1915/16. II. 9. vkm. sz.).

DELMÁR JAKAB lengyelnyelvi lektor részére a Miniszter úr 800 K jutalomdíjat engedélyezett (7608/1915—16. r. sz., 72.007/1916. VI. 30. vkm. sz.).

SIMONYI BÉLA egyetemi lektornak a Miniszter úr 500 K jutalomdíjat engedélyezett (7650/1915—16. r. sz., 72.006/1916. VI. 30. vkm. sz.).

E) Tanároknak adott megbízatások és fölmentések.

I. Jog- és államtudománykari alap- és államvizsgálati bizottságok.

Az 1915—16. tanévben működő III. alapvizsgabizottság másodelnöki tisztének dr. GROSSCHMID BÉNI ny. r. tanár, a jogtudományi államvizsga-bizottság elnöki tisztének dr. NAGY FERENC ny. r. tanár és másodelnöki tisztének dr. SZÁSZY-SCHWARZ GUSZTÁV ny. r. tanár által történt átvételét a Miniszter úr tudomásul vette s nevezettek ezen tisztükben megerősítette (116/1915—16. r. sz., 70.504/1915. IX. 4. vkm. sz.).

Az 1916—17. tanév folyamán működő alap- és államvizsgálati bizottságok megalakítását a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette, mihez képest az I. alapvizsgálati bizottságnál dr. HELLE KÁROLY és dr. TIMON ÁKOS, a II. alapvizsgálati bizottságnál dr. FÖLDES BÉLA és dr. NAGY ERNŐ, a III. alapvizsgálati bizottságnál dr. GROSSCHMID BÉNI és dr. DOLESCHALL ALFRÉD, a jogtudományi államvizsgálati bizottságnál dr. MAGYARY GÉZA és dr. ANGYAL PÁL, az államtudományi államvizsgálati bizottságnál dr. CONCHA GYÖZŐ és dr. KMETY

KÁROLY ny. r. tanárt elnöki, illetve elnökhelyettesi tisztségében megerősítette. Az államvizsgálati bizottságok azon kültagjai részére pedig, akik ezen minőségben az 1915—16. tanévben működtek, úgyszintén azoknak, akik szíves közreműködésüket az 1916—17. tanévre is felajánlották, elismerését és köszönetét fejezte ki s a jövőben is működésre kész, már eddig is kinevezett kültagok kinevezési okiratainak hatályát az 1916—17. tanévre kiterjesztette (7618/1915—16. r. sz., 75.619/1916. VI. 30. vkm. sz.).

2. Klinikai bizottság elnöke és helyettese.

Az orvostudományi karon szervezett klinikai bizottság elnökévé dr. GRÓSZ EMIL egyet. ny. r. tanárnak és helyettesévé dr. MORAVCSIK E. EMIL egyet. ny. r. tanárnak megválasztását a Miniszter úr tudomásul vette és nevezettek ezen minőségükben megerősítette (4400/1915—16. r. sz., 1380/1916. I. 25. vkm. sz.).

3. Orvostudománykari szigorlati elnökök és helyettes cenzorok.

Az orvostudományi szigorlatoknál az 1915—16. tanévben működő vizsgálobizottságok megalakítását a Miniszter úr tudomásul vette; e bizottságok elnökeivé dr. BUDAY KÁLMÁN és dr. TELLYESNICZKY KÁLMÁN megválasztását megerősítette és az egyes szakok helyettes vizsgálójául kinevezte az anatómiából: dr. PÓLYA JENŐ c. rk. tanárt, az élettanból: dr. HÁRI PÁL c. rk. tanárt, a kémiaiából: dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt, a fizikából: dr. ROHRER LÁSZLÓ magántanárt, a kórbonctanból: dr. ENTZ BÉLA magántanárt, a gyógyszer-tanból: dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt, a kór-tanból: dr. TANGL FERENC ny. r. tanárt, a törvényszéki orvostanból: dr. MINICH KÁROLY magántanárt, a köz-

egészségtanból: dr. FÉNYVESSY BÉLA c. rk. tanárt, a belgyógyászatból: dr. báró KÉTTY LÁSZLÓ ny. r. tanárt, a sebészetből: dr. báró HERCZEL MANÓ c. rk. tanárt, a szemészetből: dr. BLASKOVICH LÁSZLÓ c. rk. tanárt, a szülészetből: dr. TÓTH ISTVÁN c. rk. tanárt, az elmekórtanból: dr. SCHAFFER KÁROLY ny. rk. tanárt, a gyermekgyógyászatból: dr. ERÖSS GYULA c. rk. tanárt és a bőrgyógyászatból: dr. HAVAS ADOLF c. ny. rk. tanárt (4558/1915 16. r. sz., 77.605 ex 1915/16. II. 3. vkm. sz.).

Az orvostudományi szigorlatoknál az 1916/17. tanévben működő vizsgáló-bizottságok megalakítását a Miniszter úr tudomásul vette; e bizottságok helyettes elnökeivé dr. BUDAY KÁLMÁN és dr. TELLYESNICZKY KÁLMÁN ny. r. tanárok megválasztását megerősítette és az egyes szakok helyettes vizsgálójául kinevezte az anatómiából: dr. PÓLYA JENŐ c. rk. tanárt, az élettanból: dr. HÁRI PÁL ny. rk. tanárt, a kémiából: dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt, a fizikából: dr. RHORER LÁSZLÓ magántanárt, a kórbonctanból: dr. ENTZ BÉLA c. rk. tanárt, a gyógyszertanból: dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt, a kórtanból: dr. TANGL FERENC ny. r. tanárt, a törvényszéki orvostanból: dr. MINICH KÁROLY magántanárt, a közegészségtanból: dr. FÉNYVESSY BÉLA c. rk. tanárt, a belgyógyászatból: dr. br. KÉTTY LÁSZLÓ ny. r. tanárt, a sebészetből: dr. br. HERCZEL MANÓ c. rk. tanárt, a szemészetből: dr. BLASKOVICH LÁSZLÓ c. rk. tanárt, a szülészetből: dr. TÓTH ISTVÁN c. rk. tanárt, az elmegyógyászatból: dr. SCHAFFER KÁROLY ny. rk. tanárt, a gyermekgyógyászatból: dr. ERÖSS GYULA c. rk. tanárt, a bőrgyógyászatból: dr. HAVAS ADOLF c. rk. tanárt (7661/1915—16. r. sz., 74.224/1916. VI. 30. vkm. sz.).

4. Gyógyszerészi szigorlati bizottságok.

A gyógyszerészmesteri szigorlatok, a feljogosító vizsgálat és a gyógyszerészdoktori szigorlatoknál az 1916—17. tanévben működő vizsgáló-bizottságok megalkutását a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette és ehhez képest:

A) *A régi rendszer szerinti gyógyszerészmesteri szigorlatokhoz, és pedig: az I. (gyakorlati) szigorlathoz: vizsgálókul: a vegytanból dr. WINKLER LAJOS ny. r. tanárt; a gyógyszerisméből dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt; vizsgáló-helyettesekül: a vegytanból dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt; a gyógyszerismeretből dr. BÓKAY ÁRPÁD ny. r. tanárt. A II. (elméleti) szigorlathoz: vizsgálókul: a vegytanból dr. WINKLER LAJOS ny. r. tanárt; a gyógyszerismeretből dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt; a gyógyszerészetből dr. MATOLCSY MIKLÓS magántanárt és dr. DEÉR ENDRE gyógyszerészt; vizsgáló-helyettesekül: a vegytanból dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt; a gyógyszerismeretből dr. BÓKAY ÁRPÁD ny. r. tanárt; a gyógyszerészetből dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt.*

B) *Az új rendszerű gyógyszerészmesteri szigorlatokhoz és pedig: az I. gyakorlati szigorlathoz: vizsgálókul: a vegytanból dr. WINKLER LAJOS ny. r. tanárt; a gyógyszerismeretből dr. BÓKAY ÁRPÁD ny. r. tanárt. A II. elméleti szigorlathoz: vizsgálókul: a vegytanból dr. WINKLER LAJOS ny. r. tanárt; a gyógyszerismeretből dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt; a közegészségtanból dr. FENYVESSY BÉLA c. rk. tanárt; vizsgáló-helyettesekül: a vegytanból dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt; a gyógyszerismeretből dr. BÓKAY ÁRPÁD ny. r. tanárt; a közegészségtanból dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt.*

C) *A feljogosító vizsgához: vizsgálókul: a gyógyszeré-*

szetből dr. MATOLCSY MIKLÓS magántanárt és dr. DEÉR ENDRE gyógyszerészt; *vizsgáló-helyettesekül*: a gyógyszerészetből dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt.

D) *A gyógyszerészdoktori szigorlat*hoz: *vizsgálókul*: a vegytanból dr. WINKLER LAJOS ny. r. tanárt; a növénytanból dr. MÁGOCY DIETZ SÁNDOR ny. r. tanárt; a gyógyszerismeretből dr. VÁMOSSY ZOLTÁN ny. rk. tanárt; a közegészségtanból dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt; *vizsgáló-helyettesekül*: a vegytanból dr. LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanárt; a növénytanból dr. TUZSON LAJOS magántanárt; a gyógyszerismeretből dr. BÓKAY ÁRPÁD ny. r. tanárt; a közegészségtanból dr. FENYVESSY BÉLA c. rk. tanárt a Miniszter úr kinevezte, egyúttal a múlt tanévben működött kormányképviselők megbízatását úgy a szigorlatokra, mint a feljogosító vizsgára vonatkozólag az 1916/17. tanévre kiterjesztette (7673/1915—16. r. sz., 74.220/1916. VII. 6. vkm. sz.).

5. Tanácsi bizottságok.

Az Egyetemi Tanács 1915. évi október hó 28-án tartott I. r. üléséből kelt határozattal az 1915—16. tanévre:

a) a szám- és pénztárvizsgáló-bizottságba: dr. MIHÁLYFI ÁKOS hittudománykari prodékánt, dr. CONCHA GRÓZÓ jog- és államtudománykari és dr. PETZ GEDEON bölcsészettudománykari dékán urakat;

b) a könyvtári bizottságba elnökül: dr. LENHOSSÉK MIHÁLY prorektort, tagokul: dr. SZÉKELY ISTVÁN, dr. MAGYARY GÉZA, dr. BÓKAY ÁRPÁD és dr. BALLAGI ALADÁR ny. r. tanárokat küldötte ki (686/1915—16. r. sz.).

c) A Rector Magnificus ellenőrzése alatt álló pénztárak, jelvények, alapító-oklevelek, pecsétetek, továbbá az egyetemi rektori hivatal átadása és átvétele céljából

kiküldött 1915—16. tanévi tanácsi bizottságban való közreműködésre az Egyetemi Tanács dr. NAGY FERENC jog- és államtudománykari prodékánt és dr. PETZ GEDEON bölcsészettudománykari dékánt kérte fel (8200/1915—16. r. sz.).

6. Egyes megbízatások.

A levegő részecskéinek az általuk elfoglalt helyzetből az elektromos áramok által való kimozdítása céljából tartandó kísérletre kiküldött bizottságba a bölcsészettudományi kar dr. báró EÖTVÖS LÓRÁNT egyet. ny. r. tanárt delegálta (5503/1915—16. r. sz., 27.493/1916. III. 9. vkm. sz. és 5669/1915—16. r. sz.).

A venereás betegségek elleni védekezés ügyében tartott értekezletre dr. HOÓR KÁROLY egyet. ny. r. tanár küldetett ki (5620/1915—16. r. sz.).

7. Szemináriumi és egyéb megbízatások.

Dr. SZÉKELY ISTVÁN ny. r. tanárnak az ó- és újszövetségi szentírástudomány és a keleti nyelvek, dr. DUDEK JÁNOS ny. r. tanárnak az alapvető és ágazatos hittan és a bölcelet, dr. MIHÁLYFI ÁKOS ny. r. tanárnak az erkölcsstan és lelkipásztorkodásban, dr. HANUY FERENC ny. r. tanárnak az egyháztörténet és egyházjog szemináriumi igazgatójává történt megválasztását a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette s nevezetteket ezen minőségükben megerősítette (2021/1915—16. r. sz., 115.684/1915. XI. 5. vkm. sz.).

Az állattani és összehasonlító bonctani intézet igazgatói tisztének dr. MÉHELY LAJOS egyet. ny. r. tanárra történt átruházását a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette (3766/1915—16. r. sz., 131.441 ex 1915/1916. I. 10. vkm. sz.).

A központi Röntgen-intézet ideiglenes vezetésével dr. KELEN BÉLA egyet. magántanár részére adott megbízást a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette (5874/1915—16. r. sz., 13.652/1916. III. 25. vkm. sz.).

8. Lektori megbízások.

Dr. HOFFMANN FRIGYES báró Eötvös József kollégiumi tanárnak a német nyelv gyakorlati tanításával díjtalan lektori minőségben történt megbízását a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette és őt ezen minőségében megerősítette (3750/1915—16. r. sz., 153.375/1915. XII. 28. vkm. sz.).

F) Magántanári képesítések.

Tudományegyetemünkön az 1915—16. tanévben magántanári képesítést nyertek:

a) A hittudományi karon:

dr. SCHÜTZ ANTAL theologiai és főgimnáziumi tanár „a keresztény bölcselet, különös tekintettel az újabb természetbölcseleti és lélektani kérdésekre“ című tárgykörből (6247/1915—16. r. sz., 44.459/1916. IV. 18. vkm. sz.).

b) A jog- és államtudományi karon:

dr. WINKLER JÁNOS pécsi jogliceumi ny. rk. tanár, „a magyar polgári törvénykezési jog“-ból (7671/1915—1916. r. sz., 79.433/1916. VII. 5. vkm. sz.).

c) Az orvostudományi karon:

dr. FREY ERNŐ székesfővárosi Erzsébet-szegényházi kórházi főorvos „az agybántalmak kórtana és kórboncolástana“ című tárgykörből (149/1915—16. r. sz., 97.982/1915. IX. 10. vkm. sz.);

dr. NEUBER ERNŐ egyetemi tanársegéd „a bőri és nemi betegségek pathológiája és kórszövettana“ című

tárgykörből (150/1915—16. r. sz., 97.983/1915. IX. 10. vkm. sz.);

dr. FEJES LAJOS egyetemi tanársegéd „a belorvosi fertőző betegségek tana“ című tárgykörből (360/1915—1916. r. sz., 98.014/1915. IX. 10. vkm. sz.);

dr. GOZONY LAJOS egyetemi tanársegéd „a bakteriológia válogatott fejezetekben“ című tárgykörből (435/1915—16. r. sz., 98.010/1915. IX. 10. vkm. sz.);

dr. TÓVÖLGYI ELEMÉR gyakorlóorvos az „orr- és gégegyógyászat“-ból (539/1915—16. r. sz., 97.986/1915. IX. 10. vkm. sz.);

dr. BOGDÁNOVITS MILOS egyetemi tanársegéd a „nőgyógyászati műtéttan“ című tárgykörből (4172/1915—16. r. sz., 1386/1916. I. 14. vkm. sz.);

dr. FISCHER ALADÁR kórházi főorvos a „sebészeti megbetegedések a gyermekkorban“ című tárgykörből (4195/1915—16. r. sz., 1385/1916. I. 14. vkm. sz.);

dr. POLYÁK LAJOS kórházi főorvos „az orr-, garat-, gége- és légcső-betegedések kór- és gyógytana“ című tárgykörből (4205/1915—16. r. sz., 1384/1916. I. 14. vkm. sz.);

dr. ÁDÁM LAJOS egyetemi tanársegéd „a zsigerek sebészete“ című tárgykörből (4306/1915—16. r. sz., 1383/1916. I. 14. vkm. sz.);

dr. KELEN BÉLA egyetemi tanársegéd az „aktinoterápia“ című tárgykörből (4307/1915—16. r. sz., 1388/1916. I. 14. vkm. sz.);

dr. CSIKY JÓZSEF egyetemi tanársegéd az „idegkórtan és gyógytan“-ból (4308/1915—16. r. sz., 1389/1916. I. 14. vkm. sz.);

dr. SAFRANEK JÁNOS egyetemi tanársegéd „az orr-, garat- és gégebajok kór- és gyógytana“ című tárgykörből (4309/1915—16. r. sz., 1387/1916. I. 14. vkm. sz.);

dr. VERZÁR FRIGYES magántanárnak a „kísérletes kórélettan“ című tárgykörből történt magántanári képesítése a „kísérletes élettan“ című tárgykörré is kiterjesztetett (4686/1915—16. r. sz., 3432/1916. II. 5. vkm. sz.);

dr. PÉTERFI TIBOR egyetemi adjunktus „a zsigerek bonctana és szövettana“ című tárgykörből (7187/1915—16. r. sz., 65.990/1916. VI. 7. vkm. sz.);

dr. POLLATSCHEK ELEMÉR kórházi rendelő főorvos „a felső légútak diagnosztikája és gyógytana“ című tárgykörből (7303/1915—16. r. sz., 65.991/1916. VII. 7. vkm. sz.);

dr. BÓKAY ZOLTÁN tanársegéd a „gyermekorvoslás-tani semiotica és diagnostica“ című tárgykörből (7542/1915—16. r. sz., 67.318/1916. VI. 23. vkm. sz.);

dr. LIEBERMANN PÁL tanársegéd az „élettanból“ (7544/1915—16. r. sz., 67.320/1916. VI. 21. vkm. sz.);

dr. ÜNTERBERG HUGÓ kórházi rendelőorvos „a húgy- és ivarszervi bántalmak kór- és gyógytaná“-ból (7545/1915—16. r. sz., 67.319/1916. VI. 21. vkm. sz.).

d) A bölcsészettudományi karon:

dr. NAGY JÓZSEF kiskunhalasi ref. főgimnáziumi tanár „a francia filozófia története az újkorban“ című tárgykörből (7697/1915—16. r. sz., 79.434/1916. VII. 7. vkm. sz.);

dr. DÁVID LAJOS budapesti főgimnáziumi tanár „a függvénytan“ című tárgykörből (8170/1915—16. r. sz., 79.424/1916. VII. 17. vkm. sz.).

G) Magántanári jutalmak.

A miniszter úr a lefolyt tanévben, a törvényhozás által engedélyezett általány terhére, érdemes

magántanárainknak a következő jutalomdíjakat folyósította:

a) a jog- és államtudományi karon:

dr. MELICHÁR KÁLMÁNNAK, dr. FERDINÁNDY GÉZÁNAK és dr. EXNER KORNÉLNAK egyenként 1000 K-t, dr. PAP JÓZSEFNEK és dr. KOVÁCS GYULÁNAK egyenként 800 K-t, dr. HORVÁTH JÁNOSNAK, dr. WALLON DEZSŐNEK, dr. TOMCSÁNYI MÓRICNAK, dr. ZACHÁR GYULÁNAK és dr. SZLADITS KÁROLYNAK egyenként 700 K-t, dr. ILLÉS JÓZSEFNEK 650 K-t;

b) az orvostudományi karon:

dr. HOLZSWARTH JENŐNEK 1500 K-t, dr. LOVRICH JÓZSEFNEK, dr. MANSFELD GÉZÁNAK, dr. ENTZ BÉLÁNAK, dr. MATOLCSY MIKLÓSNAK, dr. RANSCHBURG PÁLNAK, dr. TORDAY ÁRPÁDNAK, dr. TORNAY JÓZSEFNEK, dr. HORVÁTH MIHÁLYNAK, dr. KOPITS JENŐNEK, dr. SZABÓ JÓZSEFNEK, dr. SALAMON HENRIKNEK és dr. WINTERNITZ ARNOLDNAK egyenként 600 K-t;

c) a bölcsészettudományi karon:

dr. MELICH JÁNOSNAK, dr. ÉBER LÁSZLÓNAK, dr. ANDERKÓ AURÉLNAK, dr. ERDÉLYI LAJOSNAK, dr. SZABÓ ZOLTÁNNAK, dr. SZENTPÉTERY IMRÉNEK, dr. BARTUCZ LAJOSNAK, dr. ALEXICS GYÖRGYNEK, dr. BERNÁTSKY JENŐNEK, dr. TÓTH SZABÓ PÁLNAK, dr. RÉVAY JÓZSEFNEK, dr. GEÖCZE ZOÁRDNAK, dr. FEKETE MIHÁLYNAK, dr. WODETZKI JÓZSEFNEK és dr. RYBÁR ISTVÁNNAK egyenként 586 K-t (7617/1915—16. r. sz., 77.772/1916. VI. 30. vkm. sz.).

H) Kitüntetések és elismerések.

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 25-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. WINTERNITZ ARNOLD egyetemi magántanárnak az egyetemi nyilv. rk. tanári címet legkegyelmesebben

adományozni méltóztatott (136/1915—16. r. sz., 94.374/1915. IX. 3. vkm. sz.).

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 24-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. HÜTL HÜMÉR egyetemi magántanárnak az egyetemi nyilv. rk. tanári címet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (148/1915—16. r. sz., 93.875/1915. IX. 3. vkm. sz.).

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1915. évi november hó 28-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. LERS VILMOS egyetemi magántanárnak a tudományegyetemi nyilv. rk. tanári címet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (2709/1915—16. r. sz., 143.467/1915. XII. 3. vkm. sz.).

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1916. évi március hó 9-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. MANSFELD GÉZA egyetemi magántanárnak a tudományegyetemi nyilv. rk. tanári címet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (5726/1915—16. r. sz., 33.311/1916. III. 21. vkm. sz.).

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1916. évi május hó 15-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. KÖRÖSY KORNÉL egyetemi magántanárnak az egyetemi rk. tanári címet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (7089/1915—16. r. sz., 60.502/1916. V. 29. vkm. sz.).

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1916. évi május hó 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. ENTZ BÉLA egyetemi magántanár részére az egyetemi rk. tanári címet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (7137/1915—16. r. sz., 62.720/1916. V. 29. vkm. sz.).

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1916. évi június hó 24-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. HEGEDÜS LORÁNT egyetemi magántanárnak az egyetemi

nyilv. rk. tanári címet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (7686/1915—16. r. sz., 79.035/1916. VII. 7. vkm. sz.).

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1916. évi július hó 2-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. KUNOS IGNÁC egyetemi magántanárnak az egyetemi rk. tanári címet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (7761/1915—16. r. sz., 82.806/1916. VII. 13. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi november hó 17-én kelt legfelsőbb elhatározásával kegyelemből megengedni méltóztatott, hogy dr. ÓNODY ADOLF ny. rk. tanárnak az egyetemi ny. rk. tanári cím birtokában eltöltött 13 évi és 28 napi ideje az egyetemi ny. rk. tanári ötödéves korpótlék megállapítása szempontjából 3 : 1 arányban beszámíttassék (2798/1915—16. r. sz., 138.864/1915. XII. 2. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi november hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával kegyelemből megengedni méltóztatott, hogy dr. KUZSINSZKY BÁLINT ny. r. tanárnak a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatában eltöltött 14 évi, 9 havi és 28 napi szolgálati ideje az egyetemi ny. r. tanári ötödéves korpótlék megállapítása szempontjából 4 : 1 arányban beszámíttassék (3285/1915—16. r. sz., 137.805/1915. XII. 21. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1916. évi január hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy dr. SIEGESCU JÓZSEF ny. r. tanárnak állami középiskolai helyettes tanári minőségben eltöltött 11 havi és 29 napi szolgálati ideje az egyetemi nyilvános rendes tanári ötödéves korpótlék megállapítása szempontjából

3 : 1 arányban beszámíttassék (4416/1915—16. r. sz., 3376/1916. I. 26. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1916. évi január hó 8-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy dr. LÖRENTHEY IMRE ny. r. tanárnak 3 évi, 6 havi és 1 napi c. rk. tanári szolgálati ideje az egyetemi ny. r. tanári ötödéves korpótlék megállapítása szempontjából 3 : 1 arányban beszámíttassék (4466/1915—16. r. sz., 4307/1916. I. 26. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi december hó 14-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy dr. ÁLDÁSSY ANTAL egyetemi ny. r. tanárnak a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatában eltöltött 18 évi és 6 napi szolgálati ideje az egyetemi ny. r. tanári korpótlék megállapítása szempontjából 4 : 1 arányban beszámíttassék (5083/1915—16. r. sz., 151.661 ex 1915/16. II. 18. vkm. sz.).

A Miniszter úr dr. HELLE KÁROLY egyetemi ny. r. tanár előző szolgálati idejének a korpótlékban való igényjogosultság szempontjából történt beszámítását revízió alá vevén, megállapította, hogy 19 évi, 8 havi és 21 napi előző vegyes szolgálati ideje 2 : 1 arányban számítható be az egyetemi ny. r. tanári ötödéves korpótlék megállapítása szempontjából (5248/1915—16. r. sz., 149.690 ex 1915/16. III. 4. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1916. évi március hó 13-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy dr. TELLYESNICZKY KÁLMÁN egyetemi ny. r. tanár, helyettes tanári minőségben eltöltött 2 évi, 4 havi és 3 napi szolgálati ideje 3 : 1 arányban,

dr. br. KORÁNYI SÁNDOR egyetemi ny. r. tanár c. rk. tanári minőségben eltöltött 3 évi, 3 havi és 3 napi szolgálati ideje pedig szintén 3 : 1 arányban beszámíttassék az egyetemi ny. r. tanári ötödéves korpótlék megállapítása szempontjából (6809/1915—16. r. sz., 35.140/1916. V. 18. vkm. sz.).

Dr. HORVÁTH JÁNOS egyetemi magántanárnak a Miniszter úr az államtudományi szeminárium részére tett értékes könyvadományáért elismerését és köszönetét fejezte ki (1943/1915—16. r. sz., 116.834/1915. XI. 5. vkm. sz.).

Dr. MAURITZ BÉLA egyetemi ny. rk. tanárnak ama nemeslelkű áldozatkészségeért, hogy több ezer koronát érő magángyűjteményét és a dr. SEMSEY ANDOR adakozása révén általa külföldön beszerzett tudományos eszközöket az egyetemi ásvány- és kőzettani intézetnek adományozta, a Miniszter úr köszönetét fejezte ki (6438/1915—16. r. sz., 26.232/1916. V. 1. vkm. sz.).

Dr. MÁGOCSY-DIETZ SÁNDOR egyetemi ny. r. tanár azon nemeslelkű áldozatkészségeért, mellyel 6000 K értéket meghaladó növénygyűjteményét és könyvtárát az egyetemi növénykertnek és növénytani intézetnek adományozta, köszönetét fejezte ki (6439/1915—16. r. sz., 11.941/1916. V. 1. vkm. sz.).

Dr. ENTZ GÉZA nyug. egyetemi ny. r. tanárnak és dr. TUZSON JÁNOS ny. rk. tanárnak, továbbá a „m. kir. földtani intézetnek és végül a bécsi „Naturhistorische Hofmuseum“ botanikai osztályának ama nemes áldozatkészségeért, amellyel az egyetemi növényrendszertani és növényföldrajzi intézet gyűjteményeit igen értékes gyűjtésekkel és muzeális anyaggal gyarapították és gazdagították, köszönetét fejezte ki (6549/1915—16. r. sz., 7420/1916. V. 1. vkm. sz.).

I) Egyetemi ünnepek, meghívások, repraesentationális működés és egyetemi szünetek.

A szokásos *beiktatási*, illetőleg *tanévmegnyitó-, májusi újjáalakítási* és *tanévzáró-ünnepélyeket* Egyetemünk az 1915—16. tanévben is megtartotta (2/1915—16., 6161/1915—16. és 6570/1915—16. r. sz.); részt vett a nemzeti gyász vagy öröm, a tudomány vagy a hazaszeregetet apostolai és vértanúi emlékére rendezett ünnepeken is.

Ő császári és apostoli királyi Felsége 1915. évi legmagasabb születésnapja alkalmából Egyetemünk részéről küldöttségileg kifejezett hódolatteljes szerencsekívánatokot legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott (101/1915—16. r. sz., 3188/M. E. 1915. IX. 4. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb névünnepe alkalmából 1915. évi október hó 4-én a budavári koronázó-templomban tartott ünnepélyes szentmisén jelen volt az Egyetemi Tanács. Ugyanakkor tisztelgett a Miniszterelnöknél is, felkérve őt az Egyetem üdvkívánatainak Ő Felsége előtt leendő tolmácsolására (541/1915—16. r. sz., 3468/M. E. sz. 1915.). Ő császári és apostoli királyi Felsége a kifejezett hódolatot legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott (1447/1915—1916. r. sz., 3813/M. E. 1915. X. 20. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb születésnapján, 1915. évi augusztus hó 18-án a budavári koronázó-templomban tartott ünnepélyes istentiszteleten is részt vett Egyetemünk Tanácsa és felkérte a Miniszterelnök urat az egyetem szerencsekívánatainak ő Felsége előtt leendő tolmácsolására (8199/1915—16. r. sz., 10.590/eln. 1916. VIII. 10. vkm. sz.). Ő csász. és apost. kir. Felsége a kifejezett szerencsekívánatokot

legmagasabb szíves köszönettel legkegyelmesebben fogadni méltóztatott (8468/1915—16. r. sz., 2876/M. E. 1916. VIII. 28. vkm. sz.).

Nemzetünk feledhetetlen őrangyala, *dicsőült Erzsébet királyné* gyászos elhunytának évforduló-napja alkalmából 1915. évi szeptember hó 10-én a budavári koronázó-templomban tartott *ünnepélyes gyászmisén* Egyetemünk Tanácsa is megjelent (3/1915—16. r. sz., 3213/M. E. 1915. IX. 5. sz. és 8956/el. 1915. IX. 7. vkm. sz.).

A dicsőült királyné emlékére a szokásos *alapítványi ünnepélyes gyászmise* az egyetemi templomban ez évben is 1915. évi november hó 19-én mondatott, amelyen részt vett az Egyetemi Tanács (1611/1915—16. r. sz.).

Dicsőült *Mária Terézia* királynő, az Alma Mater felejthetetlen újjáalakítójának emlékére 1915. évi november hó 29-én a szokásos alapítványi gyászistentisztelet a Senatus részvétele mellett az egyetemi templomban megtartatott (1612/1915—16. r. sz.); majd részt vett V. Ferdinánd király halálának évfordulóján, 1916. évi július hó 1-én a budavári koronázó-templomban tartott ünnepélyes gyászmisén (7423/1915—16. r. sz.; 8579/el. 1916. VI. 28. vkm. sz. és 2030/M. E. 1916. VI. 24. vkm. sz.).

Üjesztendő előestéjén, 1915. évi december hó 31-én tisztelgett a *Rector Magnificus* a kir. udvarnál, a bíbornokhercegprímásnál, a m. kir. Miniszterelnöknél, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnál és a budapesti hadtestparancsnokságnál (3031/1915—16. r. sz.). Ő császári és apostoli királyi Felsége a legalázatosabb üdv- és szerencsekívánatokat köszönettel legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott (4559/1915—16. r. sz., 292/M. E. 1916. II. 5. sz.).

Részt vett az *Egyetemi Tanács* képvisellete az 1848. évi törvények szentesítésének évfordulója alkalmából 1916. évi április hó 11-én a budavári koronázótemplomban tartott ünnepi istentiszteleten (5831/1915—16. r. sz., 1040/M. E. 1916. IV. 3. és 5108/eln. 1916. IV. 6. vkm. sz.), Úrnapján, 1916. évi június hó 22-én ugyancsak a fenti templomban megtartott ünnepi misén és az azt követő körmeneten (6764/1915—16. r. sz., 7991/eln. 1916. VI. 15. vkm. sz.); majd 1916. évi augusztus hó 20-án tartott szentistvánnapi körmeneten (8212/1915—16. r. sz.).

Egyetemünk fényes ünnepélyei közé kell soroznunk *Ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb pártfogása alatt* (Promotio sub auspiciis Regis) az egyetemi aulában történt ünnepélyes doktori felavatásokat. A folyó tanévben az 1913—14. és 1914—15. tanévekre szólólag két ízben történt ünnepélyes felavatás, amikor is 1915. évi november hó 29-én SCHEFFLER JÁNOS hittudományi és ORSOVAI MÁRTON FÜLÖP bölcsészettudományi doktorjelöltek, 1916. évi május hó 13-án pedig HALÁSZ FERENC államtudományi és GÖRGEI MÁRTON orvostudományi doktorjelöltek avattattak „Sub auspiciis Regis“ doktorokká. *Ő császári és apostoli királyi Felségét* mindkét ünnepélyen dr. JANKOVICH BÉLA kultuszminiszter úr *Őnagyméltósága* képviselte. Az ünnepély lefolyását tartalmazó jegyzőkönyvet a Függelékben közöljük. (1686/1915—16. r. sz., 121.806/1915. X. 23. vkm. sz. és 5642/1915—16. r. sz., 19.299/1916. III. 16. vkm. sz.). *Ő császári és apostoli királyi Felsége* mindkét ünnepélyes doktorrá avatásról felvett jegyzőkönyv tartalmát legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott (6343/1915—16. r. sz., 42.061/1916. IV. 20. vkm. sz. és 8344/1915—16. r. sz., 97.051/1916. VIII. 9. vkm. sz.).

Bensőséggel teljes ünnepet ült az Egyetem 1916. évi február hó 29-én a politikai szeminárium helyiségében, abból az alkalomból, hogy dr. CONCHA Győző egyet. ny. r. tanár elérte születésének 70-ik évfordulóját. Az ünnepély leírását a Függelékben közöljük.

Hasonló melegséggel folyt le 1916. évi június hó 7-én dr. PLÓSZ SÁNDOR egyet. ny. r. tanárnak ugyancsak születése 70. évfordulója alkalmából az Egyetem perjogi szemináriumában lefolyt ünneplése is. Az ünneplés lefolyását a Függelékben szintén közreadjuk.

Hazai hatóságtól, intézetektől és egyesületektől meghívások érkeztek:

a *nemzeti áldozatkészség szobrának* 1915. évi szeptember hó 12-én történt felavató-ünnepélyére, amikor is a Rector Magnificus és a dékánok testületileg jelentek meg (133/1915—16. r. sz.);

a *kir. József-műegyetem* 1915. évi szeptember hó 29-én tartott tanévi megnyitó közgyűlésére. (438/1915—16. r. sz.);

a *debreczeni m. kir. tudományegyetem* 1915. évi szeptember hó 27-én tartott tanévmegnyitó (439/1915—16. r. sz.), 1916. évi május hó 20-án tartott tanévzáró (6772/1915—16. r. sz.) közgyűléseire és 1915. évi október hó 10. és november hó 21. napjai között rendezett háborús előadásaira (1162/1915—16. r. sz.);

a *venereás betegségek elleni országos védőegyesület* 1915. évi november hó 12-én tartott közgyűlésére (1972/1915—16. r. sz.);

a *kolozsvári m. kir. Ferenc József tudományegyetem* 1915. évi november hó 24-én tartott „Sub auspiciis Regis“ doktori avató-ünnepélyére (2253/1915—16. r. sz.) és 1916. évi május hó 29-én tartott tanévzáró ünnepélyére (6859/1915—16. r. sz.);

a *pozsonyi m. kir. Erzsébet-egyetem* 1915. évi november hó 21-én tartott Erzsébet-ünnepélyére (2299/1915—16. r. sz.);

a *Magyarhoni Földtani Társulat* 1915. évi december hó 15-én és 1916. évi január hó 26-án tartott szakülésére (2805/1915—16. r. sz. és 4146/1915—16. r. sz.);

a *debreczeni m. kir. tudományegyetem* 1916. évi február hó 25-én tartott közgyűlésére (4938/1915—1916. r. sz.);

a *Szent István Akadémia* 1916. évi március hó 23-án tartott ünnepi ülésére (5624/1915—16. r. sz.), amikor is egyetemünk képviselőjében a Rector Magnificus jelent meg;

a *Dunántúli Közművelődési Egyesület* 1916. évi május hó 21-én tartott közgyűlésére (6478/1915—16. r. sz.);

az *Országos Katolikus Szövetség* 1916. évi május hó 21-én tartott hajókirándulására (6732/1915—16. r. sz.);

a *Magyar Jogászegylet* 1916. évi június hó 10-én tartott teljes ülésére (7054/1915—16. r. sz.).

Rektori szünnepok voltak: 1915. évi október hó 4-ike (541/1915—16. r. sz.); 1915. évi november hó 3-ika; 1916. évi március hó 9-ike (4983/1915—16. r. sz.) és 1916. évi március hó 6., 7. és 8-ika (farsangi szünnepok. (4984/1915—16. r. sz.).

Üdvözlések:

Dr. POLNER ÖDÖN pozsonyi m. kir. Erzsébet-tudományegyetemi rektort az egyetem kormányzatának átvétele alkalmából a Rector Magnificus üdvözölte (65/1915—16. r. sz.).

Dr. HANUY FERENC hittudománykari dékánt áldozópappá fölszentelésének 25. évfordulója alkalmából az Egyetemi Tanács nevében a Rector Magnificus melegen üdvözölte (1151/1915—16. r. sz.).

VI Dr. LÉVAY JÓZSEFET, egyetemünk tiszteletbeli bölcsészetdoktorát, nemzeti költészetünk büszkeségét, 90. születésnapja alkalmából a Rector Magnificus a legmelegebben üdvözölte (2193/1915—16. r. sz.).

81 Dr. CONCHA GYÖZŐ jog- és államtudománykari dékánt 70. születésnapján a Rector Magnificus az Egyetemi Tanács nevében üdvözölte (4605/1915—16. r. sz.).

Dr. WLIASSICS GYULÁT, a m. kir. közigazgatási bíróság elnökét, bírói jubileuma alkalmából a Rector Magnificus az Egyetemi Tanács nevében üdvözölte (6395/1915—16. r. sz.).

81—Dr. BREZNAV BÉLA nyug. ny. r. tanárt, egyetemünk volt rektorát, aranymiséje alkalmából a Rector Magnificus az Egyetemi Tanács nevében melegen üdvözölte (8242/1915—16. r. sz.).

Dr. LUKÁTS ADOLF kolozsvári tudományegyetemi rektort, az egyetem kormányzatának átvétele alkalmából, a Rector Magnificus melegen üdvözölte (8444/1915—16. r. sz.).

J) Szabadságolások.

Dr. Kmoskó MIHÁLY egyetemi ny. r. tanárnak, a szentföldi missziók újjászervezésével kapcsolatos előtanulmányoknak a hely színén való végzése céljából az 1915/16. tanév második felére szabadságidő engedélyeztetett (4000/1915—16. r.sz., 153.699/1916. I. 14. vkm. sz.).

Dr. MÉHELY LAJOS egyetemi ny. r. tanár részére, egészsége helyreállítása céljából, a Miniszter úr április hó végéig terjedő szabadságot engedélyezett (5748/1915—16. r. sz., 35.287/1916. III. 22. vkm. sz.).

Dr. TANGL FERENC egyetemi ny. r. tanárnak, egészsége helyreállítása céljából, 5 heti szabadságidő enge-

délyeztetett (6268/1915—16. r. sz., 42868/1916. IV. 18. vkm. sz.).

Dr. PETZ GEDEON bölcsészettudománykari dékán részére a Miniszter úr 6 heti szabadságidőt engedélyezett (7756/1915—16. r. sz., 79.526/1916. VII. 13. vkm. sz.).

Dr. CONCHA GYÖZÖ jog- és államtudománykari dékánnak, egészsége helyreállítása céljából, a Miniszter úr 2 havi szabadságidőt engedélyezett (7828/1915—16. r. sz., 80.192/1916. VII. 17. vkm. sz.).

Dr. HOÓR KÁROLY orvostudománykari dékánnak 4 heti szabadságidő engedélyeztetett (8280/1915—16. r. sz., 94.264/1916. VIII. 4. vkm. sz.).

A) Létszám.

Az egyetemi *hallgatóság* 1915—16. tanévi általános viszonyaira nézve a következő táblázatok adnak áttekinthető felvilágosítást.

II. FEJEZET.

HALLGATÓSÁG.

délyoztatott (8268/1915—16. é. sz., 42868/1916. IV. 15. vkm. sz.).

Dr. PERZ GYÖGY bölcsészettudománykari dékán részére a Miniszter úr 6 heti szabadságidőt engedélyezett (7756/1915—16. é. sz., 79526/1916. VII. 13. vkm. sz.).

Dr. COZMA GYÖGY jog- és államtudománykari dékánnak, egészségi helyreállítás céljából, a Miniszter úr 2 heti szabadságidőt engedélyezett (7828/1915—16. é. sz., 80192/1916. VII. 17. vkm. sz.).

Dr. HOÓS KÁROLY orvostudománykari dékánnak 4 heti szabadságidőt engedélyeztetett (8280/1915—16. é. sz., 94264/1916. VII. 17. vkm. sz.).

HALLGATÓSÁG

B) A hallgatók száma a ...

Helyi felsőoktatási intézmények		Külföldi felsőoktatási intézmények		Összesen	
1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.
A) Létszám.					
Az egyetemi <i>hallgatóság</i> 1915—16. tanévi általános viszonyaira nézve a következő táblázatok adnak áttekinthető felvilágosítást:					
A felsőoktatási intézmények					
Egyetem		Felsőoktatási intézmények		Összesen	
1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.
182	177	119	114	301	291
A felsőoktatási intézmények					
Egyetem		Felsőoktatási intézmények		Összesen	
1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.
182	177	119	114	301	291
A felsőoktatási intézmények					
Egyetem		Felsőoktatási intézmények		Összesen	
1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.	1915-16.	1914-15.
182	177	119	114	301	291

a) A hallgatók száma.

Melyik félévben?	Hallgató volt		Össze- sen	
	rendes	rend- kívüli		
A hittudományi karban :				
Az I. félévben	90	4	94	
A II. félévben	90	4	94	
A jog- és államtudományi karban :				
Az I. félévben	1.143	288	1.431	
A II. félévben	863	232	1.095	
Az orvostudományi karban :				
Orvostanhallgató	az I. félévben	1.336 ¹	85	1.421
	a II. félévben	1.030 ²	78	1.108
Gyógyszerészettan- hallgató	az I. félévben	.	37	37
	a II. félévben	.	29	29
A bölcsészettudományi karban :				
Bölcsészettanhallgató	az I. félévben	728 ³	132	860
	a II. félévben	657 ⁴	114	771
Gyógyszerészettan- hallgató	az I. félévben	.	39	39
	a II. félévben	.	30	30
Összesen :				
Az I. félévben	3.297	585	3.882	
A II. félévben	2.640	587	3.127	
¹ Ebből II. éves rendes gyógyszerészettanhallgató 12. ² " " " " " " " " 11. ³ " I. " " " " " " " " 16. ⁴ " " " " " " " " 15.				

b) A hallgatók kimutatása vallás szerint.

Melyik félévben?	Róm. kath.	Gör. kath.	Gör. kel.	Református	Ágost. hív. ev.	Unitárius	Izraelita	Mohamedán	Felekezetenélküli	Összesen	
A hittudományi karban :											
Az I. félévben .	70	24	.	.	.	.	.	.	.	94	
A II. félévben .	70	24	.	.	.	.	.	.	.	94	
A jog- és államtudományi karban :											
Az I. félévben .	753	22	22	174	97	4	351	6	2	1.431	
A II. félévben .	609	10	16	129	76	2	248	2	3	1.095	
Az orvostudományi karban :											
Orvostan- hallgató	I.	336	35	50	96	63	4	836	.	1	1.421
	II.	264	29	44	75	47	2	646	.	1	1.108
Gyógysz.- tanhallgató	I.	18	.	2	5	.	.	12	.	.	37
	II.	15	.	1	5	.	.	8	.	.	29
A bölcsészettudományi karban :											
Bölcsészet- tanhallgató	I.	430	35	16	110	72	2	195	.	.	860
	II.	375	30	13	90	64	2	195	1	1	771
Gyógysz.- tanhallgató	I.	12	2	2	7	3	.	13	.	.	39
	II.	10	1	.	7	3	.	9	.	.	30
Összesen :											
Az I. félévben .	1.619	118	92	392	235	10	1.407	6	3	3.882	
A II. félévben .	1.343	94	74	306	190	6	1.106	3	5	3.127	

c) A hallgatók kimutatása anyanyelv szerint.

Melyik félévben?	Magyar	Német	Román	Tót	Szerb	Horvát	Ruthén	Angol	Olasz	Török	Cseh	Vend	Lengyel	Görög	Összesen
A hittudományi karban:															
Az I. félévben . .	64	1	14	8	.	7	.	.	.	.	.	.	.	.	94
A II. félévben . .	64	1	14	8	.	7	.	.	.	.	.	.	.	.	94
A jog- és államtudományi karban:															
Az I. félévben . .	1.381	14	11	3	8	5	.	5	3	.	.	.	1	1.431	
A II. félévben . .	1.058	11	7	1	7	2	.	5	2	1	.	.	1	1.095	
Az orvostudományi karban:															
Orvostan- hallgató	I.	1.321	31	37	4	22	2	.	2	.	.	.	2	1.421	
	II.	1.034	16	30	4	20	2	.	1	.	.	.	1	1.108	
Gyógysz.-tan- hallgató	I.	36	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	37	
	II.	28	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	29	
A bölcsészettudományi karban:															
Bölcsészettan- hallgató	I.	798	20	28	3	4	.	1	1	4	.	.	1	860	
	II.	711	21	25	2	6	1	.	4	.	.	.	1	771	
Gyógysz.-tan- hallgató	I.	36	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	39	
	II.	29	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	30	
Összesen:															
Az I. félévben . .	3.636	68	92	18	34	14	1	3	9	3	.	1	2	1	3.882
A II. félévben . .	2.924	51	76	15	33	12	.	10	2	1	1	1	1	1	3.127

d) A hallgatók kimutatása honosság szerint.

Melyik félévben ?	Helybeli	Magyarországi	Fümmei	Horvát-Szlávon- országi	Bosznia-Hercegov.	Ausztriai	Külföldi	Többi világrész	Összesen
A hittudományi karban :									
Az I. félévben . . .	8	80	1	1	3	.	.	1	94
A II. félévben . . .	8	80	1	1	3	.	.	1	94
A jog- és államtudományi karban :									
Az I. félévben . . .	619	784	14	5	4	3	2	.	1.431
A II. félévben . . .	501	573	12	2	3	1	2	1	1.095
Az orvostudományi karban :									
Orvostanhallgató	I.	452	954	4	2	1	7	1	1.421
	II.	388	715	3	1	.	1	.	1.108
Gyógyszerészettan- hallgató	I.	3	34	.	.	.	.	.	37
	II.	4	25	.	.	.	.	.	29
A bölcsészettudományi karban :									
Bölcsészettan- hallgató	I.	302	549	5	.	.	2	2	860
	II.	281	480	4	.	2	3	1	771
Gyógyszerészettan- hallgató	I.	11	28	.	.	.	.	.	39
	II.	11	19	.	.	.	.	.	30
Összesen :									
Az I. félévben . . .	1.395	2.429	24	8	8	12	5	1	3.882
A II. félévben . . .	1.193	1.892	20	4	8	5	3	2	3.127

e) A hallgatók kimutatása

	Östermelő és pedig							Iparos v. bányász és pedig			
	nagybirtokos, magy. birt. (1000 kataszt. holdon felül)	középbirtokos, közép. birt. (100—1000 kat. holdon)	kisebirtokos, kisbirt. (100 kat. holdon alul)	egyéb östermelő (féses, magoros, kertész, halász)	gazdasági tisztviselő	egyéb gazdasági s. személy (földm., ipar, gazd., család)	magy. iparos, bányamagy. vállalkozó	kisiparos, bányakisvállalkozó	ipari vagy bányászati tisztviselő	egyéb segétszemély (aldmunkás, munkos stb.)	
Melyik félévben?											
A hittudományi karban:											
I. félévben			15	5		5	4	6	1		
II. félévben			15	5		5	4	6	1		
A jog- és államtudományi karban:											
I. félévben	30	36	30	8	9	7	25	41	27	36	
II. félévben	20	31	25	12	6	7	23	36	9	26	
Az orvostudományi karban:											
Orvostanhallgató	I.	20	35	40	10	8	12	34	60	25	35
	II.	16	20	38	7	6	5	47	51	18	25
Gyógyszerészettanhallgató	I.		2	2	1			2		1	
	II.		1	2	1			1	1		
A bölcsészettudományi karban:											
Bölcsészettanhallgató	I.	10	17	30	5	3	7	12	31	9	6
	II.	10	25	17	6		4	9	34	32	15
Gyógyszerészettanhallgató	I.		2	1		2				2	
	II.		1	1							1
Összesen:											
I. félévben	60	92	118	29	22	31	77	138	65	77	
II. félévben	46	78	98	31	12	21	84	128	60	67	

szilletek polgári állása szerint.

Kereskedő, vállalkozó (beleértve a közlekedési foglalkozásokat)		Közszolgálatbeli és másféle értelmiségi	
nagykereskedő, nagyvállalkozó			
kiskereskedő, kisvállalkozó			
kereskedelmi vagy közlekedési tisztviselő			
egyéb s. személy (altiszt, segéd, szolgáló)			
köztisztviselő (a papok, tanárok és tanítók kivételével) közhiv. alk., díjnok			
pap			
tanár, tanító			
másféle értelmiségi (orvos, ügyvéd, közjegyző, gyógyszerész) önálló tisztviselő vagy díjnok			
közhivatalban alk. vagy másféle értelmiségi altiszt vagy szolgáló			
katona (honvéd, csendőr) tiszt			
katona (honvéd, csendőr) altiszt			
Különböző, vagy közelebről meg nem nevezett foglalkozási agyakban dolgozó napszámos			
Nyugdíjas tisztviselő, vagy az értelmiséghez tartozó más nyugdíjas			
Nyugdíjas altiszt, vagy szolgáló			
Maganzó, vagy jövedelméből élő (tőkés, járadékos, eltartásos, háztulajdonos)			
Egyéb, vagy ismeretlen foglalkozású			
A nagykorú hallgatók száma			
Összesen			

A hittudományi karban:	
4	6
4	6
1	1
15	12
7	7
1	1
1	1
1	1
3	2
2	1
1	1
4	4
94	94

A jog- és államtudományi karban:	
34	50
28	44
52	38
306	12
70	95
130	26
1813	5
18	45
18	23
52	24
55	88
67	88
42	67
1094	42
1434	1094

Az orvosnőudományi karban:	
38	167
45	61
48	27
175	50
45	153
712	2
15	47
16	48
23	104
1111	1111
1	2
1	1
10	1
6	2
4	4
1	1
1	2
3	2
2	2
29	29

A bölcsészettudományi karban:	
13	61
10	62
13	20
168	47
120	49
610	1
6	5
8	24
15	61
777	777
1	1
1	1
6	1
3	3
12	2
11	1
1	1
1	1
2	2
2	2
30	30

Összesen:	
85	287
168	104
798	151
306	878
48	38
10	53
126	58
129	160
281	281
3889	3889
83	176
115	87
674	125
247	303
32	36
8	40
102	46
124	101
211	211
3135	3135

f) Nőhallgatók az 1915—16. tanévben.

A hallgatók		I. tanfélév						II. tanfélév						A két félévben összesen
		Jog- és államtudományi kar	Orvostudományi kar	Bölcsészettudományi kar	I. é. gyógyszerész	II. é. gyógyszerész	Összesen	Jog- és államtudományi kar	Orvostudományi kar	Bölcsészettudományi kar	I. é. gyógyszerész	II. é. gyógyszerész	Összesen	
száma	Rendes	214	274	1	1	489	213	283	1	1	496	985		
	Rendkívüli	118	63	83	15	12	291	103	60	74	15	11	263	
	Összesen	118	277	357	16	12	780	103	273	357	15	11	759	
vallása	Róm. kath.	80	64	153	5	6	310	73	61	159	15	6	314	
	Gör. kath.	1	2	3			6	1	1	5			7	
	Gör. keleti		6	5	1	2	14		7	4			11	
	Református	18	25	41	3		87	9	24	42		2	77	
	Ágost. hitv. ev.	8	9	30	1		48	11	9	28			48	
	Unitárius	1	1	1			3	1	1				5	
	Izraelita	10	170	122	6	4	312	8	169	118		3	298	
	Felekezetenkívüli							1	1				2	
	Összesen	118	277	357	16	12	780	103	273	357	15	11	759	
anyanyelve	Magyar	118	265	344	15	12	754	102	264	349	15	11	741	
	Német		5	6			11	1	3	3			7	
	Róman			6	1		7		1	4			5	
	Szerb		4	1			5		4	1			5	
	Horvát		1				1						1	
	Lengyel		2				2		1				1	
	Összesen	118	277	357	16	12	780	103	273	357	15	11	759	
honossága	Helybéli	67	197	217	7	2	440	57	146	218	3	2	426	
	Magyarországi	50	123	139	9	10	331	43	125	137	12	9	326	
	Flumet		1	1			2	1	1	1			3	
	Horvát-Szlavonországi		1				1	1					1	
	Ausztriai	1	5				6		1	1			2	
	Külföldi							1					1	
	Összesen	118	277	357	16	12	780	103	273	357	15	11	759	
szüleinek polgári állása	Állami	45	36	63	3	3	150	35	46	84	1	1	167	
	Törvényhatósági	3	4	18		1	26	5	6	13		1	25	
	Községi	1	3	4			8	1	3	2			6	
	Magánegyl., iparváll.	14	53	39	1		107	13	38	58	2		111	
	Tanár, tanító, lelkész	7	27	71	2		107	6	21	66	2		95	
	Orvos, gyógyszerész, ügyvéd, mérnök, ált. okl. bíró	5	33	43	5	4	90	2	41	37	6	4	90	
	Hadil. szolgálatban álló	1	2	7	1		11	3	14	6	1		14	
	Más értelm. és magánzó	26	40	74	3	2	145	20	37	57	2	2	118	
	Nagy- és középbirtokos		7	3	1		11	1	6	2	1		10	
	Kisbirtokos, gazda, földműves	1	2	3		2	8	2	1	1		2	6	
	Gyáros, nagykereskedő, nagyiparos	3	32	13			48	5	47	10		1	63	
	Kiskereskedő, kisiparos	8	37	15			60	7	21	20			48	
	Házmester, szolgáló	4	1	4			9	3	1				4	
	Nagykorú hallgató								1	1			2	
	Összesen	118	277	357	16	12	780	103	273	357	15	11	759	

g) Pályavégzés. Távozás.

Távozási és végbizonyítvány kiadatott, és pedig:

a) Végbizonyítvány:

Hittanhallgatóknak	I. — II.	18
Joghallgatóknak	I. 70 II.	210
Orvostanhallgatóknak	I. 22 II.	151
Bölcsészettanhallgatóknak	I. 20 II.	51
Összesen	I. 112 II.	430
		542

b) Távozási bizonyítvány:

Hittanhallgatóknak	I. — II.	—
Joghallgatóknak	I. 20 II.	13
Orvostanhallgatóknak	I. 12 II.	20
Bölcsészettanhallgatóknak	I. 8 II.	9
Összesen	I. 40 II.	42
		82

b) Vizsgálatok a jog- és államtudományi karban.

276	I. alap- vizsgálat	tartatott	
		elfogadtatott	152
85	Pót-I-eső alapsz. vizsgálat	tartatott	
		elfogadtatott	70
190	II. alap- vizsgálat	tartatott	
		elfogadtatott	152
25	Pót-II. alap- vizsgálat	tartatott	
		elfogadtatott	23
236	III. alap- vizsgálat	tartatott	
		elfogadtatott	170
70	Pót-III. alapsz. vizsgálat	tartatott	
		elfogadtatott	59
19	Államtud. államvizsg.	tartatott	
		elfogadtatott	15
3	Államtud. pót-államv.	tartatott	
		elfogadtatott	3
4	Jogtud. államvizsg.	tartatott	
		elfogadtatott	3
.	Jogtud. pót- államvizsg.	tartatott	
		elfogadtatott	.
908	Összesen vizsgálat és pótvizsgálat	tartatott	
		elfogadtatott	647

123	tartatott	I. szigorlat	Jogtudományi	Államtudományi
92	elfogadtatott	I. szigorlat		
114	tartatott	II. szigorlat		
73	elfogadtatott	II. szigorlat		
106	tartatott	III. szigorlat		
70	elfogadtatott	III. szigorlat		
1	tartatott	kieg. történeti	Jogtudományi	Államtudományi
1	elfogadtatott	kieg. történeti		
25	tartatott	kieg. vegyes	Jogtudományi	Államtudományi
21	elfogadtatott	kieg. vegyes		
95	tartatott	pótszigorlat	Jogtudományi	Államtudományi
98	elfogadtatott	pótszigorlat		
77	tartatott	I. szigorlat	Államtudományi	Államtudományi
51	elfogadtatott	I. szigorlat		
96	tartatott	II. szigorlat		
74	elfogadtatott	II. szigorlat		
22	tartatott	kieg. I. áll.-tud.		
17	elfogadtatott	kieg. I. áll.-tud.		
50	tartatott	pótszigorlat	Jogtudományi	Államtudományi
48	elfogadtatott	pótszigorlat		
23	tartatott	I. szigorlat	Államtudományi	Államtudományi
13	elfogadtatott	I. szigorlat		
21	tartatott	II. szigorlat		
16	elfogadtatott	II. szigorlat		
.	tartatott	pótszigorlat	Jogdoktor-ság után államtudományi	Jogdoktor-ság után államtudományi
.	elfogadtatott	pótszigorlat		
1	tartatott	szigorlat	Jogdoktor-ság után államtudományi	Jogdoktor-ság után államtudományi
1	elfogadtatott	szigorlat		
.	tartatott	pótszigorlat	Kanon-doktori	Kanon-doktori
.	elfogadtatott	pótszigorlat		
5	tartatott	I. szigorlat	Kanon-doktori	Kanon-doktori
5	elfogadtatott	I. szigorlat		
3	tartatott	II. szigorlat	Kanon-doktori	Kanon-doktori
3	elfogadtatott	II. szigorlat		
2	elfogadtatott		Kanon-doktori	Kanon-doktori
2	elfogadtatott			
702	Összesen szigorlat és pótszigorlat		Doktori oklevél kiadott	Doktori oklevél kiadott
138	Jogdoktori			
93	Államtud. doktori			
3	Kanon-doktori			
1	sub auspiciis Regis			
237	Összesen		Doktori oklevél kiadott	Doktori oklevél kiadott

c) Szigorlatok a jog- és államtudományi karban.

d) Szigorlatok az orvostudományi karban.

	I. orvosi		II. orvosi		III. orvosi		I. gyógyszerészeti		II. gyógyszerészeti		Összesen						Olvéví kiadott						
	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	orvosi	pót-szigorlat	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	orvosdoktori	gyógyszerészdoktori	gyógyszerészmeisteri		
191																							
123																							
75																							
47																							
173																							
138																							
42																							
38																							
180																							
114																							
132																							
102																							
52																							
35																							
9																							
6																							
42																							
19																							
21																							
12																							
544																							
375																							
249																							
187																							
94																							
51																							
30																							
18																							
																					220		
																					2		
																					33		

e) Vizsgálatok és szigorlatok a bölcsészettudományi karban.

Bölcsészettudományi				Bölcsészettudományi oklevél kiadatott
szigorlat		szigorlat		
tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	
50	46	2	2	51

f) Gyógyszerészi vizsgálatok.

G y ó g y s z e r é s z i			
elővizsgálat		pótelővizsgálat	
tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott
48	27	7	7

g) A budapesti országos középiskolai tanárvizsgálóbizottság előtt a lefolyt 1915/16. tanévben összesen 425 tanári vizsgálat tartatott, és pedig:

Alapvizsgálat	164
Szakvizsgálat	134
Pedagógiai vizsgálat	97
Horvát-szerb nyelvtanítói vizsgálat	3
A lefolyt tanévben sikeres pedagógiai vizsgálat, illetőleg kereskedelmi iskolai tanári szakvizsgálat alapján kiadott „tanári oklevelek“ száma	92
Felső kereskedelmi iskolai tanári oklevél kiadatott	8
Tanári oklevélhez kiegészítő-bizonyítványt kapott	2

Kereskedelmi iskolai tanári képesítő-bizonyítványt kapott 1

Francia nyelvtanítói bizonyítvány volt 1

Szakok szerint a vizsgálatok a következőképen oszlanak meg:

Melyik félév ?	Bölcsészettani vizsgálatok				Történelmi vizsgálatok				Mennyiségtan-természettudományi vizsgálatok				Nyelvészeti és irodalmi vizsgálatok			
	Jelentkezett	Elfogadott	Felfüggesztett	Visszautasított	Jelentkezett	Elfogadott	Felfüggesztett	Visszautasított	Jelentkezett	Elfogadott	Felfüggesztett	Visszautasított	Jelentkezett	Elfogadott	Felfüggesztett	Visszautasított
I. . .	24	23	.	1	17	14	1	2	22	17	1	4	37	28	5	4
II. . .	78	68	1	4	46	36	4	6	75	62	2	11	101	84	5	12

Továbbá kereskedelmi iskolai tanári alapvizsgálat volt 8; szakvizsgálat 9; pedagógiai vizsgálat 11; harmadik tárgyból alapvizsgálat 5; szakvizsgálat 1; összevont alap- és szakvizsgálat 4.

b) Külföldi egyetemeken nyert oklevelek honosítása.

A Miniszter úr jóváhagyta:

ifj. LÓCZY LAJOS zürichi egyetemen szerzett (5877/1915—16. r. sz., 28.172/1916. III. 23. vkm. sz.) és

KADIC OTTOKÁR müncheni egyetemen szerzett (7441/1915—16. r. sz., 59.071/1916. VI. 19. vkm. sz.) bölcsészettudori oklevelének honosítására vonatkozó tudománykari határozatokat.

SCHLESINGER KÁROLY bécsi egyetemen szerzett

jogtudori oklevelének két kiegészítő szigorlat sikeres letévése és egy doktori értekezés készítésének feltétele mellett államtudori oklevél gyanánt való honosítását a Miniszter úr az 1913—14. tanévben (6773/1913—14. r. sz., 74.782/1914. VI. 11. vkm. sz.) megengedvén, nevezett jogtudori oklevele a feltételek teljesítése után államtudori oklevél gyanánt honosított (7553/1915—16. r. sz.).

(A honosításra vonatkozó elvi rendelkezéseket lásd az V. fejezetben.)

C) Tandijelengedés.

A *tandijelengedésről* a következő táblázat tájékoztat:

A karok megjelölése	Félév	Egész tandíjmentességet nyert hallgatók száma	Fél tandíjmentességet nyert hallgatók száma	Az elengedett tandíj összege	
				kor.	fill.
Hittudományi kar	I.	.	.	.	.
	II.	1	.	75	.
Jog- és államtudományi kar	I.	148	97	14.737	50
	II.	87	52	8.475	.
Orvostudományi kar	I.	371	110	31.950	.
	II.	293	99	25.687	50
Bölcsészettudományi kar	I.	315	28	24.675	.
	II.	298	7	22.612	50
Gyógyszerészek	I.	7	11	987	50
	II.	14	1	1.087	50
Összesen	I.	841	246	72.300	.
	II.	693	159	57.937	50

D) Kitüntetéssel vizsgázott egyetemi hallgatók névsora.

a) A hittudományi karon.

Csik József	Réty Imre
Mezgár Lajos	Vanyek Béla
Réty Imre	Záborszky István
Taksonyi János	Mentes Mihály
Herczeg János	Sántha Pál.

b) A jog- és államtudományi karon.

I. alapvizsga.

Békássy László	Rhorer István
Bernhardt Imre	Szaplonczay István
Christ Károly	Székely Bertalan
Csór András	Szende Pál
Ertl Jenő	Szentmiklósi József
Eskulits Sándor	Tausz Artur.

II. alapvizsga.

Fábry Károly	Engel Kornél
Filep Géza	Flachbart Ernő
Flórschütz Mariján	Führer Imre
Grundrum János	Br. Gerliczy István
Győri István	Gyermek Dusán
Hatvany László	Hazai Miklós
Herskovits Sámuel	Hermann László
Kovács Miksa	Horn József
Kucich Artur	Gr. Hugonnay Kálmán
László Jenő	Kaydi László
Lederer Antal	Kamocsay Jenő
Marx Jenő	Kemény Alfréd
Nosz Gyula	Mesterházy Pál
Osztovics László	Munkácsi Ernő
Pákay László	Reviczky Tamás
Pentz Lajos	Sollner Béla
Pruzsinszky Barna	
Raksányi Zoltán	

Somogyi Ödön
Schilling Endre
Steinhart Mihály
Szántó Lajos
Szebehelyi Jenő
Vesselényi István.

III. alapvizsga.

Fried Vilmos
Br. Gerliczy István
Glücksthal Andor
Gross Gábor
Hortoványi Ödön
Ligeti Imre
Mészáros Gyula
Rakonitz Dezső
Vértesi Géza.

Jogtudományi szigorlat.

Bing Bernát
Dezsényi Viktor
Éderer József
Eliász Imre
Faludi Ferenc
Fazekas Kálman
Huppert Leó
Illés Béla
Iványi József
Kalavszky Miklós
Kepes József

Kienitz Ferenc
Király Ferenc
Kovács Géza
Ladányi Sándor
Leitner László
Mikecz Ödön
Müller István
Ráth Sándor
Schwertner Andor
Salgó Andor
Dr. Sebestyén Pál
Stern István
Telbisz Albert
Vadász Béla
Weisz Andor
Wollák Miklós.

Államtudományi szigorlat.

Bencs Zoltán
Décsey Lajos
Dr. Jánossy Dénés
Mayer Ödön
Mayer Károly
Schipper Imre
Szitányi Ferenc
Vanik Mihály
Várszeghy János.

Kanonjogi szigorlat.

Huber János.

c) Az orvostudományi karon.

I. orvosi szigorlat.

Bakay Emma
Bíró Jolán
Graus Dezső
Grossmann Sándor
Láng Imre
Német Géza

Oláh Jenő
Petry Magdolna
Ringwald Jenő
Rotter Lillian
Schearcz Jolán
Spitzer Pál
Stasiák Aranka

Stadler Izabella
 Sömjén Ernő
 Szabó Ilona
 Szamek Lajos
 Szatmáry Sebestyén
 Szomaházy György
 Váll Eugénia.

II. orvosi szigorlat.

Amar Renée
 Árvay Jolán
 Beleszlin Jusztin
 Blum Paula
 Buchhalter Nándor
 Egyedi Henrik
 Ehrenreich Mária
 Friedmann Teréz
 Gottfried Géza
 Heinrich Emil
 Járay József
 Karvas Nándor
 Kis József
 Kollár Lilly
 Kubányi Xénia Mária
 Lévai Aranka
 Novák Miklós
 Petényi Géza
 Rosenthal Rózsi
 Szarvas Jenő
 Takács László.

III. orvosi szigorlat.

Berger Margit

Blum Paula
 Elfer Tivadar
 Fröhlich Loránd
 Görgei Márton
 Hetényi Mátyás
 Klinger György
 Krassó Ilona
 Moró Lajos
 Rosenthal Rózsi
 Szécsényi Ernő
 Timár Károly
 Vitt Márton.

I. gyógyszerészi szigorlat.

Bezzegh István
 Grossmann Nándor
 Hajnal Lajos
 Korányi Márta
 Nobel Erzsébet
 Péter Margit
 Schiffer Elemér
 Szinkovich Etel.

II. gyógyszerészi szigorlat.

Bezzegh István
 Grossmann Nándor
 Korányi Márta
 Nobel Erzsébet
 Szinkovich Etel.

Gyógyszerész-doktori szigorlat.

Parneu Renée.

d) A bölcsészettudományi karon.

Doktori szigorlat.

Antalfy Gizella
 Beödi Balog Ilona

Bálint Elemér
 Buczkó József Emil
 Csengeri Margit

Bathóné Ertl Viola
 Geyer Artur
 Kmetty Margit
 Kún Mária
 Losonczy Zoltán
 Marx István
 Oszwald Ferenc Arisztid
 Schröder Imre
 Schreiber Ignác
 Sebestyén Irén Margit
 Ifj. Szabó Aladár
 Vashegyi Emilia
 Vécsei Zoltán Özséb
 Zuber Marianna Janka.

**Gyógyszerészeti elő-
vizsgálat.**

Berkes László
 Bozó János
 Hamvai Olga Mária.
 Lengyel Miklós
 Mahrer Ida
 Scholtz Gabriella.

**Középiskolai tanári alap-
vizsgálatok.**

Baloghy Mária
 Blaga Mária
 Blau Ilona
 Cherestessin Viktor
 Csonka Gyula
 Ember Nándor
 Fonféder Ivána
 Gábrriel Pál G.
 Hamvai Lenke Paula
 Kalmár Gusztáv
 Magyar Márta
 Pukánszky Béla
 Quandt Alice

Stamberger Erzsébet
 Szunyog Xav. Ferenc
 Tóth István A.

**Középiskolai tanári szak-
vizsgálatok.**

Antalfy Gizella
 Bartonek Emma
 Boda István
 Fenyvesi Andor
 Hauser Arnold
 Dr. Kovács Ferenc
 Kováts Gyula
 Lánzos Kornél
 Letics Péter
 Losonczy Zoltán
 Martinka József
 Márkus Jenő
 Nagy Sarolta
 Schröder Imre
 Seratoris Hilda
 Szerecz Alajos
 Varju Mihály.

**Középiskolai tanári
pedagógiai vizsgálatok.**

Dr. Csengeri Margit
 Dr. Gorzó Nándor G.
 Hajdu (Hechtl) János
 Ifj. dr. Hankiss János
 Karl János
 Kósch Rezső
 Kováts Gyula
 Dr. Lajti István
 Mika Anna
 Dr. Révay Józsefné.

**Kereskedelmi iskolai
tanári alapvizsgálat.**

Marton Klementin.

F) Ösztöndíjak.**a) Utazási ösztöndíjak.**

A külföldi tudományos élet közvetlen megismerhetésére szolgálnak a külföldi utazási ösztöndíjak.

Ezen a címen a Miniszter úr dr. WEBER ARTUR felsőbb leányiskolai tanár részére engedélyezett külföldi tanulmányi segély II. részlete fejében 1000 K-t utalványozott (5084/1915—16. r. sz., 7422/1916. II. 17. vkm. sz.).

b) Pályadíjak, szorgalmi díjak, ösztöndíjak és segélyek.**1. Állami ösztöndíjak és miniszteri segélyek.**

SIKIRIĆ ŠAČIR bölcsészettanhallgatónak a csász. és kir. közös pénzügyminiszter úr 660 K bosny-herce. országos főiskolai ösztöndíjat engedélyezett (4690/1915—16. r. sz., 1178/1916. II. 7. cs. és kir. közös p. ü. m. sz.)

A budapesti tudományegyetem horvát-szlavonországi illetőségű hallgatói részére rendszeresített állami 600 K-s ösztöndíjak közül a Miniszter úr 3 ösztöndíjat az 1915—16. tanévre BEDENK IMRE IV. éves, HULENIĆ JÁNOS II. éves és BALIČEVIĆ MÁRK II. éves hittanhallgatónak adományozta (6191/1915—16. r. sz., 153.705/1915. IV. 7. vkm. sz.).

A fumei illetőségű hallgatók részére rendszeresített 700 K-s állami ösztöndíjből a Miniszter úr az 1915—16. tanévre egy-egy állomást FLEISCHER ILONA II. éves orvostanhallgatónak, SZABÓ MARGIT III. éves, LINICH EMIL I. éves bölcsészettanhallgatónak és MESTERHÁZI PÁL II. éves joghallgatónak adományozott (5381/1915—16. r. sz., 21.723/1916. II. 29. vkm. sz.).

ROBOZ BÉLA joghallgató részére a Miniszter úr

tanulmányai folytatása céljából 200 K tanulmányi segélyt engedélyezett (1467/1915—16. r. sz., 120.435/1915. X. 18. vkm. sz.).

VÁRNAI ADOLF orvostanhallgatónak 200 K (6512/1915—16. r. sz., 26.236/1916. V. 1. vkm. sz.) és HEGYI JÓZSEF orvostanhallgatónak 150 K (3231/1915—16. r. sz., 153.706/1915. XII. 30. vkm. sz.) tanulmányi segélyt engedélyezett a Miniszter úr.

2. Az egyetem újjáalakítási ünnepélyén kiosztott pályadíjak és szorgalmi díjak.

Komoly munkára serkentő díjak azok is, amelyeket az Egyetemi Tanács a május 13-iki újjáalakítási ünnepélyen pályadíjak és szorgalmi díjak címén szokott kiosztani az egyetem érdemes hallgatónak.

E címen az 1915—16. tanévben kiosztatott:	
a Pasquich-alapból	630 K,
a Schwartner-alapból	400 „
a Schopper-alapból	80 „
a Rupp-alapból	170 „
a Margó A)-alapból	160 „
a Jendrassik-alapból	150 „
a Bitá-alapból	80 „
a Margó B)-alapból	120 „
a Korányi-alapból	200 „
a Senger-alapból	660 „
a Kautz-alapból	150 „
a Fogarassy-alapból	140 „
a Szabó János-alapból	40 „
a jogkari alapokból	1200 „
az Arányi-alapból	200 „
a Koch Antal-alapból	200 „

összesen: 4580 K.

A hittudományi kar könyvjutalomban részesített 6 hallgatót 286 K 21 fillér értékben, — a Magyar Tudományos Akadémia könyvjutalmára ajánlatott két bölcsészettanhallgató és a Koch Antal-féle emlékkönyvvel kitüntettetett egy bölcsészettanhallgató (6161/1915—16. r. sz.).

3. Alapítványi ösztöndíjak és segélyek.

A rektori hivatal alapítványi pénztárában kezelt I—LV. alapítvány terhére az Egyetemi Tanács adományozási jogkörébe tartozó alapítványokból a következő ösztöndíjak, illetve segélyek adományoztattak:

a *Bujanovich-féle* szigorlati segély az 1915—16. tanévre szólólag WEISZ JANKA orvósszigorlónak adományoztatott (4290/1915—16. r. sz.):

a *Kisfaludi—Lipthay-féle* évi 600 K-s ösztöndíjból egy-egy állomás az 1915—16. tanévre TOMANÓCZY JÓZSEF IV. éves hittanhallgatónak, MOLNÁR JÁNOS II. éves joghallgatónak, KISS IBOLYKA III. éves orvostanhallgatónak és KRUSCHÉ EMIL III. éves bölcsészettanhallgatónak adományoztatott (210/1915—16. r. sz.).

A *Röck Szilárd-féle A)* jelzésű 600 K-s tanulmányi ösztöndíj élvezetében SZÁLKA BÉLA és BRÓZIK BÓDOG joghallgatókat az Egyetemi Tanács az 1915—16. tanévre, illetve az 1915—16. tanév II. és az 1916—17. tanév I. felére, mint tényleges katonai szolgálati időre meghagyta (2920., 5573/1915—16. r. sz.).

Ugyancsak meghagyta az Egyetemi Tanács ZUBER MARIANNE végzett bölcsészettanhallgatót a *Röck Szilárd-féle B)* jelzésű 600 K-s tanulmányi ösztöndíjának élvezetében az 1915—16. tanévre, mint szigorlati és pædagogiai évére (6495/1914—15. r. sz.).

4. A tudománykarok adományozási jogkörébe tartozó vagy kezelése alatt álló alapítványokból még a következő ösztöndíjak, illetve segélyek osztattak ki az 1915—16. tanévben.

a) A hittudományi karon:

a Szabó Alamizsnás János alap 40 K kamata TOMANÓCZY JÓZSEF IV. éves hittanhallgatónak adományoztatott;

a beiktatási díjalapból pedig FODOR PÉTER, HESZEK ÁGOSTON, LÖRINCZ LAJOS, PALDAUF MIHÁLY, SANGEORGEAN JÓZSEF és TOMEK VINCE IV. éves hittanhallgatók jutalmaztattak.

b) Az orvostudományi karon:

a budapesti orvoskari alapból elszegényedett orvosok és azok özvegyeinek segélyezésére, az idei tanévben 2647 K 97 f adatott ki;

a Koller-féle alapból pedig 1203 K 30 f segély osztatott ki;

a Rothmann Ármin féle alapból: BREGYÁN OSZKÁR, HÁSKÓ JÓZSEF, STARK JANKA, VADÁSZ ALADÁR orvostanhallgatók 50—50 K segélyt nyertek;

a Jakobovics-féle alapítvány kamata 350 K, segély címén özv. RANKAI JÓZSEFNÉNEK (150 K) és özv. PÁLFFY IGNÁCNÉNAK (200 K) íteltetett;

a Woga-féle gyógyszerész-ösztöndíjat (400 K) Bozó JÁNOS gyógyszerésztanhallgató nyerte el;

az Arányi-féle pályadíjból 200 K adatott ki.

c) A bölcsészettudományi karon:

A Szőnyi Paulina féle 500 K-s jutalomdíjat SCHOLTZ MARGIT IV. éves bölcsészettanhallgató nyerte el.

A Klamarik-alapítványból MEDGYESI NATÁLIA III. éves bölcsészettanhallgató 100 K segélyt kapott.

A Mitterpacher-Hadaly-alapítvány kamataiból 5 bölcsészettanhallgató részesült 350 K segélyben.

A beiktatási díjalapból 3 hallgató 155 K segélyt kapott.

A *Schmitt Antal féle alapítvány* kamataiból KREUZ WALDEMÁR II. éves gyógyszerészethallgató 65 K jutalomdíjat nyert.

5. Ösztöndíjasok száma és ösztöndíjak értéke.

Az egyetemi hallgatóknak adományozott különböző ösztöndíjak összege (ide nem értve a tudománykarok kezelése alatt álló alapítványi ösztöndíjakat és az utazási ösztöndíjakat): 133.415 K 81 f-t tesz ki, melynek az egyes karok közötti megosztását a következő táblázat tünteti fel:

K a r	Ösztöndíjasok száma	Ösztöndíjak értéke	
		K	f
A hittudományi karban I. félévben	16	3.550	.
" " " II. "	16	3.550	.
A jog- és államtud. karban I. "	32	18.958	26
" " " II. "	64	36.722	55
Az orvostud. karban I. "	29	16.035	.
" " " II. "	32	18.930	.
A bölcsészettud. karban I. "	9	7.040	.
" " " II. "	59	28.630	.

Jegyzet. Az ösztöndíjaknak nemek szerint való feldolgozása nem tartozik az évtörténet keretébe.

Ezen összegben a törvényhozás (a közoktatásügyi kormány) által engedélyezett, valamint a kebelbeli alapítványoknak ezen egyetem látogatásához kötött ösztöndíjai is bennfoglaltatnak. Hozzájárulnak ehhez az egyetemi műtönövendékek, gyakornokok, demonstrátorok és szemináriumi segítők által élvezett s mintegy 81.400 K-ra rúgó jutalomdíjak is.

F) Ifjúsági egyesületek.

a) A „Budapesti Növendékpapság Magyar Egyház-irodalmi Iskolája“ a lefolyt évben, mely fennállásának 85. esztendeje, 80 rendes, 96 tiszteletbeli és 317 részvényes taggal működött. Működését 1915 október 4-én kezdte meg ünnepélyes megnyitó-üléssel és tartott összesen 23 rendes, 2 ünnepélyes, 4 rendkívüli és 12 bizottsági ülést. A tárgysorozaton 65 felolvasás, beszéd és szabad előadás szerepelt. A kitűzött pályatételek száma 18 volt; ezek közül kidolgoztak 11 tételt. Az egyesület 1915 március 12-iki rk. gyűlését Aquinói szent Tamásnak, a kereszténység legnagyobb bölcselőjének tiszteletére rendezte.

December 31-én ünnepélyes ülésben áldozott a hazáért küzdő és elesett hősök emlékének és a tagok háború utáni nagy feladatainak tudatában fokozott és a jövőhöz alkalmazott tervszerű munkára határozta el magát.

A tagok nemcsak az iskolai év folyamán tanúsítottak mélyeséges együttérzést a háborús kor követelményeivel, hanem különösen a szünidő folyamán minden lehetséges módon törekedtek szolgálni a közjónak. Legtöbbször közigazgatási hivatalokban segítettek, számosan beteg- és sebesültápolással, illetőleg a hadbavonultak hátrahagyott hozzátartozóinak istápolásával igyekeztek megvalósítani az Iskolában nyert önzetlen krisztusi szellemet és hazaszeretetet.

b) A „Joghallgatókat Segítő Egyesület“ az 1915—16. tanévben nem működött. Felügyeletét a rektori hivatal látja el. Az egyesület részére a Miniszter úr 800 K államsegélyt engedélyezett (959., 5.972/1915—16. r. sz., 91.510/1915. IX. 27. és 34.725/1916. III. 25. vkm. sz.).

c) Az „*Orvostanhallgatókat Segélyző- és Önképző-Egyesület*“ a lefolyt tanévben szintén nem fejtett ki alapszabályszerű működést. A legszükségesebb teendőket — felügyeleti jogköréből kifolyólag — az orvostudománykari dékán úr látta el. Helyiségei hadikórház céljaira szolgálnak.

d) A „*Gyógyszerészetanhallgatók Segély- és Önképző-Egylete*“ 1915 október 19-én tartotta alakuló közgyűlését dr. Vámosy Zoltán egyetemi ny. r. tanár védnöksége alatt. A háborús viszonyok dacára, ha nem is nyújtotta tagjainak azt a pénzbeli segélyt, amit alapszabályai szerint adni szokott, de múzeuma, könyvtára, drogua-gyűjteménye, mikroszkópjai stb. rendelkezésére állottak tagjainak, kik azokat tanulmányaik kibővítésére és fejlesztésére szép számmal használták.

A tagok létszáma eleinte 62 volt, de évközben bevonulás folytán 42-re apadt le.

A tisztviselői kar teljes számban megválasztatott, ezek létszáma a bevonulások folytán szintén leapadt.

Legjelentősebb mozzanata az egyesület ezidei történetének a „*Gyógyszerismei praktikum*“ című tankönyv kiadási jogának az Egyetemi Tanács hozzájárulásával történt megszerzése.

e) „*Egyetemi Kör.*“ Az egyesület részére a Miniszter úr 5000 K államsegélyt engedélyezett (95S. és 5.814/1915—16. r. sz., 91.511/1915. IX. 28. és 26.237/1916. III. 20. sz. vkm. sz.).

f) A „*Bölcsészettanhallgatók Segítő-Egyesülete*“. Az 1915—16. tanév tartama alatt a háború folytán rendes működését nem folytathatta.

g) Az „*Egyetemek Kórház-Egyete*“. Az alapszabály-

szerű működésről a következő számadatok nyújtanak megfelelő képet:

I. Az egyesület kiadása volt:

1. fennjáró betegek pénzben történő segítésére	200—	K,
2. gyógyszerekre	6.582.27	"
3. műszerekre	2.628.99	"
4. berendezési és javítási költségekre	2.995.17	"
5. élelmezésre	4.855.90	"
6. világításra	615.20	"
7. fűtésre	688.19	"
8. ápoló- és szolgazemélyzet fizetésére	1.758.47	"
9. irodaszerekre és nyomtatványokra	461.20	"
10. köztartozásokra (vízdíj, kéményseprés, telefon)	1.299.09	"
11. kisebb vegyes kiadásokra	644.59	"
összesen	22.729.07	K.

II. A kórházi ambulatórium forgalmát az alábbi két táblázatos kimutatás tünteti fel:

Kimutatás az „Egyetemek Kórház-Egyleté“-nek betegforgalmáról az 1915-ik évben, fakultások szerint.

Sorszám	Rendelő orvos	Hittud- hallgató	Jog- hallgató	Orvostan- hallgató	Bölcsész- hallgató	Műegyetemi hallgató	Gyógysz- hallgató	Összesen
1	Dr. Elischer Gyula	.	.	.	1	.	.	1
2	Dr. Kétly László	.	1	7	2	1	.	11
3	Dr. Tauszk Ferenc	.	35	90	30	69	1	225
4	Dr. Torday Árpád	2	61	101	62	70	5	301
5	Dr. Guszmann József	.	.	2	.	.	.	2
6	Dr. Hlatky Tivadar	.	5	6	3	4	.	18
7	Dr. Kollarits Béla	.	66	86	34	97	5	288
8	Dr. Neuber Ede	.	8	9	1	7	.	25
9	Dr. Nékám Lajos	.	20	37	8	18	2	85
10	Dr. Poór Ferenc	.	107	110	36	116	2	371
11	Dr. Mező Béla	.	10	12	4	9	2	37
12	Dr. Csilléry András	.	2	2	.	3	.	7
13	Dr. Hollósy Ede	.	105	250	76	128	1	560
14	Dr. Morelly Gusztáv	.	1	3	.	1	.	5
15	Dr. Krepuska Géza	1	28	51	22	24	.	126
16	Dr. Némai József	.	13	16	4	17	.	50
17	Dr. Navrátil Dezső	.	16	37	18	24	.	95
18	Dr. Lang Kornél	.	4	4	1	5	.	14
19	Dr. Hudovernig Károly	.	18	21	25	18	.	82
20	Dr. Hodossy Gedeon	.	1	1	1	.	.	3
21	Dr. Bradách Emil	.	40	54	18	39	2	153
22	Dr. Barlay János	1	31	28	20	30	.	110
23	Dr. Blaskovics László	.	21	37	10	28	.	96
24	Dr. Imre József	.	14	8	8	6	.	36
25	Dr. O. Kuthy Dezső	1	30	41	15	35	1	123
26	Dr. Gebhardt Ferenc	.	1	.	.	1	.	2
27	Dr. Halka Lajos	.	.	.	1	.	.	1
	Összesen	5	638	1013	400	750	21	2827

Az „Egyetemek Kórház-Egylet“-nek 1915-ik évi ambulans betegforgalmi kimutatása.

Sorszám	Az orvos neve	Január	Febr.	Márc.	Április	Május	Június	Július	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Ösz- szesen
1	Dr. Elischer Gyula	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1
2	Dr. Kétly László báró	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	5	5	11
3	Dr. Tauszk Ferenc	29	47	47	18	15	20	3	.	17	27	1	1	225
4	Dr. Torday Árpád	20	47	34	27	17	16	12	1	12	31	39	45	301
5	Dr. Guszmann József.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	2
6	Dr. Hlatky Tivadar	4	.	3	.	.	.	1	.	1	.	2	7	18
7	Dr. Kollarits Béla	16	43	46	24	37	11	6	3	14	17	25	46	288
8	Dr. Neuber Ede	6	12	1	4	2	.	.	.	.	.	.	.	25
9	Dr. Nékám Lajos	12	6	4	5	2	3	1	2	9	13	10	18	85
10	Dr. Poór Ferenc	42	57	60	40	24	16	3	7	20	34	36	32	371
11	Dr. Mező Béla	12	.	.	2	1	1	.	.	3	4	9	5	37
12	Dr. Csilléry András	.	.	.	.	.	.	.	1	5	.	.	1	7
13	Dr. Hollósy Ede	71	95	81	49	51	23	8	6	31	61	46	38	560
14	Dr. Morelly Gusztáv	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	5
15	Dr. Krepuska Géza	16	13	18	12	15	8	2	2	9	12	12	7	126
16	Dr. Némai József	8	14	4	2	5	2	1	.	6	3	.	5	50
17	Dr. Navratil Dezső	10	17	19	6	4	3	.	.	13	9	10	4	95
18	Dr. Láng Kornél	.	.	1	.	.	.	.	.	.	3	5	5	14
19	Dr. Hudovernig Károly	11	10	10	7	3	5	2	2	6	7	7	12	82
20	Dr. Hodossy Gedeon	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	1	3
21	Dr. Bradách Emil	14	14	17	8	9	4	1	4	4	11	10	57	153
22	Dr. Barlay János	8	17	17	9	31	5	1	1	18	15	6	10	110
23	Dr. Blaskovich László	11	18	11	3	3	3	1	2	8	10	12	14	96
24	Dr. Imre József.	.	5	2	4	1	2	.	.	1	5	6	10	36
25	Dr. O. Kuthy Dezső	15	19	13	9	8	8	4	3	3	13	13	15	123
26	Dr. Gebhardt Ferenc.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2
27	Dr. Halka Lajos	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
	Összesen	305	436	389	229	201	132	46	34	180	275	260	340	2827

III. A kórházi kezelés forgalma:

1. a belgyógyászatban	225 beteg	1.807 kezeléssel,
2. a bőr- és bujakórnál	219 „	4.021 „
3. a sebészeti urológia	37 „	819 „
4. a sebészeten	107 „	1.228 „
összesen		588 beteg 7.875 kezeléssel;

5. műtét volt 136;

6. 532 fekvőbeteg 2716 ápolási napot töltött a kórházban.

IV. Adományok érkeztek az egyesülethez:

Győr városától	40—	K
Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztártól	30—	„
Országos Központi Takarékpénztártól	25—	„

V. Az egyesület a rendes működése mellett ismét kivette részét a háború folytán szükségessé vált önkéntes egészségápolás szolgálatából és mint a Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt-Egyletének kiegészítő-kórháza, részt vett a sebesült és beteg katonák gyógyításában is. E működésében is szem előtt tartotta azonban, hogy elsősorban a katonai szolgálatot teljesítő sebesült és beteg egyetemi hallgatók ápolását lássa el.

b) A „*Mensa Academica Egyesület*“ az 1915—16. tanévben 14.651 korona értékű étkezési segílyt nyújtott.

A segílyezésnek hónapok szerinti eloszlása a következő volt:

Év és hó	A segélyezettek száma	A segély összege koronaértékben
1915 szeptember	14	285.—
„ október	48	1.474.40
„ november	64	1.371.60
„ december	58	1.870.40
1916 január	8	981.—
„ február	52	1.971.60
„ március	46	1.930.80
„ április	49	1.951.80
„ május	50	1.995.40
„ június	44	819.—
	433	14.651.—

A segélyezett egyetemi polgárok fakultások szerinti eloszlását tekintve, a segélyezettek közül: 26°/_o volt a bölcsészethallgató, 28°/_o a joghallgató, 42°/_o az orvostanhallgató, 3°/_o a gyógyszerészethallgató és 1°/_o a műegyetemi hallgató.

Az elmúlt évben a következő vármegyék, illetőleg városok és egyesek bírtak alapítványi helyekkel az egyesületben:

Budapest székesfőváros (4), Szatmárnémeti város (1), Temesvár város (1), Ung vármegye (1), gróf Vigyázó Sándor (4); összesen tehát 11 alapítványi hely volt.

A székesfőváros által létesített alapítványi helyekkel járó kedvezményt az 1915—16. tanévben: GYÖNYÖR BÉLA II. éves bölcsészethallgató, KOVÁCS GYULA I. éves joghallgató, PÓCZAK PÁL I. éves joghallgató és végül POPOVICI JÁNOS III. éves orvostanhallgató élvezték.

Az egyesület részére a Miniszter úr 4000 K államsegélyt engedélyezett (956. és 5.813/1915—16.

r. sz., 91.507/1915. IX. 28. és 26.234/1916. III. 20. vkm. sz.).

i) „*Általános Egyetemi Segítő-Egyesület*“. Az 1915—16. évi zárószámadás végső összegei a következők:

1. Pénzben adott segítségek	259—	K.
2. Természetben adott lakások (diákotthonok)	5.100—	„
3. Diákotthonok berendezési és javítási kiadásai	59'86	„
4. Diákotthonok világítási kiadásai	628'68	„
5. Diákotthonok szolgálószemélyz. kiadásai	490—	„
6. Diákotthonok telefonkiadásai	150—	„
7. Egyesületi irodaszerek, papirosok és nyomtatványok	106'50	„
8. Diákotthonok és az egyesület kisebb vegyes kiadásai	388'18	„
Összesen	7.182'22	K.

A Miniszter úr az egyesületnek 2.000 K állami segítséget engedélyezett.

A diákotthonok állandó fenntartásával gondoskodott az egyesület a szegény egyetemi hallgatóknak lakással való segítségéről, egyúttal pedig ez év folyamán is több ízben módját ejthette, hogy mind az egyesületi tagok, mind pedig a diákotthonok lakói az itthon folyó háborús segítő tevékenységben részt vegyenek.

j) „*Budapesti Egyetemi Athletikai Club*“. A háború hívó szava a klub atlétáinak, footballistáinak, vívóinak és céllövőinek nagy számát szólította a harctérre és vezetőségének számos tagja szintén harctéri szolgálatot teljesít. Ily körülmények között az 1915—16. tanévben csak az atlétikai és football-szakosztályok fejthettek ki némi működést.

Az atlétikában az 1915. évi őszi szezon alatt s legkivált az 1916. tavaszi évadban már feltűnést kel-
tettek a BEAC fiatal atlétáinak sikerei. Szabadka baj-
nokságát elnyerték, Magyarország 1916. évi hadi baj-
nokságában dominálták a versenyszámok zömét, majd
a Magyar Atlétikai Szövetség által 1916. évi május
hóban rendezett versenyen kilenc bajnokságból nem
kevesebb, mint öt bajnokságot szereztek meg.

A BEAC *football-osztálya* a második háborús év
alatt csak növendéktagjainak bevonásával tudta időn-
ként kiegészíteni csapatait.

Az őszi szezonban két football-csapatot szerepel-
tetett. Első csapata a jótékonyságnak szentelte őszi
működését: résztvett a football-osztály elnökének propa-
gandájára létrejött „Kárpáti jótékonysági liga“ által
lebonyolított körmérkőzésekben. Ez a jótékonysági liga
több mint 4000 K-t juttatott a nemes célra. A liga-
körmérkőzéseken felül első és második csapatával első-
osztályú ellenfelekkel több barátságos mérkőzést vívott
és több esetben győzelmet aratott; az 1916. évi tavaszi
szezonban már három csapata szerepelt az egyes mérkő-
zéseken.

k) „*Joghallgatók Tulományos Egyesülete*“. Az egye-
sület nyilvános működése a lefolyt tanév alatt is
szünetelt.

Az egyesület vagyonának megőrzésére kiküldött
bizottság, Hazay Árpád elnök vezetése alatt, különösen
a könyvtár karbantartása körül buzgólkodott. Nagy
gondot fordított a kölcsönadott könyvek beszedésére,
mely fáradozása szép eredménnyel is járt. Ezenfelül a
könyvtár könnyebb kezelhetősége érdekében szakok
szerint csoportosított cédula-katalógust készített.

Az 1915. év december elején történt újabb be-

vonulások szükségessé tették a bizottság újjáalakítását. Dr. Nagy Ernő egyetemi ny. r. tanár, tanár-elnök jelenlétében december 1-én tartott bizottsági ülés megerősítés végett be is terjesztette a megválasztott könyvtári bizottsági tagok névsorát. A bizottság működésére a dékáni megerősítést kinyerte.

Dr. Nagy Ernő egyetemi ny. r. tanár úr 100 K-t adományozott az egyesület céljaira, a Miniszter úr pedig 1800 K államsegélyt engedélyezett (955. és 5.971/1915—16. r. sz., 91.508/1915. IX. 28. és 34.724/1916. III. 25. vkm. sz.).

l) *Budapesti Egyetemi Természettudományi Szövetség.* Nem működött.

m) *Budapesti Egyetemi Gyorsíró-Egyesület.* Az egyesület részére a Miniszter úr 1000 K államsegélyt engedélyezett (960. és 5973/1915—16. r. sz., 91.509/1915. IX. 28. és 34.723/1916. III. 25. vkm. sz.).

n) *Budapesti Egyetemi Énekkar.* A tudományegyetemi Énekkar a háború dacára, a folytonosság fenntarthatása érdekében, nem kevesebb szorgalommal mint a békében, folytatta működését és a szokásos nyilvános hangversenyeinek jövedelmét, mintegy 3000 K-t kizárólag a tudomány- és műegyetemi hadikórházak és a Hadsegítő-hivatal javára fordította.

Tagjai a folyó évben kevés kivétellel a közelmultban besorozott és a harctérről már sebesülten visszatértekből rekrutálódtak.

Az Énekkar a jövő év folyamán tízéves fennállását készül megünnepelni, amely alkalommal külön szándékozik méltatni Nagyjainak a haza védelme körül teljesített szolgálatait.

Az 1915. év szeptember havában megindult tanévben összesen 61 próbát tartott; közreműködött az

ifjúság 1915 október hatodikai ünnepélyén, az Énekkar jeligéje szerzőjének, Zsák Hugó miniszteri tanácsosnak november 15-én végbement temetésén, november 22-én a katolikus egyetemi hallgatónők Szent Margit körének hangversenyén. December 13-án rendezte önálló, nagy hangversenyét a Zeneakadémiában. 1916 január 27-én a Középponti Katolikus Kör hadikórházában a sebesült katonák részére rendezett hangversenyen működött közre, március 15-én az ifjúság által rendezett ünnepélyen vett részt és végül május 7-én a budapesti kórházakban ápolt sebesült katonák részvételével Esztergomban a hercegprímás úr Ő Eminenciája előtt adott szerenáddal fejezte be e tanévi működését. Az egyesület részére a Miniszter úr 700 K államsegélyt engedélyezett (3.060/1915—16. r. sz., 143.402/1915. XII. S. vkm. sz.); a Rector Magnificus pedig jegymegváltás címén 50 K-t utalványozott (2.764/1915—16. r. sz.).

o) *Budapesti Egyetemi Turista-Egyesület.* Nem működött.

p) *Adományok az ifjúsági egyesületek részére.* Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztártól 60 K, Esterházy Miklós Móric gróftól 1000 K.

Az 1915—16. tanévben a következő adományok érkeztek be az alapítványi pénztárba:

1. A „Mensa Academica-Egyesület” javára	
Budapest székesfővárostól	1800 K,
a „Világ” napilaptól	20 „
Czegléd r. t. várostól	50 „
dr. Szőke Gyulától	500 „
dr. Berényi Sándor és nejétől	20 „
Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztártól	120 „

Hódmezővásárhelyi Takarékpénztártól	50 K,
Szabadka szab. kir. várostól	300 „
Arad szab. kir. várostól	600 „
Háromszék vármegyétől	600 „
Pozsony szab. kir. várostól	900 „
Szatmárnémeti várostól	600 „
Temesvár szab. kir. várostól	600 „
Trencsén vármegyétől	300 „
Ung. vármegyétől	600 „
2. A „ <i>Joghallgatókat Segítő Egyesület</i> “ ja- vára dr. Szőke Gyulától	300 „
a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egye- sülettől	200 „
3. Az „ <i>Egyetemek Kórház-Egylete</i> “ javára Hanák Kolos kuriai bírótól	50 „
Csillag Gyula e. tanártól	50 „
az Egyesült Budapest Fővárosi Takarékpénztártól	30 „
a Magyar Központi Takarékpénztártól	25 „
4. Az „ <i>Általános Egyetemi Segítő-Egyesület</i> “ javára az Egyesült Budapest Fővárosi Takarékpénztártól	60 „
5. A „ <i>Gyógyszerészetanhallgatók Segélyező- és Önképző-Egyesülete</i> “ javára a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesülettől	100 „
6. A „ <i>Bölcsészettanhallgatók Segítő-Egyesü- lete</i> “ javára 1915—16. tanévi adományként beszolgáltattott	700 „

q) Különféle segélyek az ifjúság és a hallgatók részére.

Rector Magnificus a következő összegeket folyósította:

az ifjúsági egyesületek által az aradi 13 vértanú em-

lékére 1915. évi október hó 6-án tartott gyászünnepély költségeinek fedezésére 150 K-t (295/1915—16. r. sz.);

az *ifjúsági egyesületek* által 1915. évi november hó 1-én tartott *gyászünnepély* költségeire 150 K-t (1527/1915—16. r. sz.);

a *Szent Margit-Körnek* 1915. évi november hó 22-én tartott *hangversenyére* jegymegváltás címén 40 K-t (2251/1915—16. r. sz.);

a *március 15-iki ünnepély* költségeinek fedezésére 150 K-t (5178/1915—16. r. sz.).

4. Egyetemi könyvtár.

I. Az egyetemi könyvtár 1916. költségvetési évi
forgalmát a következők szerint tántad fel:

III. FEJEZET.

INTÉZETEK.

1913. évi október hó 6-án tartott gyűlési jegyzőkönyv alapján a 150 K-t (1913/10/6-16. r. sz.)

1913. évi október hó 11-én tartott gyűlési jegyzőkönyv alapján a 150 K-t (1913/10/11-16. r. sz.)

1915. évi november hó 22-én tartott gyűlési jegyzőkönyv alapján a 150 K-t (1915/11/22-16. r. sz.)

1915. évi november hó 24-én tartott gyűlési jegyzőkönyv alapján a 150 K-t (1915/11/24-16. r. sz.)

III. FEJELET

INTÉZETEK

I. TÁBLÁZAT.

Az egyetemi könyvtár olvasótermi látogatóinak foglalkozás szerint való kimutatása az 1915. évben.

Hittudományi kari hallgató és szigorló	12
Jog- és államtudományi kari hallgató és szigorló . .	354
Orvostudományi kari hallgató és szigorló	342
Bölcsészettudományi kari hallgató és szigorló és tanár- jelölt	338
Gyógyszerészetanhallgató	2
Műegyetemi hallgató	72
Közép- és szakiskolai tanuló	46
Ügyvédjelölt és joggyakornok	46
Tanítójelölt	19
Lelkész	7
Magánzó	16
Hivatalnok	58
Hirlapíró és író	2
Tanár	52
Tanító	12
Ügyvéd	22
Orvos	7
Katonatiszt	1
Mérnök	11
Művész	1
Vegyész	2
Műiparos	3
Gazdász	2
Bíró	32
Egyetemi rendkívüli hallgató	20
Keleti kereskedelmi akadémiai hallgató	} 14
Kereskedelmi " "	
Zeneakadémiai hallgató	
Összesen	1495

Az 1495 látogatási jogosultsággal bíró olvasó 26.199 ízben vette igénybe az olvasótermet és itt 37.369 művet használt. Az erre vonatkozó részletes kimutatás a II. táblázaton látható.

II. TÁBLÁZAT.

Az egyetemi könyvtár nagy olvasótermének forgalma az 1915. évben.

Hónap	Hány ízben használtak könyvet?	A használt művek szakok szerint									A használt művek összege
		A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	
		Hittudom.	Jogtudom.	Államtud.	Orvostud.	Mathematika és term.-tudom.	Bölcsészet- és neveléstud.	Történelmi és földrajzi tud.	Nyelvészet és irodalom	Egyet. encycl. és vegyesek	
Január . .	6661	564	2750	701	890	781	520	900	990	951	9047
Február . .	6095	604	1139	861	807	200	530	870	980	912	6903
Március . .	3439	185	613	588	462	321	324	403	503	542	3947
Április . .	2080	101	348	174	505	190	157	448	636	230	2789
Május . .	1040	137	360	182	354	214	197	243	297	132	2116
Június . .	737	117	260	153	175	186	119	213	216	131	1570
Szeptemb.	1265	111	421	263	422	390	216	308	370	162	2663
Október . .	1851	119	542	209	567	368	179	428	722	175	3309
November	1764	99	485	143	517	323	159	452	539	147	2864
December	1267	80	267	105	377	250	160	261	539	128	2167
Összesen	26199	2177	7185	3379	5076	3223	2561	4526	5792	3510	37369

A nagy olvasóterem július és augusztus hóban zárva volt.

¹ T. i. az 1495 látogatási jogosultsággal bíró olvasó.

III. TÁBLÁZAT.

A budapesti egyetemi könyvtár tanári dolgozó- és folyóirati termének használati forgalma az 1915. évben.

H ó n a p	Az olvasók száma	A használt művek száma
Január	332	813
Február	312	837
Március	305	750
Április	260	692
Május	300	777
Június	316	718
Szeptember	327	869
Október	227	689
November	333	914
December	345	955
Összeg	3057	8014

A tanári dolgozó- és folyóirati terem július és augusztus hónapokban zárva volt.

IV. TÁBLÁZAT.

A budapesti egyetemi könyvtár könyvkölcsönzési forgalma az 1915. évben.

H ó n a p	A kölcsönzők száma	A kölcsönvett művek száma
Január	346	614
Február	388	947
Március	336	1103
Április	395	990
Május	289	824
Június	368	1092
Július	274	807
Augusztus	157	315
Szeptember	332	945
Október	378	782
November	383	984
December	397	1301
Összeg	4048	10704

II. A könyvtár személyzetének ügyeit az 1915—16. tanévről a következőkben ismertetjük:

Ő csász. és apost. királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 1-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. HÓMAN BÁLINT egyetemi könyvtártisztnek a tudományegyetemi könyvtárőri címet és jelleget legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (198/1915—16. r. sz., 84.823/1915. IX. 7. vkm. sz.).

FIÁTH KÁROLY ISTVÁN tiszteletdíjas kisegítő-könyvtártiszt 1916. évi január hó 23-án elhalt.

Dr. CZAKÓ ERVIN, SIMONFI JÁNOS és dr. SÁNTAY MÁRIA könyvtári napidíjasok fizetéstelen könyvtári segédtisztakké nevezettek ki (6585/1915—16. r. sz., 42.630/1916. V. 8. vkm. sz.).

A Miniszter úr kilátásba helyezte, hogy az egyetemi könyvtárnál rendszeresített XI. fizetési osztályú kezelőtiszt állás terhére a kinevezést előterjesztés esetén eszközölni fogja s az állásnak a X. fizetési osztályba átszervezését a legközelebbi állami költségvetésben meg fogja kísérleni (7464/1915—16. r. sz., 35.290/1916. VI. 10. vkm. sz.).

A Miniszter úr felhatalmazta az egyetemi könyvtár igazgatóságát, hogy a könyvkötési szükségletek biztosítására vonatkozó szerződést további 3 évre hosszabbítsa meg (8379/1915—16. r. sz., 81.812/1916. VIII. 2. vkm. sz.).

III. A könyvtár bevételei és kiadásai az 1914—15. költségvetési évben:

A) Könyvbeszerzés.

a) A rendes évi állami átalány	45.400 K — f.
b) A beiktatási díjnak az egyetemi könyvtárra eső része	4.842 „ 26 „
Összesen	50.242 K 26 f.

Áthozat	50.242 K 26 f.
Ezzel szemben az összes kiadás (könyvbeszerzés, könyvkötés, irodai szükségletek és apró kiadás)	32.167 K 98 f.
Maradék	18.074 K 28 f.

B) Az egyetemi gazdasági hivatal által fedezett dologi kiadások.

a) Épületfenntartás, tisztítás és javítás	4.104 K 84 f.
b) Új beszerzések	920 „ 23 „
c) Egyéb kiadás	11.271 „ 39 „
Összesen	16.296 K 46 f.

C) Személyi járandóságok.

Tisztviselői fizetések az állami költségvetésben	52.200 K — f.
Kinevezett altisztek és szolgák fizetése	15.975 „ — „
Napidíjasok, napibéresek fizetése az egyetemi gazdasági hivataltól	8.429 „ 37 „
Összesen	76.604 K 37 f.

IV. A könyvállomány gyarapodása az 1915. évben:

1. Egyetemek ajándéka (disszer- tációk, egyetemi nyomtatványok)	1.882 kötet.
2. Iskolai értesítők	192 „
3. Egyéb ajándék útján	2.347 „
4. Pertik Ottó könyvtárából ¹	103 „
5. Egyéb vétel útján	1.257 „
A gyarapodás tehát összesen	5.781 kötet.

¹ 1914. évben 2606, 1915-ben 103 kötet dolgoztatott fel s így az egész könyvtárból 2709 kötetrel gyarapodott könyvtárunk.

Az egyetemi könyvtár állománya 1914 december 31-én . . .	506.427 kötet.
1915. évi gyarapodás	5.781 „
1915. dec. 31-iki könyvállomány	512.208 kötet.

Az ajándékozók közül ki kell emelnem dr. Barcza Imrét (19 db), dr. Fehér Gézárt (9 db), dr. Ferenczi Zoltánt (27 db), Gabos Gyulát (13 db), dr. Thótt Lászlót (31 db) és dr. Lutter János nagyváradai jogakadémiai tanárt, aki édesapja könyvtárából 383 db könyvvel ajándékozta meg könyvtárunkat.

Könyveket ajándékoztak még:

a) *Hatóságok, intézetek:* Magyar országgyűlés főrendiháza és képviselőháza; Közös ügyek tárgyalására kiküldött országos bizottság; M. kir. kormány (miniszterelnökség, belügyi, földművelésügyi, honvédelmi, igazságügyi, kereskedelmi, pénzügyi, vallás- és közoktatásügyi minisztériumok); M. kir. állami számszék; Horvát-szlavon-dalmát országos kormány; Cs. és kir. közös kormány (külügyi, hadügyi minisztériumok); Cs. és kir. boszniai kormány; német, osztrák, olasz kormány; Északamerikai Egyesült-Államok földművelési kormánya; dalmát, morvaországi és sziléziai tartományi kormányok; Lika-Krbava és Varasd vármegyék; Budapest székesfőváros, Budapest székesfőváros tanácsa, Szeged, Szentés városok tanácsa; Esztergomi róm. kath. főegyházmegye; Kalocsai róm. kath. főegyházmegye; Pannonhalmi szentbenedekrendi főapát; Dunántúli ág. ev. egyházkerület; M. kir. földtani intézet; M. kir. meteorológiai és földmágnességi orsz. intézet; M. kir. szőlészeti kísérleti állomás és ampelológiai intézet; M. kir. államnyomda; M. kir. orsz. vízépítési igazgatóság; Áll. munkásbiztosító-hivatal; M. kir. honvédelmi minisztérium hadsegélyző-hivatala; Orsz. Testnevelési Tanács; M. kir. orsz. központi statisztikai hivatal; Mezőgazdasági és vámpolitikai központ; Budapest székesfőváros statisztikai hivatala; Budapest székesfőváros államrendőrségi főkapitánysága; Budapesti kereskedelmi és iparkamara; Békés megye közkórházának igazgatósága (Gyula); Had- és népegészségügyi kiállítás; K. k. oesterreichische statistische Central-Kom-

mission (Wien); Smithsonian Institution (Washington); Carnegie Institution of Washington; Carnegie endowment for international peace (New-York); Bureau internat. de la paix (Bern).

b) Tudományos társulatok, egyletek: Magyar Tudományos Akadémia; Szent István Társulat; Izraelita magyar irodalmi társulat; Gyöngyösi irodalmi társaság; Magyar Shakespeare-bizottság; Szepesmegyei Történelmi Társulat; Délmagyarországi Rég. és Történelmi Társulat; Magyar Földrajzi Társaság; Magyar Paedagogiai Társaság; Magyar mérnök- és építészegylet; Országos középiskolai tanáregylet; A budapesti posta- és távirdatisztviselők ének- és zeneegyesülete; Magyar Vöröskereszt-Egylet; Stefánia-gyermekkórház-egyesület; Academia Ingoslavenska (Zágráb); Kais. Akademie d. Wissenschaften (Wien); Academia Română (București); Kais. Leopoldinisch-Carolinische Akademie der Naturforscher (Halle); Gesellschaft für innere Medizin, Börsenverein der deutschen Buchhändler (Leipzig); Litteraturverein (Tübingen).

c) Múzeumok, könyvtárak, levéltárak: Múzeumok és könyvtárak országos tanácsa; Magyar Nemzeti Múzeum; Erdélyi Múzeum-Egyesület (Kolozsvár); Egyetemi Könyvtár (Kolozsvár); Egyetemi Könyvtár (Zágráb); Budapest székesfőváros könyvtára; K. k. Universitäts-Bibliothek (Wien); Kgl. öffentliche Bibliothek (Dresden); Königliche Hof- und Staatsbibliothek (München); Universitäts-Bibliothek (Berlin); Universitäts-Bibliothek (München); Deutsches Museum (München); Stadtbibliothek (Frankfurt a/M.); Kgl. Bibliothek (Stockholm); Regia Biblioteca Nazionale Centrale (Firenze).

d) Egyetemek, iskolák: Budapesti kir. magyar tudományegyetem (hittudományi kar, bölcsészettudományi kar, növénykert, rektori hivatal); Kolozsvári Ferenc József tudományegyetem; Pozsonyi Erzsébet-tudományegyetem; Debreczeni tudományegyetem; Budapesti kir. József-műegyetem; Kassai, Nagyváradi kir. jogakadémia; Egri érseki jogliceum; Keckeméti ref. főiskola; Pannonhalmi benedekrendi főiskola; Cs. és kir. tengerészeti akadémia (Fiume); M. kir. országos zeneakadémia; Honterus-gimnázium (Brassó); továbbá csaknem valamennyi magyarországi középiskola igazgatósága beküldte az évi értesítőket; Universität zu Basel, Bern, Bonn, Frankfurt, Göttingen, Halle a. S., Innsbruck,

Kiel, Leipzig, Marburg i/H., München, Prag, Rostock, Straßburg, Tübingen, Wien, L'Université Genève, Lausanne, Neuchâtel; Università di Ferrara, Padova; Univ. of Michigan (Ann Arbor); Harvard University (Cambridge, U. S. A.); Michigan college of mines (Houghton); Columbia University (New-York); Universitet Kjobenhavn; Rijks-Universiteit Utrecht; Stockholms Högskola; Recife Faculdade de Direito (Pernambuco); Universidad central de la republica Honduras (Tegucigalpa).

e) *Szerkesztőségek:* Élet, Archaeol. Értesítő, Barlangkutatás, Bolond Istók, Budapesti Közlöny, Büntetőjog Tára, Bűnügyi Szemle, Corvina, Egyetemi Lapok, Egyházi Közlöny, Erdély, Gyógyszerészeti Közlöny, Jézus Szentséges Szívének Hírnöke, Jogtudományi Közlöny, Magyar Ipar, Magyar Iparművészet, Magyar Nemzetgazda, Magyar Paedagogia, Magyar Zsidó Szemle, Pester Lloyd, Pesti Hirlap, Pesti Napló, Rendeleti Közlöny, Történeti Közlemények, Abaúj-Torna vármegye multjából, Tuberkulózis.

f) *Magánosok:* Albrecht Adamkievitz (Wien), dr. Baranyay Béla, dr. Barcza Imre, Báthori Ferenc (Nagyvárad), Friedr. Bayer et Co. (Elberfeld), Benkő Gyula, dr. Beöthy Zsolt, dr. Bókay János, dr. Cserey István (Kecskemét), William Browning (New-York), dr. Czeke Marianne, Darvas Vilmos, dr. Dóczy Imre, C. L. Droste (Richmond), dr. Fehér Géza (Mezőtúr), Felszeghy Dezső (Kolozsvár), Ferenczi Zoltán, Fleischl Pál, Simon Flexner (New-York), Gabos Gyula, Gergelyffy Géza, dr. Goldziher Ignác, dr. Goldziher Károly, dr. Gragger Róbert, Gurley Reven Randolph (New-York), dr. Gyulai Ágost, Halmi Gyula, Heinrich Hammer (Bonn), dr. Havas Rezső, dr. Hegedüs István, Herder (Freiburg), Hubay Jenő, J. Hubbes, Max Kaluza, Kászonyi Gyula, dr. Kemény Lajos (Kassa), Lina Kolb (Coburg), dr. K. Kováts Gyula, Ludwig Kraskovič (Vukovár), S. Lapi (Citta di Castello), A. Ludovici (München), dr. Lukesics Pál (Veszprém), dr. Lutter János (Nagyvárad), dr. Márki Sándor (Kolozsvár), Medveczky Zsigmond, Moes Gusztáv, dr. Munkácsi Bernát, Nagy Imre, Nämety Kálmán, Gustav Niederlein (Zittau), Olschi (Genève), dr. Ötveányi Nagy Olivér (Kassa), Ester Pastorello (Venezia), José Perott (Worcester), Harry Plotz, dr. Pompéry Aurél, Portik Andor (Kolozsvár), dr. Posch Jenő, Prém Loránd, Ráth Mór és

Társá, Rudnickyj István, dr. Sántay Mária, dr. Schaffer Károly, Schultzky O. (Potsdam), Somogyi Mihály, dr. Szabó Ervin, Szász Károly, Szénási Béla, dr. Szentesy Alfonz, dr. Szinnyei Ferenc, dr. Sztripszky Hiador, Thótt László, dr. Toldy László, Vekerdí Béla (Hódmezővásárhely), Vörösváry Ferenc, Valter Gyula (Esztergom), Weiss Jakab, Werthes Olga, Wigand Ede, Heinrich Winkler (Breslau), dr. Wlassics Gyula, dr. Zambra Alajos.

V. Az egyetemi könyvtár olvasótermi és kölcsönzési forgalmáról külön táblázatos kimutatások számolnak be.

A forgalom az előző évekéhez képest bizonyos csökkenést mutat, ami a háborús viszonyokra vezető visszafordulást mutat.

A könyvtár a hazai és külföldi intézetekkel 1915. évben is élénk kölcsönzési csereforgalomban állott, amiről az alábbi kimutatás számol be:

A) Intézetek és hatóságok, amelyek az egyetemi könyvtártól könyvek és kéziratok kölcsönzését kérték.

a) Hazaiak:

- Alsókubini Csaplovics-könyvtár.
- Besztercebányai városi múzeum könyvtára.
- Brassói ág. ev. gimnázium könyvtára.
- Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára, Országos Levéltár, Magyar Tud. Akadémia könyvtára, Fővárosi Könyvtár, IV. ker. községi főreáliskola.
- Czeglédi állami főgimnázium.
- Czeglédberezei plébániahivatal.
- Debreczeni egyetem, ref. kollégium nagy könyvtára.
- Egri érseki theológia, jogliceum, áll. főreáliskola.
- Eperjesi jogakadémia.
- Esztergomi községi főreáliskola.
- Fiume: Biblioteca civica, M. kir. kiviteli akadémia.

- Fogarasi főgimnázium igazgatósága.
 Garamszentbenedeki plébániahivatal.
 Gyergyószentmiklósi gör. kath. plébániahivatal.
 Győri állami főreáliskola.
 Jászberényi állami főgimnázium.
 Kalocsai érseki főgimnázium.
 Kaposvári állami főgimnázium.
 Kassai kir. jogakadémia.
 Kecskeméti ref. jogakadémia, kegyesrendi főgimnázium.
 Késmárki ág. ev. kerületi líceum.
 Kiskúnhalasi ref. főgimnázium.
 Kismartoni cs. és kir. katonai főreáliskola.
 Kolozsvári egyetemi könyvtár.
 Kúnszentmiklósi ref. algimnázium.
 Losonczy állami főgimnázium.
 Mezőtúri állami felsőbb leányiskola igazgatósága.
 Miskolcz: Borsod-Miskolczy múzeum.
 Nagybányai állami főgimnázium.
 Nagyszalontai gimnázium igazgatósága.
 Nagyszebeni Bruckenthal-Múzeum, áll. főgimnázium.
 Nagyváradi kir. jogakadémia, ref. tanítónőképző.
 Pápai ref. főiskola, ref. főgimnázium.
 Pécsi állami főreáliskola.
 Pozsonyi m. kir. Erzsébet-tudományegyetem.
 Rózsashegyi k. t. r. kath. főgimnázium.
 Sárospataki ref. jogakadémia.
 Szabadkai városi főgimnázium.
 Székesfehérvári ciszterci r. kath. főgimnázium.
 Szentes: Csongrádmegyei Régészeti és Történelmi Egyesület.
 Szekszárdi állami főgimnázium.
 Szolnoki állami főgimnázium.

Szombathelyi r. kath. főgimnázium, állami főreáliskola.

Temesvári állami főreáliskola.

Tordai állami főgimnázium.

Trencsényi állami felsőbb leányiskola.

Újvidéki Szerb Matica könyvtára.

Vértesi plébániahivatal.

Vörsi plébániahivatal.

Veszprémi püspöki hittudományi főiskola.

Zágrábi egyetemi könyvtár.

Zalaegerszegi állami főgimnázium.

b) Külföldiek:

Frankfurt a/M.: Frhl. Karl Rothschild'sche öffentl. Bibliothek.

Freiburg i/B.: Universitätsbibliothek.

Innsbruck: K. k. Universitätsbibliothek.

Krakau: K. k. Jagello-Universitätsbibliothek, Akademia Umiejetności.

Leipzig: Universitätsbibliothek.

München: Kgl. Hof- und Staatsbibliothek.

Prag: K. k. Universitätsbibliothek.

Wien: K. k. Universitätsbibliothek.

B) Intézetek és hatóságok, melyektől az egyetemi könyvtár olvasói részére könyvek és kéziratok kölcsönzését kérte.

a) Hazaiak:

Budapest: M. Tudományos Akadémia könyvtára, Fővárosi könyvtár, Nemzeti Múzeum könyvtára, Országos Levéltár, Országos Színművészeti Akadémia könyvtára.

Esztergom: hercegprímási könyvtár, hercegprímási levéltár, székesegyházi főkáptalani levéltár.

Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület könyvtára,

Ferencz József tudományegyetem könyvtára, Unitárius
 teológiai intézet.

Nagyszében: báró Bruckenthal-Múzeum.

Pozsony: Erzsébet tudományegyetem könyvtára.

Újbánya: városi levéltár.

Zágráb: kir. tud.-egyetemi könyvtár.

b) Külföldiek:

Berlin: Königliche Bibliothek.

Breslau: Stadtbibliothek.

Giessen: Universitätsbibliothek.

Göttingen: Universitätsbibliothek.

Halle: Universitätsbibliothek.

Leipzig: Universitätsbibliothek.

München: Königliche Hof- und Staatsbibliothek,

Kgl. Universitätsbibliothek.

Prag: K. k. Universitätsbibliothek.

Weimar: Grossherzogliche Bibliothek.

Wien: K. k. Universitätsbibliothek, K. k. Stadt-
 bibliothek.

VI. Az egyetemi könyvtár kulturális jelentőségét
 illusztrálja a külföldi intézetekkel és hatóságokkal való
 sűrű érintkezés. A külföldi kölcsönzésekről készült jegy-
 zékben nem foglalt intézetekről és hatóságokról,
 melyekkel az 1915. év folyamán hivatalos érintkezé-
 sünk volt, alábbi jegyzék szól:

Basel: Universität, Öffentl. Bibliothek.

Berlin: Königliche Universitätsbibliothek, Deut-
 sches Verein gegen d. Missbrauch geistiger Getränke.

Bern: Schweizerische Landesbibliothek.

Bonn: Universitätsbibliothek.

Cambridge (Massachusetts, U. S. A.): Harvard
 University Library.

Dresden: Kgl. öffentl. Bibliothek.

- Ferrara: Libera Università di Ferrara.
- Frankfurt: Universitätsbibliothek, Stadtbibliothek.
- Genève: Université, Société I. I. Rousseau.
- Göteborg: Stadsbibliotek.
- Göttingen: Universität.
- Innsbruck: Universität.
- Kiel: Universität.
- Kjöbenhavn: Universitetsbibliotheket; Kongelige Bibliotheket.
- Lausanne: Université.
- Leipzig: Börsenverein; Zentralstelle f. Kulturpolitik.
- Leyden: Bibliotheek der Rijks-Universiteit.
- Marburg: Universitätsbibliothek.
- München: Ludwig Maximilian Universität; Deutsches Museum.
- Padova: Regia Università degli Studi.
- Roma: Accademia dei Lincei, Direzione Generale della Statistica di regno d'Italia, Ministerio di agricoltura, industria e commercio.
- Stockholm: Institut Royal Carolin.
- Strassburg: Universitätsbibliothek.
- Tübingen: Universitätsbibliothek.
- Upsala: Högskola bibliotheket.
- Urbana: University of Illinois.
- Utrecht: Bibliot. d. Rijks-Universiteit.
- Venezia: Deputazione di Storia Patria; Bibl. Nazionale di San Marco.
- Washington: Carnegie Endowment.
- Weimar: Goethe-Gesellschaft; Shakespeare-Gesellschaft.
- Wien: K. k. Hofbibliothek, K. k. Hof- u. Staatsdruckerei.
- Zürich: Stadtbibliothek.

B) Hivatalok, karok, intézetek, klinikák, szemináriumok, múzeumok és gyűjtemények.

1. Átalányok.

Az 1911—12. tanévi évtörténet 169. lapján, az 1912—13. tanévi évtörténet 161. lapján, az 1913—14. tanévi évtörténet 175. lapján és végül az 1914—15. tanévi évtörténet 110. lapján felsorolt átalányok kiegészítését az alábbiakban közöljük:

Sorszám	A miniszteri rendelet	Az ügyirat	Az átalány meg- nevezése	Évi összeg K
	s z á m a			
1	114.904 ex 1915/ 1916. II. 21.	5198/1915—16.	Közegészségt. intézeti gépipró és könyvtár- kezelő díjazására	720

2. Egyes utalványok.

Rektori hivatal:

Az *egyetemi alkalmazottak* segélyezésére 4000 K (452/1915—16. r. sz., 91.513/1915. IX. 1. vkm. sz.).

Az *egyetemi orgona* építési költségére 39.800 K (1410/1915—16. r. sz., 74.821/1915. IX. 14. vkm. sz. és 3799/1915—16. r. sz., 146.565 ex 1915—1916. I. 17. vkm. sz.), majd az orgona építésénél és átvételénél közreműködött szakértők tiszteletdíjára 1000 K (8345/1915—16. r. sz., 29.019/1916. VIII. 10. vkm. sz.).

Jog- és államtudományi kar:

Büntetőjogi szeminárium. Tudományos értékű dolgozatainak nyomtatási költségeire 600 K (2023/1915—16. r. sz., 120.429/1915. XI. 2. vkm. sz.); az ugyanott

alkalmazott gyorsíró díjazására 200 K (6578/1915—16. r. sz., 28.579/1916. IV. 7. vkm. sz.).

Orvostudományi kar:

Az *orvoskari tanszékek* hadbavonult segédszemélyzetének helyettesítésére az 1915—16. tanév I. felére 33.548 K (2335/1915—16. r. sz., 120.428/1915. XI. 13. vkm. sz.), ugyanezen címen a tanév II. felére 54.230 K (4973/1915—16. r. sz., 6527/1916. II. 16. vkm. sz.), majd 1916 július és augusztus hónapokra 54.230 K (8177/1915—16. r. sz., 76.913/1916. VII. 17. vkm. sz.).

Klinikák. Tudományos felszerelésének kiegészítésére 30.000 K (5160/1915—16. r. sz., 155.162 ex 1915—1916. II. 22. vkm. sz.), ugyanazok ágy- és fehérműjének felszerelésére 10.000 K (6094/1915—16. r. sz., 23.337/1916. III. 24. vkm. sz.) s végül bútorbeli felszerelésére 10.000 K (6224/1915—16. r. sz., 23.339/1916. IV. 7. vkm. sz.).

I. számú belklinika. Tudományos felszerelésére 20.000 K (5795/1915—16. r. sz., 26.832/1916. III. 21. vkm. sz.).

II. számú belklinika. Röntgen-kezelő díjazására napi 4 K (7592/1915—16. r. sz., 102.693 ex 1915—16. VI. 30. vkm. sz.).

III. számú belklinika. Hadbavonult tanszéki segédszemélyzet helyettesítésére 1702 K (5875/1915—16. r. sz., 12.848/1916. III. 18. vkm. sz.).

I. számú sebészeti klinika. Hadbavonult tanszéki segédszemélyzet helyettesítésére 1520 K (5876/1915—16. r. sz., 20.615/1916. III. 18. vkm. sz.).

Élettani intézet. Fedezetlen számlák kifizetésére 11.154 K 08 f (6010/1915—16. r. sz., 4271/1916. III. 29. vkm. sz.) és segéderők díjazására 1200 K

(8475/1915—16. r. sz., 81.816/1916. VIII. 18. vkm. sz.).

Élet- és körvegytani intézet. Tudományos felszerelésére 6000 K (8456/1915—16. r. sz., 81.817/1916. VIII. 18. vkm. sz.).

II. számú bonctani intézet. Átalakítási és tudományos berendezési költségeire 8000 K (285/1915—16. r. sz., 63.072/1915. IX. 11. vkm. sz.).

I. számú kórbonctani intézet. Fedezetlen számlatartozásainak kiegyenlítésére 10.596 K 28 f (6023/1915—16. r. sz., 14.289/1916. III. 25. vkm. sz.).

Törvényszéki orvostani intézet. Tudományos felszerelésére, 10.000 K átalányának pótlására 2000 K (5098/1915—16. r. sz., 116.826 ex 1915—16. II. 21. vkm. sz.); az igazgatói lakás helyreállítására 13.952 K (6717/1915—16. r. sz., 42.877/1916. V. 10. vkm. sz.).

Közegészségtani intézet. Írógép beszerzésére 800 K (5136/1915—16. r. sz., 135.357 ex 1915—16. II. 18. vkm. sz.); gépiró és könyvtárkezelő díjazására 720 K (5198/1915—16. r. sz., 114.904 ex 1915—16. II. 21. vkm. sz.).

Agyszövetetani intézet. Tudományos felszerelésére 4000 K (5081/1915—16. r. sz., 147.750 ex 1915—16. II. 18. vkm. sz.).

Bölcsészettudományi kar:

Ásvány- és kőzettani intézet. Bútorjavítási és pótlási munkákra 9855 K (7304/1915—16. r. sz., 39.168/1916. VI. 10. vkm. sz.).

Allattani intézet. Átalányának pótlására 10.000 K (6440/1915—16. r. sz., 155.899 ex 1915—16. IV. 25. vkm. sz.).

Növénytani intézet. Vetítőkészülék beszerzésére

4000 K (7662/1915—16. r. sz., 57.279/1916. VI. 30. vkm. sz.) és Fekete József emlékművének a növénykertben felállítására 500 K (5714/1915—16. r. sz., 29.933/1916. III. 20. vkm. sz.).

Növényrendszertani és növényföldrajzi intézet. Berendezési és átalakítási költségeire 10.552 K (7474/1915—16. r. sz., 24.603/1916. VI. 16. vkm. sz.), segédszemélyzet jutalmazására 2000 K (7504/1915—16. r. sz., 51.530/1916. VI. 10. vkm. sz.), a Warnsdorf-féle bryológiai herbárium és könyvtár vételárára 8785 márka, csomagolás, szállítás és fuvarozási költségeire 1059 K (6832/1915—16. r. sz., 1732/1916. V. 18. vkm. sz.).

III. sz. vegytani intézet. Átalakítási és villanyberendezési költségeire 14.929 K 82 f (4569/1915—16. r. sz., 69.111 ex 1915—16. I. 25. vkm. sz.), az orvostanhallgatók részére az 1915—16. tanév I. felében tartott párhuzamos vegytani előadások segédszemélyzetének díjazására 900 K (4518/1915—16. r. sz., 4283/1916. I. 25. vkm. sz.).

II. sz. természettani intézet. Tudományos felszerelésére 10.000 K (5017/1915—16. r. sz., 4267/1916. II. 17. vkm. sz.).

Embertani intézet. Átalanjának pótlására 1500 K (3046/1915—16. r. sz., 126.879/1915. XII. 11. vkm. sz.).

Kozmográfiái intézet. Számlatartozásainak fedezésére 1170 K 64 f (2058/1915—16. r. sz., 76.076/1915. XI. 5. vkm. sz.), a csillagászati observatorium felszerelésére III. részletül 4000 K (8245/1915—16. r. sz., 86.113 ex 1915—16. VII. 26. vkm. sz.).

Indogermán összehasonlító nyelvtudományi tanszék. Könyvtárkiegészítésre 600 K (7475/1915—16. r. sz., 56.672/1916. VI. 16. vkm. sz.).

Történelmi szeminárium. Könyvtári leltár költségeire 400 K (5966/1915—16. r. sz., 20.471/1916. III. 24. vkm. sz.).

Művészettörténeti gyűjtemény. Felszerelésére 2000 K (5254/1915—16. r. sz., 18.925/1916. II. 26. vkm. sz.).

Kísérleti lélektan. Előadások és demonstrációk kapcsán felmerült kiadásokra 3000 K (5213/1915—16. r. sz., 18.021/1916. II. 23. vkm. sz.).

Filozófiai szeminárium. Könyvtári beszerzés költségeire 500 K (1792/1915—16. r. sz., 97.984/1915. X. 26. vkm. sz.).

Gazdasági hivatal. Intézetek átalányának pótlására 5398 K 33 f.

A) Gazdasági hivatal.

IV. FEJEZET.

EGYETEMI HÁZTARTÁS.

A miniszter úrnak azan rendelkezése, hogy a katonai apóközi díjak a katonai orvoslók kezelésére fordíthatók; valamint a katonai orvoslók részéről katonai külön kiadások megtérítése előtt enged arra, hogy a hálsorú második évében is katonahadivá névelni lehetett a kezelést lebonyolítani. Ezen kérelekre rendszerint megatkozólag felelnek, hogy az 1915—16. ében 18 klinika 62 betegét is megművelték, a Pasterov-kórház továbbá a gazdasági hivatal irában kívül 7 hivatal és az összes ifjúsági ügyek elvégzésére személyi és dologi szükségleteinek fedezéséről gondoskodott a gazdasági hivatal.

E csóloara a hivatal kezelésében általános és rendkívül javadásom a múlt évi kezelésből áthozott maradványok, ártományok, katonai kincstári tértulmányok, apóközi díjak és egyes bevételek általános rendelkezésére állott.

Magyarország Kormányának Képvénye által feladott
 1915/17402 sz. r. 01-0191/5990) K. 004 sz. r.
 (sz. r. 01-0191/5990)

Magyarország Kormányának Képvénye által feladott
 1915/17402 sz. r. 01-0191/5990) K. 004 sz. r.
 (sz. r. 01-0191/5990)

Magyarország Kormányának Képvénye által feladott
 1915/17402 sz. r. 01-0191/5990) K. 004 sz. r.
 (sz. r. 01-0191/5990)

Magyarország Kormányának Képvénye által feladott
 1915/17402 sz. r. 01-0191/5990) K. 004 sz. r.
 (sz. r. 01-0191/5990)

Magyarország Kormányának Képvénye által feladott
 1915/17402 sz. r. 01-0191/5990) K. 004 sz. r.
 (sz. r. 01-0191/5990)

Magyarország Kormányának Képvénye által feladott
 1915/17402 sz. r. 01-0191/5990) K. 004 sz. r.
 (sz. r. 01-0191/5990)

IV. FEJEZET

EGYETEMI HAZTARTÁS

A) Gazdasági hivatal.

Az 1915—16. háborús esztendő még fokozottabb mérvben vette igénybe a gazdasági hivatalt. A gazdálkodásnak a háborús viszonyokhoz kellett alkalmazkodnia, különösen abban, hogy az igények kielégítése a legszükségesebbekre volt szorítandó. E kényszerű törekvésben az egyetemi intézetek és klinikák is támogatták a gazdasági hivatalt és ennek köszönhető, hogy az 1915—16. évben is az egyik oldalon meg lehetett tartani a pénzügyi egyensúlyt, a másik oldalon pedig az állami költségvetésben előirányzott bevételeket is biztosítani lehetett.

A miniszter úrnak azon rendelkezése, hogy a katonai ápolási díjak a kiadási többletek fedezésére fordíthatók; valamint a klinikai üzemből előfordult katonai külön kiadások megtérítése adott módot arra, hogy a háború második évében is fennakadás nélkül lehetett a kezelést lebonyolítani. Ezen kezelés részleteire vonatkozólag jelezzük, hogy az 1915—16. évben 16 klinika, 62 intézet és szeminárium, a Pasteur-kórház, továbbá a gazdasági hivatal irodáin kívül 7 hivatal és az összes ifjúsági egyesületek személyi és dologi szükségleteinek fedezéséről gondoskodott a gazdasági hivatal.

E célokra a hivatal kezelésébe utalt rendes és rendkívüli javadalom a múlt évi kezelésből áthozott maradványok, átalányok, katonai kincstári térítmények, ápolási díjak és vegyes bevételek címén rendelkezésre állott:

az „Egyetem“ címénél . . .	1,341.249 K 19 f,
a „Klinikák“ „ . . .	7,866.017 „ 88 „
a „Pasteur-kórház“ címénél	332.988 „ 68 „

vagyis 1915—16. évi összes

forgalom . . . . . 9,540.255 K 75 f,

s így az 1914—1915. évi forgalommal szemben 2,353.435 K 64 f többlet mutatkozik.

Ezekben az összegekben az ápolási díjak fejében a „Klinikák“ címénél befolyt . 2,307.470 K 84 f, a Pasteur-kórháznál „ . 191.104 „ 16 „ is szerepel, mely összegekből a „Klinikák“ címénél . . . . . 1,273.279 „ 10 „ a Pasteur-kórház címénél . . . 106.141 „ 05 „ az állampénztárba beszállított; a klinikai ápolási díjából (a katonai ápolási díjából) 1,032.701 K 90 f a javadalom pótlására használtatott fel, 1489 K 84 f pedig részben visszatérítésekre, részben betegszállítási költségekre számoltatott el. A Pasteur-kórház ápolási díjaiból visszatérítésekre és betegszállítási költségekre 453 K 61 f lett fordítva, míg 84.509 K 50 f a kórházon kívül elhelyezett betegek ellátási költségeire lett kifizetve.

A befolyt bevételekből ezeken kívül beszállított a hivatal az állampénztárba:

az „Egyetem“ címénél . . .	1.765 K 35 f-t,
a „Klinikák“ címénél orvosi	
élelmezési bevételek címén . . .	44.077 „ 77 „
ócska anyagok eladásából . . .	5.035 „ 69 „
végül „Vegyes bevételek“ címén	500 „ — „

Az 1915—16. évet még terhelő, de az 1916—17. évben elszámolandó számlák kifizetésére és ezen évi kezelés javára átvitetett maradvány

az „Egyetem“ címénél . . .	83.059 K 58 f,
a „Klinikák“ „ . . .	245.937 „ 59 „
a „Pasteur-kórház“ címénél . . .	610 „ 26 „

A rendes szükségletek fedezésére szolgáló javadalmaknak az állami költségvetés rovatai szerint való felhasználását az alábbi részletezés tünteti fel:

I. Személyi járandóságok.

	Egyetem		Klinikák		Pasteur	
	K	f	K	f	K	f
1. Ruhailletmények	2.977	.	2.186	.	.	.
2. Tiszteletdíjak	.	.	1.249	92	.	.
3. Napidíjak	146.591	42	384.035	95	13.491	01
4. Jutalmak és segélyek	9.085	.	8.007	.	505	.
I. Szem. járandóságok össz.	158.653	42	395.478	87	13.996	01

II. Dologi kiadások.

	Egyetem		Klinikák		Pasteur	
	K	f	K	f	K	f
1. Templomi szükségletek	804	62	.	.	.	.
2. Hív. és irodai kiadások	8.965	95	31.341	33	1.512	94
3. Fűtés	101.672	06	298.047	30	6.425	07
4. Világítás	81.489	36	136.624	19	2.545	61
5. Épületfenntart., takarítás, bútortzat, felszerelés	153.820	62	232.777	25	9.733	26
6. Parkfenntartás	1.092	92	2.228	03	152	77
7. Vízdíjak	12.620	02	24.094	32	1.891	20
8. Kisebb kórodai szükségletek	.	.	42.694	01	1.079	68
9. Ágy- és ruhaneműek	5.805	64	228.203	44	5.719	67
10. Élelmezés	.	.	3.101.012	38	69.000	.
11. Gyógyszerek, gyógyárak	.	.	313.910	12	80	80
Átvitel	366.271	19	4.405.932	37	98.141	.

	Egyetem		Klinika		Pasteur	
	K	f	K	f	K	f
Áthozat	366.271	19	4,405.932	37	98.141	.
12. Laboratóriumi szükség- letek, könyvek stb.	.	.	112.071	79	6.546	31
13. Műtő- és kötszerek . . .	.	.	387.671	46	2.951	03
14. Mosás	6.137	84	84.087	31	2.549	96
15. Fuvarozási és temetke- zési költségek	15.754	47	19.643	13	1.260	.
16. Vegyes kiadások	9.953	.	37.208	35	560	02
II. Dologi kiadások összege	398.116	50	5,046.614	41	112.008	32
I—II. Személyi és dologi kiadások összege	556.769	92	5,442.093	28	126.004	33

Az 1915—16. évben teljesített rendkívüli munkálatok közül befejezést nyertek az Aula helyreállítási és átalakítási munkái, az I. sz. belklinika és a belgyógyászati diagnosztikai klinika részére szolgáló közös épületnek, továbbá a II. és III. sebészeti klinika közös épületének átalakítási munkái, az anatómiai intézetek átalakítási munkái, a törvényszéki orvostani és ásványtani intézetek nagyobbszabású helyreállítási munkái; befejezést nyertek, illetőleg folytatólag munkába vétettek a külső klinikai telep kazánházában a kondenszövek átalakítási és víztartály-építési munkái, valamint az elmeklinika talajvízelvezetését célzó munkák.

ROGGENBAUER JÁNOS gazdasági hivatali havidíjas műszaki segédt a Miniszter úr műszaki segéddé ki-nevezte (5728/1915—16. r. sz., 3746/1916. III. 21. vkm. sz.).

A Miniszter úr az 1915. évre a következő jutalomdíjakat folyósította: ASCHER ISTVÁN igazgatónak 1000 K, GALAMBOS EDE gondnoknak 800 K, Szöcs KÁROLY gondnoknak és dr. FÖLSINGER FERENC ellenőrnek

egyenként 600 K, FODOR IMRE gondnoksegédnek, NAGY IMRE és SZTARICKAY ISTVÁN élelmezési tiszteknek, ROGGENBAUER JÁNOS műszaki segédnek és KISS KÁROLY betegfelvételi irodafőtisztnek egyenként 400 K, PERKOVITS FERENC és SZAITZ PÁL gazdasági hivatali tiszteknek egyenként 350 K, KOPÁR ERNŐ, LÁSZLÓ GYULA, TYRNA ÖDÖN segédtisztnek és FÜRJ KÁLMÁN raktárnoknak egyenként 250 K, KOLUMBÁN FERENC irnoknak, KUMMEL SÁNDOR műszaki segédnek és ROSENBERGER GYULA irodatisztnek egyenként 200 K, FÖLDES BÉLA gazdasági hivatali segédtisztnek 150 K, özv. DEÁK JÁNOSNÉ, BRENN VILMA, KÖSZEGHY ANNA és THEILE LILI gépirónőknek egyenként 120 K, SZUHANEK GYULA kertésznek HÜTTER KÁROLY fizetéstelen irodasegédtisztnek, SZENTESI KÁLMÁN gazdasági hivatali segédtisztnek, SZLÁVIK PAULA és BOKON IRÉN fizetéstelen gépirónőknek és SZABÓ JÁNOS kezelő-gyakornoknak egyenként 100 K jutalmat. Továbbá a díjnokok közül: MÁRTONYI ISTVÁN, GÖNCZY PÁL, BEZDEK IRÉN, BECK IRÉN, PÁSZTI MARGIT, FEDOR KÁROLY, DEMETER ISTVÁN, FÁY MÁTÉNÉ, FRIM HERMIN, PROHÁSZKA TERÉZ és VERESS JÓZSEFNEK egyenként 60 K, LETENYEI MÁRIA, DUNKA MÁRIA, SZENTGYÖRGYI ARANKA, KAISER ANNA, RACK GÉZA, RÓTH JÓZSEF és SCHULTZ JÓZSEFNÉNEK egyenként 50 K, RÉVÉSZ EMIL, PETRÓCZY JÁNOS, OMELKA NÁNDOR, PÉTERY ETELKA, özv. KRESÁK LAJOSNÉ, VARGA ÖDÖNNÉ, TATAREK AMÁLIA, BOKON GIZELLA, GLÖCKNER ENDRE, URBÁNYI FERENCNÉ, dr. WOJNAROVICH SÁNDOR, TUREK BÉLA, CSERMÁK JENŐ, JARAUSCHEK KATALIN, PROHÁSZKA ILONA, SILIGA ISTVÁN, SCHILLER JENŐ és TAKÁCS ILONÁNAK egyenként 30 K, végül pedig KAISER FERENC altisztnek 100 K, továbbá HAAS KÁROLY és PÁTKAI KÁROLY szolgának egyenként 75 K, IVÁNYI REZSŐ szolgának 60 K és SZEKERES LAJOS szolgának 30 K

segélyt engedélyezett a Miniszter úr. (5746/1915—16. r. sz., 25.355/1916. III. 25. vkm. sz.).

A Miniszter úr:

FEDOR KÁROLY és GÖNCZI PÁL gazdasági hivatali díjnokoknak 100—100 K rendkívüli segélyt (2006/1915—16. r. sz., 98.612/1915. XI. 10. vkm. sz.);

SZAITZ PÁL gazdasági hivatali tiszt részére 150 K (7234/1915—16. r. sz., 51.532/1916. VI. 10. vkm. sz.), majd ismét 150 K segélyt (8204/1915—16. r. sz., 76.114/1916. VII. 26. vkm. sz.);

SZŐTS KÁROLY klinikai gondnok részére 300 K rendkívüli segélyt (8363/1915—16. r. sz., 90.293/1916. VIII. 12. vkm. sz.);

PERKOVITS FERENC gazdasági hivatali tiszt részére 200 K rendkívüli segélyt (8401/1915—16. r. sz., 90.292/1916. VIII. 18. vkm. sz.);

TITTEL SÁNDOR hadbavonult klinikai gondnoksegéd részére 100 K rendkívüli segélyt engedélyezett (8319/1915—16. r. sz., 66.318/1916. VIII. 4. vkm. sz.);

A Miniszter úr felhatalmazta a Senatust, hogy az I. sz. szemészeti klinika férőhelyeinek szaporítása céljából a VIII. ker. Mária-utca 40. sz. a. fekvő egy emeletes háznak 1916. évi augusztus hó 1-től kezdve 3 év tartamára leendő bérlete iránt a gazdasági hivatal közbejötté mellett a szerződést megköthesse és azt jóváhagyás végett terjessze fel (6888/1915—16. r. sz., 53.858/1916. V. 24. vkm. sz.).

B) Szükséglet és fedezet.

Az egyetem és az egyetemi klinikák 1915—16. évi személyi és dologi rendes és rendkívüli kiadásai és bevételeire nézve az 1914—15. évi állami költségvetés az

irányadó, annak részletezését azonban, miután azt az 1914—15. tanévi évtörténetben már közreadtuk, itt mellőzzük.

C) Egyetemi alapítványok.

Az egyetemi rektori hivatal alapítványi pénztárának és ügyvitelének vizsgálati ügyével az Egyetemi Tanács 1916. évi február hó 24-én tartott IV. rendes ülésében foglalkozott.

A tanácsi szám- és pénztárvizsgáló-bizottság jelentésének meghallgatása után a Senatus meglegedéssel vette tudomásul:

hogy a hitelesen kimutatott vagyon a Magyar Általános Hitelbanknál letett értékpapírokban s a tanácsjegyzői hivatalban őrzött vasszekrényben fenntartással elhelyezett takarékpénztári könyvecskékben hiánytalanul megvan s minden alapítványi vagyon a tárcák szerint szigorúan elkülönítve kezeltetik;

hogy a Magyar Általános Hitelbank 1915. évi december hó 28-áról keltezett kimutatása szerint az ott őrzött és az I—LIV. számú alapítványokhoz tartozó értékpapírok nemei és összegei a számadási adatoknak megfelelnek;

hogy az előző számvizsgálati zárlatnál feltüntetett értékpapírvagyon sértetlenül megvan, sőt az alaptőke újabb értékpapírvásárlás folytán 531.300 K értékpapírnövekedést mutat, melyből leszámítva az összes alapítványi tárcák részarányos tulajdonaként vásárolt 450.000 K-nyi hadikölcsön vételárára a Magyar Általános Hitelbanktól fölvett 429.400 K-nyi lombarkölcsönből még törlesztendő 363.400 K tartozást, tiszta értékpapírnövekedés gyanánt 167.900 K jelentkezik;

hogy tehát az I—LIV. alap összes értékpapír-vagyona 1914. évi december hó 15-től 1,380.220 K-ról 1,911.520 K-ra emelkedett; a takarékpénztárban kezelt vagyon pedig 92.114 K 53 f volt s így a kettő együttvéve 2,003.634 K 55 f-t tesz ki, tehát az 1914. évi december hó 14-iki zárlattal szemben 525.169 K 74 f vagyonszaporulatot tüntet föl a ro-vancsolási leletek összehasonlító táblázata;

hogy a rektori hivatal alapítványi pénztárában kezelt I—LIV. alapítvány kezelése teljes és kifogás-talanul összehangzó.

A fenti vagyonhoz számítandó még az ifjúsági egyesületeknek most már igen nagy értéket képviselő, a rektori hivatali alapítványi pénztár útján, főleg az utóbbi években beszerzett és százezreket érő ingó és ingatlan vagyona; ezek között az Egyetemek Kórház-Egyletének 200.000 K vételáron vásárolt kórházi épülete is, nagyértékű kórházi berendezésével.

Végül dr. LENHOSSÉK MIHÁLY 1914/15. tanévi Rector Magnificusnak a fölmentés megadatott s részére a sikeres vagyoni kormányzatért az Egyetemi Tanács jegyzőkönyvi köszönetet szavazott;

dr. MARGITAI ANTAL egyetemi tanácsjegyző, mint alapítványi jogtanácsosnak pedig az alapok hűséges, ki-váló pontosságú és rendes kezeléseért a Senatus jegyző-könyvi elismerését fejezte ki (4965/1915—16. r. sz.).

A legutóbbi 16 évi alapítványi ügykezelésről a következő összefoglaló értesítést és kimutatást közöl-hetjük:

1899. évi augusztus hó 31-én az értékpapírok állaga 437.620 frt volt, a takarékpénztári betét pedig 82.293 frt 05 kr, összesen tehát 519.913 frt 05 kr, vagyis 1,039.826 K 10 f.

Ezzel szemben 1915. évi december hó 28-án az értékpapírok állaga 1,911.520 K, vagyis 1,036.280 K-val több; a takarékpénztári betét pedig 92.114 K 55 f, vagyis 71.451 K 55 f-rel kevesebb; összesen tehát 2,003.634 K 55 f.

Eszerint 1915. évi december hó 28-án az értékpapír és készpénzvagyonban az 1899. évi augusztus hó 31-iki vagyonálladékkal szemben 963.808 K 45 f többlet, illetve a hadikölcsönök vételárára fölvelt lombardkölcsönből még hátralékos 363.400 K készpénztorozás leszámításával 600.408 K 45 f abszolút többlet mutatkozik.

Nem lesz érdektelen, ha közöljük, hogy az értékpapírok szelvénykamatai évenként most már 85.596 K 20 f-re rúgnak.

Az egyetemi rektori hivatal alapítványi pénztára által

Sorszám	Az alap megnevezése	1899 augusztus 31.		
		Érték- papírok	Takarék- betét	
			frt	frt
1	Horváth	30.200	3.526	37
2	Pasquich	19.900	1.570	03
3	Schwartner	9.250	3.193	17
4	Bene	19.000	2.180	24
5	Pray	1.400	94	92
6	Pauler A)	500	100	44
7	Schopper	950	25	28
8	Rupp	500	148	05
9	Beiktatási	11.450	892	45
10	Than	1.900	483	38
11	Margó A)	1.000	34	64
12	Majláth	2.900	830	68
13	Pauler B)	500	95	89
14	Lyka	500	59	31
15	Jendrassik	500	43	95
16	Bitá	1.050	49	38
17	Bujánovits	2.450	118	10
18	Margó B)	500	68	.
19	Korányi	700	204	81
20	Arenstein	1.000	330	36
21	Rökk A)	22.650	2.357	09
22	" B)	33.250	1.119	39
23	Andreics	.	.	.
24	Szitányi	.	.	.
25	Budapest	.	.	.
26	Senger	11.250	1.741	50
27	Joghallgatók	58.200	4.018	97
28	Orvostanhallgatók	36.400	4.628	01
29	Bölcsészethallgatók	9.900	6.011	82
30	Gyógyszerészethallg.	31.500	1.049	01
31	Egyetemi Kör	1.000	26	91
32	Margó C)	500	19	22
33	Egyet. Kórház	45.400	15.340	58
34	Mensa Acad.	51.070	20.015	91
35	Gróf Vigyázó Mensa	20.200	2.936	65
36	" " Kórház	10.150	1.706	92
37	Kautz	.	2.040	19
38	Ált. E. Segélyeg.	.	5.186	43
39	Jogh. Tud.-egy.	.	.	.
40	Természetrzaji Szövets.	.	.	.
41	Hegyi M. és neje	.	.	.
42	Bpesti Egyet. Turista Egy.	.	.	.
43	Bpesti Egyet. Athlet. Club	.	.	.
44	Dr. Breznay Mensa	.	.	.
	Átvitel	437.620	82.293	05

kezelt alapok összehasonlító vagyonálladáki kimutatása.

1915 január 1.			1916 január 1.			Jegyzet	Sorszám
Érték- papírok	Takarékp. betét		Érték- papírok	Takarékp. betét			
	kor.	kor. fill.		kor.	kor. fill.		
77.600	9.822	25	77.600	2.720	24		1
43.600	2.053	41	43.600	2.301	19		2
29.800	1.904	53	29.800	2.512	77		3
52.600	4.135	13	52.600	1.670	83		4
3.800	320	55	3.800	142	66		5
1.200	114	10	1.200	166	81		6
1.900	79	66	1.900	82	37		7
1.500	197	36	1.500	266	32		8
24.600	992	09	24.600	1.015	14		9
5.500	478	39	5.500	610	91		10
2.000	173	75	2.000	257	21		11
9.600	698	93	9.600	1.002	68		12
1.600	232	24	1.600	301	40		13
1.300	275	40	1.300	131	91		14
1.000	230	28	1.000	277	87		15
2.100	153	93	2.100	161	26		16
11.900	1.192	99	11.900	419	59		17
1.600	148	36	1.600	215	25		18
2.200	499	36	2.200	604	78		19
2.400	371	04	2.400	500	63		20
50.900	1.359	92	50.900	771	65		21
73.200	2.355	30	73.200	1.877	06		22
.	.	.	.	.	.		23
600	609	51	.	1.092	58		24
400	225	54	400	449	10		25
27.500	2.100	83	27.500	1.764	15		26
173.800	10.093	70	173.800	6.599	25		27
142.360	4.437	64	142.360	5.103	04		28
66.500	2.967	49	66.500	2.637	98		29
72.100	3.587	41	72.700	2.628	41		30
200	2.636	07	200	485	27		31
1.100	183	09	1.100	132	49		32
130.000	3631	21	130.000	2.856	43		33
188.860	10.167	78	189.460	8.143	56		34
48.300	277	69	48.300	235	88		35
31.300	710	99	31.300	622	20		36
5.700	255	27	5.700	324	71		37
50.000	435	29	50.000	437	89		38
1.500	497	55	1.500	2.799	70		39
900	344	24	900	391	03		40
5.600	491	63	5.600	125	14		41
1.100	93	91	1.100	139	57		42
1.200	124	01	1.200	173	23		43
4.400	405	50	4.400	189	82		44
1.355.920	72.065	68	1.355.870	55.341	06		

Sorszám	Az alap megnevezése	1899 augusztus 31.		
		Érték- papírok	Takarék- betét	
			frt	frt
	Áthozat	437.620	82.293	05
45	Budapesti Tud.-egyet. Énekkar	.	.	.
46	Békés vármegyei Mensa	.	.	.
47	Népegy Mensa	.	.	.
48	Gelléri Szabó Mensa	.	.	.
49	Wachter Ernő emlékalap	.	.	.
50	Tély Mensa	.	.	.
51	Özv. Kolb Bertalanné Mensa	.	.	.
52	Hadi kölcsön	.	.	.
53	Kisfaludi Liphay Pál	.	.	.
54	Gelléri Szabó János	.	.	.
	Összesen	437.620	82.293	05

1915 január 1.			1916 január 1.			Jegyzet	Sorszám
Érték- papírok	Takarékp. betét		Érték- papírok	Takarékp. betét			
kor.	kor.	fill.	kor.	kor.	fill.		
1,355.920	72.065	68	1,355.870	55.341	06		
7.600	2.299	01	7.600	2.389	11		45
6.400	316	15	6.400	130	48		46
4.300	620	20	4.300	107	71		47
3.000	329	17	3.000	139	47		48
600	453	37	600	495	13		49
2.400	162	23	2.400	62	07		50
.	20.035	.	27.350	868	12		51
.	.	.	436.450	13.346	74		52
.	.	.	67.550	28	.		53
.	.	.	.	19.206	66		54
1,380.220	96.280	81	1,911.520	92.114	55		

Egyetemünk, illetve ifjúsági egyesületeink javára tett, de rendeltetésüknek az 1915/16. tanévben még át nem adott alapítványokról a következőkben számolunk be:

A GELLÉRI SZABÓ JÁNOS jutalomdíj-alapítvány ügye végre befejezést nyert. A Miniszter úr az alapító-oklevelet jóváhagyván, az alapítványi értékeket letétileg kezelő Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület a 15.000 koronányi hagyományt és ennek 1908. évi november hó 26-tól 1915. évi november hó 30-ig járó 4206 korona 66 filléryi 4°/o-os kamatát az alapítványi pénztárnak megküldötte. Ezen alapítvány részére LIV. szám alatt új alapítványi tárca nyitattott (2380/1915—16. r. sz.).

A „csicsó-polányi STEER POLLIO AGRICOLA családi gyermeknevelési alapítvány“ ügye is befejezést nyert. A közalapítványi kir. ügyigazgatóság az alapítványozó törvényes örökösével a Senatus által elfogadott osztályegyezséget megkötötte. A hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedése után a Miniszter úr az Egyetemi Tanácsot bízta meg az alapító-oklevél kiállításával, majd pedig az Egyetemi Tanács által kiállított alapító-oklevelet jóváhagyta és az alapítványi vagyont képező 15.000 korona névértékű 4°/o-os magyar koronajáradék-kötvényeket a m. kir. központi állampénztárból a rektori hivatal alapítványi pénztárába átutalta. Az így beérkezett alapítványi vagyon részére új (LV.) alapítványi tárca nyitattott, az alapítványi törzstőkéjét képező értékpapírok pedig a Magyar Általános Hitelbanknak letéti kezelés végett átadattak (4471/1915—16. r. sz., 10.857/1916. I. 28. vkm. sz., 7403/1915—16. r. sz.).

A dr. SZENTGYÖRGYI FERENC, volt temesvári lakos alapítványa ügyében a temesvári kir. járásbíróság kiutaló végzésére a temesvári m. kir. adóhivatal az ala-

pítványi tőkét (30.000 K) tartalmazó takarékpénztári betétkönyvet a rektori hivatalnak megküldötte. A Rector Magnificus megkeresésére a m. kir. központi állampénztár az alapítványi vagyont tartalmazó takarékpénztári könyvet beváltotta; a beváltásból nyert 30.191 K 66 f-ből 30.184 K 35 f felhasználásával 1915 november 1-én kelt, szabad címletű, 1916 május 1-én esedékes kezdőszelvényekkel ellátott 31.150 K névértékű 6%-os hadikölcsönt vásárolt és úgy ezen kötvényeket, mint a fennmaradt 7 K 31 f készpénzletéti kezelésbe vette. Az alapítványi tőke csak az örökhagyó özvegyének halála után, illetve az özvegyi haszonélvezeti jog megszűnte után fog az állampénztári kezelés alól kivétetni és egyetemünk tanácsának közvetlen rendelkezésére és alapítványi kezelésébe bocsáttatni (146/1915—16. és 6481/1915—16. r. sz.).

A PÁTKAY-féle hagyatéki ügyben, melynél a végrendelet 3-ik pontja szerint egyetemünk utóörökösi minőségben van érdekelve, a végrendeleti örökösök által a kecskeméti kir. törvényszék előtt indított perek még mindig nem nyertek befejezést.

ÖZV. POKLOP IGNÁCNÉ szül. KOHOUT MÁRIA-féle hagyatéki ügyben, amelynél egyetemünk 30.000 K ösztöndíjalapítvánnyal van érdekelve, két per van folyamatban. Egyiket a közalapítványi kir. ügyigazgatóság indította a hagyatéki állag megállapítása iránt, a másikat pedig Előd Loránd a közalapítványi kir. ügyigazgatóság ellen. Utóbbi per tárgyalása a felperes hadba vonulása folytán fel van függesztve.

A HAUSER ILKA-féle ösztöndíj-alapítvány ügyében a hagyatékátadó végzés még nem emelkedett jogerőre. A székesfővárosi árvaszék ugyanis ellentétben a beszavatóló végzéssel, kimondotta, hogy az alapítványt

illető hagyomány is árvaszéki kezelésbe vétessék. Ezen határozatot a közalapítványi kir. ügyigazgatóság a közigazgatási bizottsághoz, majd pedig a belügyminiszter úrhoz megfelebbezte. Csak ezen felebbezés elintézése után fogja a hagyatéki bíróság a hagyatékátadó végzés jogerejét kimondó végzést meghozni.

PEREGRINY SÁNDORNÉ szül. NEMETZ IRMA 1000 K-s Mensa-hagyománya ügyében a hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedett. Most a közalapítványi kir. ügyigazgatóság hagyatéki tárgyalás kiegészítése, illetve a hagyományosokra eső hányad megállapítását kéri (4879/1915—16. r. sz.).

A kir. kormány által kibocsátott 1916. évi 6°-os adómentes járadékkölcsönre (*III. hadi kölcsönre*) 150.000 K névértékű kötvényt jegyzett a rektori hivatali alapítványi pénztár az Egyetemi Tanács határozata folytán és a Miniszter úr jóváhagyásával (1164/1915—16. és 2660/1915—16. r. sz., 133.106/1915. XI. 28. vkm. sz.).

A SZITÁNYI-féle alapítvány ügyében a Miniszter úr az Egyetemi Tanácsnak a nevezett alapítványnál egy régi, ki nem adott ösztöndíjből és az interkaláris kamatokból felszaporodott összeg felhasználására vonatkozó határozatát jóváhagyólag tudomásul vette. Ennek alapján a Szitányi-alap 600 K névértékű 4°-os magyar koronajáradék-kötvényei eladattak a Mensa Academira alapnak és az így befolyt készpénz és a Szitányi-alap rendes és interkaláris kamatjövedelmének számításba vételével az 1915/16. tanévre a rendes ösztöndíjon kívül egy második, 340 koronás ösztöndíjra is hirdettetett pályázat.

Dr. SZÖKE GYULA budapesti ügyvéd a *Joghallgatókat Segítő Egyesületnek* 300 K-t adományozott, azon kéréssel, hogy ezen az egyesület tőkájéhez csatolandó ado-

mányösszeg kamatai a katolikus egyetemi hallgatók segélyezésére fordíttassanak (4966/1915—16. r. sz.). Adományozó kívánságára adománya a Joghallgatókat Segítő Egyesület alapítványi tárcájánál, mint a katolikus egyetemi hallgatók segélyezésére szolgáló külön adomány fog kezeltetni és kamatai, amennyiben valamely évben az egyesület működésének szünetelése következtében ki nem adatnának, ezen alapítványhoz fognak csatoltatni. Amennyiben a Joghallgatókat Segítő Egyesület megszűnnék létezni, ezen külön adomány másik egyetemi segítő-egyesületnek és elsősorban az Általános Egyetemi Segítő-Egyesületnek lesz átadandó (4966/1915—16. r. sz.).

D) Értékpapír-kisorsolás.

A „*Bölcsészethallgatók Segítő-Egyesülete*“ alap tulajdonát képező 1 darab 200 K névértékű $3\frac{1}{2}\%$ -os magyar földhitelintézeti záloglevél 1916 október elseji esedékességgel kisorsoltatott (6219/1915—16. r. sz.).

A *Mensa Academica*-alap tulajdonát képező 1 darab 2000 K névértékű $3\frac{1}{2}\%$ -os magyar földhitelintézeti záloglevél 1916 április elseji esedékességgel kisorsoltatott (1000/1915—16. r. sz.).

E) Alaptökésítés.

A lefolyt 1915—16. tanévben az egyes alapok javára a következő alaptökésítések fogatosítottak:

Az alap sorszáma	Az alap megnevezése	4 ⁰ / ₀ -os magyar korona-járadékban	1914. évi 6 ⁰ / ₀ -os járadék-kölcsön	1915. évi 6 ⁰ / ₀ -os járadék-kölcsön	3 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os magyar föld-hitel-intézeti záloglevél	4 ⁰ / ₀ -os magyar föld-teher-mentesítési kötvény
1	Horváth	—	—	—	—	2,000
2	Pasquich	—	—	—	—	—
3	Schwartner	—	—	—	—	—
4	Bene	—	—	—	—	—
5	Pray	—	—	—	—	—
6	Pauler A)	—	—	—	—	—
7	Schopper	—	—	—	—	—
8	Rupp	—	—	—	—	—
9	Beiktatási	—	—	—	—	—
10	Than	—	—	—	—	—
11	Margó A)	—	—	—	—	—
12	Majláth	—	—	—	—	—
13	Pauler B)	—	—	—	—	—
14	Lyka	—	—	—	—	—
15	Jendrassik	—	—	—	—	—
16	Bita	—	—	—	—	—
17	Bujánovits	—	—	—	—	—
18	Margó B)	—	—	—	—	—
19	Korányi	—	—	—	—	—
20	Arenstein	—	—	—	—	—
21	Rökk A)	—	—	—	—	—
22	Rökk B)	—	—	—	—	—
23	Andreics	—	—	—	—	—
24	Szitányi	—	—	—	—	—
25	Budapest főváros	—	—	—	—	—
26	Senger	—	—	—	—	—
27	Joghallgatók Segítő-Egyesülete	—	—	—	2,000	—
28	Orvostanhallgatók Segítő-Egyesülete	—	—	—	—	—
29	Bölcsészethallgatók Segítő-Egyesülete	—	—	—	—	—
30	Gyógyyszerészethallgatók Segítő-Egyesülete	—	—	—	—	—
31	Egyetemi Kör	—	—	—	—	—
32	Margó C)	—	—	—	—	—
33	Egyetemek Kórház-Egylete	—	—	—	—	—
34	Mensa Academica-Egyesület	600	—	—	2,200	—
35	Gróf Vigyázó Mensa	—	—	—	200	—
36	Gróf Vigyázó Kórház	—	—	—	200	—
37	Kautz	—	—	—	—	—
38	Általános Egyetemi Segélyegylet	—	—	—	—	—
39	Joghallgatók Tudományos Egyesülete	—	—	—	—	—
40	Természettudományi Szövetség	—	—	—	—	—
41	Hegy M. és neje	—	—	—	—	—
42	Budapesti Egyetemi Turista-Egyesület	—	—	—	—	—
43	Budapesti Egyetemi Athletikai Club	—	—	—	—	—
44	Dr. Breznay Mensa	—	—	—	—	—
45	Budapesti Tudományegyetemi Énekhar	—	—	—	—	—
46	Békésvármegyei Mensa	—	—	—	—	—
47	Népegy Mensa	—	—	—	—	—
48	Gelléri Szabó Mensa	—	—	—	—	—
49	Wachter Ernő emlékalap	—	—	—	—	—
50	Tély György Mensa	—	—	—	—	—
51	Kolb Bertalanné Mensa	—	—	—	—	—
52	Hadikölcsön-alap	—	—	150,000	—	—
53	Kisfaludi-Lipthay alap	—	—	—	—	—
54	Gelléri Szabó János	—	13,550	—	—	—
55	Csicso-polányi Steer Pollio Agricola	15,000	—	—	—	—
	Összesen	15,600	13,550	150,000	4,600	2,000

Az alapító-oklevelek rendelkezéséhez képest:

a *gróf Vigyázó Kórház-alapítvány* 1914 október 31-től 1915 október 10-ig befolyt és az adminisztratív kiadások levonása után 1214 K 02 fillért kitevő szelvénykamattal jövedelmének $\frac{4}{5}$ része, vagyis 971 K 22 f az általános Egyetemek Kórház-Egylete alapba utaltatott be, $\frac{1}{5}$ része, azaz 242 K 80 f alaptőkésítésre fordított (683/1915—16. r. sz.);

szintúgy a *gróf Vigyázó Mensa-alapítványnál* 1914 október 31-től 1915 október 10-ig befolyt és az adminisztratív kiadások levonása után 1886 K 58 f-t kitevő szelvénykamattal jövedelem $\frac{4}{5}$ része, vagyis 1509 K 26 f az általános Mensa Academica-alapba utaltatott be, $\frac{1}{5}$ része, azaz 377 K 32 f pedig alaptőkésítésre fordított (684/1915—16. r. sz.).

Ugyancsak az általános *Mensa Academica-alapba* utaltatott be a *Békés vármegye Mensa-alap* egyévi kamattal jövedelme fejében 256 K (20/1915—16. r. sz.).

A folyó tanév folyamán kisorsolt értékpapírok helyett (lásd 131. oldal) hasonló névértékű és kibocsátású értékpapírok vásároltattak.

F) Építkezés.

Az egyetemi templom új orgonájának építése befejezést nyervén, ANTALFFY ZSÍROS DEZSŐ és JÁROSSY DEZSŐ m. kir. zeneakadémiai tanárok, mint szakértők meghívása mellett közreműködött bizottság által az orgona ideiglenes átvétele megtörtént és rendeltetésének átadatott (2020/1915—16. r. sz.).

Az alábbiakban részletesen ismertetem az egyes szervezetek működését és tevékenységét. Az egyes szervezetek működését és tevékenységét az alábbiakban részletesen ismertetem. Az egyes szervezetek működését és tevékenységét az alábbiakban részletesen ismertetem.

1) Előzetes

Az egyes szervezetek működését és tevékenységét az alábbiakban részletesen ismertetem. Az egyes szervezetek működését és tevékenységét az alábbiakban részletesen ismertetem.

Működési terület	Tevékenység	Éves költségvetés	Éves bevétel	Éves eredmény
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

4) Rektor- és dekanválasztás.

Az 1916—17. tanévi dékánok és rektorok választásai a tudományokak tanterviségével szabályozott módon és időben végezték.

Dékánok lettek:

- a hittudományi V. FEJEZET.
- a jog- és államtudományi karon: dr. ...

EGYETEMI KORMÁNYZAT.

a bölcsészettudományi karon: dr. ...
 és tanárok.

Rektorválasztásuknál kiküldöttek:

a hittudományi kar: dr. ...
 és tanárok.

a jog- és államtudományi kar: dr. ...
 és tanárok.

az orvostudományi kar: dr. ...
 és tanárok.

a bölcsészettudományi kar: dr. ...
 és tanárok.

A választások 1916. évi június hó 18-án szabályozott időben tartották, melyen egyhangúlag dr. ...

V. FEJLEZET.

EGYETEMI KÖRNYAZAT.

A) Rektor- és dékánválasztás.

Az 1916—17. tanévi dékánok és rektori elektro-
rok megválasztását a tudománykarok tanártestületei
szabályszerű módon és időben végezték.

Dékánok lettek:

a hittudományi karon: dr. ZUBRICZKY ALADÁR;

a jog- és államtudományi karon: dr. SZÁSZY-
SCHWARZ GUSZTÁV;

az orvostudományi karon: dr. HOOR KÁROLY;

a bölcsészettudományi karon: dr. KÖVESLIGETHY
RADÓ ny. r. tanárok.

Rektorválasztókul kiküldötte:

a hittudományi kar: dr. SZÉKELY ISTVÁN, dr. ZUB-
RICZKY ALADÁR, dr. LUKSICS JÓZSEF ny. r. és dr. JEHLICSKA
FERENC ny. rk. tanárokat;

a jog- és államtudományi kar: dr. LÁNG LAJOS
báró, dr. SZENTMIKLÓSI MÁRTON, dr. NOTTER ANTAL
és dr. HELLE KÁROLY ny. r. tanárokat;

az orvostudományi kar: dr. BÓKAY JÁNOS, dr. NÉ-
KÁM LAJOS, dr. KÉTLY LÁSZLÓ báró és dr. KENYERES
BALÁZS ny. r. tanárokat;

a bölcsészettudományi kar: dr. FRÖHLICH IZIDOR,
dr. FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ, dr. BEKE MANÓ és dr. BUCH-
BÖCK GUSZTÁV ny. r. tanárokat.

A választók 1916. évi június hó 8-án szabály-
szerű ülést tartottak, melyen egyhangúlag dr. MIHÁLYFI

Ákos hittudománykari ny. r. tanár urat választották meg az 1916—17. tanév Rector Magnificusául.

Dr. MIHÁLYFI ÁKOS a választást köszönettel elfogadta (6338/1915—16. r. sz.) és a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr megerősítő leirata mellett hivatalba lépett (7685/1915—16. r. sz., 78.609/1916. VII. 7. vkm. sz.).

B) Rektori hivatal.

a) Az Egyetemi Tanács 1916. évi június hó 23-án tartott VII. r. üléséből az egyetemi adminisztratív tiszti állások alapfizetési osztályainak megállapítása, a létszámviszonyok rendezése és a tiszti állások szaporítása ügyében kelt előző szerves javaslatainak valóra válását ismételten szorgalmazta; kiemelvén, hogy a költségtöbblettel nem járó és magasabb fizetési osztályba történő kinevezést a hosszú és érdemes egyetemi szolgálat bőven kiérdemelte (7336/1915—16. r. sz.). A közszolgálat érdekében áll, hogy ezek a régen kielégítésre váró, méltányos kívánságok mielőbb teljesíthessenek.

AGÓCS NÁNDOR, szolgálattételre a rektori hivatalba kirendelt díjnokot a Rector Magnificus fizetéstelen egyetemi fogalmazóvá nevezte ki (8418/1915—16. r. sz.).

SÁRVÁRY ÁRPÁD, szolgálattételre a bölcsészettudományi kar dékáni hivatalába kirendelt díjnokot a Rector Magnificus fizetéstelen egyetemi tollnokká nevezte ki s a Miniszter úr a kinevezést megerősítette (1270. és 2478/1915—16. r. sz., 133.103/1915. XI. 24. vkm. sz.).

SZAMOVOLSZKY MIKLÓS fizetéstelen egyetemi fogalmazó részére szoros kivételképen 6 K napidíjat enge-

délyezett a Miniszter úr (1338/1915—16. r. sz., 112.116/1915. X. 18. vkm. sz.).

AGÓCS NÁNDOR rektori hivatali díjnok részére a Miniszter úr napi 1 K külön munkadíjat engedélyezett (1588/1915—16. r. sz., 114.902/1915. X. 23. vkm. sz.).

b) A kormányképviselői megbízatásokról a következőkben számolunk be:

A jog- és államtudományi karon 1915. évi december hó 11-én tartott szóbeli versenyvizsgálatokhoz miniszteri biztosul dr. TÓTH LAJOS miniszteri tanácsos küldetett ki (2710/1915—16. r. sz., 140.304/1915. XII. 2. vkm. sz.).

A bölcsészettudományi karon rendszeresített versenyvizsgálati ösztöndíjak közül a f. tanév kezdetétől megüresedett állomások betöltése céljából 1916. évi január hó 31-én tartott szóbeli versenyvizsgálatokra miniszteri biztosul dr. NAGY ÁRPÁD miniszteri osztálytanácsos küldetett ki (4367/1915—16. r. sz., 12.845/1916. I. 29. vkm. sz.).

A bíbornok hercegprímás úr Ő Eminenciája a nyugalomba vonult dr. SÁGHY GYULA udv. tanácsos, volt egyetemi ny. r. tanár helyett a kánonjogi doktorjelölteknek a római jogból teendő szigorlatához a vizsgáló-bizottmány egyik tagjává dr. ANGYAL PÁL egyetemi ny. r. tanárt nevezte ki (2638/1915—16. r. sz., 6220/1915. XII. 1. hercegpr. sz.).

Az elektromos áramokkal teendő kísérletek megvizsgálására a m. kir. földművelésügyi miniszter úr által kiküldött bizottságba egyetemünk részéről dr. EÖTVÖS LORÁNT báró egyetemi ny. r. tanár delegáltatott (5503/1915—16. r. sz., 27.493/1916. III. 9. vkm. sz. és 5669/1915—16. r. sz.).

c) *Tiszteletbeli és jubiláris doktori oklevéllel történt kiüntetések:*

FERDINÁND BOLGÁR CÁR Ő Felségének a bölcsészettudományok tiszteletbeli doktorává, JÓZSEF FŐHERCEG császári és királyi lovassági tábornok és hadtestparancsnok Ő Fenségének, MACKENSEN ÁGOST német tábornagnak, ENVER BASA török tábornagy, ottomán hadügyminiszternek az államtudományok és gróf TISZA ISTVÁN magyar királyi miniszterelnöknek a jogtudományok tiszteletbeli doktorává történt megválasztását Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1916. évi május hó 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmebben jóváhagyni méltóztatott (6890/1915—16. r. sz., 61.503/1916 V. 24. vkm. sz.). (Az e tárgyban kelt tanácsi tárgyalást lásd az V. Fejezet c) pontjának 3. tétele alatt.)

Dr. LORX SÁNDOR, Szepes vármegye tiszti főorvosát az orvostudományi kar tanártestülete, orvostoktorrá történt felavatásának félszázados évfordulója alkalmából jubiláris orvostdoktori oklevéllel tüntette ki (1484/1915—16. r. sz.).

d) *Egyetemi helyiségek használatára kiadott engedélyek:*

1. *A központi épület kupolatermére:*
  - a szabad líceumnak népszerű előadások céljaira (1294/1915—16. r. sz.),
  - az egyetemi nőhallgatóknak nagygyűlés céljára (2097/1915—16. r. sz.).
2. *Jogkari II. sz. tanteremre:*
  - az egyetemi gyorsíró-egyesületnek gyűlés céljára (2326/1915—16. r. sz.).
3. *A Trefort-kerti nagyteremre:*
  - a magyar gyermektanulmányi társaságnak előadások tartására (2514., 6050. és 6062/1915—16. r. sz.).

4. *Klinikai helyiségekre:*

a Rokkantügyi hivatalnak tanfolyam tartására (7818/1915—16. r. sz., 83.563/1916. VII. 18. vkm. sz.).

e) Az egyetemi közigazgatási kormányzat körébe tartozó fontosabb intézkedések és jövőre kiható elvi rendelkezések.

A Miniszter úr a sebészeti műtéttani tanszék végleges rendezésének kérdését későbbre halasztván, a sebészeti műtéttan előadását egyelőre a gyakorlati sebészet nyilvános rendes tanárainak jogkörébe utalta oly módon, hogy — fenntartva az illető nyilvános rendes tanárnak a műtéttan rendszeres előadására vonatkozó jogát — mindegyik tanár saját klinikájának keretében egy arra alkalmas magán- vagy rendkívüli tanárt bízjon meg a műtéttan gyakorlati oktatásával, akik mint megbízott előadók a műtéttant egy félévre kötelező rendes kollégium gyanánt heti 5 órában adják elő (4958/1915—16. r. sz., 6525/1916. II. 21. vkm. sz.).

A Miniszter úr az egyetemi könyvtár ügyviteli szabályzatának részbeni módosítását rendelte el s a 2. § bevezető mondatának szövegezését a következőkép állapította meg:

„A hittudományi, jog- és államtudományi, orvostudományi karok egy-egy és a bölcsészettudományi kar két, évenként megválasztott képviselőjéből, akik tanácsstagok is lehetnek, továbbá a mindenkori prodeánokból és a könyvtár-igazgatóból állandó könyvtári bizottság alakíttatik, melynek elnöke a mindenkori prorektor.“ (5722/1915—16. r. sz., 11.935/1916. III. 20. vkm. sz.)

Az egyetemi rádiumállomás ideiglenes elhelyezésére vonatkozó 61.658/1915. VII. 8. vkm. számú rendelet (lásd 1914—15. tanévi évtörténet 155. oldalát) hatályon kívül helyezése mellett a Miniszter úr elren-

delte, hogy nevezett állomás ideiglenesen a II. sz. vegytani intézet alagsorában kellően felszerelt és berendezett 3 helyiségben helyeztessék el. A tatarozási és átalakítási munkák költségeinek fedezését a gazdasági hivatali átalány terhére utalta (6800/1915—16. r. sz., 41.282/1916. V. 17. vkm. sz.).

A Miniszter úr ismételten megállapította, hogy az 1912. évi LXV. t.-c. (nyugdíjtörvény) 121. §-ára alapított szolgálati idő beszámítására — mint kegyelmi úton teljesíthető kérelemre — vonatkozó folyamodvány elbírálására az 1875. évi július hó 13-iki tanácshatározatban foglaltak alkalmazandók.

Ezen eljárástól lényegesen különbözik az 1912. évi LXV. t.-c. 127. §-ának 4. bekezdése alapján fogatosítandó beszámítás esete. Azoknál ugyanis, akik 1913. évi január hó 1-je előtt nevezettek ki egyetemi tanárrá, és pedig oly állásból, amelyen eltöltött idő a törvény értelmében be nem számítható, a főiskolai képzettség megszerzésétől a tanárrá történt kinevezetésig eltelt idő, legfeljebb azonban öt év, a beszámítható szolgálati időhöz a törvény értelmében hozzászámítandó, ehhez tehát az illetők részéről külön kérelem előterjesztése nem szükséges, annál kevésbé kivételes kegyelmi tény, minélfogva ezen hozzászámításokra az 1875. évből való minisztertanácsi tilalom nem is vonatkozhatik (4244/1915—16. r. sz., 152.685 ex 1915/1916. I. 13. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy az 1912. évi LXV. t.-c. 121. §-a értelmében a kegyelmi úton kivételesen engedélyezhető végellátásoknál csakis a törvény által megkívánt, de hiányzó kellékek engedélyezhetők el s az engedélyezhető ellátás nem lehet nagyobb, mint amennyi a törvény szerint járna abban az eset-

ben, ha a hiányzó kellékek meglennének. Ezen előfeltétel hiányában nincs azon helyzetben, hogy kegydíj engedélyezése iránt előterjesztést tehessen (5727/1915—16. r. sz., 135.366 ex 1915/1916. III. 21. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy az 1912. évi LXV. t.-c. 127. §-a csak a kinevezéskor ad felhatalmazást arra, hogy annak, aki tud.-egyetemi ny. r. vagy ny. rk. tanárrá nem olyan állásból neveztetik ki, amely álláson eltöltött idő a törvény értelmében beszámítható, a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulásával biztosíthassa azt, hogy a főiskolai képzettség megszerzésétől a ny. r. vagy rk. tanárrá történt kinevezetéséig eltelt idő vagy annak egy meghatározott része a nyugellátás szempontjából a törvény értelmében beszámítható szolgálati időhöz hozzászámíttassék. A pályázati hirdetmény erre nézve figyelmeztető felhívást tartalmaz, az igényt tehát a pályázati kérvényben kell megjelölni, s efelett a tudománykar tanártestületének és a Senatusnak véleményt kell nyilvánítania; oly esetben tehát, amikor ez nem történik meg, a hivatkozott törvényszakasz határozott rendelkezése értelmében jogkör hiányában kedvezmény nem biztosítható (5896/1915—16. r. sz., 3433/1916. III. 21. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy az 1839. évi május hó 14-én kelt legfelsőbb elhatározás értelmében a három hónapnál rövidebb ideig tartó helyettesítés esetén helyettesítési díj nem állapítható meg (3287/1915—16. r. sz., 122.598/1915. XII. 24. vkm. sz.).

A Miniszter úr — egy felmerült esetből kifolyólag — értesítette egyetemünket, hogy egy, a központi szolgálatra berendelt egyetemi adjunktusnak állásában további 3 év tartamára történt meghosszabbítása nem

azért történt kari tárgyalás nélkül, miniszteri rendelettel, mintha az idevonatkozó 52.697/1896. vkm. sz. szabályrendelet rendelkezéseitől való eltérés mellett a tudománykarok részére biztosított jogkör csorbitása céloztatott volna, hanem azért, mert a lejárt adjunktusi szolgálat szabályszerű meghosszabbítása iránti előkészítő lépések elnézésből nem tétetvén meg, — az ügy elintézése a szolgálati idő megszakítás hátrányának várható elkövetkezése nélkül — a tudománykar tárgyalásáig nem volt elhalasztható (1827/1915—16. r. sz., 122.763/1915. XI. 3. vkm. sz.).

A Miniszter úr — egy felmerült esetből kifolyólag — kimondotta, hogy az érdekelt tanársegéd szolgálati idejében mutatkozó megszakítástól kivételesen eltekinteni kíván, miután beigazolást nyert, hogy a kérdéses idő alatt tényleges gyakornoki szolgálatot teljesített s továbbá, hogy állásában való megválasztása, illetve meghosszabbítása annak idején a tudománykar részéről történt mulasztás folytán maradt el. Hangsúlyozza, hogy a tudománykarok a jövőben hasonló mulasztások elkerülésére nagyobb figyelmet fordítsanak (7689/1915—16. r. sz., 47.849/1916. VII. 5. vkm. sz.).

A Miniszter úr közölte egyetemünkkel, hogy a nyugalomba helyezendő egyén testi és szellemi fogyatkozása által előidézett szolgálatképtelenséget igazoló közhatósági orvosi bizonyítvány felülvizsgálata, nemkülönben a nyugdíjazást elrendelő I. fokú határozat ellen benyújtott felfolyamodás esetében szükséges orvosi felülvizsgálat a jövőben hetenként kétszer, minden kedden és pénteken déli 12 órától délután 2 óráig fog a m. kir. belügyminisztérium közegészségügyi osztályának orvosi (VII. d) alosztályában (Budapest, I., Vár, Országház-utca 33. sz., III. emelet) megtartatni

(3798/1915—16. r. sz., 15.613. eln. ex 1915—16. I. 8. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a 150.000/1914. számú pénzügyminiszteri körrendelet 9. pontja szerint a tényleges katonai szolgálatra bevont és a katonai szolgálat tartama alatt vagy annak következtében elhalt állami alkalmazott (tisztviselő, altiszt vagy szolga) után temetkezési járulékot csak abban az esetben lehet megállapítani, ha az özvegy (érdekelt) kétségtelenül beigazolja, hogy az elhaltat tényleg ő temettette el, illetőleg eltemetéséről ő gondoskodott és ebből kifolyólag temetési költségei merültek fel (7777/1915—16. r. sz., 22.777/1916. VII. 4. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a gazdasági hivatali javadalom terhére nyugdíjasoknak segély nem engedélyezhető (3468/1915—16. r. sz., 122.599/1915. XII. 31. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy az 1910. évi 4616/M. E. sz. kormányrendelet I. pontjában foglalt ama határozmány, mely szerint „az összes állami hivataloknál alkalmazott díjnokok és napibéres szolgák betegség esetén összes járandóságaik élvezetében húsz héten át meghagyandók“, kivétel nélkül az összes díjnokokra és napibéres szolgákra vonatkozik, tehát azon díjnokokra is, akik csupán ideiglenesen alkalmaztattak s ehhez képest egyévi jó szolgálattal és „értesítéssel“ még nem rendelkeznek, mihez képest e kedvezmény nemcsak a létszámba tartozóknak nevezett különféle díjnokoknak jár, hanem a helyettesítésre vagy ideiglenesen alkalmazott díjnokokat is jogosan megilleti (1504/1915—16. r. sz., 2832/1915. X. 22. vkm. sz.).

A m. kir. belügyminiszter úr figyelmeztette a gazdasági hivatal igazgatóságát, hogy a klinikák ápolási díj felszámításai nagyobb gonddal készíttessenek el. Az ápolási díjak magánfelektől való behajtásának megkísérlése vagy a munka és szolgálati viszonyok hatósági megállapítása előtt az országos betegápolási alap terhére való felszámítás kerülendő, s a behajtás pedig oly időben kísérlendő meg, hogy a késedelmes eljárás miatt előállható változott viszonyok miatt fölösleges teher az országos betegápolási alapra át ne háríttassék (7447/1915—16. r. sz., 75.757/1916. VI. 20. belügyminiszteri sz.).

A Miniszter úr elrendelte, hogy az egyes intézetek igazgatói és az állomások vezetői mindennemű előterjesztéseiket szabályszerű úton, az illetékes tudománykar útján terjesszék fel (6800/1915—16. r. sz., 41.282/1916. V. 17. vkm. sz.).

A Miniszter úr kimondotta, hogy a 148.492/1911. XII. 5. vkm. számú rendelet (Lásd 1911/12. tanévi évtörténet 238—239. lap) ama rendelkezése, hogy a klinikán külön szobán ápolt magánbeteggel az igazgató-tanár a tiszteletdíj nagyságát előzetesen és közösen állapítja meg, szigorúan betartandó. Kimondotta még, hogy tanársegédek honoráriumai is előzetesen és az igazgató-tanár közbejöttével lesz megállapítandó.

Egyben elrendelte, hogy az ily ügyekben való fölterjesztések a klinikai bizottság hozzájárulásával lesznek továbbítandók (6112/1915—16. r. sz., 43.614/1916. IV. 12. vkm. sz.).

A növényrendszertani és növényföldrajzi intézet herbáriumának és könyvtárának kiegészítése céljából a Warnstorff-féle bryológiai herbárium, nemkülönben a 1000 művet és értekezést tartalmazó speciális növény-

rendszer-tani és növényföldrajzi könyvtár megvásárlását a Miniszter úr jóváhagyta (6832/1915—16. r. sz., 1732/1916. V. 18. vkm. sz.).

A Miniszter úr elrendelte, hogy a szász királyi országos statisztikai hivatal hivatalos kiadványainak cserepéldányai ellenében egyetemünk kiadványainak cserepéldányai a nevezett hivatalnak közvetlen lesznek megküldendők (4858/1915—16. r. sz., 150.137 ex 1915/1916. II. 14. vkm. sz.).

A Miniszter úr közölte egyetemünkkel, hogy azon külföldi árucikkek beszerzésére, amelyek hazánkban nem állíthatnak elő, az engedélyt az 1916. évre megadta. E cikkek a következők:

Aktafűzőgép, ampèreméter (iskolai célokra belföldön is készítik), anilinfestékek, arabmézga, darabos (oldott ragasztógummi hazánkban is készül), ár, aszbesztlemez, aszbesztzsinór, bársony (plüs készül az országban), cérnagomb, cipógomb, cipészvarrógép, csontgomb, dugóhúzó, erdei magvetőgép, Hacker-féle ébresztőóra (villamos ébresztőóra belföldön is készül), fénymásoló milliméterpapiros, habkő, hajnyírógép, hegedűhúr, horgolótű, írógép, írógép-alkatrészek (írógép-kellékek készülnek az országban), kaloriméter, kerékpár, kézinymoda gummiból, légsúlymérő, litográfiai kő, másolóvászon, mérőpálca (összecsukható), mikroszkóp, milliméterpapiros tekercsben (ívekben hazánkban is készítik), nyomdakő, óraüveg, palatábla, palavessző, planiméter, platina-cikkek (laboratóriumi célokra), polyméter, Röntgen-készülékek orvosi célokra (iskolai célokra való belföldön is készül), szíjgyártótű, szivacs, sztaniólpapiros, üveggyöngy, üveg-toll, varrótű, varrógéptű, voltméter (iskolai célokra hazánkban is készítik).

Egyben kimondotta, hogy az itt fel nem sorolt

iparcikkek külföldről leendő beszerzéséhez az engedély a jövőben is minden egyes esetben külön lesz kieszaközlendő (3776/1915—16. r. sz., 16.329/eln. 1915—16. I. 12. vkm. sz.).

A Rector Magnificus elrendelte, hogy a magántanárok működését feltüntető törzskönyvi lapok a questura által fölfektetendők (6064/1915—16. r. sz.).

Egyetemünk 1915—16. tanévben az egyetemi nyomda által szállított értékes egyetemi nyomtatványok árának megtérítésére hivatván fel, arra való figyelemmel, hogy a hallgatók létszáma a normális létszámon jóval alul maradt — s így az értékes egyetemi nyomtatványok után befolyt összeg nem fedezi a nyomtatási költséget, előterjesztést tettünk a Miniszter úrhoz, hogy a 114.067. ex 1906—07. IX. 19. vkm. számú leirat (lásd 1906—07. tanévi évtörténet) ama rendelkezése, hogy az értékes egyetemi nyomtatványok előállítási ára egészben megtérítendő, további intézkedésig oda módosíttassék, hogy az 1915—16. tanévtől kezdődőleg azok előállítási árának csak 50%-a legyen az egyetemi nyomdának megtérítendő, a fennmaradó 50% előállítási ár megtérítése pedig az állam költségvetésileg biztosított 25.000 koronás egyetemi nyomtatványátalány terhére átutaltassék (5871/1915—16. r. sz.).

Az egyetemi istentisztelet ideje az 1916/17. tanévtől kezdődőleg d. e. 8 óra helyett délelőtti 10 órában állapított meg (19/1915—16 r. sz. és 6213/1915—16. r. sz.).

f) Elvi jelentőségű és fontosabb határozatok a tanulmányi kormányzat köréből:

A szabálytalan előminősültséggel bíró, illetve külföldi iskolai bizonyítvány alapján eszközölt beíratások

tárgyában kelt 1625/1915—16. sz. tanácsi fölterjesztésben foglaltakat a Miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette és megjegyezte, hogy az erre vonatkozó bejelentési kötelezettséget a hittudományi karra nézve is fenntartja (4956/1915—16. r. sz., 146.564 ex 1915/16. II. 17. vkm. sz.).

A Miniszter úr kimondotta, hogy a nők egyetemi felvételének, a gyógyszerészi pályára való bocsátásának és az államszámviteli tanfolyamra való felvételének azon korlátozása, hogy a felvétel alapjául szolgáló iskolai bizonyítványban háromnál több elégséges osztályzat nem lehet, az 1916—17. tanévtől kezdődőleg mellőzendő és elrendelte, hogy ezen tanévtől kezdve a megkövetelt iskolák sikeres elvégzését tanúsító mindenrendű bizonyítvány szolgálhat a felvétel alapjául.

Elrendelte azonban, hogy a nőknek az egyetem orvosi és bölcsészeti karaira, illetőleg gyógyszerészgyakornokul való felvétele továbbra is az 1895. évi november hó 18-án kelt legfelsőbb elhatározás értelmében (65.719/1895. vkm. sz.), az államszámviteltani tanfolyamra való felvételük pedig az 1912. évi március hó 14-én kelt legfelsőbb elhatározás értelmében (95.969/1912. X. 3. vkm. sz.) esetről esetre az illetékes tanintézet, illetve hatóság véleményének meghallgatása alapján, az eddigi módozatok mellett történik (8184/1915—16. r. sz., 93.892/1916. VII. 28. vkm. sz.).

A Miniszter úr kimondotta, hogy a matematika-természettudományi szakcsoportra görögpótlós tanulmánnyal, illetve reáliskolai érettségi bizonyítvány alapján felvett rendes nőhallgatók, a filozófia, nyelv-, történettudományi csoportokban rendkívüli hallgatók még átmenetileg sem lehetnek. Egyben elrendelte, hogy a

nőhallgatók a beiktatás, illetve beíratás alkalmával eredeti okmányaikat okvetlenül bemutatni kötelesek, mert enélkül beiktatásuk, illetve beíratásuk nem fogadatosítható (79/1915—16. r. sz., 86.104/1915. VIII. 25. vkm. sz.).

A Miniszter úr kimondotta, hogy a rendkívüli hallgatói minőségben fölvett nőhallgatók rendes hallgatóul fölvételének előfeltételéül, illetve rendkívüli hallgatói minőségben eltöltött két első félévüknek rendes félévek gyanánt beszámítása céljából megszabott colloquiumoknak utólagos letételére engedély semmi körülmények között sem adható (80/1915—16. r. sz., 88.042/1915. VIII. 27. vkm. sz.).

A Miniszter úr elrendelte, hogy a rendkívüli hallgatókul beíratkozott nőhallgatók rendes hallgatókká csak két félév szabályszerű lehallgatása után és csak akkor lesznek felvehetők, ha mindkét félévben legalább két főtárgyból jó eredménnyel colloquáltak (8472/1915—16. r. sz., 104.395/1916. VIII. 25. vkm. sz.).

A Miniszter úr kimondotta, hogy a régi képesítésű — hat középiskolai osztály elvégzése alapján a gyógyszerészi pályára lépett — gyógyszerészgyakornokok egyetemi felvételénél a régi eljárás (1892. évi szabályzat) követendő és csak az 1913—14. tanévvel gyógyszerészgyakornoki működésüket megkezdett gyógyszerészek egyetemi felvételénél alkalmazandók a 112.745/1914. vkm. számú rendelettel kiadott (lásd 1914—15. tanévi évtört., 239. oldal) szabályzat rendelkezései (325/1915—16. r. sz., 91.515/1915. IX. 15. vkm. sz.).

A gyógyszerészgyakornok-tartási joggal újabban felruházott gyógyszerértulajdonosok jegyzékét a Miniszter úr egyetemünkkel közölte (516/1915—16. r. sz., 82.276/1915. IX. 27. vkm. sz.).

A Rector Magnificus elrendelte, hogy:

1. Jövőben a rendkívüli hallgatói leckeigazolványok 3. oldalán ezen szöveg: „A quaestor bizonyítja beiktatását“ helyett a következő alkalmaztassék: „A quaestor bizonyítja a beiratkozást.“

2. A rendes hallgatóknak egyik karból a másik karba való átlépése esetén az újonnan beillesztett „Nos Rector“ után szintén új „Leckekönyv“ lap lesz beillesztendő.

3. Mindazon esetekben, amidőn rendkívüli hallgató (természetesen engedéllyel) ugyanilyen minőségben más karra iratkozik be: az átlépés, a beiratkozás ténye a leckeigazolványba illesztendő, új „Leckeigazolvány“ lappal tanusíttassék.

Ezen szabályok alkalmazandók a tanfolyamuk I. évét a bölcsészettudományi karon elvégzett és a II. évi tanfolyam elvégzése végett az orvostudományi karba átlépő gyógyszerészhallgatókra is (6117/1915—16. r. sz. és 6270/1915—16. r. sz.).

A Rector Magnificus elrendelte, hogy azon hallgatók beiratkozásáról, akik valamely tény későbbi beigazolásától feltételezeten kapnak beiratkozási engedélyt, a quaestura nyilvántartást vezessen s a nyilvántartási naplót minden hó 1-én mutassa be a rektori hivatalhoz (398/1915—16. r. sz.).

Az Egyetemi Tanács 7451/1906—907. sz. a. kelt határozatához képest a Rector Magnificus utasította a kebelbeli quaesturát, hogy:

1. mindazon esetekben, amidőn a hallgató a *quaesturái beiratkozás alkalmával* kifejezetten kéri indexének az előző félév végére vonatkozó *azonnali* egyeztetését,

2. midőn a távozási vagy végbizonyítvány kiállítása alkalmával megállapítást nyer, hogy az érdekelt

hallgató utolsó féléve a félév végéről egyeztetve nincs, s végül

3. mindazon esetben, amikor a hallgató a Tanulmányi, fegyelmi és tandíjszabályzatban megszabott egyik határidőben sem mutatja be indexét félévvégi anyakönyvi egyeztetés végett, hanem a félévvégi egyeztetést — de csakis ezt — évközben és kifejezetten soron kívül kéri:

az egyeztetésért a 20 fillér sürgösségi díj lefizetése ellenében azonnal foganatosítsa, esetleg a portó-költség ellenében az indexet a hallgató tartózkodási helyére is elküldhesse.

De az 1—3. alatt felsorolt esetekben — ha az érdekelt az egyeztetés sürgössége iránt nem jelentette ki igényét — az egyeztetés a jelentkezéstől számított 8 napon belül díjmentesen foganatosítandó (4470/1915—16. r. sz.).

Rector Magnificus a kebelbeli quaesturához az alábbi rendeletet bocsátotta ki:

1. A kebelbeli quaesturához hivatalos intézkedés céljából érkezett kérvények az általános közigazgatási gyakorlatnak s a tanácsi s rektori rendeleteknek megfelelően kezelendők.

A rektori, dékáni végzéssel ellátott kérvények beérkezésük sorrendjében s a beérkezés napján *nyilvántartási jegyzékbe* vezetendők, végrehajtás után gondosan *egybegyűjtendők* s kiselejtezés végett tanfélévenként: december és augusztus hó 31-én a nyilvántartási jegyzékkel együtt a rektori hivatalhoz *fölterjesztendők*.

Ha az említett kérvények közül a quaesturai ügykezelés némely beadványt hosszabb időre igényelne, e ténykörülmény a nyilvántartási jegyzékben feltüntetendő s a quaestori kíséroriathoz tételről tételre megjelölendő.

Rektori s dékáni végzéssel ellátott kérvényt az illetékes hivatal iktatói száma nélkül a kebelbeli quaestura el nem fogadhat.

2. Az egyeztetési sürgősségi díjak szedhetésére nézve utal a 7451/1906—907. sz. tanácsi szabályzatra s a 4470/1915—16. sz. rendeletre. (Lásd az előző oldalt.)

E szabályzat pontosan betartandó s a quaestura helyiségében, a pénztár nyílása fölött feltűnően nagy betűkkel közlendő a hallgatósággal, hogy a félévégi indexegyeztetésnél *csak mily esetben követelhető a sürgősségi díj.*

3. A tandíjmentesség iránti kérvény benyújtását s a lecke-könyv és leckeigazolvány egyeztetés végetti beadását tanúsító quaesturai igazolvány elvesztése esetén ezen igazolvány másodlatának kiállítása szükségtelen, a másodlati díj szedése pedig szabálytalan. A rektori végzés és annak följegyzése teljesen elegendő arra, hogy a rosszhiszemű hallgatóval szemben, ha az eredeti igazolvány megkerül, az index kiadása igazolva legyen, főleg, ha a végzésen az index átvételét elismerteti a quaestura.

Utasítandók tehát az érdekeltek, hogy az elveszett igazolványt pótló végzés kiadása végett a Rector Magnificushoz folyamodjanak; a quaestura pedig a rektori végzésen a hallgató sajátkezű aláírásával ismertesse el az index átvételét.

4. Az anyakönyvi egyeztetés följegyzése a végbizonyítvány kiállításával egyidejűleg is eszközölhető s általában az egyeztetés anyakönyvi följegyzése akkor foganatosítandó, amikor az egyeztetés tényleg megtörténik.

Tudomásul veszem, hogy a félévégi anyakönyvi egyeztetésről a quaestor egyeztetési segédnaplót is

vezet, ez azonban az egyetemi anyakönyvek hitelességét egymagában nem biztosíthatja, miért is elrendelem, hogy a félévvégi egyeztetés tényének az egyetemi anyakönyvekbe való bejegyzése jövőben, ha a 4470/1915—16. sz. rendeletben megjelölt nyolcnapi záros határidőn belül az *egyeztetéssel egyidejűleg* valamely rendkívüli okból egyáltalán nem lenne teljesíthető, *legkésőbb* az illető tanév szorgalmi idejének leteltét közvetlenül követő nagy szünetidőben foganatosíttassék.

A féléveleji egyeztetés ténye természetesen a jövőben is az egyeztetés pillanatában lesz az anyakönyvbe bejegyzendő.

5. A tft. szabályzat 36. §-a és jegyzeteiben felsoroltak anyakönyvi följegyzése a kebelbeli quaestura által pontosan foganatosítandó.

Azon körülmény, hogy pl. egyik tudományi kar a tandíjmentességet engedélyező végzést ügyszámmal és kelettel és egy másik tudományi kar a végzést ügyszámmal nem látja el, akadályul nem szolgálhat, mert amennyiben a följegyzésnek akadályai vannak, erről köteles a quaestor a Rector Magnificusnak jelentést tenni, aki az akadály elhárításáról gondoskodik.

Az anyakönyvi szolgálat kifogástalan ellátását a jövőben *évnegyedenként váratlan vizsgálatok* útján is ellenőriztetni fogja a rektor.

6. Felhívom a kebelbeli quaestort, hogy a quaesturai beíratkozás technikai rendjének s az ezzel szoros kapcsolatban álló anyakönyvi szolgálat kifogástalan ellátásának biztosítására f. évi július hó 31-ig tegyen hozzám részletes és minden aprólékosságra is kiterjedő javaslatot. E javaslatnál figyelemmel kell lenni arra, hogy a quaesturai ellenőr *természetszerű s valóságos ellenőri hivatalos teendőinek* ellátására utaltassék. Megjegyzem,

hogy a quaesturai beíratkozás decentralizálását, ha erre komoly szükség volna, nem ellenzem.

7. Az értékes egyetemi nyomtatványok megbízható kezelésére (az anyagról) egy szakszerű leltári napló és (a jövedelemről) egy szakszerű pénztári napló vezetendő. E naplók rovatainak megszerkesztése és a részletes kezelési utasítás megállapítása céljából a jelenleg használatban levő naplót folyó hó 31-ig küldje be.

8. A hivatalos órák megtartására, a szabadságolásra, továbbá a quaesturai személyzet állandó és időszaki teendőinek ellátására vonatkozólag az 5412/1908—1909. sz. alatt kiadott rendelkezéseket teljes egészükben fenntartom és azzal egészítem ki, hogy a quaesturai munkanaplót, melyben a naponkénti munkaidő kezdő- és végórája s a végzett munka is, és pedig egyes quaesturai tisztviselőt és díjnokot illetőleg a quaestor sajátkezű följegyzésével lesz napról napra feltüntetendő, havonként a Rector Magnificusnak mutassa be.

9. A quaesturai időszakos munkálatok s jelentésekről táblázatos kimutatás készítendő s f. évi augusztus hó 31-ig hozzám fölterjesztendő.

10. A quaestura egész szolgálati körére vonatkozó elvi jelentőségű rendeletek és szabályzatok, közöttük jelen rendelkezésem is egybegyűjtendők s f. évi december hó 31-ig hozzám fölterjesztendők (6295/1915—16. r. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 23-án kelt legfelsőbb elhatározásával megengedni méltóztatott, hogy az egyetemi orvostudományi karoknál tartandó doktori szigorlatokra vonatkozó szabályrendelet 21. §-ának megfelelő módó-

sításával a belgyógyászatnak, a sebészetnek, a szemészetnek és a szülészetnek kötelező heti óraszama 10-ről 7¹/₂-re leszállítottassék és egyidejűleg a belgyógyászati diagnosztikának egy féléven át heti 3—5 órában való hallgatása elrendeltessék. A belgyógyászati diagnosztika az ötödik félévben lesz hallgatandó és hallgatása azon orvostanhallgatókra nézve is kötelező, akik az 1913—14. tanév I. felével léptek az orvosi tanfolyamra. (144/1915—16. r. sz., 92.911/1915. IX. 3. vkm. sz.).

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1916. évi július hó 22-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az egyetemi orvostudományi karoknál tartandó doktori szigorlatokra vonatkozó szabályrendelet 21-ik, 31-ik és 33-ik szakaszainak megfelelő módosításával, az elmekór- és gyógytan, a gyermekgyógyászat és a bőr- és bűjakórtan legkisebb heti óraszama 3-ról 5-re emeltessék, mindhárom tantárgy kötelező szigorlat tárgyává tétessék és a harmadik orvosi szigorlat díja 162 K-ban állapítottassék meg (8284/1915—16. r. sz., 92.600/1916. VIII. 3. vkm. sz.).

A Miniszter úr a külföldön szerzett hittudományi doktori oklevelek honosítása tárgyában az alábbi szabályrendeletet bocsátotta ki:

„1. §. Külföldön szerzett hittudományi doktori oklevél csak abban az esetben honosítható, ha birto-kosa magyar állampolgár és az egyetem hittudományi karán megkívánt érettségi bizonyítványa van.

2. §. Minthogy az avatás jogával felruházott külföldi hittudományi főiskolák tanulmányi rendje országoként különböző, a honosítási eljárásnál figyelembe veendő a honosítandó oklevél eredete, a következő elvek alapján:

I. A római hittudományi főiskoláknál: a) Csak az olyan hittudományi doktori oklevél honosítható, melyet az avatás jogával a pápától felruházott intézet állít ki s amelynek bizonyítványait a kar szigorlatokhoz elfogadhatja.

b) A honosítást kérelmezőnek ki kell mutatnia, hogy a hittudományt, illetve a budapesti kir. magyar tudományegyetem hittudományi karán előadott tárgyakat akár szorosan vett hittudományi főiskolán, akár más rokonintézetben összesen 10 féléven át hallgatta.

c) Ki kell mutatnia továbbá a hittudományi karon előadott rendes tárgyak kellő óraszámában való hallgatását is. A hallgatás mértéke a kar mérlegelése alá tartozik. Az egyes tárgyaknál észlelhető hiányok másutt mutatkozó többletek által pótoltnak vehetők. Ha azonban a kar kellő mérlegelés után azt találná, hogy valamely rendes tárgynál észlelhető hiányra sehol pótlás nem akad, a honosítást kérelmezőt e tárgyból teendő pótszigorlatra utasíthatja.

d) Az egyházjog és egyháztörténet magyar vonatkozású részeiből minden esetben egyórás pótszigorlat teendő.

e) A honosításért folyamodó azonkívül köteles a nálunk szokásos terjedelemben nyomtatott értekezést benyújtani, melynek tárgyát a dékán a szaktanárral egyetértően állapítja meg.

E két utóbbi (*d.*, *e.*) pontban felsorolt követelményeket a kar indokolt esetekben, a honosítást kérelmezőnek tudományos és irodalmi munkálkodása alapján elengedheti.

II. Az osztrák egyetemekenél. Minden további eljárás mellőzésével honosíthatók mindazon osztrák hittudományi doktori oklevelek, amelyeknek birtokosai az

osztrák vallás- és közoktatásügyi miniszter által Ő Felsége 1914. évi január hó 26-iki legfelsőbb elhatározása alapján 1914. évi február hó 11-én kibocsátott rendeletben (lásd m. kir. vkm. 1914. évi május hó 16-iki 32.843. számot) megadott engedély alapján doktori értekezésük szakcsoportjából osztrák egyetemen negyedik szigorlatot tettek. Más esetben honosításnak csak a hiányzó negyedik szigorlat letevése után van helye: köteles tehát szóbeli szigorlatot tenni abból a szakcsoportból, amelyből értekezése tárgyát merítette.

Ez utóbbit a kar doktori értekezésnek elfogadja s annak nyomtatásban való közzétételét nem kívánja.

III. Egyéb külföldi egyetemekenél: A nem római és nem osztrák egyetemeken szerzett hittudományi doktori oklevelek honosítása a római diplomákra nézve *b), c), d)* pontok alatt felállított elvek szerint bírálendő el. Az illető egyetemek hittudományi karainál nyomtatásban benyújtott és elfogadott doktori értekezéseket a kar elfogadja. Nyomtatott értekezés hiányában a római diplomákra vonatkozó határozat *e)* pontja mérvadó. Indokolt esetekben e kívánalom alól a kar felmentést adhat.

3. §. A honosítás díja 17 cs. és kir. arany és 23 korona, mely összegből 7 arany és 23 korona az egyetemi rektori hivatalba küldendő, ebből 2 arany a rektort, 2 arany a hittudománykari dékánt, a többi 3 arany a társkarok dékánjait illeti, 20 korona az egyetemi rektori hivatalnak jár, 3 korona pedig bélyegilleték. Ha azonban a honosítást szigorlat vagy értekezés benyújtása előzi meg, a szokásos szigorlati és bírálati díjak is lefizetendők.

4. §. *A honosítási eljárás.* Minden honosítási esetről

a kar rendes vagy rendkívüli ülésben határoz és határozatát jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez terjeszti fel. A miniszteri jóváhagyás megtörténte után a honosítandó az egyetemi tanács előtt honosítási esküt tesz.

A honosítási eskü szövege a következő:
 „Én N. N. esküszöm az élő Istenre, hogy a budapesti kir. magyar tudományegyetem Rector Magnificusa és Tanácsa iránt, akik (Rómában, Bécsben, Innsbruckban...) szerzett hittudományi doktori oklevelel ezen kir. magyar tudományegyetem hittudományi doktori okleveleivel teljesen egyenértékűnek elfogadták és honosították, kellő tisztelettel viseltetem és hogy tehetségemhez és viszonyaimhoz képest minden igyekezetemmel rajta leszek, hogy a theológiai tudományszakokat egyházam és hazám dicsőségére, ezen királyi egyetem tisztességére és embertársaim javára előbbre vigyem. Isten engem úgy segítjen.“

A honosítási eljárás hitelül az eredeti külföldi oklevél hátlapjára a következő záradék vezetetik:
 „E külföldi hittudományi doktori oklevelet szigorúan megvizsgáltuk s azt a bennünket kötelező honosító szabályzat értelmében (a honosításért a honosítandó oklevél tulajdonosa által letett szigorlat vagy szigorlatok, nyomtatott értekezések, a különbözőzeti vizsgálat vagy vizsgálatok, egyéb irodalmi vagy tudományos érdemeknek felemlítése) ezennel honosítjuk és saját hittudományi doktori oklevelünkkel teljesen egyenértékűnek nyilvánítjuk. Tulajdonosát, N. N. urat tehát a reánk ruházott hatalomnál fogja mindazon jogokban és előnyökben részesítjük, melyek a mi okleveleinkkel egybekötve vannak. Budapesten, ... évi . . . hó . . n.
 . . . . . Rector . . . . . hittudománykari dékán.“

E záradék a budapesti kir. magyar tudományegyetem rektorának s a hittudományi kar dékánjának aláírásával, valamint az egyetem kisebbik pecsétjével látandó el.

5. §. Ha a kar a külföldi hittudományi doktori oklevélnek tulajdonosát bekebelezett doktorrá megválasztotta, az ilyen doktori oklevél honosításra már nem szorul, az ilyeneknél a kar a bekebelezést egyúttal a honosítás hatályával bírónak tekinti.

6. §. Ez a szabályzat az 1916/17. tanévvel lép életbe.“ (8251/1915—16. r. sz., 28.170/1916. VI. 28. vkm. sz.)

A hittudományi kar megállapította, hogy a Szent Ferenc rend római theológiai intézetében kiállított doktori oklevél (doctorem et magistrum in s. theologia et artibus) Magyarországon a szabályszerű honosítás nélkül a doktori cím használatára nem jogosít (7606/1915—16. r. sz., 690/1915—16. hittudományi kari szám.).

Az 1910—11. tanévi évtörténet 82. oldalán közölt orvostudományi honosítási szabályzat módosítást szenvedett.

E módosítás szerint a szabályzat 3. §-a C) pontjának szövege a következő:

„A jelzett szigorlatok sikeres letévése és az esetleg megkívánt kórházi gyakorlat kitöltésének igazolása után a kar folyamodó oklevelét honosítottnak jelenti ki és e határozatát jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fölterjeszti. A miniszteri jóváhagyás megtörténte után az oklevél tulajdonosa az egyetem szűkebb tanácsa (a rektor és a négy kari dékán) előtt leteszi az orvostudományi esküt, minek megtörténte után a honosítás tényének igazolásául az illető eredeti külföldi oklevél hátlapjára a rektori hivatal a

következő záradékot vezeti rá: „Ezt a külföldi oklevelet szigorúan megvizsgálva s a bennünket kötelező honosító szabályzat szerint hiven eljárva, ezennel honosítjuk, saját egyetemes orvosdoktori oklevelünkkel teljesen egyenértékűnek tartjuk, tulajdonosát: N. N. urat, ki . . . évben . . . született, mindazon jogokban és előnyökben részesítjük, amelyek a mi egyetemünk oklevelével egybekötve vannak.

Ez a záradék az illető egyetem rektora, orvostudományi dékánja és kari jegyzőjének aláírásával és az egyetem kisebbik pecsétjével látandó el.“

A 4. § szövege a következőképen módosult:

„4. §. A külföldi orvosdoktori oklevél honosítási díja 90 K. Ebből a rektornak 20 K, az orvostudományi dékánnak 15 K, az eskületételnél közreműködő 3 más karbeli dékánnak 5—5 K, a rektori irodának a záradék rávezetésért 20 K jár, a fennmaradó 20 K pedig a kari pénztárt illeti.

A 3. § D) pontja esetében a felavatás teljes díja (108 K) fizetendő.

A honosítás alkalmával a II. és III. orvosi szigorlat letevéséért az ezen szigorlatok után előírt díjak kétszeres összege fizetendő.“ (8251/1915—16. r. sz., 28.170/1916. VI. 28. vkm. sz.)

A Miniszter úr elrendelte, hogy a bölcsészettudományi kar a külföldi bölcsészettudományi oklevelek honosítási szabályzattervezetét készítse el és jóváhagyás végett mutassa be és értesítette, hogy a külföldi jogtudományi oklevelek honosítása tárgyában a jog- és államtudományi kar tanártestülete által alkotott szabályzattervezetet — miután ezen oklevelek honosításának az összes hazai egyetemeken egyöntetűen való szabályozása kívánatos — véleménynyilvánítás, esetleg hozzá-

járulás végett a többi hazai tudományegyetem jogi karának küldötte meg.

Egyben elrendelte, hogy a külföldi doktori oklevél honosítása alkalmával az oklevél tulajdonosa, miként a hazai egyetemen tudori fokot nyert jelölt felavatása alkalmával, eskü letételére köteleztessék, miután ahhoz a tudománykarok és a Senatus egyhangulag hozzájárult. A honosítás alkalmával kiveendő eskü szövegére, a honosítási szertartásra és a honosítási díjaknak a közreműködők között miként leendő felosztására vonatkozó határozatot pedig jóváhagyta (8251/1915—16. r. sz., 28.170/1916. VI. 28. vkm. sz.).

Az egyévi kötelező orvosi gyakorlat eltölthetésére feljogosított kórházaknak és gyógyintézeteknek az 1915. évre megállapított sorozatát a Miniszter úr 1916. évi december 31-ig számítandó további egy év tartamára érvényében fenntartotta, illetve az abban felsorolt kórházaknak és gyógyintézeteknek feljogosítását a jelzett időtartamra meghosszabbította (6775/1915—16. r. sz., 55.648/1916. V. 14. vkm. sz.).

A Miniszter úr egy felmerült esetből kifolyólag kivételesen megengedte, hogy az 1915/16. tanévre nyert fiumei 700 koronás állami ösztöndíjnak — Fiume város által adományozott 1000 koronás ösztöndíj élvezetének ideje alatt — fölvett részleteit ne kelljen visszafizetni (7382/1915—16. r. sz., 67.852/1916. VI. 16. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a bölcsészettudománykari hallgatók részére az 1915/16. tanévre megszabott külföldi utazási ösztöndíj-hitelt a következő tanévre fenntartotta (7625/1915—16. r. sz., 40.465/1916. VI. 28. vkm. sz.).

A Miniszter úr megengedte, hogy a bölcsészet-

tudományi karon tartatni szokott állami versenyvizsgálatokon jelentkezők az eddigi gyakorlattól eltérőleg nem két, hanem csak egy zárthelyi dolgozat készítésére köteleztessenek (3189/1915—16. r. sz., 137.310/1915. XII. 7. vkm. sz.).

A katonai nevelő- és képzőintézetekre képesítő tanári vizsgálat tárgyában kelt vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri szabályzat az 1915—16. tanévvel életbe lépett; e szabályzatot a függelékben közöljük (540/1915—16. r. sz., 82.894/1915. IX. 10. vkm. sz.).

C) A tanács tárgyalásán átment fontosabb ügyek.

1. Iktatókönyv.

Az Egyetem rektorának és tanácsának az 1915/16. tanévben vezetett iktatókönyve 8490 számot tüntet fel.

A fenti számból 8402 darabot a Rektor elnöki hatáskörben intézett el, az Egyetemi Tanács elé pedig 88 ügydarab utaltatott.

2. Tanszéki ügyek.

Az Egyetemi Tanács 1915. évi november hó 25-én tartott II. rendes ülésében vette tárgyalás alá a megüresedett statisztikai tanszék pályázat útján leendő betöltésére vonatkozó előzetes jog- és államtudománykari javaslatot és a tudománykari javaslat értelmében tett fölterjesztést a Miniszter úrhoz (2221/1915—16. r. sz.). A pályázat ki is íratott (4304/1915—16. r. sz.).

Az Egyetemi Tanács 1916. évi március hó 30-án tartott V. rendes ülésében foglalkozott a megüresedett keleti nyelvek és irodalmak tanszékének a török filológia tanszékévé való átalakítására és az új tanszéknek betöltésére vonatkozó bölcsészettudománykari előterjesz-

téssel s annak értelmében tett fölterjesztést a Miniszter úrhoz (5733/1915—16. r. sz.). A tanszék a javaslat értelmében be is töltetett. (L. Tanári kinevezések.)

Az Egyetemi Tanács 1916. évi március hó 30-án tartott V. rendes ülésében vette tárgyalás alá dr. TUZSON JÁNOS egyet. ny. rk. tanárnak ny. r. tanárrá leendő kinevezésére vonatkozó bölcsészettudománykari előterjesztést és fölterjesztését a tanártestületi határozat értelmében tette meg (5768/1915—16. r. sz.).

Az Egyetemi Tanács 1916. évi június hó 23-án tartott VI. rendes ülésében vette tárgyalás alá dr. DUDEK JÁNOS elhunytával megüresedett ágazatos hittani tanszéknek meghívás útján leendő betöltésére vonatkozó hittudománykari tanártestületi javaslatot s annak elfogadásával fölterjesztést intézett a Miniszter úrhoz (7175/1915—16. r. sz.). A tanszék a javaslat értelmében be is töltetett. (L. Tanári kinevezések.)

3. Tanulmányi és kormányzati ügyek.

Az Egyetemi Tanács 1915. évi november hó 25-én tartott II. r. ülésében foglalkozott a tandíjjutalék visszaállításának kérdésével és a jog- és államtudományi kar ez irányú fölterjesztését meleg pártolás mellett terjesztette föl a Miniszter úrhoz (2221/1915—16. r. sz.).

A Miniszter úr 102.486/1915. XII. 15. vkm. szám alatt küldötte le egyetemünknek a tudományegyetemi és műegyetemi tanárok részére járó korpótlék szabályozására vonatkozó előadói tervezetet nyilatkozat-, illetőleg konkrét javaslattétel céljából. A szabályzattervezet a tudománykaroknak kiadatván, véleményes javaslataikat a Senatus 1916. évi május hó 26-án tartott VI. r. ülésében vette beható tárgyalás alá, amikor is a tudománykarok javaslatainak figyelembe vételével a

magá részéről is készített szabályzattervezetet s azt jóváhagyás, illetve elfogadás végett a Miniszter úrhoz fölterjesztette (3312/1915—16. r. sz.).

Ugyanez alkalomból az Egyetemi Tanács előterjesztést tett a Miniszter úrhoz, hogy az egyetemi tanárok fizetésrendezésének ügyét már most előkészíteni és a végleges megoldásra készenlétbe helyezni szíveskedjék, különös figyelemmel a leckepezrendszer részleges visszaállítására vonatkozó folyó tanévi tanácsi javaslatra (3420/1915—16. r. sz.) és az ötödéves tanári korpótlék tárgyában kelt tanácsi fölterjesztésre (3312/1915—16. r. sz.).

Az Egyetemi Tanács 1916. évi június hó 23-án tartott VII. r. ülésén vette tárgyalás alá a karközi tanácsi bizottság előzetes javaslata alapján a tandíj-fölemelés és a leckepezrendszer visszaállításának ügyét s az egyetemi tanárok anyagi helyzetének javítására vonatkozó előző javaslatok megisméltése mellett a Senatus kimondotta, hogy a tandíjak mérsékelt fölemelését már most indokoltnak tartja, a leckepezrendszer részleges visszaállítása ügyében pedig olyirányú előterjesztést tett a Miniszter úrhoz, hogy amennyiben azt a Miniszter úr elvileg magáévé tenné, a részletek kidolgozása a tudománykarok tanártestületeinek feladata lenne (3420/1915—16. r. sz.).

Az egyetemi tanárok szolgálati idejének nyugdíj szempontjából való beszámítása ügyével az Egyetemi Tanács elsőízben 1915. évi november hó 25-én tartott II. r. ülésében foglalkozott, amikor is a Senatus a hit-tudományi karnak a kérdés gyakorlati megoldására vonatkozó előterjesztését egész terjedelmében magáévé tette és pártolással terjesztette föl a Miniszter úrhoz (2209/1915—16. r. sz.). Majd 1916. évi március

hó 30-án tartott V. r. ülésében vette tárgyalás alá a bölcsészettudományi karnak ugyanezen tárgyban kelt fölterjesztését, amely alkalommal a Senatus a Miniszter úrhoz előterjesztést tett az 1875. évi július hó 13-án kelt minisztertanácsi határozatnak az 1912. évi LXV. t.-c. hatályba lépte előtt kinevezett egyetemi nyilvános tanárookra való hatályon kívül helyezése, nemkülönben az egyetemi tanári szolgálatot megelőző régiebb, máshol eltöltött, 5 éven túlmenő szolgálatának a nyugdíj szempontjából királyi kegyelem útján, a nyugdíjazás aktuálissá válása előtt bármikor leendő beszámítása iránt (4832/1915—16. r. sz.).

Az Egyetemi Tanács 1916. évi május hó 26-án tartott VI. r. ülésében a tanári nyugdíjazási eljárás egyöntetű szabályozása tárgyában úgy határozott, hogy jövőben:

1. azon esetben, amidőn az illető tanár nyugdíjazási kérvényét benyújtja s azt a fakultás kommentár nélkül továbbítja, a Senatus is ezen módon továbbítja;

2. azon esetben, amidőn a fakultás javaslatot tesz a tanár szolgálatban való meghagyása érdekében, vagy azon esetben, amidőn a Miniszter nyilatkozattételre hívja fel a tanácsot, avagy az illető tanárt felszólítja nyugdíjaztatására irányuló kérvényének benyújtására, a tanács az illetékes fakultás véleményének meghallgatása után érdemlegesen is tárgyalja az ügyet és titkosan szavaz (5730/1915—16. r. sz.).

Az Egyetemi Tanács 1915. évi október hó 28-án tartott I. rendes ülésében vette tárgyalás alá JÓZSEF FŐHERCEG Ő Fensége, cs. és kir. lovassági tábornok és hadtestparancsnoknak, MACKENSEN ÁGOST német tábornagynak, ENVER BASA török tábornagy, hadügy-miniszternek az államtudományok és gróf TISZA ISTVÁN

m. kir. miniszterelnöknek a jogtudományok tiszteletbeli doktorává történt választására vonatkozó alábbi jog- és államtudománykari tanártestületi javaslatot és annak indokolását:

„A háború nem lévén egyéb, mint az állami kormányzatnak lélektani eszközök mellett, aminők a törvényekben, rendeletekben, hatósági határozatokban rejlő parancsok, tilalmak és kijelentések, egyszersmind fegyveres erővel való folytatása az állami akarat uralmának biztosítására, a jog- és államtudományi kart, mint az államra vonatkozó tudományok hivatásszerű művelőjét és terjesztőjét kétszeres erővel ragadták meg, kihatásaiban az egész emberiséget átfogó háborúnk eseményei.

Megragadták mint bűvárlatának és tanításának a történelemben páratlan anyaga, de úgy is, mint a kar tagjainak hazafias érzését, gondját és lelkesedését, örömét és áldozatkészségét a legmagasabbra csigázó, mert nemzeti létünket, jövőnket eldöntő jelenség.

A jog- és államtudományi kar, annak tudatában, hogy a bűvárló hideg értelem s a hazafi szív heve együtt adnak csak életet, rendes értelmi munkájában sem feledkezhetett meg a szívnek erőiről és igényeiről, melyek a hadi tudományok, a hadi külső berendezések, főszerelések mellett a győzelmes háborúnak ezekkel egyenrangú tényezői.

A kar előtt világosan állott, hogy a nemzeti lét biztosságáért, függetlenségeért áldozni kész hazaszeretet nélkül a nemzeti tudományosságnak is hiányzik az alapja, s hogy akik e legfőbb közjavakért vívják háborúnkat, tudományunk, szellemi életünk önállóságának és virágzásának is legfőbb előmozdítói.

Ezen meggyőződés által vezetve, szükségét érezte

a kar, mivel tagjait koruk vagy nélkülözhetetlen hivatalos teendők tartják vissza a haza fegyveres szolgálatától, hogy győzelmes háborúnk nagyjainak adott legmagasabb egyetemi kitüntetés, a tiszteleti doktorság nyújtása által tegyen eleget szíve indításának s örökítse meg a történelem lapjain is hódolatát a saját és szövetségeseink hadvezérei s a személyükben megtestesült hazaszeretet és közszellem hatalma előtt, hozzájuk kapcsolva az államkormányzásnak a harctéren inneni polgári legfőbb magyar vezetőjét, aki az államhatalom békés eszközeivel teszi hathatossá harctéri küzdelmünket.

Ebből folyólag elhatározta JÓZSEF FŐHERCEG, cs. és kir. lovassági tábornok, hadtestparancsnok úr Ő Fensége, MACKENSEN ÁGOST német tábornagy úr Ő Excellenciája,

ENVER BASA török tábornagy úr Ő Excellenciája, Gróf TISZA ISTVÁN m. kir. miniszterelnök úr Ő Excellenciája honoris causa doktorrá avatását, még pedig a három elsőt az államtudományok, az utolsót a jogtudományok doktorává.

József főherceg a nemzet hálás emlékezetében élő, utolsó nádorunk unokája, a világháború vérkeresztességét oly dicsően kiállott honvédségünk szervezőjének fia, kit oly sokszoros szálak fűznek nemzeti életünk minden ágához, akit rettenthetlen bátorsága, csapataihoz való atyai szeretete ezek bálványává tett, mint győzelmes harcaink egyik vezéralakja érdemli a doktori babért.

Szövetségeseink vezéreinek sorában Mackensen Ágost tábornagy, az egész háborúra döntő jelentőségű gorlicei áttörés végrehajtója, a Kárpátok felszabadítója iránti hálánk, tiszteletünk, a délkeleti harctéren hada-

kozó szövetséges seregek vezérébe vetett hitünk lelkesített, hogy elévülhetlen érdemei előtt hódolatunkat kifejezzük.

Enver basa, másik szövetségünk hadügyminisztere, a cyrenaicai hős, Drinápoly visszafoglalója, új életet lehelt a lehanyatlani látszott török nemzetbe s ezt a Dardanelláknál az emberiség nagy társaságának újra életképes tagjaként állította be abba a küzdelembe, melyet a török nemzettel együtt vívunk az életre igényt tartó, arra érdemes nemzetek létéért, szabadságáért.

Egyetemünk a magyar nemzete létét féltve őrző, nyelvének erejét háromszáz év előtt kifejtő alapítójának, Pázmány Péternek szellemében nyujthatja koszorúját e küzdelem nagy alakjának, Enver basának, akiben az emberiség javára a kereszt és a félhold állandó békességének, áldásos együttműködésének biztos egyengetőjét látja.

Gróf Tisza István mostani élethalál-harcunkban a nemzet erőinek bölcs, hathatós, pártokon felülemelkedő egybefoglalásával tanusította nagy államférfiúi hivatottságát, amihez méltóan fűződik a közös ügyek körében használandó címer ügyének imént keresztülvitt rendezése. Évtizedek óta vajjúdó közjogi vita nyert ezáltal oly megoldást, mely helyesen fejezi ki a Magyarország és Ausztria közötti kapcsolat lényegét. E megoldásnak, midőn a magyar állam önállóságát és Ausztriától való különállását, vele való egyenlőségét hirdeti, egyben pedig a régi vita eldöntése által az ellentéteket csökkentti és így az Ausztriával való harmónikus együttműködést biztosítja, századokra kiható jelentősége van.

A fentiek alapján a jog- és államtudományi kar

tisztelettel kéri a tekintetes Egyetemi Tanácsot, méltóztassék e határozataihoz hozzájárulva, azoknak Ő Felsége általi jóváhagyását kieszközölve, az ünnepélyes felavatás iránt a szükségeseket elrendelni.

A jog- és államtudományi karnak 1915. október 13-iki rendkívüli üléséből.

Majd előadó a következő előterjesztést olvasta fel:

„Tekintetes Egyetemi Tanács! Ez az indokolás annyira ex visceribus causae van merítve s oly mélyre- és messzelátóan van megfogalmazva, hogy én, mint tanácsi előadó, tulajdonképen eleget tehetnék tisztemnek azzal, hogy a jogkari dékán indokolása alapján ajánljam a tek. Tanácsnak, hogy a jog- és államtudományi kar határozatához hozzájárulni s azt a legmelegebb pártolással az illetékes helyre fölterjeszteni méltóztassék.

Mindazonáltal engedje meg nekem a tek. Egyetemi Tanács, hogy ezt az ünnepélyes és reám nézve is fölöttébb megtisztelő alkalmat arra használjam fel, hogy a jog- és államtudományi kar határozatát a tanács szempontjából is megindokoljam. Nem mintha a jogi kar megindokolása szorulna kiegészítésre, hanem az alkalom ünnepélyessége és az ügy nagysága kívánja, hogy az Egyetemi Tanács is érdemileg foglalkozzék ezen, egyetemünk életét mélyen érintő határozattal.

Minden esetre nagy örömmel üdvözölhetjük a jogi kar határozatát, amellyel rátette egyetemünk háborús tevékenységére a koronát.

Mindnyájan éreztük, hogy még nem tettünk meg mindent, amit tőlünk a háború követelt. Odaadtuk ugyan hallgatóinknak több mint felét, ötezer intelligens ifjút, a harctérnek; az egyetem tanári kara a háborús izgalmak közepette is lelkiismeretes pontos-

sággal folytatta az itthonmaradtak továbbképzését; orvoskari kollégáink a végkimerülésig kezelik s ápolják klinikáinkon a harcterek sebesültjeit; egyetemünk külön háborús előadások által igyekezett a háború első hónapjaiban a művelt közönség lelkét fölemelni és megvigasztalni; az idei tanév emlékezetes megnyitó-ünnepélyén az egyetem legfőbb magisztrátusa fenkölt beszédekben rótta le az egyetem háláját és elismerését a harctereken hősiezen küzdő ifjúságunk iránt; a rektor pedig nagyarányú s szép sikert ígérő akciót indított meg a majdan visszatérő s anyagiakkal küzködő ifjaink fösegélyezésére; sokat tettünk, de mindez nem elég, hiányzott még valami. Hiányzott az egyetem hálája és köszönete azok iránt, akik lehetővé tették, hogy a legnemesebb kultúrmunkát a háború zaja között is folytathattuk; akik hazánkat megvédték és annak jövőjét biztosították; akik egy alacsonyabb fokon álló kultúrával szemben azon európai kultúrát védelmezik, amelynek emlőim mi is mindnyájan nevelkedtünk s amelynek, mint egyetemi tanárok, szerény munkásai vagyunk.

A jog- és államtudományi kar határozata megadja nekünk a lehetőséget, hogy mi, budapesti magyar kir. tudományegyetem, kifejezzük hálánkat és köszönetünket derék hadseregünk iránt, díszdoktorrá választva annak azon fenséges vezérét, József kir. herceget, akit már különben is számos kötelék fűz egyetemünkhöz; de megadja nekünk a lehetőséget arra is, hogy kifejezzük hálánkat és köszönetünket dicső szövetségeseink, a hatalmas német és a hősie török hadsereg iránt, odanyujtva díszdoktori diplománkat a német hadsereg egyik legnagyobb, hazánk északi és déli határait megvédő hadvezérének és a török had-

sereg szervezőjének, a török hadügyminiszternek. És végül a jog- és államtudományi kar határozata lehetővé teszi, hogy kifejezzük hálánkat és köszönetünket gróf Tisza István magyar miniszterelnök úr iránt, aki a háború izgalmi közepette is biztos, nyugodt kézzel vezeti az ország kormányrúdját s ezzel bizalmat s munkakedvet önt mindnyájunkba, de egyszersmind akinek nagy államférfiúi bölcsesége már a harc küzdelmei között megszerezte nemzetünknek az első győzelmi trofeumot, az osztrák-magyar monarchia új címerét, amely záloga annak, hogy nemzetünknek a háborút követő időkben meg fog adatni azon vezető szerep e kettős monarchia keretében, mely jogosai megilleti, de melyet úgy bent, mint a külföldön oly sokan nem akartak elismerni.

Mindez minket, az egyetemet, a kultúrmunkát teljesítő tanárokat is a legközelebről érint, mert igazi kultúrmunka, miként mélyreható tudományosság nélkül, úgy hazaszeretet nélkül sem képzelhető.

Én tehát, tek. Egyetemi Tanács, a jog- és államtudományi kar határozatát egyetemünk háborús működése méltó koszorújának tekintem s indítványozom, hogy azt a tek. Tanács elfogadni s megerősítés végett a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr útján Ő Felségéhez fölterjeszteni méltóztassék." (1408/1915—1916. r. sz.) A fölterjesztés a határozat értelmében megtörténvén, a legfelsőbb jóváhagyás leérkezett. (L. V. fejezet B.)

Az Egyetemi Tanács 1916. évi március hó 30-án tartott V. rendes ülésében vette tárgyalás alá FERDINÁND BOLGÁR CÁR Őfelségének tiszteletbeli bölcsészettudorra választására vonatkozó bölcsészettudománykari javaslatot, amely alkalommal az alábbi előterjesztés olvastott fel:

„Az Egyetem Tanácsa jelen tanévi II. rendes ülésén egyhangú lelkesedéssel magáévá tette a jog- és államtudományi karnak azon határozatát, mellyel dicső hadseregünk és szövetségeseink hadseregei iránt érzett hálánk és elismerésünk némi jele gyanánt mindegyik hadsereg előtt meghajtjuk az egyetem zászlaját s mindegyik hadsereg egy-egy kimagasló vezérért tiszteletbeli doktoraink sorába iktatjuk.

Az Egyetemi Tanács ezen, a magyar tudományegyetemhez méltó határozata az azóta fölmerült események folytán kiegészítést igényel. Azóta történt, hogy a vitéz bolgár nemzet kilépett semleges álláspontjából, a központi hatalmakhoz csatlakozott, s mint szövetségeseink, hős hadseregével nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Szerbiát, ahonnét a világháború üszkét Európa népei közé dobták, a szövetségeseik hadai rövid idő alatt elfoglalták s a szerb dinasztia kormányával együtt elvette méltó büntetését: földönfutóvá lett.

Az Egyetemi Tanácsnak tehát, ha következetes akar maradni fenti határozatához, el kell vinnie a hála, a köszönet, az elismerés koszorúját a vitéz bolgár hadsereghez is, amely épúgy védelmére kelt kultúránknak, mint hadseregünk és többi szövetségeseink.

Ezen szempontból örömmel üdvözlöm az Egyetemi Tanács nevében a bölcsészeti kart, mint amely módot és alkalmat nyújt a budapesti kir. magyar tudományegyetemnek, hogy a hős bolgár hadsereg irányában is époly módon fejezze ki háláját, köszönetét, elismerését, amint ezt tette az osztrák-magyar, a német és a török hadseregekkel.

A bölcsészeti kar a tiszteletbeli doktor kitüntető koszorúját egyhangú lelkesedéssel magának a bolgár cárnak, I. Ferdinándnak nyújtja, Mágocsy-Dietz ny. r.

tanár indítványára. Mágócsy-Dietz oly keresetlenül meleg, lelkes és igaz szavakkal indokolja meg indítványát, hogy kötelességemnek tartom azokat szóról szóra átvenni és magamévá tenni.

A bolgár nemzet, mint szövetségesünk, megosztja immár a mi sorsunkat és hősi küzdelmével hozzájárul a győzelmes béke megteremtéséhez. A bolgár nemzetnek hozzánk való csatlakozása bizonyára mélyreható állami megfontolás alapján történt, de kétségen kívül része van ebben a bolgár nemzet nagy hajlandóságának a mi nemzetünkhöz, hazánkhoz.

Tagadhatatlan, hogy ezt jórészt a bolgár nemzet bölcs uralkodójának, I. Ferdinánd királynak köszönhetjük, akinek ereiben magyar vér folyik és aki ezt a származását soha sem tagadta és mint magyar birtokos, uralkodási gondjaitól szabad óráiban meg-meglátogatja hazánk egyik legszebb hegyvidékét. A szövetséges bolgár nemzetet és uralkodóját a magyar nemzet hálával köszöntötte és hogy tudományegyetemünk is kifejezze ezt a hálát, indítványozom, hogy I. FERDINÁND, SZÁSZ-KÓBURG-GOTHA-KOHÁRY herceget, a bolgárok dicsőséges uralkodóját a melegen érzett hála, a hódolatteljes tisztelet kifejezéseként bölcsészeti karunk tiszteletbeli doktorai sorába iktatni javasolja és a további lépések megtételére egyetemünk tanácsát kérje meg.

Hogy pedig ezt az indítványomat a bölcsészeti kar kebelében teszem meg, ennek oka az, hogy I. Ferdinánd bolgár király amellet, hogy bölcs uralkodásával nemzetét nagyra tette, még szakít magának időt a tudományokkal való foglalkozásra is. Kivált a természettudományoknak és ezek során a növénytanak lelkes híve. Nemcsak kedveli, őrzi a bolgár, de kivált a magyar

flóra ritkább növényeit, mint azt a Murány vára növény ritkaságai is hirdetik, hanem maga is szeretetteljes gonddal foglalkozik velük, amiről a bolgárok fővárosában alapított nagy növénygyűjteménye is tanúságot tesz, de tanúságot tesznek erről a megbízásából és pártfogásával készült irodalmi művek, amelyeknek számos adata a növényekkel való komoly foglalkozását bizonyítja, amiről a magyar botanikusok is közvetlen tanúságot tesznek.

Meg vagyok arról győződve, hogy miként a bölcsészeti kar egyhangú határozattal és egyértelmű lelkesedéssel elfogadta Mágocsy-Dietz indítványát, úgy az Egyetem Tanácsa is egyhangú és egyértelmű lelkesedéssel magáévá teszi a bölcsészeti kar határozatát.

Indítványozom tehát, járuljon hozzá a tek. Tanács a bölcsészeti kar határozatához, hogy I. Ferdinánd bolgár cár tiszteletbeli doktoraink sorába iktattassék, illetve a határozat megvalósítására szükséges intézkedéseket tegye meg, eszközölje ki e határozathoz császári és apostoli királyunk Ő Felségének legfelsőbb jóváhagyását, melynek megtörténte után I. Ferdinánd bolgár cár Ő Felségének a *doctor philosophiae honoris causa* oklevelét nyujtsa át“ (3056/1915—16. r. sz.). A fölterjesztés a határozat értelmében megtétetvén, a legfelsőbb jóváhagyás leérkezett. (Lásd V. Fejezet B. pontját.)

Az Egyetemi Tanács 1915. évi december hó 22-én tartott III. rendes ülésében foglalkozott az állandó könyvtári bizottság kibővítésének kérdésével és a könyvtári ügyviteli szabályzat 2. §-ának első mondata helyett a következő szövegezésben állapodott meg:

„A hittudományi, jog- és államtudományi, orvostudományi karok egy-egy és a bölcsészettudományi kar két, évenként megválasztott képviselőjéből, akik

tanácstagok is lehetnek, továbbá a mindenkori pro-dékánokból és a könyvtár-igazgatóból állandó könyvtári bizottság alakíttatik, melynek elnöke a mindenkori prorektor.“ (2932/1915—16. r. sz.) A fölterjesztés értelmében a jóváhagyás le is érkezett. (Lásd V. Fejezet B. pontját.)

D) Részvét.

A Rector Magnificus és a Senatus a lefolyt tanévben részvétiratokat intéztek:

ERZSÉBET román királyné, egyetemünk tiszteletbeli bölcsészetdoktorának halálakor a román királyi kormányának (5093/1915—16. r. sz. és 6621/1915—16. r. sz.);

dr. VASZARY KOLOS bíbornok, Magyarország volt hercegprimásának és esztergomi érseknek halálakor a pannonhalmi Szent Benedek rend főmonostori konventjének (60/1915—16. r. sz.);

dr. MARSCHALLKÓ TAMÁS kolozsvári egyetemi ny. r. tanár halálakor a kolozsvári Ferenc József tudományegyetem tanácsának (487/1915—16. r. sz.);

dr. KOMLÓSSY FERENC pozsonyi prépost halálakor a pozsonyi társas káptalannak (508/1915—16. r. sz.);

dr. KÁRMÁN MÓR címzetes egyetemi ny. r. tanár halálakor a gyakorló főgimnázium tanártestületének és az özvegynek (1273/1915—16. r. sz. és 1265/1915—1916. r. sz.);

dr. WINDELBAND VILMÓS heidelbergi egyetemi tanár halálakor a heidelbergi egyetem tanácsának (1473/1915—16. r. sz.);

dr. MAKARA LAJÓS kolozsvári egyetemi tanár halálakor a kolozsvári egyetem tanácsának (1875/1915—1916. r. sz.);

dr. MADARÁSZ FLÓRIS főgimnáziumi tanár, ciszterci-
rendi áldozópap halálakor a rend apátjának (1915/
1915—16. r. sz.);

dr. KLEIN GYULA műegyetemi tanár halálakor a
kir. József-műegyetem tanácsának (2376/1915—16.
r. sz.);

dr. BELAJ FERDINÁND zágrábi egyetemi tanár halá-
lakor a zágrábi egyetem tanácsának (2688/1915—16.
r. sz.);

dr. HOSSZÚ VAZUL szamosujvári gör. kath. püspök
halálakor a szamosujvári székeskáptalannak (3781/
1915—16. r. sz.);

dr. ALEXANDER BÉLA egyetemi magántanár halála-
kor az özvegynek (3920/1915—16. r. sz.);

dr. KRYSŤUFEK X. FERENC prágai cseh egyetemi
tanár halálakor a prágai cseh egyetem tanácsának
(4314/1915—16. r. sz.);

METIANU JÁNOS nagyszebeni görög keleti érsek-
metropolita halálakor a nagyszebeni főegyházmegyei
konzisztóriumnak (4554/1915—16. r. sz.);

KONKOLY THEGE MIKLÓS m. tud. akadémiai tag
halálakor az országos m. kir. meteorológiai és föld-
mágnességi intézet tisztikarának (4880/1915—16. r. sz.);

WIST JÁNOS gráci technikai főiskolai tanár halá-
lakor a gráci technikai főiskola tanácsának (5396/
1915—16. r. sz.);

NAGY DEZSŐ műegyetemi nyugalmazott tanár ha-
lálakor a kir. József-műegyetem tanácsának (5603/
1915—16. r. sz.);

dr. GIRAUD KÁROLY genfi egyetemi tanár halálakor
a genfi egyetem tanácsának (6053/1915—16. r. sz.);

dr. MORELLI KÁROLY egyetemi magántanár halá-
lakor az özvegynek (6087/1915—16. r. sz.);

VICZIÁN ANTAL belügyminiszteri segédtitkár halálakor a m. kir. belügyminisztérium tisztikarának (6186/1915—16. r. sz.);

dr. JANNY GYULA egyetemi c. ny. rk. tanár halálakor az özvegynek (6771/1915—16. r. sz.);

dr. CIESIELSKI THEOFIL lembergi egyetemi tanár halálakor a lembergi egyetem tanácsának (7053/1915—16. r. sz.);

dr. VÉRTESY JENŐ egyetemi magántanár halálakor a magyar nemzeti múzeum igazgatóságának (7385/1915—16. r. sz.);

KUNFFY KÁROLY földbirtokos, emberbarát halálakor a boldogult özvegyének (7486/1915—16. r. sz.);

dr. ZEMPLÉN GYÖZÖ műegyetemi tanár hősi halálakor a kir. József-műegyetem tanácsának és a Szent István Akadémia elnökségének (7530/1915—16. r. sz.).

E) Fegyelmi ügyek.

Az 1915—16. tanév folyamán hallgatók ellen fegyelmi eljárás megindítva és lefolytatva nem volt.

F) Jutalmazások, segélyezések, átköltözési stb. költségek.

Dr. KENYERES BALÁZS egyetemi ny. r. tanár részére a Miniszter úr Kolozsvárról Budapestre átköltözködése alkalmából felmerült költségei és napidíjai fejében 2948 K 80 f-t engedélyezett (4866/1915—16. r. sz., 1379/1916. II. 11. vkm. sz.).

Dr. PAULER ÁKOS egyetemi ny. r. tanár részére a Miniszter úr Kolozsvárról Budapestre átköltözködése alkalmából felmerült költségei és napidíjai fejében 675 K 40 f-t utalványozott (5968/1915—16. r. sz., 12.844/1916. III. 24. vkm. sz.).

Dr. DUDEK JÁNOS egyetemi ny. r. tanár temetési költségeinek fedezésére a Miniszter úr 1400 K-t engedélyezett (7641/1915—16. r. sz., 55.898/1916. VI. 29. vkm. sz.).

Dr. NAGY LÁSZLÓ egyetemi magántanár és adjunktus özvegyének évi 500 K kegydíj engedélyeztetett (388/1915—16. r. sz., 75.939/1915. IX. 13. vkm. sz.).

Dr. REX SÁNDOR egyetemi tanársegéd részére a Miniszter úr 600 K rk. jutalomdíjat engedélyezett (587/1915—16. r. sz., 94.004/1915. IX. 25. vkm. sz.).

Dr. ELISCHER GYULA egyetemi magántanár részére a III. sz. belgyógyászati klinikai Röntgen-laboratórium vezetéseért az 1915—16. tanévre 1000 K jutalomdíjat engedélyezett (5097/1915—16. r. sz., 4282/1916. II. 17. vkm. sz.).

Dr. MOLNÁR BÉLA tanársegéd részére a Miniszter úr a Varsóban megtartott német belgyógyászati kongresszuson történt részvétele költségeire 600 K-t engedélyezett (7591/1915—16. r. sz., 72.587/1916. VI. 30. vkm. sz.).

Dr. BREITNER THYRA fizetéstelen tanár-segéd részére 1000 K jutalomdíjat engedélyezett a Miniszter úr (7626/1915—16. r. sz., 73.172/1916. VI. 30. vkm. sz.).

MÁTHÉ ENDRE tanársegédnek a Miniszter úr 300 K rendkívüli segílyt folyósított (7833/1915—16. r. sz., 79.529/1916. VII. 12. vkm. sz.).

Dr. HOLLÓSY EDE egyetemi díjtalan gyakornok részére 1000 K jutalomdíjat engedélyezett (8243/1915—16. r. sz., 81.815/1916. VII. 28. vkm. sz.).

Dr. GERENTSÉR LÁSZLÓ egyetemi vívómester részére a Miniszter úr az 1914—15. tanévre szólólag 1000 K tiszteletdíjat engedélyezett (2677/1915—16. r. sz., 69.206/1915. XI. 25. vkm. sz.).

Az egyetemi tisztviselők közül a Miniszter úr:

NAGY KÁLMÁN quaesturái számtiszt részére 900 K és GAÁL ZSIGMOND egyetemi tollnok részére pedig 360 K helyettesítési díjat (93/1915—16. r. sz., 93.996/1915. IX. 7. vkm. sz.);

ERDÉLYI GYULA egyetemi levéltárosnak 400 K (30/1915—16. r. sz., 91.048/1915. VIII. 26. vkm. sz.), majd ismét 400 K (8217/1915—16. r. sz., 90.291/1916. VIII. 5. vkm. sz.) segélyt;

MÉSZÁROS KÁROLY egyetemi tollnoknak 300 K rk. segélyt (384/1915—16. r. sz., 99.611/1915. IX. 16. vkm. sz.);

THANHOFFER IRMA egyetemi írógépkezelőnek 200 K segélyt (1691/1915—16. r. sz., 101.167/1915. X. 23. vkm. sz.);

LÁSZLÓ ALBERT fizetéstelen egyetemi irodasegédtsízt részére 200 K rendkívüli segélyt (2019/1915—16. r. sz., 112.113/1915. XI. 5. vkm. sz.), majd az angol-, francia- és németnyelvű fordítások körüli segédkezésért az 1915—16. tanév I. és II. felére 200—200 K jutalomdíjat (2356/1915—16. r. sz., 120.427/1915. XI. 10. és 7275/1915—16. r. sz., 51.529/1916. VI. 3. vkm. sz.);

KALAPOSI JÓZSEF fizetéstelen egyetemi irodatiszt részére 200 K segélyt (5605/1915—16. r. sz., 8077/1916. III. 15. vkm. sz.);

FARKAS ILONA írógépkezelő részére 300 K segélyt (6407/1915—16. r. sz., 43.330/1916. IV. 27. vkm. sz.);

DUNAY JENŐ egyetemi fogalmazónak 800 K, dr. MOLNÁR ANDOR fizetéstelen egyetemi fogalmazónak 600 K jutalomdíjat (5708/1915—16. r. sz., 25.008/1916. III. 20. vkm. sz.);

SZAMOVSZKY MIKLÓS fizetéstelen egyetemi fogalmazónak 600 K jutalomdíjat (5898/1915—16. r. sz., 41.221/1916. III. 31. vkm. sz.);

HORVÁTH JENŐ egyetemi fogalmazónak 600 K jutalomdíjat (6193/1915—16. r. sz., 41.284/1916. IV. 15. vkm. sz.);

ILLETSKÓ JÓZSEF egyetemi tollnoknak 500 K rendkívüli segélyt (6576/1915—16. r. sz., 53.204/1916. V. 7. vkm. sz.);

Dr. NYAKAS JÁNOS egyetemi fogalmazónak 1000 K jutalomdíjat (7337/1915—16. r. sz., 62.226/1916. VI. 5. vkm. sz.).

A hadbavonult egyetemi hallgatók segélyalapjának létesítése és a hadialbum szerkesztése körül végzett munkálatok jutalmazására a Miniszter úr 1800 K jutalomdíjat engedélyezett a rektori hivatali tisztviselők részére (8383/1915—16. r. sz., 90.212/1916. VIII. 18. vkm. sz.).

G) Altisztek és szolgák.

Rendszeresített állás volt az 1915—16. tanévben 182, és pedig:

a) altiszti állás 83,

b) szolgálai állás . . . . . 99.

Tényleg be van töltve:

a) altiszttel 75,

b) szolgálival 76,

c) üres . . . . . 31.

Kinevezés az 1915—16. tanévben nem eszközöltetett.

A központi épület alagsorán a központi épületben bennlakó altisztek és szolgák használatára rendelt fürdőszoba berendezése változást szenvedvén, az eddig

érvényben volt használati utasítás (lásd 1912/13. tanévi évtörténet, 286. oldal) hatályon kívül helyeztetett és új használati utasítás adatott ki (2118/1915—16. r. sz.).

A Miniszter úr az Egyetemi Tanács azon határozatát, mely szerint az összes egyetemi altisztek és szolgák egyenruházatát az egyetemi gazdasági hivatal szerezzze be, elvben jóváhagyta, a rendelkezés életbe léptetését azonban a háború végéig, illetve a rendes viszonyok helyreálltaig felfüggesztette (3286/1915—16. r. sz., 140.798/1915. XII. 23. vkm. sz.).

A Miniszter úr a klinikai laboránsnök és Röntgenkezelőnök kezdő napidíját 3 koronában állapította meg, úgy, hogy a kezdő napidíj kétévi kifogástalan szolgálat után 4 koronára emelhető fel. A klinikai igazgatók rendelkezése folytán egész napon át szolgálatot teljesítő laboránsnök és Röntgenkezelőnök részére — ezen időre — orvosi élelmezést (bor nélkül) állapított meg (7624/1915—16. r. sz., 87.698 ex 1915—16. VI. 30. vkm. sz.).

A Miniszter úr hangsúlyozta, hogy az egyetemi épületben bennlakó altiszt és szolgál feleségének a házi rendet zavaró viselkedéstől tartózkodnia kell, különben a természetbeni lakás meg fog vonatni; egyben ki-mondotta azt is, hogy az intézeti rendet be nem tartó altiszt vagy szolgál feleségének épületigazgatói fedésben való részesítése miatt panasz nem emelhető; ellenkezőleg, az altisztnek vagy szolgának kell figyelmeztetni feleségét, hogy az intézetben kellő tisztelettel viselkedjék (8381/1915—16. r. sz., 53.851/1916. VIII. 9. vkm. sz.).

BALLA MÁRIA III. sz. belgyógyászati klinikai Röntgen-laboránsnö. részére 200 K jutalmat enge-

délyezett a Miniszter úr (5647/1915—16. r. sz., 111.315/1915. III. 14. vkm. sz.).

MOLNÁR JÓZSEF belgyógyászati diagnosztikai klinikai ápoló részére 100 K rendkívüli segílyt engedélyezett a Miniszter úr (5602/1915—16. r. sz., 20.610/1916. III. 15. vkm. sz.).

KASZÁS MIHÁLY központi épületi házmester részére a Miniszter úr 100 K (778/1915—16. r. sz., 91.514/1915. IX. 25. vkm. sz.), majd 800 K segílyt engedélyezett (7559/1915—16. r. sz., 78.468/1916. VII. 4. vkm. sz.).

KABAI JÓZSEF szolga részére a Miniszter úr 150 K segílyt engedélyezett (7647/1915—16. r. sz., 63.439/1916. VI. 30. vkm. sz.).

BAKOS GYULA alkertész részére a Miniszter úr 200 K segílyt engedélyezett (7760/1915—16. r. sz., 57.961/1916. VII. 4. vkm. sz.).

ÁRPA ISTVÁN szolga részére a Miniszter úr 80 K rk. segílyt engedélyezett (7134/1915—16. r. sz., 45.460/1916. V. 29. vkm. sz.).

FERENCZI PÁL altiszt részére a Miniszter úr 200 K rk. segílyt engedélyezett (7233/1915—16. r. sz., 54.284/1916. VI. 5. vkm. sz.).

GÁCSER GYULA altiszt részére a Miniszter úr 150 K rk. munkadíjat engedélyezett (6910/1915—16. r. sz., 51.531/1916. V. 23. vkm. sz.).

TAR KÁLMÁN szolgának a Miniszter úr 70 K rk. segílyt engedélyezett (7425/1915—16. r. sz., 51.523/1916. V. 23. vkm. sz.).

ASZTALOS KÁROLY gépész részére a Miniszter úr 150 K rk. segílyt engedélyezett (2879/1915—16. r. sz., 125.196/1915. XII. 8. vkm. sz.).

IVÁNYI REZSŐ szolgálja részére a Miniszter úr 150 K segélyt engedélyezett (7744/1915—16. r. sz., 76.120/1916. VII. 6. vkm. sz.).

RAKITS GÁBOR altiszt részére a Miniszter úr 100 K rk. segélyt engedélyezett (8365/1915—16. r. sz., 90.294/1916. VIII. 12. vkm. sz.).

A lefolyt tanévben is kénytelen volt a Rector Magnificus néhány szolgálja ellen fegyelmileg eljárni. Egy súlyos fegyelmi eset elbírálásánál — a szolgálja család-jára és az ígért javulásra való figyelemmel — a Rector Magnificus a pénzbüntetés végrehajtását jónak látta felfüggeszteni (2513/1915—16., 1839/1915—16. és 2925/1915—16. r. sz.).

Az altisztek és szolgálja létszámából: VADAS GUSZTÁV altiszt nyugdíjaztatott (3310/1915—16. r. sz., 120.432/1915. XII. 9. vkm. sz.), GAÁSZ HENRIK (4735/1915—16. r. sz.) és KASZÁS MIHÁLY (7212/1915—16. r. sz.) szolgálja állásukról lemondottak.

Háborús kimintetések

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. Dellinger Gyula egyetemi ny. r. tanár és kir. vezértörz. tonai egészségügy körül a háboruban szerzett különös érdemei elismerésül

VI. FEJEZET.

EGYETEMÜNK ÉS A HÁBORÚ.

Dr. Ferenc József rend közérkezési hadi kitüntetéssel (7858/1915—16. r. sz.) legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

Ő császári és apostoli királyi Felsége dr. Grass Emil, dr. Nékán Lajos, dr. Vereshely Tibor és dr. báró Korányi Sándor egyetemi ny. r. tanároknak a Ferenc József rend füzti keresztjét hadi kitüntetéssel legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (7858/1915—16. r. sz.).

Ferenc Szentjános tábornok ő császári és királyi Felsége 1915. évi augusztus hó 6-án és 8-án kelt magas elhatározásával a katonai egészségügy körül a háboruban szerzett különös érdemeik elismerésül:

dr. Tausler Vilmos, dr. Bokay Árpád, dr. Moravcsik E. Emil, dr. Liebermann Léo, dr. Barsay János, dr. Jendrassik Ernő, dr. Grass Emil, dr. Prosz Hugó, dr. báró Korányi Sándor, dr. Mota Károly

IV. A Kézelti szolgálat részére a Miniszter úr 150 K. segélyt engedélyezett (7744/1915—16. r. sz. 76.120/1916. VII. 6. vkm. sz.).

HARITS-GÁBOR elnök részére a Miniszter úr 100 K. sz. segélyt engedélyezett (8365/1915—16. r. sz. 80.294/1916. VIII. 12. vkm. sz.).

A lefolyt tanévben is könyvtelen volt a Rector Magnificus néhány szoba ellen felelőlegesen eljárni. Egy súlyos fejfájási eset előfordulásánál — a szoba elhagyása és az ügyintézési részre való átvételével — a Rector Magnificus a pénzügyi részre átvételét látta lehetővé tenni (2513/1915—16. 1839/1915—16. és 2225/1915—16. r. sz.).

Az alábbiak és azok száma: Vadas György (2342/1915—16. r. sz. 22.433/1916. VII. 12. vkm. sz.), Kézelti szolgálat (7744/1915—16. r. sz. 76.120/1916. VII. 6. vkm. sz.), Harits-Gábor (8365/1915—16. r. sz. 80.294/1916. VIII. 12. vkm. sz.).

1.

Háborús kitüntetések.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi augusztus hó 13-án kelt legfelsőbb elhatározásával dr. Dollinger Gyula egyetemi ny. r. tanár, cs. és kir. vezértörzsorvosnak a katonai egészségápolás körül a háborúban szerzett különös érdemei elismerésül a vöröskereszt I. oszt. díszjelvényét hadiékítménnyel (456/1915—16. r. sz., 8707/1915. IX. 13. eln. vkm. sz.), majd a Ferenc József rend középkeresztjét hadiékítménnyel (7858/1915—16. r. sz.) legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

Ő császári és apostoli királyi Felsége dr. Grósz Emil, dr. Nékám Lajos, dr. Verebély Tibor és dr. báró Korányi Sándor egyetemi ny. r. tanároknak a Ferenc József rend tiszti keresztjét hadiékítménnyel legkegyelmesebben adományozni méltóztatott (7858/1915—16. r. sz.).

Ferenc Szalvátor főherceg Ő császári és királyi Fensége 1915. évi augusztus hó 5-én és 6-án kelt magas elhatározásával a katonai egészségügy körül a háborúban szerzett különös érdemeik elismerésül:

dr. Tauffer Vilmos, dr. Bókay Árpád, dr. Moravcsik E. Emil, dr. Liebermann Leó, dr. Bársony János, dr. Jendrassik Ernő, dr. Grósz Emil, dr. Preisz Hugó, dr. báró Korányi Sándor, dr. Hoor Károly,

dr. Nékám Lajos, dr. báró Kétly László, dr. Kuzmik Pál és dr. Verebély Tibor egyetemi nyilvános rendes tanároknak, valamint dr. Bálint Rezső egyetemi nyilvános rendkívüli tanárnak a vöröskereszt hadiékítményes tiszti díszjelvényt;

dr. Árkövy József, dr. Ónodi Adolf, dr. Schaffer Károly, dr. Vámosy Zoltán egyetemi nyilvános rendkívüli tanároknak, dr. zalai Fenyvessy Béla egyetemi címz. rendkívüli tanárnak, dr. Matolesy Miklós, dr. Alexander Béla, dr. Elischer Gyula, dr. Salamon Henrik, dr. Láng Kornél, dr. ifj. Liebermann Leó, dr. Imre József, dr. Lobmayer Géza egyetemi magántanároknak, dr. Aczél Dezső, dr. Balassa László, dr. Bogdanovics Milos, dr. Borbély László, dr. Csiky József, dr. Gózony Lajos, dr. Hlatky Tivadar, dr. Hercz Lajos, dr. Obál Ferenc, dr. Rohonyi Hugó, dr. Tyovity Náda, dr. Ollé Imre, dr. Rottenbiller Ödön, dr. Rosenthal Jenő, dr. Nádor Henrik, dr. Kalledey Lajos, dr. Máthé Dénes egyetemi tanársegédeknek, dr. Fornet Elemér, dr. Babarczy Mária, dr. Moga Kornélia, dr. ifj. Pákózdý Károly, dr. Nesnera Ödön, dr. Weisz Ármin, dr. Révész László, dr. Mandl Dezső, dr. Bernát Margit, dr. Keresztes Mária, dr. Tury Lajos, dr. Soós Aladár, dr. Breuer Elza, dr. Karczag László, dr. Rohrböck József, dr. Palichné Szántó Olga, dr. Kristyori Aladár, dr. Orphanides Etelka, dr. Hajdu Lili, dr. Somogyi Zsigmond, dr. Grúsz Frigyes, dr. Halász Lajos, dr. Markbreit Irén klinikai gyakornokoknak, dr. Mannó Kálmán, dr. Horváth Ferenc, dr. Szabó Ince, dr. Potorán Kornél, dr. Takács Zoltán, dr. Unterberger Hugó, dr. Hüttl Tivadar, dr. Neuber Ernő, dr. Rosner Tibor és dr. Moczár László műtönövendékeknek a vöröskereszt hadiékítményes II. osztályú díszjelvényt;

Galambos Ede egyetemi gondnoknak, Szöcs Károly klinikai gondnoknak, dr. Fölsinger Ferenc gazdasági hivatali ellenőr-pénztárosnak, Kiss Károly gazdasági hivatali irodafőtisztnek, Fodor Imre gondnok-segédnek, Sztaricskay István és Nagy Imre ételmezési tiszteknek, Szaitz Pál és Perkovics Ferenc gazdasági hivatali tiszteknek, Roggenbauer János műszaki segédnek, Rosenberger Gyula gazdasági hivatali irodatisztnek, dr. Földes Miklós klinikai gyakornoknak, dr. Radó Sándor, Krassó Ilona, Ernst Zoltán, Amar René, Stern Jenő, Patai József Ágost, Kollár Lili, Szarvas András, Somogyi Ilona, Ringwald Fanni, Bartók Imre, Klein Irén, Schul Ottó klinikai helyettes gyakornokoknak, Popiel Dénes fogorvosnak, Felter Magda szigorlóorvosnak, Kis József, Krausz Dezső, Herczog Frigyes, Czibor Pál orvostanhallgatóknak, néhai Váradi Imre főgépészeknek, Mária Liberáta apácafőnöknőnek, Janka irgalmas-nővérnek, Balla Mária Röntgen-kezelőnőnek, Horváth Mária Röntgen-laboránsnőnek, Gresler Emma főápolónőnek, Kőszeghy Anna hivatalnoknőnek, Finsterbusch Kata laboránsnőnek, özvegy Horváth Ferencné főápolónőnek, Szabó Erzsébet főápolónőnek, Fülöp János főápolónak, özvegy Alaszovits Istvánné gondnoknőnek, Simonovics Elekné laboratóriumi segédnek, Kutassy Ágostonné Röntgen-segédnek, Tatarek Amália hivatalnoknőnek, Bácsovics Kálmán főápolónak, Ziliczky Jolán klinikai főápolónőnek, Welter Ágnes intézőnőnének, Fantz Márton és Simon Pál laboránsoknak az ezüst díszérmet, Kummel Sándor és Petrőczy János műszaki segédeknek, Földes Béla, Kopár Ernő, Hütter Károly, Tyrna Ödön és László Gyula gazdasági hivatali segéd-tiszteknek, Mühl Dezső irodasegéd-tisztnek, Kolumbán Ferenc írnoknak, Farkas Ilona, Deák Jánosné, Theile

Lili, Jóbáné Velencei Irén és Bokon Irén gépirónőknek, Veress József díjnoknak, Petrik Vilma kezelőnőnek, Szuhanek Gyula kertésznek, Molnár Ferenc és Brandstetter Miklós gépészeknek, Bokon Pál kapusnak, Varga Ödön és Fűrj Kálmán raktárnokoknak, Vincze Józsefnek, Árpá István egyetemi szolgáknak, Niesner Rózsa Röntgen-laboránsnőnek, Szilvai Margit intézőnénének, Maxima irgalmas-nővérnek, Csatári Ferenc főápoló-helyettesnek, Czeizer Gyula altiszt-kapusnak, özvegy Környei Lajosné főápolónőnek, Kiss György kapusnak, Rakics Gábor orvoskari pedellusnak, Pethő György kapusnak, Nagy László, Pogorecz Lajos, Halász György, Horváth Gábor, Baranyai Ferenc, Vétek Pál, Józsa János, Kéry Ferenc, Porczel Béla, Biró Dénes és Molnár János ápolóknak, Jánosik Teréz, Barabás Anna, Magyar Mária, Tüskés Mariska, Tiffinger Julia, Tóth Ilona, Molnár Mariska, Csik Irén, Koretkó Irén, Barabás Katica, Dvorszki Emilia, özvegy Kálmán Gyuláné, Kepes Anna, Huber Lujza, Hunyadi Mária, Kuncz Alojzia, Farkas Mária Magdolna, Györy Zsófia, Orosz Andrásné, Filász Mihályné, Szalai Mária, Kéhm Erzsébet, Lehoczky Szabina, Greisler Irma, Szenogracczi Julia, Gacsal Mária, Kis Róza, Tóth Lidia, Latinka Ilona, Babocsik Julia, Takács Etel, Horváth Béláné, Szalai Róza, Karle Teréz, Szalai Jozefin, Percsics Ágnes, Molnár Margit, Molnár Mariska, Pozsgai Róza, Pozsgai Mariska, özvegy Bodainé Kókai Erzsébet, Török Julia, Magliné Erős Ilona, Hollósi Ágnes, Szalai Teréz, Szakács Ferencné, Újfalusi Jánosné, Oláh Mariska, Achel Rozália, Bukoján Katica, Bárnik Juliska, Bursovszky Irén, Gelencsér Mihályné, Cserveny Béláné és Jancsó Anna ápolónőknek, özvegy Gödölle Sándorné és Kempelen Melanie laboránsnőknek, Pécsi István

altiszt-kapusnak, Ujvári Sándor, Markos József, Stegmann József és Bécsi István kapusoknak, Hodossy Sándor gépésznek, Kosik Alajos laboránsnak, Harmath János preparátornak, Tengerdi Ignác altisztnek, Tantomann Etel Röntgen-kezelőnőnek, Dávid Ignác portásnak, Buzora Mihály, Borbély István, Vogl István, Füredi Mihály, Kovács István, Kalmár Imre, Bazsó Vincze, Szenográczy József és Huszár Mihály szolgálknak, Pékly Ignác és Garai Zsigmond műtőszolgáknak, Pap János műtőápolónak, Jirsa Nárcisznak, Modesta, Mária Angelica, M. Alamerita, M. Aquinata, M. Dorothea, M. Emanuella, M. Emmerana, M. Garmarina, M. Ghilberta, M. Godoleva, M. Julianna, M. Mauritia, M. Rupperta, M. Seolastica, M. Elfrida, M. Luczina, Marianna Dominika, Margit, Cyprianna, Hermelinda, Philomena, Leandra, Borbála, Donata, Lucilla, Gaudentia apácanővéreknek bronz-díszérmes díszoklevéllel díjmentesen adományozni méltóztatott (579/1915—16. r. sz., 9182. eln. 1915. XII. 22. vkm. sz.).

FERENC SZALVÁTOR főherceg ő cs. és kir. Fensége 1915. évi december hó 1-én kelt magas elhatározásával a katonai egészségügy körül a háborúban szerzett kiváló érdemeik elismerésül: dr. Holzwarth Jenő és dr. Dollinger Béla egyetemi magántanároknak, dr. Ádám Lajos és dr. báró Radvánszky Béla egyetemi tanárségeknak, dr. Glücksthal Géza klinikai műtőorvosnak a vöröskereszt hadiékítményes II. osztályú díszjelvényét,

Tokay Eszter klinikai és Cserny Verona vöröskereszt-egyleti intézőnőnek, Prohászka Teréz gazdasági hivatali tisztviselőnőnek, özv. Gerencsér Mihályné ápolónőnek, Vadász Géza egyetemi altisztnek, Mária Adalberta irgalmas-nővérnek, Reisz Róza és Svidronyi Adél

klinikai osztályos vezetőnéknek, Rehák Erzsébet klinikai gazdaasszonynak, Balla Julia klinikai Röntgenlaboránsnőnek, Beck Mária, özv. Környei Lajosné ápolónőnek, Szallár István egyetemi altisztnek, Mária Elizabetta irgalmas-nővérnek, Hungler Róza és Junger Erzsébet klinikai osztályos vezetőnéknek a vöröskereszt hadiékítményes ezüst díszérmét,

Janó Emma, Janó Julia, Árvay Mária, Szép Jolán, Pásztor Erzszi, Tepalla Erzsébet, Mihály Zsuzsanna, Urbánszky Teréz, Kalocsay Irén, Diamant Janka, Krivács Anna betegápolónőnek, Lehoczky István betegápolónak, Schutz Józsefné gazdasági hivatali tisztviselőnőnek, Kiss György egyetemi szolgának a vöröskereszt hadiékítményes bronz díszérmét oklevéllel díjmentesen adományozni méltóztatott (3134/1915—16. r. sz., 15.781. eln. 1915. XII. 22. vkm. sz.).

FERENC SZALVÁTOR főherceg ő cs. és kir. Fensége 1916. évi április hó 8-án kelt magas elhatározásával a budapesti kir. m. tud.-egyetemi klinikák és gyógyszerháznál való alkalmaztatásban, a katonai egészségügy körül a háború alatt szerzett kiváló érdemeik elismerésül: dr. Butean Márta egyetemi tanársegédnek, Dunay Jenő orvoskari dékáni hivatali fogalmazónak, dr. Molnár Andor orvoskari dékáni hivatali tisztviselőnek, dr. Mozzonyi Sándor és Trübl Kálmán egyetemi tanársegédeknek a vöröskereszt II. osztályú hadiékítményes díszjelvényét,

Tischler János egyetemi gyakornoknak a vöröskereszt hadiékítményes ezüst díszérmét és Farkas István egyetemi gyógyszerházi laboránsnak a vöröskereszt hadiékítményes bronz díszérmét méltóztatott adományozni (7446/1915—16. r. sz., 7032. eln. 1916. VI. 21. vkm. sz.).

2.

Az egyetemi ifjúság hadiszolgálatára és a vele kapcsolatos kivételes kedvezmények.

A Rector Magnificus, a világháborúra való tekintettel, az 1915—16. tanév I. felében a rendes beíratkozásra megszabott határidőt 1915. évi szeptember hó 15-ig terjedő 3 nappal meghosszabbította (132/1915—16. r. sz.).

A Miniszter úr megengedte, hogy mindazok a katonai kötelékbe tartozó egyetemi hallgatók, akik mint betegek vagy rokkantak, vagy helyi szolgálatra alkalmazottak, az egyetem székhelyén tartózkodnak, 1915. évi október hó 15-ig utólagosan beíratkozhatnak, ha a beíratkozásra s az előadások rendszeres látogatására felettes katonai parancsnokságuktól engedélyt nyernek (1201/1915—16. r. sz., 116.751/1915. X. 11. vkm. sz.). Majd ezen határnapot a harcerekéről visszaérkezett, a tényleges katonai kötelékből elbocsátott vagy 1915. évi október 14-től december 20-ig szabadságot nyert hittudományi, jog- és államtudományi és bölcsészettudományi hallgatókra nézve október hó 20-ig meghosszabbította (1264/1915—16. r. sz., 115.426/1915. X. 15. vkm. sz.).

A Miniszter úr megengedte, hogy mindazok a katonai kötelékbe tartozó egyetemi hallgatók, akik mint betegek vagy rokkantak, vagy mint helyi szolgálatra beosztottak az egyetem székhelyén tartózkodnak, vagy akik a katonaság részéről szabadságoltattak, az 1915—16. tanév II. felére *legkésőbb február hó 18-ig bezárolag* beíratkozhatnak abban az esetben, ha felettes katonai parancsnokságuktól a beíratkozásra és az elő-

adásoknak a félév végéig való hallgatására írásos engedélyük van.

Egyben megküldötte az egyéves önkéntes orvostanhallgatók, egészségügyi zászlósok és hadapródok szigorlati szabadságára vonatkozó cs. és kir. hadügyminiszteri körrendeletet.

E körrendeletet itt közöljük:

„Az 1915. évi 5698. és 8085/abt. 14. számú rendeletek szerint az egyéves önkéntes orvostanhallgatók számára a doktorátus elnyerésére maximálisan 10 hetes szabadságidő engedélyezhető.

Ezen kedvezményt:

az osztrák egyetemek orvostanhallgatói közül csak azok vehették igénybe, akiknek 9 rendes beszámítható félévük van és az összes előirt tárgyakat lehallgatták, vagy legfőljebb a szemészet és szülészet hallgatásával hátralékosok;

a magyar egyetemek hallgatói közül azok, akik 10-ik rendes félévükben vannak (itt számba vétettek a kir. magy. vallás- és közoktatásügyi miniszter által adott kedvezmények).

Azóta ismételten szabadságoltattak olyan egyéves önkéntes orvostanhallgatók, akik a felsorolt föltételeknek nem feleltek meg és így a doktorátus eléréséhez szükséges szigorlatokat nem teheték le.

Hasonló további esetek elkerülésére elrendelem, hogy a jövőben a doktorátus elnyerése szempontjából csak azok az egyéves önkéntes orvostanhallgatók, egészségügyi hadapródok és zászlósok (Sanitätstfährliche, Sanitätsskadetten) szabadságozhatnak, akik az illetékes orvosi fakultás dekanátusától beszerzett olyan igazolványt tudnak felmutatni, amelyből kitűnik, hogy az illetők a meghatározott 10 hetes szabadságidőn belül

hiányzó szigorlataikat befejezhetik és a doktorátust elérhetik. 10 hétnél tovább tartó szabadságolás (beleértve a hasonló célból adott talán korábbi szabadságolást is) nem engedélyezhető.

Olyan orvostanhallgatók stb., akik a részletszigorlatoknál nem felelnek meg és ennek következtében adott szabadságidejük alatt a doktorátust már el nem érhetik, tartoznak azonnal saját póttestükhöz (Ersatzkörper) bevonulni és a legközelebbi menetalakulással a harctérre távozni.

Azok pedig, akik a doktorátust elnyerték, csapattestüknek (Truppenkörper) pótzászlóaljaikhoz vagy pótszázadaikhoz (Ersatzbataillon, Kompagnie) vonulnak be és ott bevárják a hadügyminiszter részéről való beosztásukat.

Az utóbbiakról a póttest (Ersatzkörper) tartozik a véderő-utasítás első része 94. §-ának 12. és 20. pontjával körülírt (94. § 12. ind. 20. der W. V. Wehrvorschrift I. Teil) dokumentumokat a lehető leggyorsabban és egyenesen a hadügyminisztériumhoz beküldeni. (4495/1915—16. r. sz., 1128/1916. I. 26. vkm. sz.)

A Miniszter úr megengedte, hogy a katonaság részéről e célra 10 hétre szabadságolt 10. féléves orvostanhallgatók az 1915—16. tanév II. felére legkésőbb 1916. évi március hó 15-ig az egyetemre beíratkozhatnak, és amennyiben az előadásokon és gyakorlatokon szorgalmasan résztvesznek, május hó közepén szigorlatozhatnak és ezen félévük 1916. évi május hó 24-én befejezettnek tekintessék (5018/1915—1916. r. sz., 23.633/1916. II. 21. vkm. sz.).

A Miniszter úr kimondotta, hogy azoknak a hallgatóknak, akik 1915. évi december hó 6-án népfelkelői

tényleges szolgálatra bevonultak, amennyiben azt igazolják, az 1915—16. tanév I. fele szabályszerűen befejezettnek tekintessék. Elrendelte, hogy lecke-könyvük — amennyiben egyéb kötelezettségeiknek eleget tettek — tanárilag és dékánilag láttamoztassék és az egyébként jogosultak részére a végbizonyítvány kiadassék. Megengedte, hogy akik az 1915—16. tanév I. felének szabályszerű befejezése után jogosítva voltak valamely vizsga vagy szigorlat letetésére, ezen vizsgájukat, illetve szigorlatukat a szabályszerű határidő bevétele nélkül még bevonulásuk előtt letehessek (2674/1915—16. r. sz., 143.405/1915. XII. 1. vkm. sz.).

A Rector Magnificus megengedte, hogy az 1915. évi december hó 6-án bevonulni tartozó hallgatók a tanári aláírásokat, a félévvégi dékáni láttamozást és a quaesturai index-egyeztetést az 1915—16. tanév II. felére vonatkozólag 1915. évi november hó 25-étől kezdődőleg szorgalmazhatják. A bevonulási kötelezettséget azonban igazolni tartoznak (2377/1915—16. r. sz.).

A Miniszter úr megengedte, hogy azon joghallgatók, akik végzett tanulmányaik alapján s az érvényben levő szabályok értelmében jogot nyertek arra, hogy a jog- és államtudományi karon tartatni szokott valamely vizsga vagy pótvizsga letetésére bocsáttassanak, azonban az ezen vizsgára való jelentkezést a szabályszerű időben elmulasztották, illetőleg a vizsgán meg nem jelentek, mert azon időben a háború folyamán

1. katonai szolgálatot teljesítettek, vagy
2. a katonai szolgálat közben szerzett sebesülés vagy betegség miatt ápolás alatt állottak, vagy
3. hadifogságban voltak, vagy
4. valamely ellenséges állam hatóságának intézkedése által a hazatérésben megakadályoztattak:

ha ezen körülmények valamelyikét hitelt érdemlőleg igazolják, kérelmükre az illetékes kar által nyomban az akadály megszűnése után, tehát a szabályszerű vizsgálati idő eltelte után is bármikor a megfelelő vizsgára, vagy pótvizsgára bocsáttassanak (5934/1915—16. r. sz., 34.079/1916. III. 29. vkm. sz.).

A Miniszter úr megengedte, hogy mindazon orvostanhallgatók, akik 9 félévet szabályszerűen lehallgattak, akiknek tehát kedvezmények igénybe vétele nélkül 9 beszámítható félévük van és akik 1915. évi december hó 15-én vagy 1916. évi január hó 17-én tényleges katonai szolgálatra bevonultak, az 1916. évi március hó 16-tól május hó 15-ig terjedő 8 hét alatt hátralevő két szigorlatukat letehessék és az abszolutórium kiadásával doktorrá avattassanak (5172/1915—1916. r. sz., 29.773/1916. III. 6. vkm. sz.).

A 10 hétre szabadságolt és ez alapon beíratkozott orvostanhallgatókra vonatkozólag a II. félévi tanári aláírás és dékáni láttamozás 1915. évi április hó 15-én már szorgalmazható és a végbizonyítvány előkészítése ezen határnapot követőleg a quaestura által munkába volt vehető (6090/1915—16. r. sz.).

A Miniszter úr hangsúlyozta, hogy a hadiszolgálatot teljesítő s ennek folytán egy félévi kedvezményre jogosult orvostanhallgatóknak az I. orvosi szigorlatra való bocsátása a 147.664/1914. XII. 22. vkm. sz. a. (lásd: 1914—15. tanévi évtörténet, 197. oldal) kibocsátott rendelet 3. pontjához képest bírálendő el. Az ettől való eltéréshez a Miniszter úr nem járulhat hozzá, mert nem tartja valószínűnek, hogy a hallgató csak egy félévi élettani hallgatás után jelentkezék az I. orvosi szigorlatra, ha a tanártestület a csak egy félévi élettani előadás után való jelentkezést

a hallgatóság jól felfogott érdekében nem ajánlja (1103/1915—16. r. sz., 99.873/1915. X. 7. vkm. sz.).
 A Miniszter úr kimondotta, hogy az egy félévi kedvezményt élvező orvostanhallgatóknak az abszolutórium kiadására és a szigorlatra való bocsátásra szóló igénye a 147.664/1914. XII. 22. vkm. számú rendelet (lásd: 1914—15. tanévi évtörténet, 197. oldal) értelmében bírálendő el. Eszerint a rendelet 1. pontjában megjelölt orvostanhallgatóknak az abszolutórium csak akkor nem állítható ki és szigorlatra csak akkor nem bocsáthatók, ha tanulmányaikban a kötelező tárgyakból egy félévi kollégiumnál többet mulasztottak (1275/1915—1916. r. sz., 101.264/1915. X. 13. vkm. sz.).

A háború tartama alatt, vagyis 1914. évi augusztus hó után felavatott orvosdoktorok kötelező kórházi gyakorlatának elbírálásánál a Miniszter úr a következő szabályokat kívánta zsinórmértékül venni:

„1. Azok az orvosdoktorok, akik 1914. évi augusztus hó 1-től 1915. évi június hó végéig avattattak fel és szigorlataikat a belgyógyászatból vagy a sebészetből, illetőleg a szülészetből csupán elégséges eredménnyel tették le, az egyévi kötelező kórházi gyakorlatnak belgyógyászati, sebészeti vagy szülészeti részét csak az illető egyetemi klinikákon, az egyévi kötelező kórházi gyakorlatra feljogosított kórházi osztályok közül pedig csupán azokon tölthetik el, amelyek egyetemi rendkívüli vagy magántanárok vezetése alatt állanak.

A szülészeti gyakorlat az elsőrendű bábaképezdéken is eltölthető.

A felsorolt gyógyintézetekben teljesített gyakorlat az oklevél kiadására szempontjából csak akkor fogadható el kifogástalanul eltöltöttnek, ha a klinika, kórházi osztály, illetőleg bábaképezde vezetője aláírásával

azt is igazolja, hogy a kórházi gyakorlatát végző orvossal megtartott kötelező colloquium útján arról győződött meg, miszerint az illető az eltöltött időt gyakorlati ismereteinek kibővítésére eredményesen használta fel.

2. A helyettes kör- vagy községi-, illetőleg járványorvosi vagy csapatorvosi minőségben teljesített szolgálat legfeljebb csak egy félévi kötelező kórházi gyakorlatnak tudható be.

A helyettes községi, kör- vagy járványorvosi minőségben alkalmazva volt orvosdoktoroknak tehát, midőn oklevelük kiszolgáltatását kérik, 2 havi sebészeti, 2 havi belgyógyászati és 2 havi szülészeti kórházi szolgálatot is ki kell mutatniok.

3. Fel nem jogosított kórházi osztályokon töltött és kivételesen beszámíttatni kért gyakorlat elfogadhatósága fölött, az orvostudományi kar véleményezése alapján, a vallás- és közoktatásügyi miniszter dönt.

4. Az orvosi továbbképzés központi bizottsága által az egyetemi klinikákon és egyes kórházi osztályokon a klinikai tárgyakkól rendezendő 2 hónapos gyakorlatú kurzusokban való colloquiumokkal tanúsított eredményes részvétel helyettesítheti a megfelelő kórházi gyakorlatot.

A felsorolt négy pontban foglalt átmeneti eltérésektől eltekintve, az egyévi kötelező kórházi gyakorlat tárgyában az 1902. évi 11.843. sz. alatt kiadott szabályrendelet mindenben érvényben marad.

Miért is azon orvosdoktorok oklevelének kiszolgáltatásánál, akik az egyévi kötelező kórházi gyakorlat tekintetében a jelzett szabályzat követelményeinek megfeleltek és szigorlataikat a belgyógyászatból, a sebészetből és a szülészetből jó vagy kitűnő eredmény-

nyel tették le, az eddigi eljárás lesz követendő." (1923/1915—16. r. sz., 79.165/1915. XI. 3. vkm. sz.).

E rendeletben foglalt irányelvekre vonatkozólag az orvostudományi kar tanártestülete a következő megállapodásokat létesítette:

1. A szigorított kórházi gyakorlat kitöltése minden, a jelzett időben felavatottra nézve kötelező, tehát nemcsak a katonákra, hanem a nőkre és polgári hallgatókra is.

2. Azok, akik a miniszteri rendelet megjelenése előtt a gyakorlati évről belgyógyászati, sebészeti és szülészeti részét erre feljogosított kórházakban már szabályszerűen kitöltötték, azok, ha a jelzett tárgyakból elégséges érdemjegyük volt, itt nem tartoznak újabb hónapokat kitölteni, de kötelesek az említett tárgyakból az illetékes egyetemi tanároknál — akiknél annak idején szigorlatoztak — colloquiumot tenni.

3. Minthogy előfordult, hogy a sebészethöz és szülészethöz egyesek a klinikai részből más érdemjegyet kaptak, mint a műtétből, a tanártestület elvként kimondja, hogy a szigorlat klinikai részéből nyert osztályozást tekinti irányadónak. Tehát aki a klinikai részből kapott elégségest, arra nézve a szigorított rendelkezés az irányadó.

4. Minthogy előfordult, hogy egyesek, kik a jelzett időpontban tették le a szigorlatukat, nem avattatták fel akkor magukat, hanem a felavatást a folyó iskolai évről hagyták, ezekre nézve a tanártestület megállapította, hogy az ilyenek is kötelesek a colloquiumra és a gyakorlatnak a szigorított eljárás szerinti kitöltésére, minthogy a szigorított kórházi gyakorlatra nézve nem a felavatás, hanem a szigorlatozás időpontja irányadó.

5. Viszont azokra nézve, akik 1915. évi június hó 30-ika előtt nem voltak felavathatók azért, mert szigorlataikat vagy abbanhagyták, vagy pedig egy-két vagy több tárgyból is megbuktak és szigorlatukat a jelen tanév folyamán tették le, a szigorított szabályzat nem kötelező, mivel a folyó tanévben megszünt a szigorlatoknak szükség- és hadiszigorlat jellege s azoknak színvonala a folyó tanévben normális volt.

6. Számolva azzal, hogy a jelzett időben a budapesti egyetemen 600-an avattattak orvosdoktorrá, továbbá a háború kitörése a megelőző évben felavattottak közül is nagyon sokat megakadályozott abban, hogy a gyakorlati évet kitöltse, a háború után igen nagy lesz azoknak az orvosdoktoroknak a száma, akiknek a gyakorlati évet ki kell tölteni, de akiknek nem lesz alkalmuk a gyakorlati év kitöltésére, ha fennmarad a gyakorlati év kitöltésére feljogosított kórházaknak és azok osztályainak szigorúan limitált száma, ezért a tanári testület kimondotta, hogy úgy az egyetemi klinikákon, mint azokban a kórházakban, melyeknek élén egyetemi rendkívüli vagy magántanár áll, a felvehető gyakornokok száma kétszerese lehet a jelenleginek.

7. A szülészeti gyakorlati idő kitöltésére feljogosított klinikákon, kórházakban és bábaképezdékekben ez idő szerint egy hónap alatt csak 54-en tölthetik ki a gyakorlatot. Tehát egy egész év alatt Magyarországon csak 324-en végezhetik el a szülészeti gyakorlatokat, holott a háború után 1000-nél is nagyobb lesz azoknak száma, akik a szülészeti hónapok kitöltésére kötelesek. S ez a szám az időközi felavátásokkal csak növekedik. Az okvetlenül előálló nagy torlódást csakis a jelenlegi létszám fölemelésével és gyakorlati

kurzusok tartásával lehet némileg csökkenteni, de még így is igen nagy nehézségeknek nézhetünk eléje.

8. Minthogy a szigorított eljárás szerint azoknak, kiknek belgyógyászatból, sebészet- és szülészetből elégséges osztályzatuk volt, colloquiumot kell tenniök. A tanártestület kérdést intézett a székesfővárosi kórházak megfelelő osztályait vezető rendkívüli és magántanárokhoz, hogy vajjon hajlandók-e a fent hivatkozott számú rendelettel lefektetett irányelveknek végrehajtásában a karnak támogatására és segítségére lenni, mert önkéntes vállalkozás nélkül az illető rendkívüli és magántanároktól nem lehet elvárni azt, hogy a gyakorlatra jelentkező orvosdoktorokkal minden díjazás nélkül tüzetesebben foglalkozzanak és őket lecolloquáltsassák. A dékáni felszólításra már a legtöbben válaszoltak s bejelentették, hogy készséggel vállalkoznak a kellő ellenőrzésre és a colloquiumok megtartására, mert az alapos kiképzés szempontjából ezt szükségesnek tartják.

9. A colloquiumra vonatkozólag, tekintettel arra, hogy azokat nemcsak a rendes egyetemi tanárok, hanem a címzetes rendkívüli és magántanárok is tartathatják, mindenesetre célirányos lett volna megállapítani, hogy mi legyen ezen colloquiumoknak a tulajdonképeni tárgya, mi lehet annak maximuma és minimuma, amit a gyakorlatra kötelezettől követelni lehet és kell. Erre vonatkozólag, a kiküldött bizottság véleménye szerint, külön intézkedésnek szüksége nem forogván fenn, ezt a tanártestület is magáévá tette. Legfeljebb magán- és rövid úton lehetne az illetékes magántanárokat informálni affelől, hogy a colloquiumokat milyen keretek között tartssák meg.

10. Megállapítást igényel az is, hogy vajjon ezek

a colloquimok nyilvánosak legyenek-e, vagy sem, s mi történjék akkor, ha a colloquium nem sikerül. A tanártestület nem tartja szükségesnek annak kijelentését és az illetékes tanároknak erről való értesítését, hogy a tartandó colloquium nyilvános legyen, teljesen az illető tanárookra bízva a colloquiumok megtartását. A colloquium elégtelensége azonban a kórházi gyakorlatnak az illető tárgyból egy hóval való meghosszabbítását vonja maga után.

11. Végül megállapította a tanártestület azt is, hogy a szigorított kórházi gyakorlat kitöltése csak arra a tárgyra vonatkozik, amelyből az illető elégséges érdemjegyet kapott. A gyakorlati év többi része bármely erre feljogosított kórházban kitölthető.

Ezen utóbbi ponttal kapcsolatban a 79.165/1915. XI. 3. vkm. sz. szabályzat 3. pontjára vonatkozólag is a tanártestület kimondotta azt, hogy fel nem jogosított kórházi osztályokon töltött időből legfeljebb hat hónap számítható be az egyévi kötelező kórházi gyakorlatba, a másik hat hónapot mindenkinek, ki a jelzett időben avattatott fel, tekintet nélkül arra, hogy katonai szolgálatban állott, avagy kíségető, körorvosi, járványorvosi szolgálatot teljesített, csakis erre feljogosított kórházak belgyógyászati, sebészeti és szülészeti osztályon tölthet el, és pedig olyképen, hogy mindenik osztályon két-két hónapot kell szabályszerűen kitöltenie (2841/1915—16. orvoskari dékáni sz.).

A Miniszter úr e megállapodásokat, a 2. pont kivételével, jóváhagyólag tudomásul vette és a 2. pontra nézve kimondotta, hogy a megállapodások jóváhagyása előtt a gyakorlati évnek belgyógyászati, sebészeti és szülészeti részeit az erre jogosított kórházakban már szabályszerűen kitöltött orvosdoktorokat colloquiumra

kötelezni nem kívánja. A jövőre nézve azonban azon célból, hogy a colloquium elégtelensége esetén a kötelező kórházi gyakorlati idő a meg nem felelt hadi doktornál meghosszabbítható legyen, szükséges, hogy az orvosi kar dékánja jó eleve figyelmeztesse azon klinikák és kórházi osztályok vezető tanárait és docenseit, amelyekben hadi doktorok a belgyógyászatból, sebészetből és szülészetből kötelező kórházi idejüket töltik, hogy ezeknek az 1902. évi 11.843. sz. rendelettel kiadott szabályzat 3. §-ában előírt időtartam utolsó hónapjának, illetve, ha a nevezettnek egyebütt töltött orvosi szolgálata a 79.165/1915. sz. a. kelt (lásd 200. oldal) rendelet alapján kötelező gyakorlati évbe beszámítottatott volna, a még hátralevő időből a három fő tárgyra eső két-két hónap második hónapjának kitöltését addig ne igazolják, míg a colloquiumot kielégítőnek nem találják (7222/1915—16. r. sz., 57.964/1916. VI. 10. vkm. sz.).

Budapest székesfőváros tanácsának megkeresése folytán a „Csonkított és béna katonákat gondozó bizottság”-hoz több orvostanhallgató önként jelentkezett szolgálattételre (1214/1915—16. r. sz.).

A Rokkantügyi Hivatal megkeresése folytán a „Csonkított és béna katonákat gondozó bizottság” fürdőkórházaihoz az ott ápolás alatt levő nemzetiségi nyelvűek oktatására és magyar nyelvi tanfolyamok tartására hallgatóink közül önként többen jelentkeztek (2718/1915—16. r. sz.).

Az Alma Mater kötelékébe tartozott és a háborúban elesett egyetemi hallgatókért 1915. évi november hó 2-án az egyetemi templomban ünnepélyes gyászmise tartatott, melyen a Senatus is megjelent (1493/1915—16. r. sz.).

A „Hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatal“ a következő felhívást küldte kifüggesztés végett az egyetemi központi hatósághoz:

„Kérelem a hazafias magyar ifjúsághoz! A háborúnak sokfajta szenvedése között nem épen a legenyhébb az, amely abból fakad, hogy sok vitéz katonánk családja néha hónapokig hiába vár hírt hozzátartozójától. Bő forrása ennek a háborús szenvedésnek az az eset, amikor valamely katonát balsorsa az ellenség hadifogságába juttat, mert akkor a hírszerzés sokszor rendkívüli nehézségekbe ütközik. A Hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatal IX., Üllői-út 1. sz. alatt az az intézmény, amely hivatva van a hadifogságba jutott harcosokról hírt szerezní és az aggódo hozzátartozókat erről értesíteni. Ennek a magasztos, nehéz feladatnak lelkiismeretes elvégzése a Hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatalnak óriási megterhelését jelenti, s annak bizonyságaként, miszerint ennek a feladatnak kellően megfelel, a háború kitörése után közel két esztendővel még százával és ezrével fordulnak a társadalom minden rétegéből a hivatalhoz, hogy hadifogságba jutott családtagjairól a hivatal hírt szerezzon.

A forgalomnak ezen rohamos emelkedése a hivatalra mindinkább súlyosabb feladatokat ró. Ezeket csak úgy teljesítheti, ha megfelelő számú és intelligenciájú munkaerővel rendelkezik.

Hogy a fokozódó követelményeknek eleget tehesen, az egyetemi hallgatókhoz, a szemináriumokhoz, állatorvosi főiskolák, kereskedelmi iskolák, nemkülönben a középiskola VI., VII., VIII. osztályát elvégzett azon teljesen hadmentes ifjaihoz fordul, kiknek szülői Budapestén laknak, azzal a kérelemmel, hogy a bekövetkezendő

szünet alatt a hivatalt munkálkodásukkal támogassák. A hivatal nem kételkedik abban, hogy felhívása lelkes visszhangra fog találni ifjúságunknál, azoknál, akiknek nem adatott meg karddal küzdeni a hazáért, de akiknek hazafiúi érzete parancsolólag nyilatkozik meg abban a formában, hogy a hazát úgy szolgálják, ahogy arra mód kínálkozik.

A hivatalos órák a nyári hónapokban reggel 8-tól d. u. 2-ig tartanak, az önkéntesen jelentkező munkásoknak azonban megengedtetik, hogy ezen időt legjobb belátásuk szerint egy-két órával megrövidíthessék.

A mielőbbi személyes megjelenések a Hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatal IX., Üllői-út 1. sz. alatt, félemelet, június hó 15-ig naponként d. e. 11—12 óráig kéretnek.

A Rector Magnificus e felhívást az egyetemi polgársággal közölte s a maga részéről is felszólította mindazokat az ifjainkat, akik a katonai szolgálat alól mentesek s egyébként is módjukban van a nemes cél szolgálataiba állni, hogy minél nagyobb számban jelentkezzenek az említett hivatalnál, hogy szolgálataik díjtalan felajánlása mellett legalább ily módon vegyék ki részüket a nagy, közös nemzeti munkából (7036/1915—16. r. sz.).

A Miniszter úr kimondotta, hogy azon hadbavonult hallgatók ösztöndíja, akik tényleges katonai szolgálatuk megkezdése előtt az egyetemi tanfolyam utolsó évét még nem töltötték be s már egy évnél hosszabb idő óta vannak katonai szolgálatban, kérelmükre és a Kar pártoló előterjesztésére a tényleges katonai szolgálat második évére is meghagyható (3251/1915—16. r. sz., 110.327/1915. XII. 17. vkm. sz.).

A Rector Magnificus, főként a hadviselt ösztön-

díjas hallgatókra való figyelemmel, előterjesztést tett a Miniszter úrhoz a 11ft. szabályzat XI. részében foglalt Tandíjmentességi szabályzat 1. §-a eme rendelkezésének: „ha 500 K-t meghaladó ösztöndíjat, jutalmat, vagy segélyt nem élvez“ további intézkedésig hatályon kívül helyezése iránt (7762/1915—16. r. sz.).

A Senatus 1916. évi június hó 23-án tartott VI. rendes üléséből kelt határozatával előterjesztést intézett a Miniszter úrhoz az 1915—16. tanévben rendelkezésre állott, de föl nem használt külföldi utazási ösztöndíj-hitelnek a háború utáni időre való fenntartása érdekében (4397/1915—16. r. sz.).

Az Egyetemi Tanács 1915. évi október hó 28-án tartott I. rendes ülésében foglalkozott az 1915. évi október hó 31-ike előtt hadbavonult egyetemi hallgatók tandíj-visszafizetésének kérdésével és előterjesztést intézett a Miniszter úrhoz (810/1915—16. r. sz.). A Miniszter úr a 149.570/1914. XII. 19. vkm. sz. a. kelt (lásd 1914—15. tanévi évtörténet 199. oldalát) rendelet hatályát az 1915—16. tanév I. felére is kiterjesztette s ehhez képest felhatalmazta a Senatust:

1. hogy azon egyetemi polgárok részére (ideértve a rendkívüli hallgatói minőségben beiratkozott I. éves gyógyszerésznövendékeket is), akik a folyó évi október hó 31-ike előtt vonultak be tényleges katonai szolgálatra, valamint az önkéntesen bevonultak részére, a folyó tanfélév alatt történt bevonulás időpontjára való tekintet nélkül, a visszatérítés megfolyamodása esetén az általuk befizetett tandíjak visszafizetését engedélyezhesse;

2. hogy azon egyetemi hallgatóknak, akik tényleges fegyveres szolgálatukat folyó évi október hó 31-ike után kezdték meg, valamint a kórházi és

helyettes orvosi szolgálatot végző IV. és V. éves orvos-tanhallgatóknak a tandíjuk visszatérítésére irányuló kérelmét elutasíthassa.

A folyó tanfélévre befizetett tandíjak azonban a jelen felhatalmazás alapján csak abban az esetben téríthetők vissza, ha a visszatérítést az érdekelt hallgatók legkésőbb az 1915—16. tanév végéig a tek. Tanácsnál kérelmezik (2881/1915—16. r. sz., 132.396/1915. XII. 5. vkm. sz.).

A háborúban rokkanttá vált katonai havidíjasoknak a felső oktatás terén való továbbképzése körül nyújtandó kedvezmények tárgyában a Miniszter úr a m. kir. pénzügyi és m. kir. földművelésügyi Miniszter urakkal egyetértőleg a következő szabályzatot bocsátotta ki és léptette életbe:

„Az 1915. évi XIII. t.-c. 5. §-ában nyert felhatalmazás alapján — valamint a gazdasági akadémiákra, az állatorvosi, a bányászati és erdészeti főiskolákra való tekintettel a m. kir. pénzügyi és földművelésügyi miniszter urakkal egyetértőleg — rendelem:

1. §. Mindazon magyar honos tisztek, katonai tisztviselők és tisztjelöltek, akik a közös hadsereg, haditengerészet, honvédség vagy csendőrség tényleges állományához a VIII-ik rangosztályig bezárólag tartoznak és a jelen háborúban rokkanttá válnak, érettségi bizonyítvány és felvételi vizsga nélkül beiratkozhatnak rendes hallgatók gyanánt a tudományegyetem bármelyik világi karán és a műegyetem bármelyik szakosztályán, úgyszintén felveendők a jogakadémiákra, a gazdasági akadémiákra, az állatorvosi, az erdészeti és bányászati főiskolákra és a gyógyszerészeti tanfolyamra.

2. §. E kivételes kedvezményre csak az tarthat

igényt, aki igazolja egyrészt azt, hogy tényleges állományba vétele előtt sikerrel elvégezte valamelyik katonai intézetben a megfelelő tanfolyamokat, avagy valamely nyilvános középiskola VIII. osztályát; másrészt azt, hogy a katonai hatóság által a jelen háború során beállott testi fogyatkozás miatt mint tényleges szolgálatra alkalmatlan, rokkantállományba helyeztetett.

3. §. Aki fenti joggal élni kíván, tartozik kérvényét a szabályszerű időben azon egyetemen vagy főiskolán benyújtani, amelynek karán vagy osztályán felvételét kérelmezi; a gyógyszerészi pályára lépés esetén a kérvény a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternél nyújtandó be.

E kérvényhez esatolandó:

- a) anyakönyvi kivonat;
- b) a végzett tanfolyamoknak tüzetes felsorolása kapsán a legutoljára nyert bizonyítvány;
- c) a legutolsó katonai kinevezési okirat;
- d) az illetékes katonai hatóság bizonylata, hogy folyamodó a jelenlegi háború következtében beállott rokkantság folytán a további tényleges szolgálatra tartósan alkalmatlannak találtatott és ezért a rokkantállományba helyeztetett, hogy továbbá ellene katonai bűnvádi vagy becsületbírószági eljárás nincs folyamatban.

4. §. Az egyetem vagy főiskola elutasító határozata ellen felebbvitelnek van helye az illetékes miniszterhez, aki — katonai vonatkozású kérdésekben a m. kir. honvédelmi miniszterrel egyetértőleg — végérvényesen határoz.

5. §. A kérvények három éven belül nyújtandók be, azon naptól számítva, amelyet ő Felsége a háború befejezéseül megállapít. A fenti módon engedélyezett tanulmányok legkésőbb az engedély elnyerését közvet-

lenül követő tanévben megkezdendők és lehetőleg megszakítás nélkül folytatandók, netáni megszakítások esetében annak szüksége hiteles okiratokkal igazolandó.

6. §. A jelen rendelet alapján felvett hallgatókra az összes tanulmányi, vizsgálati, fegyelmi és egyéb érvényben levő szabályzatok alkalmazandók, amennyiben e rendeletben kifejezett kivételek nem foglaltatnak.

Annak, aki tandíjmentességet óhajt igénybe venni, azt kell igazolnia, hogy megélhetés tekintetében kizárólag katonai nyugilletményeire és sebesülési pótdíjára van utalva.

7. §. A jelen rendelet alapján felvett olyan hallgatók részére, akik valamely katonai akadémiát sikerrel elvégeztek, avagy egyetemen, vagy főiskolán hallgatott rendkívüli féléveket felmutatni képesek és egyidejűleg kielégítő mérvű ismereteiket igazolják, az illetékes miniszter az előírt tanulmányi időt leszállíthatja, avagy egyes tárgyak hallgatását elengedheti.

Ezen engedélyek az illetékes tanári testület kellel indokolt javaslata alapján történnek, amelynél a látogatott kar tanulmányi és vizsgarendje és az elvégzett katonai akadémia tanterve közötti kapcsolat veendő irányadónak. A tanulmányi idő leszállítása olyanoknál, akik érettségi vizsga alapján végezték a katonai akadémiát, legfeljebb két félévre, másoknál csak egy félévre terjedhet ki.

A tanulmányi idő leszállítása, illetőleg egyes tárgyak hallgatásától való felmentés különösen figyelembe veendő a műegyetemen és a bányászati és erdészeti főiskola bányamérnöki, valamint fém- és vaskohómérnöki szakán olyan hallgatóknál, akik a tengerészeti akadémiát elvégezték; de az összes kötelező főtárgyak kellő terjedelmű hallgatásának avagy kielégítő mérvű

ismeretének igazolása nélkül ilyen kedvezmény nem nyújtható.

A gyógyszerészi pályára készülő egyéneknél jelen rendelet alapján csak a gyakornoki és segédi idő számlítható le egy-egy évvel.

8. §. A 2. §-ban körülírt készültség alapján, illetve a 7. § szerint nyújtható kedvezmény mellett folytatott főiskolai tanulmányok és szerzett oklevelek ugyanazon minősítő erejűek, mint a rendes előképzettség alapján folytatott tanulmányok és az ezek alapján szerzett oklevelek.

9. §. Azoknak a magyar honos, nem tényleges tiszteknek, katonai tisztviselőknek és tisztjelölteknek, akik a jelen háborúban rokkantakká váltak és rokkantságuk következtében korábbi polgári foglalkozásukat folytatni nem képesek, az illetékes miniszter az 1. §-ban foglalt kedvezményt a 2—6. §-ok megfelelő alkalmazásával esetről esetre megadhatja.

10. §. Azok a boszniai és hercegovinai tartományi illetőségű egyének, akik nem osztrák állampolgárok, a magyar honosokkal azonos elbánásban részesítendők.

11. §. Jelen rendelet a kibocsátás napján lép életbe.

Budapestén, 1915. évi szeptember hó 11-én.
JANKOVICH BÉLA s. k., m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter. (281/1915—16. r. sz., 97.710/1915. IX. 11. vkm. sz.)

Az 1914—15. tanévi évtörténet 195. oldalán megemlékeztünk a Rector Magnificus azon kegyeletes szándékáról, hogy a nemzet önvédelmi háborújában a harctereken hősi halált halt, vagy bármi módon életüket a hazáért feláldozott egyetemi ifjúság emléke kellő módon megörökíttessék. A kitűzött cél minél teljesebb megvalósíthatása érdekében, de meg az egy-

általán hadi szolgálatot teljesítő egyetemi hallgatók névsorának megállapíthatása céljából a Rector Magnificus a hírlapok útján két ízben is felkérte a magyar társadalmat arra, hogy a mozgósítás óta katonai szolgálatra bevonult budapesti egyetemi hallgatók nevét, születési évét és helyét, az apa nevének, a fakultásnak, a viselt katonai rangfokozatnak, katonai kitüntetésnek és a csapattestnek megjelölésével, nemkülönbben az esetleges hősi halál helyének és idejének, a harc téren szerzett betegségben történt elhalálozás helyének és idejének s végül az eltűnés vagy hadifogságba jutás helyének és idejének feltüntetésével a rektori hivatallal közölje. Egyben megkereste a Rector Magnificus a vármegyék alispánjait és a törvényhatóságú városok polgármestereit a társadalomhoz intézett kérelemnek minél szélesebb körben és időnként ismétlődő hivatalos közhírré tételére, a m. kir. belügyminiszter urat pedig felkérte a cél támogatására (4891/1915—16. r. sz. és 6131/1915—16. r. sz.). A m. kir. belügyminiszter úr — mint azt leiratában kifejezte, a maga részéről is óhajtja, hogy egyetemünknek eme kegyeletes és a későbbi ifjú nemzedék hazafias nevelése szempontjából kétségkívül becses eszme valóra váltása érdekében megindított adatgyűjtési akciója minél teljesebb sikerrel járjon — az adatgyűjtés sikere érdekében közreműködésre és az ügynek az alárendelt hatóságok előtt legkiterjedtebb módon való ismertetésére hívta fel a törvényhatóságok első tisztviselőit (5313/1915—16. r. sz., 6543. eln. 1916. III. 4. belügym. sz.), majd intézkedett, hogy az állami anyakönyvvezetők a halotti anyakönyvbe általuk bevezetett és hősi halált halt, vagy elhunyt budapesti egyetemi hallgató nevét a rektori hivatallal

közöljék (5933/1915—16. r. sz., 153.970/1916. III. 25. vkm. sz. és 27.402. eln. 1915. belügym. sz.).

Ezen intézkedéseken felül előterjesztést tett a Rector Magnificus a m. kir. honvédelmi és a cs. és kir. hadügyminiszter urakhoz is, hogy a katonai lelkészségek a harctereken elesett, vagy ott szerzett betegségükben elhalt budapesti egyetemi hallgatók halotti anyakönyvi kivonatát, a csapatparancsnokságok pedig az eltűnt, hadifogságba jutott vagy kitüntetésben részesült s általában hadiszolgálatra bevonult hallgatóinkra vonatkozó adatokat küldjék meg a rektori hivatalnak (4888/1915—16. r. sz.). A honvédelmi miniszter úr leiratában kijelentette, hogy az adatgyűjtés tekintetében egyetemünket készségesen támogatni hajlandó. Miután azonban a hadra kelt sereg anyakönyvvezetése csak az igazolványi lapok útján történik, melyek az egyén polgári foglalkozását csak általánosságban tartalmazzák (nem tüntetik t. i. fel, hogy melyik egyetemnek milyen karbeli hallgatója), a katonai hatóságok közreműködése csak az esetben lesz hatályos, ha bevonult hallgatóinkról legalább a csapattest és illetőségi hely megjelölésével részletes névjegyzéket bocsátunk rendelkezésre (5961/1915—16. r. sz., 64.132/1916. IV. 3. honvédm. sz.).

A hadbavonult hallgatók részletes névsorát, tehát az alapot, melyen elindulhatunk, kellett elsősorban összeállítani, mert a hírlapi kérelemre az adatok nagyon szórványosan érkeztek be. A névsor összeállítására azonban semmi pozitívummal nem rendelkezünk, azt úgyszólván a semmiből, minden megfogható adat nélkül kellett több tanév tanácsi ügyiratainak levéltári átkutatásával, 8 félévi quaesturai anyakönyv átvizsgálásával, jórészt praesumptio útján megállapítani azon

hallgatóink névsorát, akikről föltehettük, hogy hadiszolgálatra vonultak be és csak a kutatások nyomán létrejött alaplunk juttatott azon helyzetbe, hogy egyesek személyi adatait a fölfektetett egyéni lapok elküldése mellett a szülőkkal, gyámokkal és az illetőség szerinti hatóságokkal folytatott levelezés, továbbá szóbeli tárgyalások és puhatolások útján megállapíthattuk és ellenőrizhettük. E munkálatok folytán ma már olyan névsorral rendelkezünk, amely közel 5000 hadbavonult hallgatónk személyi adatait tartalmazza s ezek közül 2000 hallgatónkra nézve pedig az ezredbeli hovatartozandóság is meg van állapítva (7168/1915—16. r. sz.).

Az adatgyűjtés pontosságának érdekében megkereste a Rector Magnificus a Magyar szent korona országai vöröskereszt-egyletének „Tudósító-irodáját” és a „Hadifoglyokat gyámolító és tudósító hivatalát” is aziránt, hogy a rektori hivatal az általunk fölfektetett egyéni lapokat a Vörös-Kereszt által fölfektetett egyéni lapokkal összehasonlíthassa és kiegészíthesse. E munkálatok teljesítésére az engedélyek megérkezvén, az összehasonlítás és kiegészítés folyamatban van (8196/1915—16. r. sz.).

A hallgatókra vonatkozó adatgyűjtésen felül a Rector Magnificus elrendelte az egyetem állandó személyzete, az egyetemi tanárok, tanszéki segéd személyzet, a tisztviselők, altisztek- és szolgálókra vonatkozó hadi adatok gyűjtését is, mihez képest a külszolgálati főnökségek részéről már több bejelentés érkezett be (6131/1915—16. r. sz.).

Egyetemünknek a nemzet nagy önvédelmi harcában kiváló részvételét tanúsító és eddig összegyűjtött adatokat sajtó alá bocsátottuk és azt külön füzetben adjuk közre.

3.

Hadi jótékonyosság és háborús illetmények.

Az egyetem Rector Magnificusa az 1915. évi szeptember hó 27-én megtartott tanévmegnyitó ünnepélyen elmondott rektori székfoglaló-beszédében a háborúból visszatérő budapesti királyi magyar tudományegyetemi szegény hallgatók anyagi támogatásának szükségességéről a következő szavakkal emlékezett meg: „Köszöntjük mindazokat a hős fiainkat, akik ilyen bizonyágot tesznek magukról és felőlünk. Köszönjük nekik és visszavárjuk őket. Szeretettel, büszkeséggel, reménnyel és aggodalommal várjuk. Aggodalommal különösen azokat a fiainkat, kikre visszatértük után nemcsak könyveik várnak, hanem új harc, a mindennapi kenyérrért való küzdelem. Mikor a hosszú, hosszú harc után segítség nélkül, kimerülve, talán hősi áldozatuk sajnó sebeivel megtérnek, hogy félbehagyott tanulmányaikat folytassák: a halál fagyasztó szemei elől egyszerre az élet zordon tekintete elé kerülnek. Nehéz, igen nehéz sors vár rájuk, a magyar kultúrának elejétől fogva legtermékenyebb melegágyára, a szegény deákságra, mikor majd az élet terheit mérhetetlenül megsúlyosodva, régi keresetforrásaik nagy részét pedig kiapadva találják. Legalább az első napokban, visszatértök, régi világukba való új elhelyezkedésüknek legelső, legnehezebb lépéseinél találjanak gyámolító kezét. A mi kötelességünk ezzel a gyámolító kézzel várni őket. Nemcsak emberi érzésünk kötelez rá, hanem annak a magyar kultúrának legéletbevágóbb érdeke, melynek ők mindenüket: kenyerüket, jövőjüket, életüket áldozatul kínálták. Tudom, hogy nem lesz kiáltó szó a pusztában *egy olyan alap gyűjtését célzó törekvésem, mely készen várja*

a segítséggel a háborúból — Isten adja, hogy mielőbb — visszatérő szegény hallgatóinkat. Ugyanaz a parancsoló szó kéri tőlünk a hála adóját, amely őket védelmünkre harcba szólította.“

Ezt megelőzőleg a Rector Magnificus már 1915. évi szeptember hó elsején lelkeshangú felhívást intézett a beíratkozó egyetemi hallgatókhoz, hogy az alap létesítéséhez tehetségükhöz képest járuljanak hozzá (23/1915—16. r. sz.), majd adakozásra kérte fel a tudománykarok tanárait, 1915. év október havában pedig a magyar társadalom különböző részeihez körlevéllel fordult a jelzett célra szóló önkéntes adakozás iránt. A körlevelet a Függelékben közöljük (1150/1915—16. r. sz.).

Az egyetemi ifjúság és az egyetemi tanárok, nemkülönben az áldozatkészségben páratlan magyar társadalom a rektori szózatot megértette és jó szívvvel sietett adományát a rektori hivatalhoz eljuttatni, úgy, hogy ma (1916. évi augusztus hó 31-én), nem számítva a 3404 K 60 f-t kitevő időközi kamatokat, már 157.367 K 90 f önkéntes adomány beérkezéséről adhatunk számot, örömmel állapítván meg azt, hogy az eredmény igazán az egész magyar társadalom hazafias lelkének legszebben beszélő bizonyítéka.

Nem lesz érdektelen, ha közöljük, hogy a fenti összeghez a társadalom egyes osztályai mily összeggel járultak hozzá:

Egyházi méltóságok	12.226 K — f.
Káptalanok	2.100 „ — „
Világi méltóságok	15.220 „ — „
Vármegyék, városok és községek	17.796 „ 32 „
Egyházak, egyesületek, testületek és szövetkezetek	7.527 „ 10 „

Középiskolák és tanáraik	4.140	K 40 f.
Bankok és takarékpénztárak	23.180	„ — „
Ipari és kereskedelmi részvény- társaságok	24.515	„ — „
Egyéni és társas cégek	13.456	„ — „
Magánzók	17.621	„ 64 „
Napilapok gyűjtése	1.890	„ — „
Egyetemi tanárok és tisztviselők	10.521	„ 94 „
Egyetemi ifjúság	7.173	„ 50 „

A gyűjtés még koránt sincs befejezve, mert hiszen ma még hozzávetőleg sem lehet megállapítani azt a szükségletet, ami majdan kielégítésre vár, épen ezért a gyűjtést tovább folytatjuk és annak engedélyezése iránt a m. kir. belügyminiszter úrhoz is folyamodtunk (6560/1915—16. r. sz.).

Jóllehet a segélyezés megkezdésének ideje sem érkezett el, a Senatus mégis úgy vélte, hogy már most kell gondoskodni azon szabályok megalkotásáról, amelyek a segélyek nyújtásánál irányadóul fognak szolgálni és azon szervekről, amelyek a segély nyújtását vannak hivatva eszközölni.

E célból 1916. évi június hó 23-án tartott VII. rendes ülésében megalkotta a hadviselt hallgatók segélyalapjának szervezeti szabályzatát, s az alapot a kezdeményező Rector Magnificusról: „A budapesti kir. m. tudományegyetemi Beöthy Zsolt segélyalap“-nak nevezte el.

Az Egyetemi Tanács, átlátva az étellel küzdő egyetemi ifjúság fölé tornyosuló megélhetési nehézségeket, úgy határozott, hogy a háború okozta pillanatnyi szükség enyhítésén felül, a segélyalap keretén belül is keres módot az állandó szükséglet enyhítésére,

ezért a szervezeti szabályzat egyik szakaszában kimondta, hogy ha a segélyalap megfelelő takarékoság alkalmazása és a gyűjtés továbbfolytatása mellett nem fog az igényjogosult hadviselt hallgatók által egészen kimeríttetni, a maradványt a nemzeti kultúra jövőjének szolgálatába, mint „általános egyetemi segélyalapránny” állítja be, örök időkre kívánván ezzel hirdetni a hazafias magyar társadalomnak a történelmi nagy időkben megnyilvánult nemes áldozatkészségét (6560/1915/16. r. sz.). A szervezeti szabályzat tervezetét a Senatus jóváhagyás végett a Miniszter úrhoz fölterjesztette.

Itt is meg kell emlékeznünk arról (lásd IV. fejezet C. pontját), hogy Egyetemünk rektori hivatalának alapítványi pénztára a lefolyt tanévben összesen 150.000 K hadikölcsönt jegyzett.

A háborúban feldúlt falvak (tűzhelyek) újraépítésének ügyével a Senatus 1915. évi október hó 26-án tartott I. rendes ülésében foglalkozott, amikor is a jog- és államtudományi kar indítványát magáévá tette és oly irányú előterjesztést tett a Miniszter úrhoz, hogy az egyetem tulajdonát képező birtokok építési anyagkészletéből, vagy amennyiben bérbeadva lennének, a bérösszegeből egy falunak helyreállítására 60.000 K értékű mennyiség fordíttassék és a falu Pázmányfalvának nevezessék (1266/1915—16. r. sz.).

A m. kir. minisztertanács felhatalmazása alapján a Miniszter úr az azt kérelmező egyetemi alkalmazottak részére egyszersmindenkorra szóló drágasági segélyt engedélyezett (876/1915—16. r. sz., 9181. eln. 1915. X. 2. vkm. sz.).

Az 1915. évi XXII. t.-cikkben nyert felhatalmazás alapján a Miniszter úr a háborús segélyt 1916. évi

január hó 1-től 10 havi egyenlő részletben folyósította.

Ezenkívül elsőrendű tömegfogyasztási cikkek beszerzésének megkönnyítése céljából, ugyancsak 10 havi részletben, 1916. évi január hó 1-től kezdődő visszafizetés kötelezettsége mellett fizetési előleg természetével bíró beszerzési előleget, majd 1916. évi november hó 1-től kezdődő visszafizetési kötelezettség mellett újabb beszerzési előleget engedélyezett.

A Miniszter úr az Egyetemi Tanács útján hadi jótékonytságot szolgáló hadi póstabélyegek gyűjtésére kérte fel az egyetemi ifjúságot és elrendelte, hogy a hivatalos hatóság a hadi póstabélyegekkel ellátott és hivatalosan érkező levelekről a bélyeget szintén csatolja a gyűjtéshez (2804/1915—16. r. sz., 13.057. eln. 1915. XII. 6. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a már egyszer jogerősen megállapított háborús segély összege az 1915. évi 20.505. sz. pénzügyminiszteri rendelet 10. pontja értelmében később semmi körülmények között sem változtatható meg (5460/1915—16. r. sz., 22.302/1916. III. 6. vkm. sz.).

A minisztertanács 1915. évi szeptember hó 3-án kelt felhatalmazása alapján a Miniszter úr elsőrendű tömegfogyasztási cikkek beszerzésére a bejelentőknek beszerzési előleget engedélyezett (176/1915—16. r. sz., 9040. eln. 1915. IX. 10. vkm. sz. és 878/1915—16. r. sz., 10.427. eln. 1915. X. 4. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy az 1915. évi XXII. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 20.505/1915. P. M. körrendelet 11. pontja szerint a csupán tiszteletdíjjal (helyettesítési díjjal) vagy csak bizonyos időre, átmenetileg alkalmazottnak háborús

segélyre igénye nincs (7779/1915—16. r. sz., 32.929/1916. VII. 11. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a gazdasági hivatalnál alkalmazásban levő kinevezett szolgálk, úgyszintén valamennyi egyetemi altiszt és szolgál részére a háború tartamára kért napi 50 fillér pótdíjat fedezet hiányában nem engedélyezheti (2639/1915—16. r. sz., 81.209/1915. XI. 25. vkm. sz.).

A Miniszter úr megengedte, hogy a kerületi munkásbiztosító-pénztár kötelékébe tartozó egyetemi alkalmazott után esedékes betegsegélyezési járuléknak azon fele része, amely az alkalmazottat terheli, a háború tartama alatt, vagy amennyiben ez korábban következne be, addig is, míg a m. kir. pénzügyminiszter úrral ez irányban megindított tárgyalások befejeztetnek, a gazdasági hivatal kezelésére bízott javadalomból fedeztessék (1110/1915—16. r. sz., 81.154/1915. X. 7. vkm. sz.).

A Miniszter úr figyelmeztette egyetemünket, hogy a jövőben minden oly esetben, amikor adjunktusi, tanársegédi és gyakornoki állások betöltése ügyében valamelyik tudománykar előterjesztést tesz, az előterjesztésben felemlítendő, hogy az illetők katonai szolgálatot teljesítenek-e, vagy sem (4268/1915—16. r. sz., 149.700 ex 1915—16. I. 13. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a 150.000/1914. sz. pénzügyminiszteri körrendelet 9. pontja szerint a tényleges katonai szolgálatra bevonult és a katonai szolgálat tartama alatt vagy ennek következtében elhalt tisztviselő stb. után temetési járulékot csak azon esetben lehet megállapítani, ha az, aki a temetési járulék megállapítását kéri, beigazolja azt, hogy az elhaltat tényleg ő temettette el, illetőleg

eltemetéséről ő gondoskodott és ebből kifolyólag temetési költségei merültek fel (7777/1915—16. r. sz., 22.777/1916. VII. 4. vkm. sz.).

A Miniszter úr figyelmeztette egyetemünket, hogy a mozgósítás folytán tényleges katonai szolgálatra bevonult tisztviselőknek, altiszteknek és szolgáknak abban az esetben, ha nőtlenek, lakpénz nem utalványozható (7652/1915—16. r. sz., 56.673/1916. VII. 2. vkm. sz.).

A mozgósítás folytán tényleges katonai szolgálatra bevonult állami tisztviselők, altisztek és szolgák illetményszabályozása ügyében a Miniszter úr a következőkről értesítette egyetemünket:

A mozgósítás folytán tényleges katonai szolgálatra bevonult állami tisztviselők, altisztek és szolgák illetményeinek szabályozására a 6233/1914., 34/1915., 1779/1915. és 2096/1916. miniszterelnöki rendeletek vonatkoznak, amelyek a mozgósítotttsági viszony minden esetére kiterjednek. Ezek közül a 6233/1914. M. E. sz. rendelet a keb. Hivatalos Közlöny 1914. évi 18. számában, a többi pedig ugyanazon sorrendben a Budapesti Közlöny 1915. évi január 5-iki, június 24-iki, illetve június 22-iki számában jelent meg.

A felvetett esetekre a 6233/1914. M. E. sz. rendelet 6. pontja és a 34/1915. M. E. sz. rendelet 2. pontjának c) bekezdése vonatkozik.

A 6233/1914. M. E. sz. rendelet 6. pontja a következőképen szól:

„Az 1878. évi 1245. M. E. sz. szabályrendelet utolsó bekezdésében foglalt azt a rendelkezést, hogy a törvényes egyévi vagy ennél hosszabb időtartamú tényleges katonai szolgálatukat még ki nem töltött tisztviselők, altisztek és szolgák az említett kedvez-

ményekben nem részesülhetnek, úgy kell értelmezni, hogy mindazok a tisztviselők, altisztek és szolgák, akik rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) hadkötelezettségüknek teljesítése végett még a mozgósítás előtt vonultak be, valamint azok a tisztviselők, altisztek és szolgák, akiket rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) hadkötelezettségüknek teljesítése céljából a mozgósítás folytán hívtak be, illetményeiket csak az újonckiképezésnek 8 heti (2 havi) időtartamára kapják meg, azok a tisztviselők, altisztek és szolgák tehát, akik az illetményeiket erre a 8 hétre (2 hóra) már megkapták, *a tényleges katonai szolgálatnak további időtartamára semmiféle illetményekre sem tarthatnak igényt.*“

Világosabban kimondja a 34/1915. M. E. sz. rendelet, hogy abban az esetben sem járnak a fentieknek az illetményeik, ha esetleg a mozgósítottsági viszony tartama alatt *a rendes tényleges* katonai szolgálatuk ideje ki is telt volna.

A 34/1915. M. E. sz. rendelet idevonatkozó része a 2. pont és ennek c) bekezdése:

„2. Az 1914. évi 6233. M. E. sz. rendelet 6. pontjának első bekezdésében említetteken kívül az az állami és vármegyei tisztviselő, altiszt és szolga is csak az első katonai kiképzetésének 8 heti (2 havi) időtartamára kaphatja meg polgári illetményeit, . . .

c) aki rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) tényleges szolgálati kötelezettségének teljesítése végett még a mozgósítás előtt vonult be, és dacára annak, hogy rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) tényleges szolgálati kötelezettségének ideje a mozgósítottsági viszony tartama alatt letelt, továbbra is tényleges katonai szolgálatban maradt.“

Ezekből tehát világosan kitűnik, hogy azoknak

a tanársegédeknek és gyakornokoknak, akik egyévi tényleges katonai szolgálati kötelezettségüknek a háború kitörése előtt csak részben tettek eleget, azaz önkéntesi évüknek csak az első felét szolgálták le, és így a mozgósítás folytán önkéntesi évüknek második felére vonultak be, úgyszintén azok is, akik a mozgósítás előtt még nem teljesítettek katonai szolgálatot, de be lévén sorozva, a mozgósítás folytán behívtattak egyévi önkéntesi tényleges katonai szolgálatuk teljesítésére, csak az újonckiképzésnek első 8 hetére (2 hónapjára) részesülhetnek illetményeikben, azután teljesen be kell azokat szüntetni. Ezeknek csak akkor lehet illetményeiket újra folyósítani, ha hivatali állásukba a háború után vagy esetleg előbb is visszatérnek.

Ezek tehát polgári járandóságban (leszállított mértékű fizetésükben) sem részesülhetnek, és ha egyesek mégis élvezik illetményeiket, ennek oka csak az lehet, hogy a vonatkozó kari fölterjesztésekben foglalt adatok hiányosak vagy tévesek voltak, miért is erre vonatkozólag bővebb jelentést kérek.

A fölvetett második esetre, a népfőlkelői szolgálatról is világosan intézkedik a 34/1915. M. E. sz. rendelet.

Előrebocsátom, hogy *B)* alosztályú népfőlkelők azok, akik katonai szolgálatot egyáltalán nem teljesítettek, valamint azok, akik katonai szolgálatuknak részben vagy egészben való teljesítése után felülvizsgálat útján elbocsáttattak. A *B)* alosztályú népfőlkelőket a hivatkozott 34/1915. M. E. sz. rendelet két csoportba osztja: olyanokra, akik még nem érték el az állításköteles korukat, vagy pedig még állításköteles korban vannak, — és olyanokra, akik már túlvannak az állításköteles korban.

Azok, akik még állításköteles korban vannak, vagy

ezt el nem érték (18—23 évesek), épen olyan elbánás alá esnek, mint a 6233/1914. M. E. sz. rendelet 6. pontjában említettek, szóval csak első katonai kiképeztetésük 8 hetére (2 hónapjára) kaphatják meg illetményeiket, azon túl semmiféle polgári illetményre igényt nem tarthatnak.

A másik csoportja a B) alosztályú népfelkelőknek azok, akik az állításköteles korban már túl vannak (23-ik életévüket betöltötték), ezekre a 34/1915. M. E. sz. rendelet 1. pontja vonatkozik, és ezek egyenlő elbánás alá kerülnek azokkal a tartalékosokkal és A) alosztályú népfelkelőkkel, akikről a 6233/1914. M. E. sz. rendelet kimerítően intézkedik.

Ezek tehát részesülnek fizetésükben (esetleg csak leszállított mértékben), épen úgy, mint a mozgósítás első napjaiban bevonult tartalékosok és A) alosztályú (katonaviselt) népfelkelők.

E második eset alá tartozó olyan gyakornokok és tanársegédek tehát, akik katonai szolgálatot nem teljesítettek és a mozgósítás következtében népfelkelői szolgálatra behívtak, részesülnek polgári illetményeikben (esetleg csak egy részében), *tekintettel arra, hogy ezek állításköteles korukat minden bizonnyal már túlhaladták.*

Az, hogy ezek részesülnek-e katonai kiképeztetésben, nem tartozik a dolog lényegéhez (3447/1915—16. r. sz., 112.720/1915. XII. 21. vkm. sz.).

A mozgósítás folytán tényleges katonai szolgálatra bevonult állami tisztviselők, altisztek és szolgálk illetményeinek szabályozása tárgyában kibocsátott 6233. M. E. 1914. és 34. M. E. 1915. számú körrendeletben (Budapesti Közlöny 1914. évi 193. és 1915. évi 3. száma) foglalt határozmányok részben való módosításaként a minisztertanács elrendelte, hogy:

az 1914. évi 6233. M. E. számú rendelet 6. pontjának első bekezdésében és az 1915. évi 34. M. E. számú rendelet 2. c) és d) pontjában említett állami és vármegyei tisztviselők, altisztek és szolgák részére, valamint az 1915. évi 34. M. E. számú rendelet 2. b) pontjában említett állami és vármegyei tisztviselők, altisztek és szolgák közül azok részére, akik rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) tényleges szolgálati kötelezettségüknek teljesítése végett léptek be önként a közös hadsereg vagy a honvédség kötelékébe, — az őket az 1914. évi 6233. M. E., illetőleg az 1915. évi 34. M. E. számú és 2906. M. E. számú rendeletek értelmében megillető polgári illetményeket — az idézett rendeletek szerint járó mértékben és az ugyanott meghatározott módozatok mellett, — a rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) tényleges szolgálati kötelezettségük idejének letelte után, — amennyiben továbbra is tényleges katonai szolgálatban maradtak, — ki kell utalványozni, és pedig: 1. az olyan tisztviselők, altisztek és szolgák részére, akik rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) tényleges szolgálati kötelezettségüknek idejét 1916. évi augusztus hó 1. előtt már betöltötték, *1916. évi augusztus hó 1-től*, illetőleg a lakáspénzt, — amennyiben ez más időponttól kezdve esedékes, — az *1916. évi augusztus hó 1-jét követő legközelebbi esedékességi időponttól* kezdve; 2. az olyan tisztviselők, altisztek és szolgák részére pedig, akik rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) tényleges szolgálati kötelezettségüknek idejét 1916. évi augusztus hó 1. után töltik be, a *rendes (egy-, két-, három- vagy négyévi) tényleges szolgálati kötelezettségük idejének leteltét követő legközelebbi esedékességi időpontoktól* kezdve. (8181/1915—1916. r. sz., 2477. M. E. sz. min. rend.)

4.

Háborús takarékoság és hadikórházak egyetemi ellátása:

A Miniszter úr felhívta egyetemünket, hogy a távirdavezeték túlterhelésének elkerülése érdekében a távirda állami táviratokra csakis halaszthatatlanul sürgős ügyekben veendő igénybe és a táviratok lehető röviden, minden terjengősség nélkül szövegeztessenek meg (3153/1915—16. r. sz., 15.159. eln. 1915. XII. 21. vkm. sz.; 4193/1915—16. r. sz., 5387/1916. I. 17. vkm. sz.).

A papír és irodaszerek gyártásában előállott nagymérvű csökkenés, valamint a papíráraknak tetemes emelkedése folytán a Miniszter úr úgy intézkedett, hogy a fölterjesztések, valamint a hatóságok egymás közötti iratváltásai, — amennyiben a szöveg megengedi, — félíven történjenek, — a véleményezés lehetőleg az eredeti iratra vezettessék, — egyidejűleg egy és ugyanazon hatósághoz intézett iratok lehetőségig egy borítékban továbbítandók és végül a belső fogalmazási célokra a régi blanketták, esetleg a szöveg megfelelő kijavításával lesznek felhasználandók (7412/1915—16. r. sz., 6812. eln. 1916. VI. 21. vkm. sz.).

A Miniszter úr elrendelte, hogy az egyetemi hivatalokban, intézetekben és klinikákon rendelkezésre álló nélkülözhető berendezési és használati fémtárgyak összeírassanak és a hadsereg céljaira felhasználás végett beszolgáltassanak (690/1915—16. r. sz., 10.172. eln. 1915. IX. 28. vkm. sz.), majd kimondotta, hogy csak olyanok engedhetők át a hadsereg céljaira, amelyek teljesen és állandóan, tehát minden anyagi kár vagy költség kizárásával és pótlás nélkül nélkülözhetők, vagy

amelyek egyébként is hasznavehetetlenek és kiselejtezhettek (6167/1915—16. r. sz., 115.685/1916. IV. 13. vkm. sz.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr minden olyan kézbesítendő csomag után, amely a póstaszolgálat hibáján kívül raktáron hever, csomagonként és naponként 5 fillér fekbér fizetését állapította meg (689/1915—1916. r. sz., 9712. eln. 1915. IX. 28. vkm. sz.).

A Miniszter úr megengedte, hogy az egyetemi gyógyszerár a budapesti helyőrségi kórház bakteriológiai laboratóriumának kérelmére a baktériumi tápanyagok, bakteriológiai festékek és a Wassermann-reakciókhoz való reagensekből esetről esetre beszerzési áron annyit engedhessen át, amennyit az egyetemi klinikák és intézetek szükségletének feltétlen biztosítása mellett nélkülözhet (7502/1915—16. r. sz., 67.854/1916. VI. 15. vkm. sz.).

5.

Népfölkelői tényleges szolgálat alól leendő fölmentés.

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a 43—50, 20—42 és az utószemléken bevált 19—50 éves népfölkelőknek a népfölkelési tényleges szolgálati kötelezettség alól leendő fölmentése körül követendő eljárásra nézve ugyanazon elvek és módozatok irányadók, amelyek előző hasonló tárgyú (lásd 1914—15. tanévi évtörténet, 221. oldal) rendeleteiben foglaltatnak (385/1915—16. r. sz., 9186. eln. 1915. IX. 18. vkm. sz., 1838/1915—16. r. sz., 12.099. eln. 1915. XI. 14. vkm. sz., 3036/1915—16. r. sz., 14.970. eln. 1915. XII. 16. és 6691/1915—16. r. sz., 6318. eln. 1916. V. 16. vkm. sz.).

A fegyveres hadi- (front-) szolgálatra alkalmatlan-
nak, csak segéd- (irodai) szolgálatra alkalmasnak osztá-
lyozott legénységi állományú tanárok és tanítók nem
tényleges viszonyba való helyezése, illetve polgári
foglalkozásukba való visszabocsátása tárgyában a Mi-
niszter úr a következőkről értesítette egyetemünket:

„A cs. és kir. hadügyminiszter úr 111.634/10—
1915. sz. alatt, valamint a m. kir. honvédelmi minisz-
ter úr 298.738/3—1915. sz. alatt kiadott rendeletével
akként intézkedett, hogy a cs. és kir. hadsereg, illetve
a m. kir. honvédség kötelékébe tartozó *katonai (nép-
fölkelői) szolgálatra bevonult legénységi állományú tanszemély-
zet (az összes tanárok és tanítók) közül azok, akik arcvonal-
beli (front-) szolgálatra alkalmatlanok és segéd- (irodai) szol-
gálatra alkalmasoknak osztályoztattak, a további katonai (nép-
fölkelői) szolgálat alól bizonytalan időre fölmentendők és pol-
gári foglalkozásukba való visszabocsátás céljából késedelem nélkül
a nem tényleges viszonyba áthelyezendők*; ellenben a katonai-
lag kiképzett *arcvonalbeli szolgálatra alkalmatlannak és
országolálatra alkalmasnak* minősített tanszemélyzetnek
hasonló értelemben való szabadságolását általában nem
találta elrendelendőnek.

Épen azért, ha az utóbbi kategóriába tartozó tanár
avagy tanító fölmentése iránt Címedhez kérelem intéz-
tetnék, úgy a kellően *indokolt konkrét javaslat az illető
csapattestének és illetékes katonai parancsnokságának*
megjelölése mellett, minden esetben hozzám terjesz-
tendő fel.

A fentiek szerint a katonailag kiképzett hadba-
vonult tanszemélyzet közül azoknak szabadságolása,
akiknek polgári foglalkozásukba való visszabocsátását
a hadügyi érdekek megengedik, elrendeltetett s ehhez
képest az ilykép osztályozott s hadbavonult tanárok

és tanítók minden további közbenjárás nélkül az illetékes katonai parancsnokságok által fognak szabadságoltatni, illetve a nem tényleges viszonyba áthelyeztetni.

Egyben közlöm Címeddel, hogy amennyiben a fegyveres hadiszolgálatra alkalmatlannak osztályozott tanár avagy tanító segédszolgálatra történt osztályozását követőleg a fent idézett hadügy-, illetőleg honvédelmi miniszteri rendeletek értelmében *30 napon belül* nem szabadságoltatnék, illetőleg a nem tényleges viszonyba való áthelyezése a mondott határidőig meg nem történnék, úgy ily esetben Címed a szabadságolás kieszközlését a szabadságolandó tanár avagy tanító csapattestének s illetékes katonai parancsnokságának feltüntetése, valamint a segédszolgálatra való osztályozást igazoló *katonai bizonylattal* fölszerelt s hozzám intézett fölterjesztésben szorgalmazhatja.

Közlöm egyben Címeddel, hogy katonailag kiképzett póttartalékos avagy népfőlkelő tanár vagy tanító fölmentése érdekében ezentúl nem vagyok hajlandó lépéseket tenni s ez alapon fölkérem Címedet, hogy az esetleg ez irányban Címedhez intézett kérelmeket jelen rendeletemre való hivatkozással visszautasítani méltóztassék.

Végül tisztelettel értesítem Címedet, hogy az 1865—1872-ben született, valamint a pótszemléken népfőlkelői szolgálatra alkalmasnak minősített *B)* alosztályú népfőlkelésre kötelezettek fölmentése iránt a szokásos módon, a nélkülözhetetlenség kellő indokolása mellett, javaslatok ezentúl is minden esetben hozzám terjesztendők fel, megjegyezvén, hogy azok a *B)* alosztályú népfőlkelésre kötelezett tanárok és tanítók, akiknek fölmentési ügyét a vezetésem alatt álló m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium tárgyalja,

az 1914. évi október hó 24-én 59. sz. alatt megjelent honvédelmi Rendeleti Közlönyben foglalt 16.600/1914. eln. 18. számú utasítás XV. pontjának 2. bekezdése értelmében mint közszolgálati alkalmazottak egyelőre fölmentetteknek tekintendők és polgári foglalkozásukban mindazideig megmaradnak, míg fölmentési ügyükben ezen minisztérium részéről értesítést nem nyernek.

Mégis, abban az esetben, ha a fölmentésre javaslatba hozott korosztályának a népfölkelési tényleges szolgálatra való behívása, — a fölmentés elintézése előtt, — megtörténnék, úgy jogosított az illetőnek közvetlen hivatali felsőbb hatósága olyszerű igazolvány kiállítására, amelyben az előbb említett honvédelmi miniszteri Utasítás mondott pontjára való hivatkozással igazoltatik az a körülmény, hogy a szóbanlevő népfölkelésre kötelezettnek fölmentése a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnál tárgyalatik.

Az igazolvány mintája a következő:

I g a z o l v á n y .

Hivatkozással a m. kir. honvédelmi miniszter úr
^{16.600.}
^{eln. 18.} 1914. szám alatt kiadott Utasítás XV. pontja 2. bekezdésére, igazolom:.....

tanár (tanító) népfölkelésre kötelezett közszolgálati alkalmaztatását és azt, hogy nevezett fölmentése érdekében a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz ..... szám alatt fölterjesztés intéztetett.

Kelt .....
 _____

(P. H.)

Aláírás.

(3036/1915—16. r. sz., 14.970. eln. 1915. XII. 16. vkm. sz.)

A Miniszter úr utasította egyetemünket, hogy a fölmentési javaslatok akként szerelendők fel, hogy abból világosan kivehető legyen az, hogy az illető hivatalnál stb. hány alkalmazott volt a háború előtt, hány alkalmazott vonult be a háború alatt tényleges katonai szolgálatra, hány egyén áll jelenleg alkalmazásban; továbbá, hogy a fölmentésre javaslatba hozott egyén mióta áll a kérelmező hivatalnál stb. alkalmazásban (7220/1915—16. r. sz., 7488. eln. 1916. VI. 14. vkm. sz.).

A fölmentésre javaslatba hozott népfölkelésre kötelezett alkalmazottaknak fölmentésük elintézéséig alkalmaztatásukban visszatartása tárgyában a következő vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet intézkedik:

A m. kir. honvédelmi miniszter úrnak a cs. és kir. hadügyminiszter úrral egyetértően folyó évi február hó 14-én 44.386/4—1916. sz. alatt hozzám intézett megkeresése folytán felhívom címet, hogy az alárendelt és ügyköréhez utalt azon hatóságokat, hivatalokat és intézeteket, melyek fölmentésre javaslatba hozott népfölkelésre kötelezett alkalmazottaikat fölmentésük elintézéséig alkalmazásukban visszatartani jogosultak, utasítsa, hogy azon népfölkelésre kötelezett alkalmazottaikról, akiket a jövőben fölmentésre javaslatba hoznak s e címen fölmentésük elintézéséig alkalmazásukban visszatartanak, a mellékelt minta szerinti névjegyzéket *azonnal* azon honvédkiegészítő, illetve cs. és kir. kiegészítési kerületi parancsnokságnak küldjék meg, amelyhez az illető népfölkelésre kötelezetteknek a bemutató szemlénél nyert népfölkelési igazolványi lapon feltüntetett beosztás szerint bevonulniok kellene. A már eddig fölmenteni kért oly népfölkelésre köte-

lezett alkalmazottaikról, akikre vonatkozólag a fölmentési határozat ezideig hozzájuk még be nem érkezett volna, azonnal ugyancsak a mellékelt minta szerinti névjegyzék küldendő meg az említett parancsnokságoknak.

Ugyanilyen eljárás követendő a Címed hatóságánál (hivatalánál vagy intézeténél) működő fölmentésre javaslatba hozott népfölkelésre kötelezett alkalmazottakra vonatkozóan is

Ez intézkedésnek az a célja, hogy a kiegészítő (kiegészítési kerületi) parancsnokságok azon népfölkelésre kötelezettekről, akik névszerint még fölmentve nincsenek, de fölmentésükig alkalmazásukban megmaradni jogosultak, főlöszleges kérdezősködések és iratváltások elkerülésével hiteles értesülést nyerjenek.

Azok az alkalmaztatásbeli kategóriák, amelyek fölmentésüket fölmentésre való javaslatba hozataluk esetén alkalmazásukban várhatják be, a következők:

1. A közhatóságok, hivatalok és intézetek alkalmazottai;
2. A hadi forgalomban részes vasútak bármely kategóriái népfölkelésre kötelezett alkalmazottai, akár tartósan, akár ideiglenesen vannak alkalmazva, akár pedig csak kiegészítő munkásokul vagy napszámosokként vannak felfogadva;

3. A tengerhajózási vállalatok alkalmazottai.

A névjegyzék mintája a következő:

A hatóság, hivatal, vállalat stb. megnevezése .....

Folyó szám	Vezeték- és keresztnév	Születési év és hely	Illetőségi				Polgári foglalkozása			A nélkü- lözhetet- lenség indokola- sa	Mióta van a hatóságnál, hivatalban, üzemben stb.?	Bemutató szemlére vonatkozó adatok			Megjegyzés
			község	járás	vármegye	ország	hatóság, hivatal, vállalat stb.	tartózkodási hely, alkalmazási hely	szolgálati mi- nőség, a foglalkozás neve			bemutató szemle elé állított	a bemutató szem- lén nyert osz- tályozása	bevonulni tarto- zik	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
														én hez	

A mai napon a cs. és kir. hadügyminisztériumnak, a m. kir. honvédelmi minisztériumnak, az ..... i katonai parancsnokságnak, m. kir. honvédkerületi parancsnokságnak bejelentetett, hogy „nélkülözhetetlen“-nek lett megjelölve, miért is fölmentési kérvényének elintézését polgári alkalmazásában bevárhatja ..... Esetleges kilépése azonnal be lesz jelentve. A meg nem felelő rész törlendő.

191

hó ..... n.

A Miniszter úr figyelmeztette egyetemünket, hogy ha a fölmentett egyetemi alkalmazottak közül valakinek nélkülözhetlensége megszűnik, az nyomban belesz jelentendő (10.243. eln. 1915. X. 8. vkm. sz.).

6.

Egyéb rendelkezések.

A hadiszolgálatot teljesítő tiszti és szolgaszemélyzet nagy számára való figyelemmel az egyetemi könyvtár nagy olvasóterme hétköznapokon d. u. 3—8 óráig, a hivatal, hírlaposztály és belső dolgozószobák, — a szombati és vasárnapi rendes beosztás érvényben tartásával, — hétfőtől péntekig, naponta 9—2 óráig tartattak nyitva (64/1915—16. r. sz.).

A Miniszter úr felkérte egyetemünket, hogy dr. Kirchner tanár, porosz miniszteri igazgatónak, egészségügyi közigazgatásunk, különösen pedig a járványok elleni küzdelmünk szervezetét és az orvosi továbbképzés központi bizottságának működését saját tapasztalatai alapján célzó megismerésére irányuló tevékenységét támogassuk (6810/1915—16. r. sz., 53.175/1916. V. 18. vkm. sz.).

A Miniszter úr megküldötte egyetemünknek a gyógyszerészeti munkálatok díjainak a háborús drágaságra való figyelemmel ideiglenes fölemelése tárgyában kelt m. kir. belügyminiszteri körrendeletet. E körrendelet a következő:

„Az elsőrendű élelmi és ipari cikkek árának a háború által teremtett helyzet következtében való nagyarányú és rohamos emelkedése a megélhetési viszonyokban általában olyan változásokat idézett elő, amelyeknek terhe az ország dolgozó polgárságának minden rétegére nagy súllyal nehezedik. E terhek el-

viselését a szakképzett munkaerők igénybe vételére ráutalt foglalkozási ágak művelőire nézve különösen megnehezíti az a körülmény, hogy a háborús állapotok következtében a megfelelő munkaerők száma érezhetően megcsappant s a rendelkezésre álló munkaerő részben a nagy kereslet, részben a létföltételek általános súlyosbodása folytán, tetemesen megdrágult.

Így a jelenlegi rendkívüli időkben különösen fontos közegészségügyi szolgálatot teljesítő gyógyszeráraknak a szükséges munkaerőkkel való ellátása oly nehézségekkel jár, amelyek — sok esetben — e fontos közegészségügyi intézmények üzemben tartását veszélyeztetik. Minthogy pedig a közegészségügyi érdekek a gyógyszerárak zavartalan működésének biztosítását feltétlenül szükségessé teszik, — ami a háború előtti időben megállapított gyógyszerészi munkadíjaknak fölemelése nélkül a már fentebb jelzett körülmények miatt nem volna lehetséges, — ennél fogva az országos közegészségi tanács erre vonatkozó javaslatát elfogadva, megengedem, hogy a gyógyszerészek 1916. évi április hó 1-től kezdődőleg, további intézkedésemig, a vények árához a gyógyszerészeti munkálatok díjának 20 százalékát hozzászámíthassák. E 20 százalék az anyag, edényzet és munkadíjtételek után mint utolsó összeg jegyzendő fel a vényre, mellette a ‰-jelzéssel, s az ekként részletezett árszabás azután összegezendő.

Hangsúlyozni kívánom ezúttal is, hogy e rendelkezésemet, amelyet e rendkívüli viszonyok tettek szükségessé, ideiglenes jellegűnek tekintem s a rendes állapotok beálltával a gyógyszerészi munkadíjaknak a megváltozott körülményeknek megfelelő megállapítása iránt intézkedni fogok.“ (5895/1915—16. r. sz., 34.354/1916. III. 23. vkm. sz.)

A Miniszter úr megküldötte egyetemünknek az ezentúl kinevezendő tanácsadó orvosok kinevezése körül követendő irányelveket magában foglaló alábbi honvédelmi miniszteri rendeletet.

„Magyar királyi honvédelmi miniszter. 294.675/5—1915. szám. Tanácsadó orvosok kinevezésére vonatkozó irányelvek. Valamennyi honvédkerületi parancsnokságnak. Állomáshelyeiken. Budapest, 1915. évi október hó 31-én. A tanácsadó orvosoknak a háború tartamára való kinevezésére nézve a hadügy- és osztrák honvédelmi minisztériummal és a hadsereg- (hadtáp-) főparancsnoksággal egyetértőleg a jövőben a következő alapelvek fognak betartatni: A katonai rendfokozatok adományozásánál oly egyetemi és magántanárok, továbbá oly állami vagy városi kórházak vezető orvosai és kivételesen oly speciálista orvosok jönnek tekintetbe, akiknek szakszerű működése a hadsereg különös érdekében fekszik és akik mint szakelőadók magasabb parancsnokságoknál, továbbá mint sebészek, higiénikusok, járványorvosok, belgyógyászok, végre azok, akik laboratóriumokban és proszekturákban stb. működtek és szolgálataikban kiválóan megfeleltek. Ezen orvosok közül elsősorban a hadrakelt seregnél működők, vagy a hadrakelt seregnél kiválóan alkalmazhatók vétetnek tekintetbe. Azoknak, akik a katonai (honvéd-) orvosi rendfokozatot elnyerni óhajtják, annak adományozásáért folyamodniok kell. Ebben a folyamodványban azoknak az orvosoknak, akik nincsenek a hadrakelt seregnél, hanem az ország belsejében tartózkodnak, kötelezniök kell magukat arra, hogy katonai orvosi szolgálatot tartózkodási helyükön kívül a hadrakelt seregnél is teljesítenek. Meghatározott rendfokozatra igényt senki sem támaszthat. Azoknak kérvényei, akik a *honvédség kötele-*

kében kívánnak szolgálni, a honvédelmi miniszterhez címezve szolgálati (polgári hivatalos) úton terjesztendők elő és a közbeeső parancsnokságok (hatóságok) által behatóan és határozottan véleményezendők. A kérvényhez azon esetben, ha a folyamodó katonai rendfokozattal nem bír, melléklendők: *a*) a keresztlevél (születési bizonyítvány), *b*) a honilletőségi bizonyítvány, *c*) a kötelező az egyenruha beszerzésére, *d*) a kötelező a szolg. szab. I. R. 44. p. szerint, *e*) a hatóságilag hitelesített bizonyítvány a társadalmi állásról, *f*) erkölcsi bizonyítvány a hatóság részéről. Katonai rendfokozattal bíró pályázóknál a személyi okmányok melléklendők. A pályázóknak adományozandó katonatorvosi rendfokozatra nézve nem a polgári állás, hanem a kilátásba vett katonai szolgálattételre való alkalmasság és még az mérvadó, hogy a pályázó alkalmaztatása esetén a mellé- vagy fölérendelt tényleges állományú katonatorvos mily rendfokozattal bír. Azon tanácsadó orvosok, akik a háború befejeztével arra törekszenek, hogy viselt rendfokozatukat a szolgálaton kívüli viszonyban megtartsák, ez iránt alaposan indokolt kérvényüket szolgálati hatóságaik útján a honvédelmi miniszterhez terjesszék fel. A folyamodványok a katona- (honvéd-) orvosi rendfokozatnak a háború tartamára való adományozásáért, valamint azok a kérvények, melyek annak idején a szolgálaton kívüli viszonyban való meghagyás iránt nyújthatnak be, a honvédelmi minisztériumban bizottság által fognak megvizsgáltatni. Akiknek kinevezésére, illetőleg rendfokozatukban való meghagyására nézve legfelsőbb helyen előterjesztés tételik, előzőleg megállapodás történik a hadsereg-főparancsnoksággal. Jelen, a zágrábi honvédkerületnél fordítandó rendeletem a címben felsorolt parancsnokságoknak közvetlenül kiadatik.

Hazai s. k., honvédelmi miniszter.“ (2421/1915—16. r. sz., 12.778. eln. 1915. XI. 24. vkm. sz.)

A Miniszter úr közölte egyetemünkkel, hogy a minisztertanács 1915. évi június hó 24-én hozott határozata szerint az 1914—15. évi állami költségvetéssel rendszeresített kezelői és kezelőnöi állásoknak egyelőre csak a fele tölthető be, még pedig kizárólag olyanokkal, akik valamely állami hatóságnál, hivatalnál, intézetnél vagy vállalatnál díjnoki vagy díjnoknöi alkalmazással egy tekintet alá eső, vagy kezelési gyakornoki minőségben legalább hat évig szolgáltak, akik ellen semmi tekintetben sem merült fel kifogás és akiknek nem kellett a mozgósítás folytán tényleges katonai szolgálatra bevonulniok; míg az 1914—15. évi állami költségvetéssel rendszeresített kezelői és kezelőnöi állásoknak másik fele csak a háború befejezése után hozandó újabb minisztertanácsi határozat alapján lesznek betölthetők (42/1915—16. r. sz., 86.011/1915. VIII. 25. vkm. sz.).

Az ellenséges országok sajtótermékei behozatalának engedélyezése tárgyában a m. kir. belügyminiszter úr elrendelte, hogy a tudományos intézetek, könyvtárak szokásos szükségletei összeírassanak. A megrendelésről a minisztérium fog gondoskodni (5815/1915—16. r. sz., 4622. eln. 1916. III. 28. vkm. sz.).

Az egészségügyi intézetekben ápoltnémet katonák illetékei tárgyában a m. kir. honvédelmi miniszter úr az alábbi körrendeletet bocsátotta ki:

„a) Az egészségügyi intézetekből elbocsátott német hadseregbeli legénységnek 20 korona élelmezési előleg nyugta ellenében *csak akkor szolgáltatóndó ki, ha hazájukba egyenként indulnak el.*

Az élelmezési előleg kiszolgáltatása az embernek

átadandó elismervénybe (2. pont) és a menetlevélbe bevezetendő.

b) Eme élelmezési előleg kifizetése tiltva van, ha az elbocsátott legénység ismét közvetlenül a harcra megy, vagy ha kórház- (beteg- stb.) vonatokkal szállíttatik hazájába, miután e vonatokon teljes élelmezésben részesül.

Német hadsereghez tartozók részére az egészségügyi intézetek által kifizetett illetékekről szóló elismervények szétoosztása alkalmával a porosz hadügyminisztérium azt tapasztalta, hogy eme elismervények egy részénél az egészségügyi intézetek adataiból a csapatotest vagy egyáltalában nem állapítható meg, vagy pedig nem kétségtelenül. Ez elismervényeknek az illetékes helyre való eljuttatása ennél fogva nagy nehézségekbe ütközik.

A csapatotest megállapításánál a lehető legpontosabban kell eljárni és az elismervényekbe mindazokat fel kell venni, amelyek a helyes rendeltetési helyre való juttatást lehetővé teszik.

Egy és ugyanazon elismervénybe csak egy és ugyanazon ezred stb. kötelékébe tartozókat szabad felvenni. *Különböző alakulások kötelékébe tartozókat egy elismervénybe felvenni tilos.*

E határozványok pontosan betartandók. 3169/1915—16. r. sz.; 301.850/1915. XI. 24. honv. min. rend.)

A nyilvános kórházakban elhalt legénységi személyek temetési költségei tárgyában a m. kir. honvédelmi miniszter úr az alábbi körrendeletet tette közhírré:

„A német hadsereghez tartozók illetékei tekintetében valamely honvédségi egészségügyi intézetben (hadikórházban stb.) kezelésük vagy valamely honvédseregtesthez való beosztásuk tartama alatt a következők mérvadóak:

1. Honvédségi egészségügyi intézetekben (hadikórházakban stb.) elhelyezett német hadseregbeli sebesültek és betegek, valamint a német hadseregnek a saját hadseregünkhöz beosztott egyes tagjai és (pénztárkezelőséggel el nem látott) kisebb alakulásai, az illetékekre, ételmezésre, kórházi ápolásra és kórházi ételmezésre való igény tekintetében a saját hadseregünkhöz tartozókkal teljesen egyenlőknek tekintendők. (Lásd: az 1914. évi november hó 14-én kelt 158.161/6. számú rendelettel kiadott Útmutatás 7. pontját is).

2. Minthogy azonban az illetékekben részben jelentékeny különbségek vannak, a királyi porosz hadügyminisztérium elrendelte, hogy a mi egészségügyi intézeteinkben elhelyezve vagy saját seregtesteinkhez beosztva volt német hadseregbelieknek egészségügyi intézeteink stb. ételmezéséből való kilépésük után az illetményekben való különbözet illetékes csapatrészeik stb. által utólag kifizettessék.

3. Evégből a német hadseregbeli legénységnek a saját seregtesteink (egészségügyi intézeteink stb.) ételmezéséből való kilépés alkalmával „elismervény“ adandó át arról, hogy ételmezési beosztásuk tartama alatt mily pénzbeli illetékeket kaptak.

Ezekből az elismervényekből kivehető legyen az ember neve és állományteste, az ételmezési beosztás tartama, a beosztás (kórházi ápolás stb.) egész tartama alatt kapott pénzilletékek neme és összege.

4. Az e rendelet vétele előtt elbocsátott vagy meghalt legénységi személyek számára ezek az elismervények utólag szerkesztendők és küldendők meg közvetlenül az illetékes német csapatrész stb.-nek, a hátralékos illetményeknek az igényjogosultak vagy hozzátartozóik részére való kifizetés céljából. Ugyanez

érvényes valamely igényjogosultnak jövőben bekövetkező elhalálása esetére is.

5. Ha egyes esetekben az elismervényeknek az illetékes német csapatrészhez való elküldése az állomáshely nem ismerése folytán, vagy egyéb okok miatt nem lehetséges, akkor ezek az elismervények közvetlenül a honvédelmi miniszterhez terjesztendők fel, aki azoknak a királyi porosz hadügyminiszter úrhoz való továbbításáról gondoskodni fog.

6. Az 1914. évi 158.161/6. számú rendelettel kiadott „Útmutatás“ 7. pont utolsó bekezdésének harmadik mondata következőképen módosíttatik:

Az osztrák, illetve magyar Vörös-Kereszt-egylet intézeteiben, továbbá a nyilvános kórházakban elhalt legénységi személyek temetési költségeit 1914. évi augusztus hó 1-től visszahatólag a hadseregigazgatás viseli. Hogy a felmerülő költségeknek határ szabassék, az 1913. évi 114.174/6. számú körrendelet (G—10" jelzetű illetékszabályzat, I. rész, 108. §. Rend. Közl., 46/1913) határozványai e személyekre is teljes alkalmazást nyernek. Ezek szerint a Vörös-Kereszt-egyletnek helyőrségi állomásokon levő intézetei és a nyilvános kórházak részére a fenti rendelet értelmében a katonai, illetve honvédkerületi parancsnokságok által megállapított temetési átalány illetékes. Ha az említett intézetek oly helységekben vannak, amelyek nem egyúttal helyőrségi állomások, e helységekre, nézve a temetési átalányt a katonai, illetve honvédkerületi parancsnokságok állapítják meg. E megállapítások általában 10, 15, 20, 25 vagy 30 koronás átalánytételekben történjenek; a 30 K összeg csak kivételes esetekben léphető túl. A keletkező kiadások a mozgósítási hitel 9/d) tételét terhelik. A Vörös-Kereszt-egyletek igazgatóságai

az 1913. évi 114.174/6. számú körrendelet határozványairól a wieni és budapesti katonai parancsnokság hadbiztossága által tájékoztattak. E körrendelet másolata a hadikórházak és a megfigyelő-állomások katonai osztaga parancsnokságainak mellékelve kiadatik. Ennek határozványai az elhalt hadifoglyok temetési költségeire nézve is mérvadók.

A fentebb hivatkozott 114.174/1913. számú körrendelet a következő:

„1913. évi október hó 1-től kezdve a legénységi állományú egyének eltemettetéséből felmerülő költségek a mellékelt szelvényben (beragasztandó a C—10. illetékszabályzat I. Rész, új 108. §-a gyanánt) foglalt határozványok szerint fedezendőek. A H—14. szabályzat II. Rész, 241. pontja (78. §) első bekezdésének 6. sorában a „kisebb“ szó, valamint a 9. sorában a következő szöveg: „átalány fejében hat koronát“ törlendő, utóbb említett szöveg helyett pedig írandó: „átalányt“. Az átalánypótlékok engedélyezésére vonatkozó 1909. évi 1274. eln. számú rendelettel kiadott Átnézet 8. folyószáma alattiak, valamint a G—10. III. szabályzat I. Rész, 108. §-ához tartozó végrehajtási határozványok hatályon kívül helyeztetnek.“ (6185/1915—16. r. sz., 358.341/1916. III. 15. honv. min. sz.)

Az ápolónőknek a hadra kelt sereg rendelkezésére bocsátása tárgyában kelt belügyminiszteri körrendelet a következőképen rendelkezik:

„A cs. és kir. hadvezetőség és a magyar szent korona országai Vörös-Kereszt-egylete között hozzájárulással létrejött egyezmény alapján a hadra kelt sereg egészségügyi intézetei részére szükséges magyar ápolónőket a Vörös-Kereszt-egylet fogja a hadvezetőség rendelkezésére bocsátani. Erre a célra a magyar Vörös-

Kereszt-egylet a jelenlegi ápolónői intézményének bevonásával egyelőre a háború tartamára „ápolónői központi intézetet“ létesít (I., Győri-út 17., Erzsébet-kórház), ahonnan a hadvezetőség kizárólag az egylet közvetítésével fogja az ápolónőket igénybe venni. Az egyezmény által elérni óhajtott cél, hogy t. i. a hadra kelt sereg megfelelő számú magyar ápolónővel is ellátható s ezzel a sérült vagy beteg katonák ápolása megkönnyíthető legyen, csak az esetben lesz eredményesen megközelíthető, ha elegendő számú, lehetőleg már kiképzett ápolónő áll a magyar Vörös-Kereszt-egylet által szervezett ápolónői központ rendelkezésére. Felhívom tehát az ^{alispán} polgármester urat, értesítse a vezetése alatt álló törvényhatóság területén levő összes kórházakat, beleértve a magánkórházakat is, hogy az ott alkalmazott hivatásos ápolónőket, ha a hadra kelt seregnél teljesítendő szolgálatra alkalmasok és ha a szolgálatra önként jelentkeznek, a kórházi szolgálat alól az intézet alapszabályainak megfelelő módon mentsek fel, esetleg — illetményeik megszüntetésével — szabadságozzanak. A hadra kelt seregnél teljesítendő szolgálatra hivatásos ápolónői igazolvánnyal még nem bíró segédápolónők is jelentkezhetnek, — de csak az esetben, ha legalább 8 hónapon át a betegápolási szolgálatban teljesen kielégítő módon működtek. A jelentkező ápolónők neve kimutatásba foglalva az említett ápolónői központi intézetnek jelentendő be; a kimutatás beküldése egyúttal az intézet hozzájárulását is jelenti. Kívánatosnak mutatkozik azonban, hogy a jelentkezett ápolónők a hadra kelt seregnél teljesítendő szolgálatra való tényleges behívásukig eddigi alkalmazásukban megmaradhassanak. A kimutatás beküldése után a jelentkezett ápolónőket a központi intézet nyilvántartja s alkal-

mazásuk- és szolgálatukra vonatkozólag is az ápolónői központi intézet fog intézkedni, minél fogva az esetleges további felvilágosítások végett ezt az intézetet kell megkeresni." (7787/1915—16. r. sz., 68.468/1916. VI. 13. belügymin. sz.)

Budapest székesfőváros tanácsa felkérte egyetemünket, hogy a klinikákon elhasznált kötőszerek, — azokra a súlyos közegészségügyi veszélyekre való tekintettel, amelyek az elhasznált kötőszereknek a házi szeméttel való összekeveréséből erednek, — elkülönítve gyűjtessenek egybe és elégetés útján semmisíttessenek meg (3913/1915—16. r. sz., 125.554 ex 1915/1916. I. 5. székesfővárosi tanács.).

A Miniszter úr értesítette egyetemünket, hogy a háborúban eddig gyűjtött és még ezentúl gyűjtendő értékes és érdekes kórbonctani és hadisebészeti muzeális készítményeket és tárgyakat a m. kir. honvédelmi miniszter úr nyilván a honvédorvosi alkalmazási iskola javára kívánja megszerezni. Miután az orvostudományi kar közreműködését kilátásba helyezte, felkérte a Miniszter úr egyetemünket, hogy azt a legnagyobb jóindulattal és lehetőleg tág méretekben adja meg; a közreműködésre hivatott intézetek által vállalandó munka és egyéb részletkérdések felől pedig saját hatáskörében határozzon (7413/1915—16. r. sz., 64.780/1916. VI. 19. vkm. sz.).

Majd közölte, hogy a szó alatti készítmények előállításából, konzerválásából, csomagolás- és szállításából, vagy egyéb kezeléséből felmerülő költségeket a honvédelmi miniszter úr saját tárcája terhére megtéríteni hajlandó; e célból a beküldött készítményekből költségjegyzék lesz bemutatandó (8422/1915—16. r. sz., 98.014/1916. VIII. 18. vkm. sz.).

1884. 1913-14.

Ő CSÁSZÁRI ÉS APÓSTOLI KIRÁLYI FELSÉGE

LEHETŐSÉGEI PARTYÓSI ALATT

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM

NEPTANÁRSÁGÁN

MÁJUS 27. NAPJÁN MEGTARTOTT

ÜNNEPELYES

DOKTORI FELAVATÁS JEGYZŐKÖNYVE

MELLEN VOLTAK

*Ő császári és apostoli királyi felsége lehetségei partýosi alatt***FÜGGELÉK.**

MELLEN VOLTAK

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM NEPTANÁRSÁGÁN

A budapesti kir. magyar tudományegyetem Tanácsa megalakult

Elnök: Dr. BROTHY ZSÓLT Raktár.

Dr. LÁNGOSZKAI MIHÁLY Prorektor.

Dr. HÁRSNYI FERENC hittudományi.

Dr. GÖRGE GYÖZÖ jog- és államtudományi.

Dr. HÖRNER KÁROLY orvostudományi.

Dr. PÉTER GABRIEL bölcsészeti és nyelvészeti Debrecen.

Dr. MURAI LÁSZLÓ hittudományi.

Dr. GÖRGE KÖNYV orvostudományi.

Dr. ALMÁSSY BÉNYÓ hittudományi, Profektusok.

Dr. MÁRKÓSI ANTON egyetemi tanácsjegyőr.

Más jelenlévők listájából:

SCHIFFELER JÁNOS hittudományi és

országai MÁNTON FERENC bölcsészettudományi dok. jelölt.

Nagyszemináriumi tanácsjegyőrök:

Dr. BEKÉSI RUDOLF országai alatt és

Szentgyörgyi JÓZSEF KIRÁLYI papi prefektus, szemináriumi tanácsjegyőr.

A lépcsős ház első emeletéről Maria Teresia királyné emlékének az emléktábla felállításáról; az emléktábla pedig Őcsé és az emléktábla felállításáról emléktábla felállításáról emléktábla felállításáról.

szolgálatokra, romlatlanul is az építési központi intézet fog intézkedni, minél előbb az esetleges további felvilágosítások végett ezt az intézetet kell megkeresni." (7787/1915—16. r. sz., 65.468/1916. VI. 13. helyesíróin sz.)

Budapest székesfővárosi tanácsa felkérte egyetemünket, hogy a kifizetendő elhasznált kötésszerek, — azokra a súlyos közegészségügyi veszélyekre való tekintettel, amelyek az elhasznált kötésszereknek a hadseregrel való összeköttetéséből erednek, — alkalomra gyűjtessenek egybe és előzetes útján semmisíttessenek meg (3913/1915—16. r. sz., 195.554. ex 1915/1916. I. 5. székesfővárosi tanács).

A Miniszter Úr felkérte, hogy a háborúban eddig gyűjtött és még szándékolt gyűjtendő értékes és érdekes koronctári és hadisegészeti leltárakból és állományokból és tárgyakból a min. kir. honvédelmi miniszter úr részére a honvédelmi alkalmassági bizottság javára kívánja megszerezni. Mivel az orvostudományi kar közreműködését kérésre helyezett felkérte a Miniszter Úr egyetemünket, hogy azt a legnagyobb gondossággal és leiretőleg tág körökben adja meg; a közreműködésre hivatott intézetek által vállalt munkák és egyéb részletek kérdéseiről pedig saját hatáskörében határozon (5449/1915—16. r. sz., 64.750/1916. VI. 19. rkm. sz.)

Működéséről, hogy a szóban forgó készítmények előállításából, beszerzéséből, csomagolás- és szállítási- ból vagy egyéb kereslemből felmerülő költségeket a honvédelmi miniszter úr saját költségére terhelni meg- bírtani hajlandó; a célból a bekalkulált készítmények- ből költségjegyzék lesz bemutatandó (3192/1915—16. r. sz., 98.014/1916. VIII. 18. rkm. sz.)

1686.1915—16.

Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGE
 LEGMAGASABB PÁRTFOGÁSA ALATT
 A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM
 DÍSZTERMÉBEN
 1915. ÉVI NOVEMBER HÓ 29-ÉN TARTOTT
 ÜNNEPÉLYES
 DOKTORI FELAVATÁS JEGYZŐKÖNYVE.

JELEN VOLTAK

*Ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb személyének
 képviselőjében*

nagyméltóságú dr. JANKOVICH BÉLA

v. b. t. t., vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter.

A budapesti kir. magyar tudományegyetem Tanácsa részéről

Elnök: Dr. BEÖTHY ZSOLT Rektor.

Dr. LENHOSSÉK MIHÁLY Prorektor.

Dr. HANUY FERENC hittudománykari,

Dr. CONCHA GYŐZŐ jog- és államtudománykari,

Dr. HOOR KÁROLY orvostudománykari,

Dr. PETZ GEDEON bölcsészettudománykari Dékánok.

Dr. MIHÁLYFI ÁKOS hittudománykari,

Dr. GRÓSZ EMIL orvostudománykari,

Dr. ALEXANDER BERNÁT bölcsészettudománykari Prodeákánok.

Dr. MARGITAI ANTAL egyetemi tanácsjegyző.

Mint felavatandó doktorjelöltek:

SCHEFFLER JÁNOS hittudományi és

orsovai MÁRTON FÜLÖP bölcsészettudományi doktorjelöltek.

***

Nagyszámú közönség, soraiban:

Dr. BÉKEFI REMIG zirczi apát és

Szentgyörgyi JORDÁN KÁROLY pápai preláthus, szatmári apátkanonok.

***

A lépcsőház dicső emlékezetű Mária Terézia királynő mellszobrával ékesítve, lombozat-díszítéssel; az aula pedig Ő cs. és ap. királyi Felségének lombozat között elhelyezett mellszobrával.

Ő császári és apostoli királyi Felsege Bécsben, 1915. évi október hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy tudományegyetemünkön az 1913—14. tanévre szólólag SCHEFLER JÁNOS hittudományi doktorra, ORSOVAI MÁRTON FÜLÖP pedig bölcsészettudományi doktorra „sub auspiciis Regis“ avattassanak fel. Ő császári és apostoli királyi Felsege képviselője: dr. JANKOVICH BÉLA vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrral létrejött megállapodás értelmében az egyetem Rektora az ünnepélyes felavatás időpontjául a mai napot jelölte ki, amidőn is a királyi képviselő urat az egyetemi tanácsjegyző és a díszbe öltözött jelöltek a tudományegyetem hatósági jelvényeit tartó öt pedellussal és az őrtálló egyetemi huszárokkal az egyetemi központi épület kapujában, az Egyetemi Tanács magyar díszruhás tagjai pedig a felavatási díszterem ajtajánál fogadták és helyére kísérték: a dicső emlékezetű Mária Terézia életnagyságú arcképe előtt levő és a királyi jelvényekkel ékesített emelvényre.

Ezután az Egyetemi Tanács tagjai a részükre fenntartott emelvényen, a heroldruhás kari pedellusok az emelvény két oldalán és a rektori kormánybotot tartó rektori pedellus az emelvényen a Rektor mögött elfoglalván helyeiket, elnöklő Rector Magnificus meghajlással üdvözlö a királyi képviselő urat.

„Ő császári és apostoli királyi Felsege legmagasabb személyének képviselőjét — úgymond — tiszteletteljesen üdvözlöm s a legmagasabb királyi pártfogás alatt történő doktorra avatásra egybegyűlt mai tanácsülést Nagyméltóságod kegyes engedelmével ezennel megnyitom.

Üdvözlöm az ünnepélyünkre egybegyűlt díszes

közönséget, üdvözlöm a tekintetes Egyetemi Tanács s a tudománykarok tagjait és a derék egyetemi ifjúságot, melynek soraiból kerültek ki az Alma Mater azon gyermekei, akiket a királyi kegy fénye a mai ünnepély központjává teszen.“

Ezután felhívja dr. Hanuy Ferenc hittudománykari dékánt, hogy a felavatás előzményeit adja elő és a hittudománykari jelöltet köszöntse.

Mire dr. HANUY FERENC hittudománykari dékán előterjesztvén a doktorjelöltre vonatkozó adatokat, a következőket mondta:

„Nagyméltóságú v. b. t. tanácsos, m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter, Királyi Képviselő Úr!

Magnifice Rector!

Tehtetes Egyetemi Tanács!

Tíz esztendőnek sok milliónyi időatomjai, percei, homokszemek, gyémántszenek, porszenek, sziklaóriások peregtek le az idő sebes sodrású klepszidráján és Atropos ollójának halk suhanásától a hazai tudománynak és az Alma Maternek is égboltozatán sok ragyogó csillagnak fénye aludt el azóta, amikor ezelőtt 10 évvel a budapesti kir. magyar tudományegyetem hittani kara utolsó ízben juttathatta egyik jeles növendékét az Alma Mater szülői szeretetének teljéhez és a királyi kegy fényözönéhez, a „sub auspiciis Regis“ avatás kitüntetéséhez és illeszthetett így be a hazai kultúra falába egy újabb sziklakockát, tűzhetett annak peremére egy ragyogó gyémántot és egére egy mind szebben fényleni ígérkező csillagot.

Összesen csakis két ízben, körülbelül 10 évi időközben jutott eddig a hittudományi kar egy-egy jeles hallgatójának ez a kivételes szerencse, amely hogy

ebben a két esetben nem volt csupán a külső körülmények vak és véletlen találkozásának eredménye, azt bizonyítja az a feltűnő tény, hogy első kitüntetettjeink immár mindketten egyetemünk hittudományi karának tanárai és hazai egyházi tudományosságunknak tisztelt nevű tényezői.

Ez a kedvező auspicium is hozzájárul ahhoz, hogy ennek a hittudományi karnak összes tagjait lelkes öröm tölti el ma, mikor a „sub auspiciis Regis“ avatásnak ez egyetemen 1895. évben történt szervezése óta most már harmadik növendéke, iuris can. dr. SCHEFFLER JÁNOS szatmári theologiai tanár úr fog részesülni a magyar királyi szent korona felséges hordozójának különös kegyében, a „sub auspiciis Regis“ avatásban.

Scheffler János 1887 október 29-én született Kálmádon, Szatmár megyében. A gimnázium mind a nyolc osztályát a szatmárnémetii kir. kath. főgimnáziumban (1899—1906) végezte, és pedig mindvégig, az érettségig is (az I. osztályban egy tárgyból kapott „jó“ -tól eltekintve), tiszta jeles osztályzattal. Mint főgimnáziumi VIII. oszt. tanuló, belépett a szatmári róm. kath. papnevelő-intézetbe. Kiváló tanulmányi előmenetele és példás magaviselete miatt őt megyés püspöke, BOROMISZA TIBOR szatmári megyés püspök úr, az érettségi vizsga letévése után, 1906. év őszén Budapestre küldötte, hogy itt, mint a központi papnevelő-intézetnek növendéke, a budapesti kir. magy. tudományegyetem hittudományi karán a hittudományi tanfolyamot elvégezze. Indexében minden tárgyból, mind a négy éven át (1906—1910) jeles osztályzatot nyert és első szigorlatát 1909 február 8-án a szentírástudományból „concordibus votis cum applausu“ tette le. Jeles tanulmányi eredményét 1908. évben a vk. Mi-

niszter úr, a hittudományi kar javaslatára, a Bésán-féle, két éven át élvezett ösztöndíjjal jutalmazza, majd ugyanaz a Miniszter a karnak 1909—10. tanév végén tett előterjesztésére őt 2000 K utazási ösztöndíjban részesíti. 1910. év nyarán püspöke őt pappá szenteli fel, pár hónapig szerény parókiára küldi segédlelkésznek, majd a második hittudományi szigorlatnak ugyancsak „concordibus votis cum applausu“ letevése után Rómába megy és ott az utazási ösztöndíj felhasználása mellett és püspökének áldozatkészségéből két esztendő tölts el, mint az osztrák-magyar és német S. Maria dell'Anina papi intézet tagja és a pápai Universitas Gregoriana kánonjogi-karbeli hallgatója. Itt 1911-ben a baccalaureátusi szigorlatot jó eredménnyel, 1911-ben a licentiátusi szigorlatot az egész fakultáson egyedül általa elért és ezért aranyéremmel is jutalmazott „summa cum laude“ eredménnyel, 1912-ben az utolsó szigorlatot „cum laude“ eredménnyel végezte el és 1912 június 19-én kánonjogtudorrá lőn promoveálva. Római tartózkodásának két éve alatt ezenkívül szorgos kutatást végzett a vatikáni levéltárban és összegyűjtötte az anyagot „VIII. Sándor pápa és a bécsi udvar“ című hittudományi doktori értekezéséhez, amellyel 1914 májusában készült el, miután időközben hazatérve, mint a szatmári püspök udvari papja, „concordibus votis cum applausu“ letette harmadik, majd ugyanilyen eredménnyel 1914. évi januárban, mint ungvári segédlelkész, negyedik hittudományi szigorlatát. Doktori értekezését a bíráló tanárok dícsérettel fogadták el, azzal a hozzáadással, hogy az a világirodalomban is megállja helyét.

Ennyi jelesség alapján természetes volt, hogy mikor iuris can. dr. SCHEFFLER JÁNOS theológiai doktori

értekezésének benyújtásakor a „sub auspiciis Regis“ felavatásnak legfelsőbb helyen való kieszközléseért a vk. Miniszter úr Ő Excellenciájához intézett folyamodványt adott be a karnál, a hittudományi kar 1914 június 5-én megtartott VIII. rendes üléséből dr. MIHÁLYFI ÁKOS ny. r. tanár indítványára iuris can. dr. SCHEFFLER JÁNOS úrnak a hittudomány doktorává „sub auspiciis Regis“ való felavatását egyhangú határozattal hozta javaslatba az egyetem Tanácsánál, amely azt egyhangú pártolással terjesztette fel a vk. Miniszter úrhoz.

A vallás- és közokt. m. kir. Miniszter úr előterjesztésére Ő császári és apostoli királyi Felsége 1915 október 16-án kelt elhatározásával iuris can. dr. SCHEFFLER JÁNOSNAK, 1914 ősze óta szatmári teológiai tanárnak, továbbá vele együtt a böles. kar jelöltjének, a kért kegyet megadta és egyúttal dr. JANKOVICH BÉLA vk. Miniszter urat felhatalmazta, hogy a „sub auspiciis Regis“ avatásnál az ő nevében eljárjon.

A hittudományi kar hódolattal és mélységes hálával fogadja Királyunk Ő Felségének e kitüntető kegyét és abban folytatását látja a multban az egyetem és e kar iránt már oly sokszor megnyilvánult királyi jóindulatnak és a jövőre is zálogát a tudomány e csarnokára jóleső fényt és ösztönző erőt árasztó fejedelmi érdeklődésnek. Hálára kötelezve érzi magát és azért köszönetét fejezi ki a hittudományi kar a Királyi Képviselő úr Ő Nagyméltóságának is.

És most Önhöz intézek néhány szót, fiatal Barátom, kedves tanítványunk!

Mindenekelőtt a hittudományi kar tagjainak, az Ön volt tanárainak nevében Önt meleg szívvel köszöntöm. Nemcsak Önnek, minekünk is örömnappunk

a mai nap, mert Önben már elég korán felismertük és állandóan, valamennyien kivétel nélkül, megállapítottuk a kiváló tehetséget, a lelkes tudományszerezetet és a nemes jellemet, mint olyan tulajdonságokat, amelyeknek a tudomány férfijaiban, mestereiben soha sem szabad hiányozniuk, és amely tulajdonságoknak az Ön egyéniségében mutatkozó szép harmóniáját kívántuk mi kitüntetni akkor, amikor Önt erre a rendesnél díszesebb doktori babérra felterjesztettük. Legyen az Ön öröme és boldogsága efelett teljes; de ne mulassza el hálát mondani Istennek, aki Önnek tehetséget adott, aki Önt annyi év viszontagságain és fáradalmain keresztül istápolta, aki az Ön jóakaróinak, köztük első helyen az Ön áldott püspökének is, a mi Alma Materünk tiszteletbeli doktorának, figyelmét sugallataival Önre irányította.

Fiatal Barátom! A doktori diploma mindig juttassa Önnek eszébe azt a napot, amikor Ön a hittudomány tudorává, hittudóssá lőn felavatva. Gyakran hallhatja azt, hogy a theológia nem is tudomány, mert ismeret forrása a hit és nem, mint a profán tudományoké, a tudás. Ön azonban szívlelje meg jól, hogy theológus nem érheti be a hitnek (fides, πίστις) egyszerű ismeretével, legyen bár az a mikrológiáig részletező. A theológusnak a hit metafizikai és pszichológiai előzményeit mélyreható bölcséleti vizsgálódás tárgyává kell tennie, az isteni kinyilatkoztatás tényéről, forrásairól és az egyház multjáról az orientalisztikára, a classica philológiára s archeológiára és a profán történelemre támaszkodó történeti tudással kell bírnia, neki a hit dogmatikus és erkölcsi tartalmát, az egyház gyakorlati ténykedéseinek szabályait spekulatív és pozitív módszeres munkával önálló tudományos

rendszerbe kell foglalnia, neki egyszóval a hitről tudással kell bírnia, tudományt (scientia, *γνώσις*) kell szereznie.

De ezen is túlmegy a theológus feladata. Ő arra van hivatva, hogy a választott theológiai szaktudományban az elődök nyomain a kutatás fonalát felvegye és továbbvigye, sőt egészen új területekre is kiterjessze, kutatásainak eredményét szóbeli és írásbeli közléssel közkinccsé tegye és ekképen a tudománynak és az emberi kultúrának, közelebbről a hazai tudományos életnek, hittudományi irodalmunknak és nemzeti kultúránknak hasznos munkása legyen.

Ne elégedjék tehát Ön meg azzal, fiatal Barátom, hogy ma az Ön lelkét az individuális erkölcsi nemes érzelmek: az öröm, a jogos önérzet, a szerénység, a hála, a tudományszeretet, az egyéni munkára és szorgalomra való buzdulat töltik el, hanem fokozottan ébredjen e mai napon tudatára az Önre váró szociál-ethikai kötelezettségeknek és kultúrális feladatoknak.

Még egy körülményre legyen szabad az Ön figyelmét felhívnom, fiatal Barátom! A theológus ne maradjon száraz tudós (*γνωστικός*), neki a szó legteljesebb értelmében szellemi (*πνευματικός*) embernek kell lennie. A német nyelv minden papot így nevez. („Geistlicher.“) Ez a pneuma, ez a lelkület akkor van meg a papban, a theológusban, ha az ő lelkét Istennek és az ő képmásainak, az embereknek meleg szeretete hevíti és vonzó erényesség ékesíti. Az ilyen lélekben, az igaz papi lélekben lakozó úgynevezett misztikus Istentudás nem lesz soha sem élettelen tudomány, hanem bájos szépséget, éltető meleget és hódító erőt sugárzó tudás, olyan tudás, aminőre utal tarsusi Szent Pál (I. Kor. 13., 2.) és aminőre töre-

kedtek a theológia misztikának az egyház körein kívül is örökké rokonszenves nagy mesterei: nazianzi Szent Gergely, Szent Vazul, clairvaux-i Szent Bernát, Bonaventura, I. Gerson és mások.

Ezekkel a vezéreszmékkal irányító fénysávot kívántam vetíteni az Ön élete útjára, különösen theológiai tanári pályafutására.

Isten áldja meg Önt, hogy a hitnek (*πίστις*) képzett védője, a hittudománynak (*γνῶσις*) szorgalmas munkása és az Istenszeretetnek (*ἀγαπή*) lelkes apostola legyen. Alma Materünknek pedig még sok dicsőséget szerezzen.

És most felkérem Önt, ismertesse röviden doktori értekezését.

SCHEFFLER JÁNOS azután felolvassa a *VIII. Sándor pápa és a bécsi udvar viszonya a vatikáni levéltár okmányai alapján* (1689—91.) című felavató értekezését, mely a következő:

„1689 augusztus 12-én halt meg a szentéletű XI. Ince pápa, hazánk egyik legnagyobb jótévője.

Halálakor az immár évszázados ellenségeskedés Franciaország és Németország közt tetőfokára hágott. A nagyravágyó XIV. Lajos király már régóta rossz szemmel nézte a német-római császár birodalmának terjedését kelet felé, azért minden lehetőet elkövetett, hogy a keresztény fegyverek diadalát a félhold ellen megakadályozza. E célból Keleten szövetszövetkezett a törökkel, Magyarországon állandóan támogatta az elégedetleneket, Lengyelországban ügyes diplomatái fondorkodtak azon, hogy Sobieskit eltántorítsák a szent szövetségtől, míg Nyugaton folyton háborgatta a birodalom határait, hogy így Lipót erejének egy részét lekösse.

Ezzel szemben Lipót a spanyol Habsburgokkal és Oraniai Vilmos angol királlyal szövetkezett és valószínű európai koalíciót hozott össze a francia király túlkapásaival szemben.

Ebben az egész Európát felölelő konfliktusban XI. Ince pápa nyiltan I. Lipót király mellé állott. Az ő ideális lelke előtt csak egy nagy cél lebegett: kiűzni a törököt Magyarországból, sőt egész Európából. Ezért szerette volna a keresztény hatalmak közt dúló viszálykodást megszüntetni és őket a török ellen egy hatalmas szövetségbe egyesíteni, ezért létesítette hosszúságos fáradozás után a szent szövetséget, erre a célra fordította 13 évi uralkodása alatt a pápai kincstár összes jövedelmét, sok millió forint erejéig. De ezzel a tüntető német barátságával és tántoríthatatlan egyházi érzésével egyszersmind teljesen elidegenítette magától Franciaországot és XIV. Lajos engesztelhetlen gyűlöletét vonta magára.

Nagyon természetes, hogy Lipót XI. Ince halála után is hasonló érzelmű pápát óhajtott. Azért elküldte Rómába Lichtenstein Antal herceget, mint rendkívüli követet, hogy a pápaválasztáson megvédje érdekeit és az új pápától mindjárt anyagi támogatást is eszközöljön ki a szép lendületnek indult török háború sikeres folytatására.

1689 október 6-án egyhangúlag megválasztották Oltoboni Péter bíborost, aki a VIII. Sándor nevet vette fel.

Lipót még a konklávé alatt értesítette a bíborostestületet fegyvereinek szép sikereiről. Bádeni Lajos szeptemberben elfoglalta *Nist*, ahol 15.000 török esett el, októberben bevette *Viddint*, majd Szófiáig hatolt és már Nikápoly elfoglalására gondolt. A választás

hírének vétele után a pápát is felkeresi levelével; közli vele, hogy a török nem hajlandó *tisztességes* békefeltételeket adni és így kénytelen folytatni a háborút, mely célra „atyai segélyért” esedezik. Majd november 29-én ismét „megfelelő segélyt” sürget. A pápa örömmel fogadja a győzelmi híreket, magasztalja Lipót „soha eléggé nem dicsérhető” kitartását, imádságot ígér, apostoli áldását küldi fegyvereire, de az „atyai segélyről” mindkét levélre adott válaszában következetesen hallgat. Ezalatt Lichtenstein és a szintén Rómában tartózkodó Kollonich érsek élőszóval is sürgetik a pénzbeli segítséget, de époly kevés eredménnyel.

Különös, hogy VIII. Sándor, aki bíboros korában legfőbb támogatója volt XI. Ince pápának a félhold elleni mozgalomban, aki maga is tagja és lelkes barátja volt a szent szövetségnek, akit velencei származása is a török elleni küzdelem élére predesztinált, most oly érzéketlenné mutatja magát a keresztény nemzetek segélykiáltásával szemben. Elutasító válaszában rendesen a pápai kincstár ürességére és a római nép inséges helyzetére hivatkozik. Kétségkívül igaz, hogy XI. Incének a szent szövetség támogatásában mutatott fejedelmi bőkezűsége kimerítette a pápai kincstárt; az is bizonyos, hogy a római népet épen VIII. Sándor trónralépése idejében súlyos csapások látogatták, de ezen okok egyedül még nem magyarázzák meg a pápa merevségét Lipót ismételt kérésével szemben. Az igazi és főokot a francia viszonyokban kell keresni. Ugyanis XI. Ince alatt előállott helyzet a szentszék és XIV. Lajos közt tarthatatlanná vált. Hiszen országában már 35 egyházmegye volt főpásztor nélkül, mert XI. Ince nem erősítette meg az általa kinevezett gallikán érzelmű püspököket. Caesaropapisztikus törekvései mind

meghiúsultak XI. Ince tántoríthatlanságán. Lehetetlen volt észre nem vennie, hogy a meghalt pápával szemben nagy erkölcsi vereséget szenvedett. Azért az új pápával szemben mindjárt kezdettől fogva békülékenyebbnek akart bemutatkozni. VIII. Sándor is belátta, hogy nem tanácsos a hűrt tovább feszíteni, mert XIV. Lajos erőszakosságában még egyházszakadást is idézhetett volna elő. Épen azért mindenképen iparkodott XIV. Lajos kedvében járni és a világerért sem akart olyasmit tenni, amivel elkedvetleníthette volna őt és szép reményeinek rögtön uralkodása elején véget vetett volna. *Ezért nem akart XIV. Lajos vetélytársának, Lipót királynak segélyt adni.*

A remélt anyagi támogatás elmaradása miatt csakhamar bizalmatlan lett a bécsi udvar VIII. Sándorral szemben.

De e viszony még rosszabbra fordult 1690 február 13-ika után. E napon emelte a pápa *Toussaint Forbin Janson*, beauvaixi püspököt, XIV. Lajos legbizalmasabb emberét és politikájának legkészségesebb eszközét bíborosi méltóságra. Forbin volt az, aki 1674-ben a lengyel királyválasztó-gyűlésen elidegenítette a rendeket Lipót jelöltjétől, Lotharingiai Károlytól és keresztülvitte Sobieski megválasztását. Ő volt az, aki minden diplomáciai ügyességét felhasználva, állandóan izgatta a lengyel rendeket a török háború beszüntetésére. Sokat levelezett a török udvarral, összeköttetésben állott a magyar főkelőkkel. Maga XI. Ince pápa csak török főpapnak, „prelato turco“-nak nevezte Forbint. Ellenben XIV. Lajos rendkívül hálás volt iránta, azért több pápát is állandóan zaklatott, hogy hű szolgája számára kieszközölje a bíbort. Sobieski hálából szintén ajánlotta őt a bíborosi méltóságra. De hiába. VIII. Sán-

dor bíboros korában szintén ellenezte Forbin kitüntetését. Azonban most, miután XIV. Lajos mindig követelődzöbben lépett fel a pápa ellen és már-már egy hajszálon múlt, hogy a szépen meginduló meg-egyezés meg ne hiúsuljon, elment az engedékenység végső határáig, abban a reményben, hátha XIV. Lajos oly régi hő vágyának teljesítésével sikerül majd őt lehetetlen követeléseitől eltéríteni és józan engedékenységre bírni.

A pápa jól tudta, mily kellemetlenül fogja érinteni Lipótot ez a hír, azért több mint félmillió forint hadisegélyt juttat neki, hogy így mintegy előre is lefegyverezze. Azonban Lipót saját császári személyének semmibe vevését látta Forbin kitüntetésében és eleinte keserűségében azzal fenyegetőzött, hogy megszakítja a diplomáciai érintkezést a pápával; miután kissé lecsillapodott, a szentszék iránti tiszteletből — mint maga mondja — nem folyamadik e végső esz-közhöz, hanem elégtétel gyanánt azt kívánja, hogy a pápa a legközelebb megüresedő bíborosi helyet egy általa ajánlott német főpapnak adományozza. E kérés megtagadását már úgy kellene tekintenie, mint a szent-
 atya legmélyebb megvetésének jelét. E bíborosi kinevezéssel kapcsolatban megkezdődnek a diplomáciai súrlódások a két udvar között. Lipót állandó követelése a legelső bíborosi kalap, a pápa ellenben folyton azzal tér ki a kérés elől, hogy nem engedhet a fejedelmeknek beleszólást az egyháznak ily fontos belső ügyeibe. A kölcsönös elkeseredés több új kellemetlenségnek lesz forrása. A legcsekélyebb dolgok siffírozott táviratok és utasítások, is hosszú, kesergések okai. A pápa azonban csak *nem* ígéri a kívánt bíborosi kalapot.

Mikor Lipót követe látta VIII. Sándor határozottságát, azt ajánlotta urának, elégednék meg, ha kedvéért Odescalchi Liviót, XI. Ince öccsét, a későbbi magyar herceget ékesítenék bíborral. De a pápa még erre sem volt hajlandó. E hajthatatlanságot ismét a folyton jobban elmérgesedő francia dolgok magyarázzák meg.

Mialatt Róma és Bécs között diplomáciai csaták folytak, azalatt a Dunától délre a keresztény seregek munkája folyton lankad. Míg a keresztényeket Piccolomini tábornok, majd Lotharingiai Károly hirtelen halálával pótolhatatlan veszteség érte, addig Köprülü Musztafa nagyvezér új lelket öntött a török csapatokba. Thökölyt Erdélybe küldi, ahol ez 1690 augusztus 21-én a zernyesti győzelemben megveri Lipót seregét, ő maga pedig Nis környékén mér súlyos csapást a keresztényekre. Már szeptemberben Nis, októberben pedig Belgrád esik el ismét. E nagy csapások híre csakhamar Rómába is eljut. A pápa feledve mindent, részvétlevelet ír Lipóthoz, szigorú bűjtöt rendel, könyörgő körmenetet rendez, amelyen 80 éves létére maga is gyalog vesz részt, és nem törődve most már sem XIV. Lajos, sem a trónjától megfosztott II. Jakab tiltakozásával, rögtön egy 100.000 forintos váltót küld Lipótnak.

Azt gondolnók, hogy ekkora részvét és jóakarattal látára a bécsi udvar is feledi panaszait és visszaállítja a jó egyetértést a szentszékkal. Ellenkezőleg, a helyzet még rosszabbra fordul. November 13-án ugyanis a pápa a közben megüresedett két bíborosi helyet két rokonának juttatja és ezzel elég világosan kifejezte, hogy Lipót hiába vár elégtételre. Ez végleg elkésértette a különben oly szelídlelkű uralkodót és attól

fogva nem fogadta a pápa bécsi képviselőjét, nem válaszolt részvétlevelére, még a 100.000 forintot sem köszönte meg. Viszont VIII. Sándort is szíve mélyéig bántotta e viselkedés, azért ő is elhatározta, hogy a maga részéről többé már egy lépést sem tesz a közeledés céljából. Így a két udvar között megszűnt minden összeköttetés.

De ez a szakítás nem sokáig tartott. VIII. Sándor ekkor már halálos beteg volt. A 80 esztendő, a megfeszített munka, a harctérről jövő lesújtó hírek és a sok keserű csalódás megtörte szokatlanul fiatalos erejét. Utolsó tette volt halálos ágyán a gallikán tanokat elítélő bulla kihirdetése, ami miatt most már XIV. Lajos is ellenséget látott benne.

Így hiúsult meg e nagy férfiúnak oly sok jóakarata. Egyforma mértékkel akart mérni mind a két versengő félnek, egyiket sem akarta megbántani, kerülte még a pártoskodás látszatát is, de nem tudta áthidalni a Habsburgok és a Bourbonok közti kiegyenlíthetetlen ellentéteket. Ez tragédiájának alapja, ezért kell mindkét küzdő fél neheztelésével szállani sirba. *Nem rajta, hanem a körülmények* mostohaságán múlt, hogy legjobb akaratból fakadó munkássága sikertelen maradt. Oly rövid ideig uralkodott, hogy a fejedelmek nem ismerhették meg egészen szíve nemességét. Utódának sikerült visszaállítani a régi jó viszonyt Lipót királlyal és egyszersmind kibékülni XIV. Lajossal is, de erre az útat VIII. Sándor pártatlan magatartása és az egyház jogainak megvédésében tanúsított hajthatatlansága készítette elő.

Dr. BEÖTHY ZSOLT Rector Magnificus a bölcsészettudománykari dékánt hívja fel ezután a bölcsészet-

tudományi doktorjelöltre vonatkozó felavatási előzmények ismertetésére s dr. PETZ GEDEON e felhívásnak az alábbiakban tesz eleget:

„Nagyméltóságú Királyi Képviselő Úr!

Rector Magnifice!

Tekintetes Egyetemi Tanács!

Egyetemünk mai ünnepén a bölcsészettudományi kar részéről Ő császári és apostoli királyi Felségének kegyességéből „sub auspiciis Regis“ doktorrá való avatását várja ORSOVAI MÁRTON FÜLÖP úr.

Karunk jelöltje 1889 július 29-én született Verpeléten, Heves megyében. Középiskolai tanulmányait a ciszterci-rend egri kath. főgimnáziumában 1901-től 1910-ig végezte, közben azonban az 1907/8. évet, mint ciszterci-rendű újoncnövendék, Zirczen töltötte. 1910 június 7-én érettségi vizsgálatot tett az egri kath. főgimnáziumban tiszta jeles eredménnyel, aminthogy a középiskola egyes osztályait is kivétel nélkül jeles sikerrel végezte. Érettségi bizonyítványa alapján 1910 szeptember havában a budapesti kir. magyar tudományegyetem bölcsészeti karán iktattatott be rendes hallgatóul s itt elsősorban görög és latin szaktanulmányokkal foglalkozott. Nyolcadik félévének végén, 1914 június hó 4-én végbizonyítványt nyert. Egyetemi tanulmányaival egyidejűleg, azaz 1910/11. évtől az 1913/14. évig bezárólag, a ciszterci-rend budapesti hittudományi és tanárképző-intézetében theológiai előadásokat is hallgatott s az előírt vizsgálatokat ez intézetnél mind jeles eredménnyel tette le. A középiskolai tanárvizsgálatot a budapesti országos középiskolai tanárvizsgálóbizottság előtt tette le, az előírt fokozatokban: 1912-ben az alapvizsgálatot, 1914-ben a szakvizsgálatot

latin és görög filológiából, 1915-ben pedig a pedagógiai vizsgálatot, valamennyit ugyancsak kiváló sikerrel. 1914. évi május hó 23-án egyetemünk bölcsészeti karán a latin filológiából, mint fő tárgyból, a görög filológiából és az ókori történetből, mint melléktárgyakból a bölcsészettudományi szigorlatot „*summa cum laude*” jellel állotta meg. Doktori szigorlata alapjául „*Mysteriumok Arnobiusnál*” című értekezése szolgált, mely az illetékes szakférfiak ítélete szerint „szép tudományos apparátussal, beható gonddal és lelkiismeretes kutatás alapján készült munka”.

Jelöltünk egyetemi tanulmányai idejében tanusított kiváló szorgalmának és jeles sikereinek elismeréséppen a bölcsészettudományi kar 1914/15. évi I. rendes ülésében a „*sub auspiciis Regis*” doktorrá avatásra ajánlotta őt s karunk e javaslatát az Egyetem Tanácsa is magáévá tette.

Karunk ez óhajta Ó Felsége kegyelméből teljesült, a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr előterjesztésére ugyanis Ó császári és apostoli királyi Felsége Bécsben, 1915. évi október hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával megengedni méltóztatott, hogy jelöltünk, Orsovai Márton Fülöp bölcsészettudományi doktorrá „*sub auspiciis Regis*” felavattassék.

Felséges Urunk e legfelsőbb elhatározásának végrehajtására gyűltünk mi egybe ez ünnepi alkalommal, — a királyi szónak valóra válását várja Ön is, a bölcsészettudományi karnak ifjú doktorjelöltje. Életének ez emlékezetes órájában én, mint e karnak dékánja és elnöke, a kar nevében melegen köszöntöm Önt, kedves derék tanítványunk! Eddigi tanulmányainak sikere komoly igyekezetről, tehetségről és tudományos hivatottságról tanúskodik. De azok az elismerő érdemjegyek,

melyek bizonyítványait az elemi iskolától kezdve az egyetemig ékesítik, azok a *jeles* és *kitünő* és *summa cum laude* osztályzatok még mást is bizonyítanak, tanúságot tesznek arról, ami minden csillogó sikernél értékeesebb, arról: hogy Ön már eddigi ifjú életében is minden körülmények között *híven teljesítette kötelességét!* Így vált Ön méltóvá arra, hogy Ő Felsége kegyelméből a legnagyobb kitüntetésben részesüljön, amely az egyetem polgárait érheti, hogy Felséges Urunk, királyunk legmagasabb pártfogása alatt doktorrá avattassék. Ez a kitüntetés jutalom és elismerés a múltért, de egyúttal a jövőre szóló serkentő buzdítás is arra, hogy a lelkiismeretes kötelességtudást, a tudomány szeretetét és a tudományos tárgyilagosságot, miképen eddig, úgy a jövőben is mint leendő tanár és mint a tudomány művelője tanusítsa. Emez erények mellett azonban még másokra is törekednie kell, oly erényekre, amelyeket épen az Ön állásában valóságos vezérlőcsillagokul kell követnie. Ön ifjú évei óta növendéke a ciszterci-rendnek, annak a nemes tanítórendnek, mely évszázados munkásságával oly kiváló érdemeket szerzett hazánk oktatásügye és egész művelődése körül, annak a Rendnek, mely működésében mindig harmóniába tudta olvasztani a vallásosságot és a hazafiságot. Ápolja Ön is szívében ezeket az erényeket; legyen valóban vallásos, éljen lelkében kitörülhetetlenül az Istenben való mélységes hit és az ő bölcseségébe vetett bizodalom! De amidőn, mint egyházának hű fia, saját hitbeli meggyőződéséhez szilárdan ragaszkodik, tartsa egyúttal tiszteletben másoknak vallásos érzését is! Ez az a békeszerető, keresztény szellemű felfogás, amely ebben a Rendszerben hagyományos volt a múltban s amelynek a jelenben is méltó képviselője a Rend nagyérdemű

apátura, aki egykor bölcsészettudományi karunk körében is oly áldásosan működött s akit karunk tagjai sorában most is tisztelettel veszünk körül. És a vallásosság mellett élessze Ön szívében a *hazafias érzületet*: azt a hazaszeretetet, amelynek e nagy időkben oly tündöklő példáit látjuk, amely életét és vérét, vagyonát és mindenét örömeit feláldozza a hazáért, — azt a hazaszeretetet, mely nem hangzatos jelszavakban, sallangos mondásokban nyilvánul, hanem megfeszített tevékenységben, zajtalan munkásságban és komoly kitartásban, — azt a hazaszeretetet, mely a haza polgárai között nem ellentéteket szít, amely felülemelkedik a felekezeti, társadalmi és politikai korlátokon, amely nem azt tekintí, ami bennünket szétválaszt, hanem azt, ami egyesít! Hiszen ha valamikor, ezekben a napokban, amidőn körülöttünk a világháború rettentő viharai tombolnak, egyesítve össze kell fognunk mindnyájunknak, akik e hazának egyképen gyermekei vagyunk!

Ebben a szellemben, a tudmányszeretet és a kötelességtudás, a vallásosság és a hazaszeretet szellemében nevelkedett Ön eddig fiatal barátunk, ebben a szellemben működjék Ön továbbra is s ebben a szellemben nevelje majd, mint tanár, azt az ifjú nemzedéket is, melyet gondjaira bíznak! Ily érzülettel telve gondoljon vissza életének későbbi éveiben is a mai napnak erre az ünnepi órájára, emlékezzék vissza a tanítvány hálájával egyetemünkre, erre az Alma Materre, amely azzal a kívánsággal bocsátja el Önt kötelességéből, hogy a Mindenható áldása kísérje továbbra is életének útjain! Ezek után pedig Önnek adom át a szót és felkérem, hogy a bölcsészettudományi értekezésének tartalmát ismertesse.

ORSOVAI MÁRTON FÜLÖP doktori értekezését a következőkben adja elő:

Bölcsészetdoktori értekezésem címe: *Mysteriumok Arnobiusnál*. Arnobius az afrikai Siccában retorikát tanított a Krisztus utáni III. század végén. Áttérvén a kereszténységre, ezen időtájban írta *Adversus Nationes* című munkáját, melyben számos vonatkozás és adat található az ókori görög és latin nép vallástörténetére. Értekezésem tárgyát alkotja azoknak az adatoknak elbírálása, melyek Arnobius munkájában a klasszikus világ misztériumaira vonatkoznak.

Még az ókor népei a misztériumokban megtalálták az örök boldogság és halhatatlanság eszméit, nem pártoltak el tőlük; ez az oka, hogy a pogányság utolsó védőbástyáivá lettek és a keresztény apologeták annyi heves támadását idézték elő. Mikor az apologeták a görög-római vallásrendszer ellen felléptek, a misztériumokban már nem az etikai alap, hanem az eredetileg ugyan szintén hozzátartozó orgiasztikus jellemvonás domborodott ki: innen van az apologeták kíméletlen támadása.

Arnobius apologetikus jellegű művében *Magna Mater* misztikus kultuszáról, az eleusisi misztériumokról, a bacchanáliákról, a cipruszi Vénusz, a latin eredetű *Bona Dea* misztériumáról és az egyiptomi misztikus kultuszokról olvashatunk.

Magna Mater misztikus kultuszára, különösen az ennek alapul szolgáló *Attis*-mondára igen fontos adatokat hagyott reánk Arnobius. A legbővebben és mondhatjuk egyedül nála feldolgozott *Attis*-monda nemcsak a latin, de a görög irodalomnak is legteljesebb *Attis*-mondája, melynek hitelességét eléggé bizonyítja az, hogy a *Magna Mater Attis*-ünnepségek, melyek sok helyen Arnobius koráig és tovább is fenn-

maradtak, mind e mondán alapszanak és az Arnobiustól leírt mesével teljesen megegyeznek. Mint a többi misztériumok, úgy Magna Mater misztikus kultusza is a császárok korában már sok allegórikus vonást tüntet fel. Arnobius elmondja, mit allegorizál Attis mondája: Attis meghal, Magna Mater gyászolja; de Attis véréből virágok fakadnak, új élet támad, Magna Mater örül. Attis a Nap, Magna Mater a természet jelképe. Télen a Nap melege fogy; Attis meghal; a természet sivár képet ölt: Magna Mater gyászba borul; tavasszal új életre kel a természet a Nap sugaraitól; Attis újra éled; virágokat fakaszt, gyümölcsöt érlel a természet szimbóluma: Magna Mater.

A naturális allegorizálást a misztériumok vitték át az emberi élet sorsára, a lélek jövőjére. Mikor röviddel a homéroszi kor után, vagy talán már akkor is a komoly kérdés foglalkoztatta a görögöket: mi lesz a halál után s a lélek halhatatlanságának és túlvilági boldogságának hite mindig fokozottabb mértékben terjedt az ókori gondolkodók közt, akkor fejlődnek — jórészt keleti hatás alatt — és erősödnek a misztikus kultuszok: a görög nép játszi képzelete mondat alkot, a monda allegorizálja a természet életét; de a fejlődés további stádiumában az allegorizált természet is allegóriája lesz az emberi életnek. A természet születése, fejlődése, megérése és pusztulása, majd újra-éledése az emberi létnek lett szimbólumává, mely pusztulás után új életre, örök tavaszra támad. Ez az eszmemenet megtalálható az összes klasszikus-kori misztériumokban. Hogy a mondatól jutottak-e el a halhatatlanság eszméjéig, vagy a halhatatlanság absztrakt világát akarták-e mondával realizálni, mindenki számára hozzáférhetővé tenni, nehéz volna eldönteni.

Az Attis-monda teljességeért Arnobius elbeszélését e misztériumokra vonatkozólag értékesnek kell tartanunk. Figyelemre méltók a Corybantesről, Magna Mater kísérőiről írt sorai is.

Az eleusisi misztériumokat illetőleg Arnobius nagy tájékozatlanságot mutat. Összekeveri velük a Sabariosi- és Thermophoria-misztériumokat. Az alapul szolgáló mithosz leírásában Clemens Alexandrinus *προτριπτικὸς πρὸς Ἕλληνας* művét követve, olyan személyeket hoz szoros összefüggésbe az eleusisi misztériumokkal, kiknek ahhoz semmi közük sem volt. Egészen helyes az Eumolpida papi család és Triptolemos alakjának beállítása. A zavar okát abban találom, hogy Clemens Alexandrinus pseudoorphicus töredékek alapján dolgozta fel a Démétér-mondát, Arnobius pedig minden kritika nélkül vette át tőle. Így az eleusisi misztériumokra vonatkozólag az Arnobius nyújtotta mondából csak annyi fogadható el hitelesnek, amennyi a jóval régebbi eredetű homéroszi Démétér-himnusszal megegyezik.

Sokkal fontosabb az eleusisi szimbólumnak — mondhatnám jelszónak — leírása, melyről a beavatottak egymást megismerték. Ez latin nyelven csak Arnobiusnál van meg. A leányát fáklyával kereső Démétér és a feltalálásnak örvendő istenasszony ismét a természeti élet változását, ez viszont az emberi lét sorsát allegorizálja.

A Bacchanália tárgyalásában újra zavar mutatkozik Arnobiusnál. Kétféle bacchusi misztériumot különböztet meg, holott ezek csak egy egészet alkotnak. Amit azonban róluk mond, összevetve Euripides Bacchai-ával, Servius scholionjaival, Horatius, Lívius és sok más auctor adataival, teljesen helyes. Bacchussal állottak kapcsolatban a misztéria Alimuntia, előző kori íróktól nem ismeretes titkos szertartások... Az

erre vonatkozó adatok helyességében semmi okunk sincs kételkedni, mert későbbi írók elfogadhatóvá teszik Arnobius leírását. Az eleusisi misztériumoknál Jupiterrel kapcsolatban említi Arnobius a misztéria Sabariát, melyek Kis-Ázsiában tényleg Jupiter misztikus tiszteletére szolgáltak, Görögországban azonban a thráciai Dionysos emlékére ülték.

A cipruszi Vénusz s ennek kapcsán Adonis misztériumairól csak pár szóval, de a hagyománynak megfelelően szól Arnobius. Megemlíti e kultusznak alapítóját, misztikus szokásait, melyeknek hitelét más régi írók tanúságai is megerősítik. Ugyanígy áll a dolog az Arnobiustól említett egyedüli latin eredetű misztériummal, Tauna, azaz Bona Dea misztériumával. Amiket Arnobius az egyiptomi misztikus kultuszokról mond, csaknem teljesen jelentéktelenek."

A dékáni beszédek és felavatási értekezések meghallgatása után a doktorjelöltek az Egyetemi Tanács elé járulnak és mély meghajlással tisztelegvén a királyi Képviselő úr, majd pedig a Senatus előtt, a következő kérelmet terjesztik elő:

„Ő császári és apostoli kir. Felsége legmagasabb személyének Képviselője, Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Nagyságos Rector Úr!

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A hittudományi, illetve bölcsészettudományi kar minket mindazon tudományokból, melyeknek ismerete a felavatandóktól megkívántatik, megvizsgált és úgy az egyetem hatóságainak határozata, valamint az imént ismertetett magas leirat alapján érdemesnek találtatunk arra, hogy Ő császári és apostoli királyi Felségé-

nek legfelsőbb pártfogása alatt avattassunk fel: tisztelettel kérjük, méltóztassék minket szaktudományunk doktorává avatni.“

E kérelemmel kezdetét vevén a rendes felavatási eljárás, a külön-külön letett eskü után SCHEFFLER JÁNOST dr. Hanuy Ferenc hittudománykari Dékán a hittudományok, ORSOVAI MÁRTON FÜLÖPÖT pedig dr. Petz Gedeon bölcsészettudománykari Dékán a bölcsészettudományok doktorává avatta. Ő császári és apostoli királyi Felségétől nyert s a dékáni tiszthez kötött hatalomnál fogva, mire az egyetem Rector Magnificusa és a tanulmányi karok Dékánjai kézfogásukkal dokortársukká fogadták őket.

A felavatásért kifejezett köszönet meghallgatása után Rector Magnificus felszólítására dr. SCHEFFLER JÁNOS és dr. ORSOVAI MÁRTON FÜLÖP Ő császári és apostoli királyi Felsége Képviselője elé járulván, a királyi Képviselő úr a felavatottaknak e beszéd kíséretében nyújtotta át a Felség által ajándékozott doktori gyűrűket:

„Ő császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebb megbízása alapján jöttem ez ünnepélyre, hogy az alkalomból, midőn átveszik az egyetemi tanácstól tudori oklevelüket, egyúttal átadjam Önöknek a legfelsőbb elismerésnek állandó zálogát.

E legkegyelmesebb királyi kitüntetés személyükre nézve elismerését jelenti azon kitartó szorgalomnak és munkásságnak, amelyet az iskolai évek hosszú során át tanulmányaikban állandóan tanusítottak. A királyi kegy előre hírnevet és kedvező helyzetet biztosít Önöknek jövődő pályájukon, amelynek előnyeit, nem kétlem, további munkával fogják kiérdemelni.

De a királyi kegynek ezen jele, amelyet ma Önök-

nek átadok, egyúttal minden szellemi munkának legfelsőbb méltánylását is jelenti, ama munkának, amely egyedül biztosítani képes a kulturális haladást és annak elterjedését, ama munkának, amely lehetővé teszi azon magasabb erkölcsi színvonalnak az elérését, amely a társadalmi együttlétnek és fejlődésnek előfeltételét képezi. Ha valamikor, úgy a most lezajló nagy világesemények közepette van alkalmunk tapasztalni azt, hogy azon harcokban is, amelyeket királyunkért és hazánkért nap nap után megvívunk, nem a tömegek száma és a nyers erő képezi a siker biztosítékát, hanem a kedvelőképesség, a szellemi fölény, amint az a vezetésben és a technikai eszközök alkalmazásában megnyilvánul, és hogy ahhoz egyaránt szükséges a kellő lelkesedés magasabb eszményekért és célokért, amellyel adott pillanatban cselekedni és küzdeni képesek vagyunk.

Ha ezen tényezők hatását ily módon még a tömegek harcában is érvényesülni látjuk, akkor Önök, akik a béke és szeretet jegyében az emberiség legmagasztosabb eszményeinek ápolását tűzték ki életcélul, ebben újabb jelét fogják látni az eszményi irányzat jelentőségének, ami csak buzdítani fogja arra, hogy az egyetemen szerzett tudományos ismereteiket továbbra is lelkesedéssel ápolják és azokat saját hatáskörükben a hazának javára minél szélesebb körben értékesítsék.

Azon biztos reményben, hogy Önök e feladatnak mindenkor megfelelnek, átadom Felséges Uralkodónk és Királyunk szép ajándékát, egyúttal szerencsét kívánva azon reményteljes működéshez, amelyet Önöktől mindannyian elvárunk."

Jelöltek ezután Ő császári és apostoli királyi Felségének képviselőjéhez a következő kérelmet intézték:

„Nagyméltóságú Miniszter, királyi Képviselő Úr!
A legmélyebb hódolattal hajlunk meg Excellenciád mint Ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb személyének képviselője előtt, örök hálával köszönnévén meg Urunknak és Királyunknak kegyelmét, mellyel minket kitüntetésre méltatott.

Alázattal kérjük Nagyméltóságodat, hogy Ő császári és apostoli királyi Felségének, a hazának, a tudománynak és az egyetemnek tett hűségfogadásunkat a Felség legmagasabb tudomására juttatni kegyeskedjék, Excellenciádnak pedig forró köszönetünket nyilvánítjuk ez ünnepélyes felavatáson való megjelenésért.“

A felavatási szertartás véget érven, dr. BEÖTHY ZSOLT Rector Magnificus a következőket mondta:

„Király Ő Felsége legmagasabb kegyelmét mély hódolattal megköszönöm s legújabb doktortársaimhoz, kiket a Felség ajándéka a Király, haza s a tudomány szolgálatára tett fogadalomra int, mindenha azon óhajomat intézem, hogy hivatásuk teljesítésében valóra váltsák azon szép reményeket, melyeket az Alma Mater e kiváló s kevés embernek osztályrészlül jutó kitüntetés alapján Önökhöz fűz.

A király, haza és tudomány iránti hűségről tegyen tanuságot mindenkor életük.

E szép ünnepélyt azzal zárom be, hogy igaz lelkesedéssel kiáltom:

Éljen a Király!“

Mire Rector Magnificus és az Egyetemi Tanács tagjai a távozó királyi Képviselő úr elé járultak s őt a lépcsőig elkísérték.

Kmf.

5642/1915—16.

Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGE
 LEGMAGASABB PÁRTFOGÁSA ALATT
 A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM
 DÍSZTERMÉBEN
 1916. ÉVI MÁJUS HÓ 13-ÁN TARTOTT
 ÜNNEPÉLYES
 DOKTORI FELAVATÁS JEGYZÖKÖNYVE.

JELEN VOLTAK

*Őcsászári és apostoli királyi Felsége legmagasabb személyének
 képviseletében*

nagyméltóságú dr. JANKOVICH BÉLA

b. t. t., vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter.

A budapesti kir. magyar tudományegyetem Tanácsa részéről

Elnök: Dr. BEÓTHY ZSOLT Rektor.

Dr. LENHOSSEK MIHÁLY Prorektor.

Dr. HANUY FERENC hittudománykari,

Dr. HOOR KÁROLY orvostudománykari,

Dr. PETZ GEDEON bölcsészettudománykari Dékánok.

Dr. MIHÁLYFI ÁKOS hittudománykari,

Dr. NAGY FERENC jog- és államtudománykari,

Dr. GRÓSZ EMIL orvostudománykari,

Dr. ALEXANDER BERNÁT bölcsészettudománykari Prodeánok.

Dr. MARGITAI ANTAL egyetemi tanácsjegyző.

Távol volt:

Dr. CONCHA GYÖZÖ jog- és államtudománykari Dékán,
 igazoltan.

Mint felavatandó doktorjelöltek:

dunaföldvári HALÁSZ FERENC államtudományi és

GÖRGEI MÁRTON orvostudományi doktorjelöltek.

***

Nagyszámú köszönet.

***

A lépcsőház dicső emlékezetű Mária Terézia királynő mellszobrával ékesítve, lombozatdíszítéssel; az aula pedig Ő cs. és ap. királyi Felségének lombozat között elhelyezett mellszobrával.

Ő császári és apostoli kir. Felsége Bécsben, 1916. évi február hó 6-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy tudományegyetemünkön az 1914—15. tanévre szólólag dunaföldvári HALÁSZ FERENC államtudományi doktorrá, GÖRGEI MÁRTON pedig orvostudományi doktorrá „sub auspiciis Regis” avattassanak fel. Ő császári és apostoli királyi Felsége képviselője: dr. JANKOVICH BÉLA vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrral létrejött megállapodás értelmében az egyetem Rektora az ünnepélyes felavatás időpontjául a mai napot jelölte ki, amidőn is a királyi képviselő urat az egyetemi tanácsjegyző és a díszbe öltözött jelöltek a tudományegyetem hatósági jelvényeit tartó öt pedellussal és az őrtálló egyetemi huszárokkal az egyetemi központj épület kapujában, az Egyetemi Tanács magyar díszruhás tagjai pedig a felavatási díszterem ajtajánál fogadták és helyére kísérték: a dicső emlékű Mária Terézia életnagyságú arcképe előtt levő és a királyi jelvények másolatával ékesített emelvényre.

Ezután az Egyetemi Tanács tagjai a részükre fenntartott emelvényen, a heroldruhás kari pedellusok az emelvény két oldalán és a rektori kormánybotot tartó rektori pedellus az emelvényen a Rektor mögött elfoglalván helyeiket, elnöklő Rector Magnificus meghajlással üdvözlö a királyi képviselő urat és mondja:

„Ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb személyének képviselőjét tiszteletteljesen üdvözlöm s a legmagasabb királyi pártfogás alatt történő doktorrá avatásra egybegyűlt mai tanácsülést Nagyméltóságod kegyes engedelmével ezennel megnyitom.

Üdvözlöm az ünnepélyünkre egybegyűlt díszes közönséget, üdvözlöm a tekintetes Egyetemi Tanács s

a tudománykarok tagjait és a derék egyetemi ifjúságot, melynek soraiból kerültek ki az Alma Mater azon gyermekei, akiket a királyi kegy fénye a mai ünnepély központjává teszen."

Ezután felhívja dr. Nagy Ferenc jog- és államtudománykari Prodeákant, hogy a felavatás előzményeit adja elő és az államtudománykari jelöltet köszöntse.

Mire dr. NAGY FERENC jog- és államtudománykari Prodeákán előterjesztvén a doktorjelöltre vonatkozó adatokat, a következőket mondta:

„Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Királyi Képviselő!

Magnifice Rector!

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A jog- és államtudományi karnak jelöltje, HALÁSZ FERENC úr várja Felséges Királyunknak legmagasabb pártfogása alatt „sub auspiciis Regis” államtudományi doktorrá avatását.

Halász Ferenc úr született Budapesten, 1893 december hó 11-én, római katolikus vallású.

Kitűnően végezte az elemi népiskolát, ugyancsak kivétel nélkül jeles érdemjegyeket nyert a budapesti kegyesrendi főgimnáziumnak mind a nyolc osztályában, ahol érettségi vizsgáját csupa jeles jeggyel tette le.

Jogi tanulmányait karunkon kitűnő szorgalommal, a colloquiumokban kitűnő eredménnyel folytatta, a büntetőjogi szemináriumban két féléven, az államtudományiban egy féléven át nagy buzgalommal s utóbbiban derék dolgozattal részt vett, melynél az oxfordi egyetem 1913-iki szünidei tanfolyamán szerzett angolnyelvi készültségét is értékesítette. Mind a három alapvizsgáját s mind a két államtudományi szi-

gorlatát egyhangú kitüntetéssel tette. Egyetemi magaviselete példás.

Atyja, Halász Sándor miniszteri tanácsos, a postatakarékpénztár vezérigazgatója, aki amellett, hogy a m. kir. postatakarékpénztár szervezésében és igazgatásában a külföld által is méltányolt működésével jeles közszolgálati multra tekinthet vissza, a közgazdasági irodalom terén is kiváló érdemeket szerzett. Családjában a mai ünnepélyes felavatás megismétlése az egyetemünkön ezelőtt 3 évvel végbement ünnepélyes felavatásnak, mikor is jelöltünk testvérbátyját avattuk fel „sub auspiciis Regis“ az államtudományok doktorává.

A jelölt doktori felavató értekezését „Konzervatív és liberális pártok“ címen írta, melyet a bíráló szaktanárok beható tanulmányon alapuló, jeles dolgozatnak minősítettek.

A jog- és államtudományi kar 1915. évi szeptember hó 22-én tartott 1915/16. tanévi I. rendes üléséből első helyen hozta javaslatba Halász Ferenc úrnak az államtudományok doktorává „sub auspiciis Regis“ való fölavatását.

Egyetemünk Tanácsa a jog- és államtudományi kar javaslatához 1915. évi október hó 28-án tartott 1915/16. tanévi I. rendes ülésében járult hozzá s a legfelsőbb helyen való pártoló előterjesztés céljából 1272/1915—16. sz. alatt intézett fölterjesztést a vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrhoz.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr f. évi március hó 16-án kelt 19.299/1916. sz. leiratával értesítette egyetemünk Tanácsát arról, hogy előterjesztésére Ő császári és apostoli királyi Felsége 1916. évi február hó 6-án, Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóz-

tatott, hogy Halász Ferenc úr az 1914/15. tanévre szólólag az államtudományok doktorává „sub auspiciis Regis” avattassék fel. Egyszersmind nagyméltóságú dr. JANKOVICH BÉLA vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter urat legkegyelmesebben felhatalmazni méltóztatott, hogy az ünnepélyes felavatásnál legmagasabb nevében közbenjárjon.

Egyetemünk Tanácsa mély hálával fogadta Felséges Királyunk kegyét, mellyel legalázatosabb kérésünket teljesítve, karunk jelöltjének tudományos törekvéseit méltányolni kegyes volt. Ez a legfelsőbb elhatározás megismételt bizonyítéka annak a fejedelmi kegynek, melyet Felséges Urunk és megdicsőült elődjei egyetemünk iránt már oly sokszor tanusítottak.

És most Önhöz fordulok, kedves jelölt úr. Gondoljon mindenekelőtt arra, hogy elért sikereit elsősorban Isten kedvező kegyelmének köszönheti. Adjon hálát a Gondviselésnek, melynek eddigi életében annyi áldását élvezte: mely Önt tehetséggel, szorgalommal, munkaerővel megajándékozta és kedves családi körben megkímélte az életnek nehéz gondjaitól, melyekkel annyi ezer és ezer tanulótársa egyetemi tanulmányi idejében is küzdeni kénytelen.

A hálának természetes érzése töltse el az Ön szívét alattvalói hódolattal Szent István koronájának Felséges viselője iránt, aki uralkodásának nehéz s megszerfölt súlyos gondjai közepette is tudomást szerzett az Ön munkásságáról és külön megbízott képviselője: a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr által van jelen az Ön doktorrá avatásán.

A magyar nemzet legfőbb hatalmának alkotmányos birtokosától kapja fényes sikerrel végzett tanulmányainak jutalmául ezt a kitüntetést, bizonyára abban a

várakozásban, hogy ezentúl is hazájának él és a szellemi munka terén, melyet élethivatásul választott, lankadatlanul és önzetlenül fog dolgozni nemzetünk javára; nem tévesztvén szem elől azt, hogy az igazi tudomány egyik leghathatósabb tényezője az egész emberiség s így nemzetünk haladásának is.

Ebben a reményben melegen üdvözlöm Önt és sok szerencsét kívánok további munkásságához.

Most felkérem Önt, adja elő felavató értekezésének rövid, kivonatos tartalmát."

HALÁSZ FERENC ezután felolvassa a „*Konzervatív és liberális pártok*” című felavató értekezését, mely a következő:

„Úgy a konzervatívizmus, mint a liberálizmus a sokszor félreértett fogalmak közé tartoznak. Maga a név arra mutat, hogy a konzervatív célja a meglevőnek fenntartása, konzerválása, a liberálisé pedig a szabadelvűség, a haladás, vagy egyszerűen a szabadság. Igaz, a konzervatív-párt gyakran jelenik meg, mint a meglevőnek védelmezője, a liberális-párt, mint a szabadság képviselője. Hányszor látjuk azonban a politikai életben a konzervatívokat, amint a fennálló állapotok ellen küzdenek és viszont a liberálisokat a meglevő rend védelmében! A szabadság pedig összetett, kényes fogalom, melynek minden párt csak egy oldalát sajátíthatja ki a maga számára. Ha például valamely államban a vallási indifferentizmus uralkodik, ha egy új forradalmi korszak alkotásai kezdenek működni, ha az állam a demokrácia követelményeinek megvalósítására helyezi a legfőbb súlyt: mindez esetekben azt látjuk, hogy a konzervatív-párt az, amely változtatást követel. És viszont, ha az individuálisztikus társadalmi szerkezetet a szociálizmus támadásai érik, akkor a

konzerválás, a megóvás szerepe a liberális-pártnak jut. Egy pillantás a pártok történetébe meggyőzhet arról, hogy a konzervatív- és liberális-pártok különbségeit nem általános tendenciákban, hanem egyesegyedül a nekik alapul szolgáló társadalmi érdekekben kell keresnünk.

A társadalmi érdekkülönbségek eredete végső elemzésben egyrészt az emberi képességek különbözőségére, másrészt az ember társas mivoltára vezethető vissza. A különös tehetséggel bírók kiválnak és érdekeik öntudatára ébredve, egymással szövődnek s a társadalom felsőbb elemeit alkotják, míg velük szemben az alsóbbak csoportosulnak. A felsőbbek érdeke elsősorban az, hogy a közület mint egész létezzék, mert nyomatékuk csak így érvényesülhet; az alsóbbak pedig az egyéniségből indulnak ki, mert ez alapon nagyobb egyenlőségre számítanak. A felsőbbek iránya a konzervatív-, az alsóbbaké a liberális-irány. Ahol a pártalakulás előfeltételei, elsősorban a politikai szabadság beállanak, ott e társadalmi érdekek az állam életében érvényesülni kívánván, megszületik a konzervatív- és a liberális-párt.

A köz és egyén elve a konzervatív- és liberális-pártok alap gondolata. A konzervatív-párt előtt az egésznek rendje, a liberális előtt az egyén szabadsága lebeg elsősorban. Az centripetális, ez inkább centrifugális jellegű. Amaz inkább az állam, ez jobbára a társadalom képviselője. A konzervatív-párt felülről, a liberális-párt alulról tekinti a köz életét. A konzervatív irány a pozitívabb, a liberális irány az eszményibb, mert neki a tények nem kedveznek; az arisztokratikus, ez demokratikus; a liberális az individuum belső világának, a konzervatív a külsőleg meg-

levő intézményeknek tulajdonít döntő fontosságot. A konzervatív-párt az egyetemlegesség, a liberális-párt az atomizmus képviselője; amannak szemében vallás, király, nemzet, haza, tradíciók bírnak jelentőséggel, emez az egyént helyezi az élet centrumába.

A konzervatív-párt az egésznek rendjéből, a köz érdekéből indulván ki, különösen fontosságot tulajdonít mindannak, ami az állam fényét, tekintélyét, hatalmát emeli; az emberek egyenlőtlenségéből kifolyóan a szabadságot inkább csak relatíve követeli s abban fokozatokat különböztet meg; a haladás tekintetében lassú és óvatos, csak azt a fejlődést pártolja, ami organikus; a tekintély elvének hirdetője és valószínűsítője, kegyeletes a mult, a történelem és hagyományával szemben. Inkább a földművelésre támaszkodik, mint az ipari és kereskedelmi foglalkozásokra; a társadalomtól magától nem sokat vár, híve viszont az állam beavatkozásának. Gondolkozása empirikus; nem az ész, hanem az érzellem és ösztöntől várja a sikert.

Ezzel szemben a liberális-párt az egyéni méltóságot, az emberek egyenlő értékét hangoztatja, ideálja a humanizmus, az igazságosság uralma; a szabadságot mint egyéni jogot mindenkinek egyformán kívánja megadni; a haladást, a fejlődést az egyén érdekében önmagánál fogva üdvösnek tartja és reformokat sürget. Inkább a fölvilágosultság, a tudomány barátja. Támogatója főleg a polgárság, a középosztály; általában a társadalom szabad, zavartalan erő kifejtésében jobban bízik, mint az állami interferenciában.

A pártok antagonisztikus természetével együtt jár, hogy küzdelmük hevében szemrehányásokkal illetik egymást; a konzervatívot maradinak, a liberálist forradalmárnak bélyegezték nem egyszer. Kétségtelen, hogy

egyetlen párt sem lehet ment nagy alapgondolatainak elfajulásától; érdekek harcában ezt nem lehet elkerülni. Így válhatik az egyik reakcióssá, a másik radikálissá.

De sem az igazi konzervatív-, sem az igazi liberális-párt nem szolgálnak rá a támadásokra, amelyekben gyakran van részük. A konzervatív-párt nem a konzerválás pártja, a liberális nem a progresszióé vagy a szabadságé. Hiszen bennük az egyén és köz gondolata nyer megtestesülést s ebből kifolyóan mindkét párt mint erőteljes és életképes politikai program képviselője működhetik egymás mellett, az állam javára."

Dr. BEÖTHY ZSOLT Rector Magnificus az orvostudománykari dékánt hívja fel ezután az orvostudományi doktorjelöltre vonatkozó felavatási előzmények ismertetésére s dr. HOOR KÁROLY e felhívásnak az alábbiakban tesz eleget:

„Nagyméltóságú Királyi Képviselő Úr!

Magnifice Rector!

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A Promotio sub auspiciis Regis szertartási szabályzat 4. §-a intézkedéseinek a következőkben van szerencsém tisztelettel megfelelni:

Az orvostudománykar jelöltje, nemes GÖRGEI MÁRTON 1888. évi december hó 25-én a református vallásban született Tiszadobon és ugyanott járta az elemi iskolát, majd a debreczeni református főgimnáziumba került, ahol a kollégium anyagi támogatásával elvégezte a gimnáziumot és 1909. június havában érettségi vizsgát tett. Úgy az érettségi vizsga, mint a gimnázium összes osztályainak és az elemi iskola bizonyítványában is „jeles“, illetve „kitünő“ érdemjegyen kívül más

érdemjegy egyáltalában nem talál helyet. 1909. évi szeptember havában egyetemünk orvostudományi karára iratkozott be, ahol az I. félévben jeles érettségi bizonyítványa alapján, többi féléveiben pedig állandóan kitűnő colloquiumai révén teljes tandíjmentességet élvezett, egyébként óraadással és az egyetem, valamint a székesfőváros nyújtotta segély igénybe vételével tartotta fenn magát, miután szegény szülei nem segíthették. 1912-ben szorgalmi ösztöndíjban részesült, 1913-ban írás- és szóbeli versenyvizsgálat alapján évi 600 K állami ösztöndíjat nyert, ugyanebben az évben a törvényszéki orvosi versenyboncolásnál a jutalomdíjat nyerte. Negyedik tanfélévének befejezte után, 1911. évi június havában az I. orvosi szigorlatot tette le „kitűnő” jelzéssel. 1914. évi június havában megkapta végbizonyítványát és ugyanakkor tette le II. orvosi szigorlatát, ugyancsak „kitűnő” jelzéssel. Az 1914. évi általános mozgósításnál mint címzetes tizedes vonult be a linzi cs. és kir. 14. gyalogezredhez, mellyel már augusztus elején az orosz harctérre került. Az 1914. évi szeptember havi nagy visszavonulásnál, a Rawaruskától északkeletre fekvő Liskiben ezredorvosfőnöke parancsára 22 nem szállítható súlyos sebesülttel visszamaradt és szeptember 6-án orosz hadifogságba esett. Szeptember 11-én Krystynopolba hurcolták az oroszok, majd galicziai mozgókórházaikban alkalmazták, így került 1915. évi február havában Lezajskba, ahonét Oroszországba szállítása február hó 28-ára volt elrendelve. Előző nap azonban polgári ruhába öltözve megszökött és ettől a naptól kezdve erdőkben, száz veszély között bujkálva, hadseregünk felé igyekezett; így eljutott Jaslóig, azon túlkerülni azonban a nagyszámú kozák járőrök miatt nem lehetett. Fejére ká-

lönben már akkor díj volt kitűzve. A Jasló körüli erdőben megtalálta négy bajtársát, kiket ő szöktetett meg orosz fogságból és velük 1915. évi május hó 13-án, áldozó csütörtökön, sikerült végre a harcvonalon keresztüljutni és csapatainkat elérni. Ettől kezdve, egészen július hó 13-áig, mint zászlóaljorvos teljesített harctéri szolgálatot, hogy melyik ezrednél, az az iratokból és Görgei Márton jelentéséből nem derül ki, az azonban kiderül, hogy ezúttal két ízben sikerült neki elkerülni az újabb orosz hadifogságot, mikor az oroszok ezredét kétszer, vagy talán helyesebben szólva: két részben elfogták. 1915. évi július havában a IV. hadsereg parancsnokságától utolsó szigorlatának letételére 10 heti szabadságot kapott és ennek a klinikai szigorlatnak is minden egyes tárgyából kitűnő jelzést nyert.

Miután Görgei Márton ily módon birtokában volt mindazoknak a kellékeknek, melyek alapján a „sub auspiciis Regis“ felavatását kérhette, erre irányuló kérését 1915. évi szeptember hó 17-én nyújtotta be karunk útján a vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrhoz. Karunk a folyamodványt 1915. évi október hó 12-én tartott II. rendes ülésében tárgyalta, és miután meggyőződött arról, hogy a folyamodó mindazokkal a feltételekkel rendelkezik, melyek őt erre a legmagasabb kegy kérésére jogosulttá teszik, karunk arra kérte a vallás- és közoktatásügyi Miniszter urat, méltóztassék Ő császári és apost. királyi Felségénél előterjesztést tenni jelöltjének „sub auspiciis Regis“ leendő felavatása érdekében. Őnagyméltóságának legalázatosabb felterjesztésére Ő császári és apost. királyi Felsege 1916. évi február hó 6-án Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott,

hogy egyetemünkön az 1914/15. tanévre szörolag Görgei Márton orvosdoktorrá „sub auspiciis Regis“ felavattassék és egyben a vallás- és közoktatásügyi Miniszter urat felhatalmazni méltóztatott, hogy ezen ünnepélyes felavatásnál legmagasabb nevében eljárjon.

Így érkezünk el a mai ünnepélyhez! Hazaszere-
tettől lángoló, férfias bátorságának és valójában halált-
megvető kötelességtudásának — melynek eddigi harctéri
szolgálatá alatt annyi bizonyítékát adta — látható jelét
önérzettel, büszkén viselheti, lelkiismeretes készütsége
és alapos tudása, vasszorgalma, lankadatlan kitartása
és páratlan kötelességtudása most készül elvenni a
legszebb jutalmat, mely valakinek osztályrésztül juthat.
Szívem egész melegevel üdvözlöm ez alkalommal
karunk jelöltjét és felhívom, olvassa fel felavató érte-
kezését!

GÖRGEI MÁRTON doktori értekezését a következők-
ben adja elő:

„Két arcvonalon, huszonné havi működésem alatt
különös figyelemmel kísértem és kísérem szüntelenül
a szem harctéri sérüléseit. Jóformán a tűzvonalban, a
fedezékben, a lövészárookban és annak közvetlen köze-
lében, a segélyhelyen szolgálatot teljesítő orvos, mint
én is, csupán a sérülést látja és annak súlyos, súlyo-
sabb vagy kevésbé súlyos voltáról alkothat magának
véleményt, a sérülés lefolyását és kimenetelét azonban
figyelemmel végig nem kísérheti, kivéve a legkönnyebb
természetű sérüléseket, amelyeket a segélyhelyen, a
teljes meggyógyulás reményében orvosolhat; ellenben
tartsa elsőrendű kötelességének, hogy a súlyosabb ter-
mészetűeket minden késedelem nélkül hátraszállítsa,
az állandó egészségügyi intézetekbe.

Egyik igen jóindulatú szemsérülésről kell megemlékezni, mely tulajdonképen nem hadisérülés, mert nem ellenséges fegyverrel vagy annak közvetítésével történik, hanem egyik harcterünk védővonalainak és védőállásainak sajátos elhelyezésével függ össze. Ez a sérülés, melyet számtalanszor látok és láttam, a szaruhártya hámlehorzsolása, az *erosio corneae*. Ez ugyanis az olaszok elleni frontunkon, ahol jelenleg teszkek szolgálatot, annyira gyakori, és oka, hogy a sziklákba vágott űregekben folyik a főzés és részben az étkezés is. Természetes, hogy a sziklaűregekben megrekedő füst, az abban foglalt korom, szén, apró idegen test, izgatja, marja a szemet, a katona meg dörzsöli viszkető szeméit és nem lehet kétség, hogy az itt oly gyakori corneális erosiók így jönnek létre; elég kellemetlenek, mert sokszor éles fájdalommal, mindig könnyezéssel, fénykerüléssel, conjunctivális és különösen sűrű ciliaris belőveltséggel járnak és az illetőt, bár csak pillanatnyilag és átmenetileg, de minden szolgálatra alkalmatlanná teszik. A csapat harc képessége szempontjából ezeket az erosiókat mindig a segélyhelyen kezelem, annál inkább, mert egyszerű védőkötéssel majdnem minden esetben 48 órán belül meggyógyulnak, a cornea hámjának átlátszó regenerálódásával. Azokban az esetekben, melyekben az *erosio* alapját nem nézem teljesen tisztának, kevés finomra tört jodoformport hintek a szembe, egy csepp atropint adok és így teszem kötés alá. Az átlátszó regenerálás ilyen esetekben is 2—3 nap alatt rendszerint bekövetkezik. Mintán pedig a füst akadálytalan elvezetése a sziklaűregekből sok minden ok miatt nem igen lehetséges, azért sűrűn felváltjuk az ott foglalatostkodókat, akik azonkívül jól illő védő pápaszemet is viselnek.

A kötő- és szaruhártya *égési sérüléseit* robbanások folytán ugyancsak ismételtén láttam, az ilyen *felületes égés* prognózisa jó, a segélyhelyen láttam el őket és ott gyógyultak meg. Mihelyt az égés mélyebb, a sérültnek helye az állandó kórház.

Akna- és lövedékrobbanásnál szétrepülő föld és kódarabok, erdő átkutatásánál a szembe csapódó galy, szintén esetleg csupán könnyebb természetű, sérülésre *subconjunctivális véralfutásra* adhat alkalmat. Bár ez teljesen csak hosszabb idő alatt múlik el, azért nem teszi szükségessé a sérültnek kórházba szállítását, mert az ilyen *subconjunctivális vérzés* 8—10 nap alatt nyom nélkül elmúlik.

Sajnos, a robbanó akna, a felrobbanó srappell és gránát rendszerint sokkal súlyosabb természetű szemsérüléseket, a szemgolyó *áthatoló sérüléseit* okozza; az ilyen az uvea előesésével jár, végeredményben pedig a szem gyors elpusztulását, sorvadását eredményezi, vagy ha nem is következik be a szem burkainak átszakadása, *traumás iridocyklitis* fejlődik, melynek a szem ugyancsak áldozatul esik. Ez a szem azután állandóan veszélyezteti a másikat, esetleg teljesen sértetlen ép szemet a sympathiás ophthalmia alakjában. Az ilyen, az egyik szemén súlyosan sérültet mennél gyorsabban és lehetőleg oly kórházba kell szállítani, melyben szakképzett orvos, tehát szemorvos működik és megállapítható, hogy gondoskodás történt a monarchia mindkét államában, hogy ilyen kórházak kellő számban rendelkezésre álljanak. Igaz ugyan, hogy a sympathiás ophthalmia veszélye csupán a sérülés után való 4-ik, 6-ik héten különösen imminens, de azért tudunk olyan esetekről is, hogy már a 10-ik napon jelentkezett. Ennek a fenyegető veszélynek csupán a szem enuclea-

tiójával vehetjük elejét, mellyel majdnem biztosan megakadályozzuk a másik szem megbetegedését; és ha ez egy-egy elvétett esetben az enucleatio után mégis jelentkezik, lefolyása rendszerint enyhébb, prognózisa sokkal jobb, mint annak az ophthalmia sympathicának a prognózisa, mely akkor kezdődik, amikor a sympathizáló szem még az orbitában van, mert ilyenkor a sympathizált szem is, rendszerint iridokyklitis alakjában, többnyire tönkremegy, megvakul, zsugorodik.

A lencse sérülése nyomán lencsehomály fejlődése szabály, ez a *sérüléssel hálógy*. A lencsének önálló sérülése oly módon, hogy a szemgolyó nemcsak hogy nem szenved áthatoló sérülést, hanem hogy a bulbus a sérülés legkisebb nyomát sem mutassa, a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Ezért érdemel említést a következő megfigyelésem. Egyik védőművünk előtt elhelyezett lövészárokból egy tüzéraltsízt, mint megfigyelő kutatta a múlt év október havában az olasz tüzérségi állásokat, amikor egy 21 cm.-es ellenséges gránát mellette lecsap és a légnyomás őt a szemben levő falhoz vágja. A sérült eszméletét veszítette, zúródásokat szenvedett és bal felső karján csonttörést. Mikor hosszabb idő múlva öntudata visszatért, rossz látásról panaszkodott az előbb teljesen jól látó jobb szemén; a sérültet a hozzánk beosztott tábori kórházba helyeztem át, mely azután arról értesített, hogy a beteg jobb szemén szürkehályog fejlődött. Ennek a szürkehályog-keletkezésnek mechanizmusa, amikor a bulbus egyébként teljesen ép maradt, valószínűleg az, hogy a nagy légnyomás a szaruhártyát erősen benyomta és a lencsetokhoz szorította, ez a lencsetok repedését vonta maga után, ez pedig szükségképen szürkehályog kifejlődésére vezetett, de esetleg olyan

hályogról is lehetett szó, melyet Vossius, Steiner és mások a lencse elülső felülete gyűrűalakú homálya néven ismertettek; ezek a szürkehályogok ugyancsak úgy keletkeznének, hogy külső erő a szaruhártyát lelapítja és ez a pupilláris szél a lencséhez nyomja, úgy, hogy ez a homály tulajdonképen a pupilláris szélnek mintegy lenyomata a lencsén. Az ilyen homály Vossius szerint idővel elmúlik, ami másféle lencsehomállal nem igen történik; esetemnél ezt nem állapíthattam meg, miután a sérültet a tábori kórházból tovább szállították.

Két eset, melyet egyik hadikórházban láttam, összefüggésben áll azzal a kérdéssel, van-e sympathiás neuritis és sympathiás chorioiditis, vagy sem. A legtöbb szerző a sympathiás megbetegedésnek ezt a két megjelenési alakját kétségtelennek tartja, a neuritis sympathicát ritkának és általában véve jó prognózisúnak mondják, a chorioiditis sympathicát gyakoribbnak, prognózisát ellenben kedvezőtlennek. Ha azok a kór-
szövegtani változások, melyeket Fuchs ismételtén a sympathizáló szemben kimutatott és melyeket, bár ritkábban, a sympathizált szemben is megtaláltak, egyáltalában és valójában jellegzetesek a sympathiás ophthalmiára, akkor tulajdonképen a sympathiás iridocyklitis minden súlyosabb esetében beteg a chorioidea is, csakhogy ezek a változások itt esetleg csupán másodlagosak, az uvea elülső részéről, a chorioideára átterjedettek és így a sympathiás chorioiditis lehetsége kérdésének tisztázása szempontjából egyáltalában nem értékesíthetők. Sympathiás chorioiditistről a szó szoros értelmében csak akkor lehet szó, ha a változások a sympathizált szemben mindenekelőtt a chorioideában indulnak meg. Ilyen volt az egyik eset, melyben a baj

diffus üvegtesthomály és disszeminált savós chorioiditis alakjában jelentkezett a látásélesség rohamos csökkenésével akkor, amikor ezen a szemén az iris elszínesedésének nyoma nem volt, praecipitatumok a corneán nem voltak, fénykerülés, fájdalom nem bántotta a beteget és a rendes tágságú pupillát atropin egyszeri becsepegtetésével napokig maximálisan tágan lehetett tartani. Az elsődlegesen sérült, iridokyklitisben szenvedett, de nem phthisises szem enucleatiója, sajnos, nem javított az állapoton, amiből azonban, tekintve a súlyos intraoculáris változásokat, melyek az enucleatiót megelőzőleg már kifejlődtek, nem szabad arra következtetni, hogy az nem volt sympathiás chorioiditis.

A másik esetben a bal szem sérült meg súlyosan, de az iridokyklitis traumatica ellenére rendes feszültségű és alakú, bár bizonytalan fényérzésű volt, amikor a beteg váratlanul a jobb szem látásélességének csökkenéséről panaszkodott. A szemtükör kifejezett neuritist állapított meg, a Röntgen-kép sem a szemnek, sem orbitájának még közelségében sem mutatott semmiféle rendellenességet. A sérült szem eltávolítása után a látás lényegesebben javult, azután megint valamennyire rosszabbodott és sokáig ingadozott, míg végre $\frac{5}{6}$ -re javult, vagyis a szem rendes látásélességét újból visszanyerte.

A sympathiás ophthalmiának neuritis optica alakjában jelentkezése Deutschmann ophthalmia migratoria elméletét támogatja, amint különben Deutschmann kísérleti állatainak egy jelentékeny része valójában a neuritis objektív változásait mutatta. Csakhogy a sympathiás ophthalmia majdnem mindig az iridokyklitis képében indul meg és létrejöttét sem az opticus, sem a ciliaris idegelmélet, sem Berlin elmélete

nem magyarázza elfogadhatóan és Fuchs vizsgálatai is inkább csak a kórszöveti változásokra vetnek éles világitást, amennyiben kimutatják azokat a változásokat, melyek a szemet a sympathizáló szem szerepére predestinálják, de azt azért nem tudjuk meg, hogy az áttérjedésnek mi a mechanizmusa.

Mind a két fenti eset különös óvatosságra int a sérült szem konzervatív kezelésének nézőpontjából, vagyis azzal a törekvéssel szemben, igyekezzünk-e megtartani a sérült szemet, ha erre csak némi kilátás van. Azt hiszem, helyesen úgy állítjuk be a tételt, hogy az ilyen szem megtartásának igyekezete csak addig indokolt, míg a lehetőség erősen biztat; mihelyt a fényérzés megszűnt, ne habozzunk többé az enucleatioval. Kórházi látogatásaim közben arról győződtem meg, hogy a legtöbb szakembernek ez az álláspontja, és a ném szigorúan szakember is nagyon helyesen ezt az elvet látszik követni.

Megeshetett talán eddig is, hogy egy-egy sérült szemet enucleáltak, melynek alakját meg lehetett volna menteni, de az, azt hiszem alig fordult elő, hogy a sérült szem megtartásának túlzott törekvésével alkalmat és időt engedtek, hogy a másik szem sympathiásan megbetegedjék és elpusztuljon. Ahhoz túlságosan vérünkbe ment, legalább nekünk, akik ennek az egyetemnek falain belül nyerték szemészi oktatásukat, az a tudat, hogy súlyos sérüléssel, iridokyklitisben szenvedő, vagy szenvedett szem mindig veszélyezteti a másik szem létét és hogy az ilyen szemnek enucleatioja soha sem korai, de lehet elkészt.

A dékáni beszédek és felavatási értekezések meghallgatása után a doktorjelöltek az Egyetemi Tanács elé

járulnak és mély meghajlással tisztelegvén a királyi Képviselő úr, majd pedig a Senatus előtt, a következő kérelmet terjesztik elő:

„Ő császári és apostoli királyi Felsege legmagasabb Képviselője, Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Nagyságos Rector Úr!
Tekintetes Egyetemi Tanács!

Az államtudományi, illetve orvostudományi kar minket mindazon tudományokból, melyeknek ismerete a felavatandóktól megkívántatik, megvizsgált és úgy az egyetem hatóságainak határozata, valamint az imént ismertetett magas leirat alapján érdemesnek találtattunk arra, hogy Ő császári és apostoli királyi Felsegének legfelsőbb pártfogása alatt avattassunk fel: tisztelettel kérjük, méltóztassék minket szaktudományunk doktorává avatni.“

E kérelemmel kezdetét vevén a rendes felavatási eljárás, a külön-külön letett eskü után HALÁSZ FERENCET dr. NAGY FERENC államtudománykari Prodékán az államtudományok, GÖRGEI MÁRTONT pedig dr. HOOR KÁROLY orvostudománykari Dékán az orvostudományok doktorává avatta Ő császári és apostoli királyi Felségétől nyert s a dékáni tiszthez kötött hatalomnál fogva, mire az egyetem Rector Magnificusa és a tanulmányi karok Dékánjai kézfogásukkal doktortársukká fogadták őket.

A felavatásért kifejezett köszönet meghallgatása után Rector Magnificus felszólítására dr. HALÁSZ FERENC és dr. GÖRGEI MÁRTON Ő császári és apostoli királyi Felsege Képviselője elé járulván, a királyi Képviselő úr a felavatottaknak e beszéd kíséretében nyújtotta át a Felső által ajándékozott doktori gyűrűket:

„Ő császári és apostoli királyi Felsege legkegyel-

mesebben megbízni méltóztatott azzal, hogy az egyetem mai doktoravatási ünnepélyén legmagasabb személyének képviselőjében eljárjak. Mély hódolattal fogadom e kegyet és annál nagyobb örömmel jelenek meg ez ünnepélyen, mivel a mai nap egyúttal emléknapja egyetemünk áthelyezésének és újjáalakításának, amit dicső emlékü Mária Terézia királynénk bölcs előrelátásának köszönhetünk.

Önök, akik a mai napon a tudori fogadalmat leteszik és akik kitartó munka által szerzett tudásuk révén már ily ifjan részesülnek legfelsőbb elismerésben, elérkeztek életüknek arra a fordulópontjára, amelytől fogva a gyakorlati téren érvényesíthetik eddig szerzett elméleti ismereteiket, vagy azokat saját munkájukkal kibővíthetik. Ez ünnepélyes pillanatban feladatom rámutatni azokra a kötelességekre, amelyek a legfelsőbb kitüntetéssel együtt Önökre hárulnak.

Ezek elseje az alattvalói hűség és hála dicső uralkodó királyunk iránt, akinek bölcs előrelátása, nemes szíve és hazánk irányában tanúsított atyai jóakarata mindnyájunk lelkét áthatja. A királyhűséggel együtt minden magyar szívében össze van forrva az önzetlen hazaszeretet, amelyet zsenge gyermekkorunktól kezdve a hazai levegőben és környezetben magunkba szívunk és amelyhez rendületlenül ragaszkodunk, amíg nem annak földjében elporladunk. Ha valamikor, úgy most van alkalmunk tapasztalni ez eseménynek nemesítő hatását és jelentőségét azon világesemények közepette, amelyeknek nemesak szemtanúi, de cselekvő részesei is vagyunk. E kitartó hazafias érzület jó és balsors közepette biztosította hazánk fennmaradását a múltban, ugyanez képesíti nemzetünk minden egyes tagját arra, amint azt most

is nap nap után látjuk, hogy feláldozza nyugalját, vérét és vagyonát és egész erejét összeszedve egységesen szembeszálljon minden olyan törekvéssel, amely veszélyezteti a nemzet létét és ezzel a monarchia és szövetségeseink érdekeit.

De a legnemesebb hazaszeretet és áldozatkészség is csak akkor lesz igazán képes biztosítani a nemzet érdekeit a jövőben, ha annak élén olyan műveltségű férfiak állanak, akik e törekvéseket irányítani és annak eszközeit kellőleg alkalmazni is tudják; ily képességre azonban, mint tudjuk, egyedül elméleti kiképzés és szakképzettség útján lehet szert tenni. Ezért felbuzdulva eddigi sikereiktől, amelyet munkájuk révén a tudomány terén eddig elértek, törekedjenek azt lan- kadatlan buzgalommal, szorgalommal tovább művelni, hogy mindegyikük mihamarább elfoglalhassa saját munkakörében azt a vezető állást, amely őt képessége és műveltsége alapján megilleti. Ezen a helyen akkor képesek lesznek nemcsak lelkesedéssel, de a kellő szak- értelemmel is előmozdítani hazánk kulturális haladását s annak legmagasabb létérdekeit.

Abban a biztos hitben, hogy Önök e hivatásuk- nak mindenben hűségesen és lelkiismeretesen eleget fognak tenni, átadom Felséges Urunk és királyunk szép ajándékát."

Jelöltek ezután Ő császári és apostoli királyi Felségének képviselőjéhez a következő kérelmet intézték:

„Nagyméltóságú Miniszter, királyi Képviselő Úr!

A legmélyebb hódolattal hajlunk meg Excellenciád, mint Ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb személyének képviselője előtt, örök hálával köszönvén

meg Urunknak és Királyunknak kegyelmét, mellyel minket kitüntetésre méltatott.

Alázattal kérjük Nagyméltóságodat, hogy Ő császári és apostoli királyi Felségének, a hazának, a tudománynak és az egyetemnek tett hűségfogadásunkat a Felség legmagasabb tudomására juttatni kegyeskedjék, Excellenciádnak pedig forró köszönetünket nyilvánítjuk ez ünnepélyes felavatáson való megjelenésért.*

A felavatási szertartás véget érven, dr. BEÖTHY ZSOLT Rector Magnificus a következőket mondotta:

„Király Ő Felsége legmagasabb kegyelmét mély hódolattal megköszönöm s legújabb doktortársaimhoz, kiket a Felség ajándéka a király, haza s a tudomány szolgálatára tett fogadalomra int mindenha, azon óhajomat intézem, hogy hivatásuk teljesítésében valóra váltsák azon szép reményeket, melyeket az Alma Mater e kiváló s kevés embernek osztályrészl jutó kitüntetés alapján Önökhöz fűz.

A király, haza és tudomány iránti hűségről tegyen tanuságot mindenkor életük.

E szép ünnepélyt azzal zárom be, hogy igaz lelkesedéssel kiáltom:

Éljen a Király!”

Dr. Concha Győző ünneplése.

Már jóval hat óra előtt megtelt az ünnep helye. Új és régi tanítványok érkeztek s lassan-lassan megnépesedett minden zug, minden sarok. Az ünnepre elküldték képviselőiket a vidéki egyetemek, hiszen az ünnepelt tanárt ezer meg ezer szál fűzi volt tanítványai révén mindegyikhez. A kolozsvári egyetemnek húsz esztendőn át volt professzora s a tanács FINKEY FERENC, RÉZ MIHÁLY és TÓTH KÁROLY professzorokat bízta meg képviseletével. A pozsonyi egyetem részéről POLLNER ÖDÖN rektor, KÉRÉSZY ZOLTÁN, EREKY ISTVÁN és TUKA BÉLA tanárok, a debreczeni egyetem részéről pedig BERNOLÁK NÁNDOR rektor és TÓTH LAJOS professzor jelent meg az ünnepen, melyről nem maradtak el az ünnepelt budapesti kollégái sem, akik közül ott voltak báró LÁNG LAJOS, NAGY FERENC titkos tanácsosok, MAGYARY GÉZA, ANGYAL PÁL, ILLÉS JÓZSEF, TOMCSÁNYI MÓRIC és PÁZMÁNY LAJOS professzorok. Megjelentek számosan a közélet kiválóságai közül is. Ott láttuk a többi között HEGEDŰS LORÁNT és PÁL ALFRÉD képviselőket, HARRER FERENC fővárosi tanácsost, ZSEMBERY ISTVÁNT, SLAMADINGER JENŐ közigazgatási bírót, VOINOVICH GÉZÁT és sok mást. Az egybegyűltek beszélgetve várták volt professzorukat és megtekintették a művészi ezüstplakettet, melybe volt és mostani tanítványainak aláírását edzették. Az aláírások között első BALOGH

JENŐ igazságügyminiszteré s alája sorakoznak a többiek. A plakettet gyönyörű tokba tették s adták át az ünnepeltnek.

Egynegyed hét óra lehetett, amikor belépett a terembe Concha professzor. Nagy éljenzés és percekig tartó taps fogadta. Amikor elült, dr. BERNOLÁK NÁNDOR, a debreczeni egyetem ezidei rektora kezdett beszélni és Concha Győzöt a volt tanítványok nevében üdvözlő és köszönti születésének hetvenedik évfordulója alkalmából. Concha Győző egyénisége erőforrás most is s hitvallást akarnak tenni, hogy lélekben ma is követői. Az ő példáját követik, az ő tanait hirdetik és adják tovább tanítványaiknak. Mi lett volna a nemzetből ezekben a nehéz időkben, ha nem Concha Győző iránya hatja át a lelkeket, amely az egyéni és nemzeti életet harmóniába forrasztja, hanem a hedonisztikus világ és életfelfogás kerekedik felül! Azonban nem így lett, mint az eredmény beszéli. Concha Győzöt pályája során sokszor fölkereste a királyi kegy, megtalálta a tudományos elismerés. Mit adhatnak tehát ők, a tanítványok? Egy babérágat és egy fogadalmat, hogy irányzatát követni és hirdetni fogják.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után TÓTH KÁROLY dr. kolozsvári egyetemi tanár mondott beszédet. A kolozsvári egyetem jogi fakultása külön jogcímen van itt, mint amelynek valamikor Concha professzora volt. Úgy érzi, ez a kapcsolat nem szűnt meg egyik oldalról sem. Fényes emléket hagyott maga után, a tanítást, miket Concha hirdetett, mely az élet igazi értékének mintha szimbóluma volna.

Nagy taps kísérte a beszédet, mely után CONCHA professzor felelt a két üdvözlésre.

— Jól esik — úgymond — a szeretet megnyil-

vánulása. Ha visszatekintek, örömmel tölt el az, hogy nem voltam hamis próféta, hogy azokkal az ellenáramlatokkal szemben, melyek a nemzeteknek önfenntartását, a nagy gazdasági világtermelő szövetkezeteknek föllükeredését, vagy éppen a külön állami létnek teljes megszűnését hirdették, olyan határozottan állást foglaltam. Sokkal gyorsabban, mint ahogy magam is gondoltam, meghozta a történelem ennek a főálláspontomnak igazolását, hogy az ember kétféle életet él: éli a nemzeti életét és a maga külön egyéni életét és hogy e két tényező nélkül emberi élet soha sem lehetséges.

Megértem tanaimnak más irányban is a bevalását. Azonban nem mindent értem el. Nem értem el, hogy az én édes hazám végre cselekvőképes legyen és hogy magának közigazgatást tudjon csinálni. Mert egy nemzet, amelynek nincsen közigazgatása, az nem cselekvőképes. Majd ötven esztendeje, mikor diákkoromban ez az eszme megkapott és azt hirdettem is. Azóta majd egy félszázad múlt el és ma is ott tartunk lényegileg, ahol 1868-ban voltunk. Majd kifejtette azt, hogy a legnagyobb babér számára, hogy a munka, amit megkezdett, a tanítványokban folytatódni fog, akik ami a tanításban jó, ki fogják fejleszteni és ami rossz benne, meg fogják dönteni. Rossz tanár volna az, aki szolgálalkú tanítványokat kíván és rossz tanítvány volna, aki nem tud többet, mint a tanára. A tanítványoknak is a saját eszükkel kell gondolkodni. Majd meleg hangon köszönte meg külön a kolozsvári egyetem üdvözlését, azét az egyetemét, amelynek kebelében húsz évet töltött, amely húsz esztendő az ő tudományos világfelfogása kialakulásának és megerősödésének ideje volt.

Beszéde végén kifejtette, hogy állami felfogásának két sarokpontja van: az egyik az ember eszméje, a másik a szabadság. E felfogásához az inspirációt 1864-ben Horváth Cirilltől nyerte. Amint én az én nagyszellemű filozófia-tanáromnak hatása alatt mentem pályámra — végezte be szavait — azonképen megadta Isten, hogy egy-pár gondolatot bennetek is ébresztettem és hogy az én elmúlásom után is gondos ápolókra találjanak. Az Isten óvjon meg benneteket!

A tudós professzor szavait néma meghatottsággal hallgatták az ünneplők. Csak amikor befejezte, tört ki a taps és a lelkesedés, amely szívből fakadó és közvetlen volt, mint maga az ünnep . . .

Az ünneplést a Kontinentál-szállóban vacsora fejezte be, amelyen a többi között BALOGH JENŐ igazságügyminiszter és JANKOVICH BÉLA vallás- és közoktatásügyi miniszter is jelen volt.

Dr. Plósz Sándor ünneplése.

Az ünnep délután hat órakor folyt le a Tudományegyetem perjogi szemináriumában. Ott voltak BALOGH JENŐ és JANKOVICH BÉLA miniszterek, TÓRY GUSZTÁV, BELLYEI RICKL GYULA és VADÁSZ LIPÓT államtitkárok, báró LÁNG LAJOS, NAGY FERENC belső titkos tanácsosok, JUHÁSZ ANDOR, a budapesti tábla elnöke, KUNCZ JENŐ, SZÁSZY BÉLA, TÉRFY GYULA, NEMES LAJOS, SZLADITS KÁROLY miniszteri tanácsosok, NAGY ÖDÖN nyugalmazott törvényszéki elnök, ADOLF SEBESTYÉN és FODOR ÁRMIN kuriai bírák, CONCHA GYÖZŐ, SZÁSZY-SCHWARZ GUSZTÁV, ANGYAL PÁL, PIKLER GYULA, NAGY ERNŐ, KIRÁLY JÁNOS, HELLE KÁROLY, ILLÉS JÓZSEF, FELNER FRIGYES egyetemi tanárok, HEGEDŰS LÓRÁNT országgyűlési képviselő, POLNER ÖDÖN pozsonyi, KISS GÉZA és BACSÓ JENŐ debreczeni egyetemi tanárok.

A nagynevű tudóst MAGYARY GÉZA egyetemi tanár, a szeminárium vezetője üdvözölte. Méltatta az ünnepekt érdemeit s kiemelte, hogy tevékenységéhez két korszakalkotó esemény fűződik. Az egyik annak az úttörő tudományos munkásságnak a megindítása, amely a perjognak a magánjogból való kiválására, s mint külön tudományszaknak megteremtésére vezetett. A másik új polgári perrendtartásunk megalkotása, amely történelmileg is jelentős, mert 200 éves reformmozgalmak záróköve. Tartalmilag a legtökéletesebb eszközöket

nyújtja az egyéni jogok védelmére épen abban az időben, amikor a világháború lezajlása után fokozott erővel felpezsdülő élet az egyéni érvényesülés előtt eddig alig sejtett lehetőségeket fog megnyitni. A világháború legsúlyosabb napjaiban történt életbeléptetésével pedig a magyar nemzet hitvallást tett életerejébe és fennmaradásába vetett törhetetlen bizalmáról.

Majd a szeminárium tagjai s az ünnepelt tisztelői által aláírt, művészies kivitelű plakettet nyújtott át neki, amely fehér márvány alapon az ünnepelt bronzreliefjét ábrázolja és MURÁNYI GYULA szobrászművész sikerült alkotása.

A meleg üdvözlésért a jubiláns meghatott szavakban mondott köszönetet. A tudomány az, mondotta egyebek közt, mely hazánk fejlődését biztosítani van hivatva. Hazámról beszélek, habár a tudomány az egész emberiségé. De aki az emberiség céljait akarja előmozdítani, az mindenekelőtt a hazája céljait kell hogy szolgálja. A mi főadatunk, hogy magyar tudományt csináljunk. Ezalatt nem valami sujtásos tudományt kell érteni, hanem azt, hogy igyekezzünk jobbat csinálni, mint mások. És ez lesz az igazi magyar tudomány.

A tudós professzort lelkeesen megéljenezték s ezzel a szép ünnep véget ért.

SZABÁLYZAT

a katonai nevelő- és képzőintézetekre képesítő tanári vizsgálatról, amelyre a cs. és kir. hadsereg, illetve a m. kir. honvédség kormányzata részéről kiválasztott tényleges katonatiszt-tanárjelöltek bocsáttatnak!

(Kiadatott a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1913. évi szeptember hó 10-én 82.394. sz. a. kelt a a tudományegyetem, kir. József-műegyetem tanácsához a az orsz. középiskolai tanárvizsgáló-bizottságokhoz intézett rendeletével.)

I. Általános rendelkezések.

Erre a tanári vizsgálatra általában a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium által a középiskolai (gimnázium és reáliskola) tanári vizsgálat tárgyában kibocsátott és az 1888. évi 50.098. számú rendelettel közzétett szabályzat határozatai érvényesek.

A cs. és kir. hadügyminisztérium, illetve a m. kir. honvédelmi minisztérium, a cs. és kir. hadseregnek, illetve a m. kir. honvédségnek ama tényleges tisztjeit, akiket tudományos előkészület után a katonai nevelő- és képzőintézetekre képesítő tanári vizsgálat letételére külön kiválaszt, rendszerint a budapesti kir. magyar tudományegyetemre, illetőleg a m. kir. József-műegyetemre rendkívüli hallgatókul (kivételesen a megszabott feltételek fennforgása esetén rendes hallgatókul is) három évi tanulmányra vezényli. Szaktanulmányaik alatt az illetők az említett főiskolákon érvényes szabályokat szorosan követni tartoznak.

A katonatiszt-tanárjelöltek a tanárjelöltektől egyébként az 1888. évi 50.098. sz. vkm. rendelettel kiadott

szabályzat 9., 10. és 11. §-a értelmében megkövetelt előtanulmányok igazolása és az érettségi bizonyítványnak bemutatása alól fölmentetnek.

II. A vizsgálat helye és tárgyai.

A katonatiszt-tanárjelöltek képesítővizsgálatát a budapesti országos magyar királyi középiskolai tanárvizsgáló-bizottság tartja; ez a vizsgáló-bizottság a vizsgálat eredménye alapján „Katonai nevelő- és képzőintézetekre képesítő tanári oklevél” kiadására ezennel feljogosíttatik.

Ezeknek az okleveleknek csakis katonai nevelő- és képzőintézetekre van érvényük.

A vizsgálat tárgyaiul a következő szakcsoportok állapíthatnak meg:

- a) történelem és földrajz;
- b) mennyiségtan és természettan;
- c) mennyiségtan és ábrázoló geometria;
- d) magyar és német nyelv és irodalom;
- e) földrajz és természetrajz.

III. A vizsgálat rendje.

A képesítővizsgálatnak három fokozata van: az alap-, szak- és pedagógiai vizsgálat.

a) *A tanári alapvizsgálaton*, mely a főiskolai tanfolyam első évének végén teendő le, bármely szakmát követő jelöltre nézve a vizsgálat tárgya a magyar nyelv és irodalom, különös tekintettel a hazai művelődéstörténelemre, melyből zárthelyi írásbeli és szóbeli vizsgálat tartatik.

A történelem, földrajz, illetve magyar-német szakosok, feltéve, hogy nem végeztek gimnáziumot, vagy a középfokú iskolában a latin nyelvvel megfelelő mér-

tékben való foglalkozásukat okmánnyal nem igazolják, ez alkalommal még a latinból is szóbeli vizsgálatot tartoznak tenni.

A cs. és kir. hadseregbeli tiszt-tanárjelöltek főiskolai tanulmányaikkal egyidőben a budapesti cs. és kir. gyalogsági hadapródiskolában vezettetnek be a tanítási gyakorlatba.

A m. kir. honvédség tiszt-tanárjelöltjei pedig a tanítási gyakorlat megszerzési céljából az elméleti kiképzés második évében a m. kir. honvédelmi minisztérium által valamelyik budapesti állami középiskolába vezényeltetnek.

b) *A szakvizsgálatra* a tiszt-tanárjelölt főiskolai szaktanulmányainak hatodik féléve végén bocsáttatik; ekkor mindegyik szaktárgyára vonatkozólag egy-egy házi dolgozatot készít, továbbá zárthelyi írásbeli és szóbeli vizsgálatot tesz.

Ezután a jelölt a katonai nevelő- és képzőintézetekben próbaképen tanáru alkalmazzatik s ott egy évig különösen filozófiai és pedagógiai tanulmányokkal tartozik foglalkozni; azután

c) *a pedagógiai vizsgálatra áll.*

Ez a vizsgálat legkorábban a főiskolai tanfolyam kezdetétől számított nyolcadik félév végén tartatik és zárthelyi írásbeli és szóbeli részből áll.

A felsorolt három vizsgálat sikeres letétele után a tiszt-tanárjelölt oklevelet kap, mely a következőkép szól:

IV. Katonai nevelő- és képzőintézetekre képesítő tanári oklevél.

Mi, országos középiskolai tanárvizsgáló-bizottsági elnök és vizsgáló tagok bizonyítjuk, hogy (X. Y. ^{cs. és kir.}_{no. kir.} főhadnagy _____) úr, ki az (1890. évben Szege- den) született és felsőbb tanulmányait (a budapesti kir.

magyar tudományegyetemen, illetve kir. József-műegyetemen) végezte, előttünk a katonai nevelő- és képzőintézetekre képesítő tanári vizsgálatot letette, még pedig a következő eredménnyel:

I. az alapvizsgálaton a magyar nyelv és irodalomból (kitünő);

II. a szakvizsgálaton:

1. a történelemből (dicséretes),
2. a földrajzból (dicséretes) eredménnyel:

III. a pedagógiai vizsgálaton:

1. a filozófia elemeiből (dicséretes),
2. a pedagógiából (kitünő) eredménnyel.

E vizsgálat alapján mi (X. Y. ^{cs. és kir.}_{m. kir.} főhadnagy .....) urat a történelemnek és földrajznak katonai nevelő- és képzőintézetekben magyar nyelven való tanítására a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől reánk ruházott hatalomnál fogva képesítettnek nyilatkoztatjuk.

Aminek hitelére ezt az oklevelet kiadtuk és az orsz. középiskolai tanárvizsgáló-bizottság pecsétjével és saját aláírásunkkal megerősítettük.

Kelt Budapesten, (1915. évi október hó 30-án).

tanárvizsgáló-bizottsági tagok.

elnök.

Ez a szabályzat az 1915—16. tanévvel lép életbe.

1150/1915—16.

A budapesti kir. magyar tud.-egyetem Rektorának kérelme a magyar társadalomhoz.

Folyó évi szeptember havában elmondott rektori székfoglaló-beszédemben, melynek egy példányát tisztelettel ide mellékelem, megpendítettem egy segítő-alap megteremtésének sürgős szükségét.

E segítőalap rendeltetése lenne, hogy egyetemünknek a háborúból visszatért szegénysorsú, segítség nélkül maradt, vagy gyógyulásra szoruló hallgatóit támogassa mindaddig, míg újra képesek lesznek gondoskodni magukról. Aki tudja azt, hogy a mi magyar egyetemi hallgatóságunk nagy része — még pedig igen becses része — önerejéből kénytelen fenntartani magát; hogy a nehéz viszonyok önfenntartásukat mily nagy mértékben megnehezítik; hogy régi keresetforrásaik jelentékeny része kiapadt: éreznie kell, hogy ez a kért támogatás emberi és hazafiúi kötelességünk. Hazafiúi nemcsak azért, mert hős fiaink vérükkel védelmezték hazánkat és védelmezték bennünket, hanem azért is, mert hazánk jövője, kulturái fejlődése követeli tőlünk. Erőket, szellemi erőket kell vele talpra állítanunk, talán megmentenünk, kikre egész jövő nemzeti életünknek annál nagyobb szüksége lesz, minél könyörtelebbről arat a halál hős fiaink sorában, a jövő Magyarország intelligenciájának vetésében.

Epen ezért hívtam fel a folyó tanfélévra beíratkozó hallgatóinkat is arra, hogy a harcból visszatérő egyetemi polgártársaik támogatására szolgáló alaphoz tehetségükhöz képest hozzájáruljanak.

Most pedig a hazafias magyar társadalomhoz fordulok kérelmemmel. Ez a kérelem sürgős is. Bármikor

ér véget a háború: az alapnak készen kell már várnia a visszatérőket. Ha ők nem késték egy percet sem életüknek és vérüknek felajánlásával érettünk: nekünk sem szabad őket egy órát sem várakoztatnunk a segítséggel.

Az egyházi hatóságok, káptalanok, szerzetesrendek, a törvényhatóságok, rendezett tanácsú városok, társadalmi és közgazdasági intézmények vezető munkásai, akik főiskolai tanulmányaikat ezen egyetem csarnokai-ban végezték s akiknek a növendékei, illetve fiai és földijei az Alma Matert látogatják, bizonyára meleg szívvel karolják fel törekvésemet. Jól tudjuk azt, hogy a közel jövő vezetésre hivatott munkásainál a szegénység a szellemi erőgyűjtés gyorsan letűnő s a mindennapi kenyér gondjaitól lehetőleg megóvandó ifjú éveit, melyek e háborús időkben úgyszólván megrövidültek, mennyire sújtja és nehezíti. Hárítsuk el útjukból lehetőleg az akadályokat, támogassuk, gyógyítsuk, mentjük meg hadviselő szegény fiainkat nemcsak a magunk, hanem a jövő magyar művelődés érdekében. A háború borzalmai megkímélték életüket, és jövőjüket a mi szívünkre bízta; ezt a szívet bizonyára meg fogják találni.

Adományokat a *budapesti tudományegyetem rektori hivatala* (Budapest, IV. ker., egyetemi központi palota, Egyetem-tér 1—3) fogad el s hírlapilag nyugtázza.

Az adományozók neveit egyetemünk történetében örökítjük meg s egyetemünk ünnepélyes közgyűlésén bejelentjük.

Budapest, 1915. évi október hó 14-én.

Hazafias üdvözlettel

BEÖTHY ZSOLT,

rektor.

GYÁSZBESZÉD,

MELYET

A BUDAPESTI KIR. MAGYAR TUD.-EGYETEMNEK

MEGDICSŐÜLT

I. FERENCZ JÓZSEF

MAGYARORSZÁG APOSTOLI KIRÁLYÁÉRT

ELHUNYTA 30. NAPJÁN TARTOTT ÜNNEPÉLYES GYÁSZ-
MISÉJÉN 1916. ÉVI DECEMBER HÓ 21-ÉN AZ EGYETEM
SZENTÉGYHÁZÁBAN MONDOTT

DR. WOLKENBERG ALAJOS

A HITUDOMÁNYOK BEKEBELEZETT DOKTORA, AZ EGYHÁZI ÉKESSZÓLÁS-
TANNAK ÉS KATECHETIKÁNAK NYILV. RENDES TANÁRA, A TUDOMÁNYEGYETEM
HITSZÓNOKA, A SZÁTMÁRI EGYHÁZMEGYE ÁLDOZÓPAPJA ÉS SZENTSZÉKI
TANÁCSOSA, PÁPAI KAMARÁS, A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA TAGJA STB.

...and the ... ..
... ..
... ..

GYASZBESZED

A BUDAPESTI KIR. MAGYAR TUD. EGYESÜLET

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

BUDAPEST, 1875

Magnifice Rector!

Tekintetes Egyetemi Tanács, Professzor Urak!

Egyetemi Hallgatók, Gyászoló Testvéreim!

Ez a ravatal igazi castrum doloris.

A nagy katonának készült, akit háborúk véres keresztje avatott hadúrrá. A királynak épült, aki uralkodói méltóságához közel hetven esztendőnek munkáival a személyes fölség varázsát kötötte. Az apostolnak, akit a holnapnak tervei között érintett a halál angyalának békeséges keze, a tudomány és közhála nevében tudományegyetemünknek Tanácsa építette ezt a castrumot.

Itt mérte ki helyét saját falai közt, az egyetem szentegyházában és beleépítette mindnyájuk lelkének honfiai bánatát. Elhozta reá szívünknek, termeinknek gyászát, a magyar föld virágát, magyar szívünknek imáját. Beletűztük a megváltó keresztet és a legszentebb áldozat érdemével esedtünk az élet és halál Ura, a királyok Királya előtt: dona Ei requiem!

Szövétneket gyűjtöttünk reménységeinkből, melyeket Isten üdvözítő és gondviselő jóságához fűzünk. És e szövétneket a ti kezetekbe adtuk, Egyetemi Polgárok, Testvéreim,¹ hogy lelketekbe írjuk a nemzet reményeit

¹ A ravatalnál nyolc Szent Imre-Köri egyetemi hallgató állott díszőrséget.

és a feladatot, hogy a hős, a hű magyarság reményeit be is töltsétek azzal a nemzetnevelő munkával, melyre a megdicsőültnek kivételesen nagy egyénisége, királyi és apostoli szelleme küldött minket és hívott titeket.

I. Ferencz József, akinek szelleme és munkái előtt egy hónapnak vigiliáival és e castrum doloris kegyeletével hódoltunk, egy hónap előtt még a mienk volt, ma már a — történelemé. Azé a történelemé, melyet maga írt és alkotott, azé a csarnoké, melyet királyi szellemmel és apostoli szívvel, munkával önmaga épített magának. *Suo sepultus triumpho*, mondja szent Ambrus,¹ saját diadalaiba temetkezett, mikor a történelembé lépett.

Ez a csarnok elfedi alakját, halványíthatja majd emlékét, a csarnokot porlasztja majd az idő, mely dajkája és — ellensége is minden emberi nagyságnak, de e csarnokból sokszor fog áradni fényesség nemzeti életünk, a tudomány, a közfeladatok útjaira. Aminek valószínűleg Széll Kálmán adott legragyogóbb kifejezést, mikor azt mondta: „állítom, bizonyítom és ez testamentumom, érdemes talán arra, hogy meghallgassa a nemzet ...

... I. Ferencz József, a legalkotmányosabb király, aki valaha Magyarország trónján ült, ő a legfőbb öre a magyar alkotmányosságnak és a magyar állami-ságnak.”²

A történelem lehet a Megdicsőülthöz szigorú, de bizonyára nem lesz kevésbé igazságos iránta, mint amilyen hálások iránta mi vagyunk, a jelenvalóság, az Istenhez, királyhoz hű magyarság géniuszának,

¹ S. Ambros. de Obitu Theodosii oratio. Migne PL. 16. 1447. Kk. II. 7. 18—25. sz.

² 1908 június 16-iki képviselőházi beszéde. V. ö. Budapesti Hírlap 1908 június 17-iki száma.

Pázmány Péternek örökösei, mint amilyen hű a Megdicsőült emlékéhez és munkáihoz minden katedránk, ez a viharban, örömben mindig olyan hűséges szószék is, mely I. Ferencz József ravatala fölött a történelem igazságához a jelennek szeretetét adja. Semmit sem fog szenvedni az igazság, ha a szeretet csatlakozik hozzá.

I.

Ennek az igazságnak és szeretetnek nevében, a nemzetnek élő és mindig szeplőtelen lelkiismeretével üdvözlöm a korszakot, melynek fiai, tanúi, áldásainak részesei vagyunk. És hódolva állok a Megdicsőültnek szelleme előtt, aki e korszakot kezdte, építette, a nagyszerűbb jövődőségnek átadta. Mindannak, ami a mai Magyarországnak nagysága, impozánsabb fele I. Ferencz József alatt létesült.

A milliók fölött, akik e nagyságon dolgoztak, a régibb nemzedék fölött, melyet a Megdicsőült eltemetett, az új előtt, melyet fölnevelt, előttünk, akiknek ajkainkra az igazság mézét, lelkünkbe a kötelesség érzetét helyezte, Ő áll egyedül. A bölcs, az igazságos, a nemes, a bátor, a király, mondom Tacitusszal (Hist. II. 5.): *egregium principatus temperamentum*, a királyi lélek, királyi természet.

Nazianzi szent Gergely¹ inti az uralkodókat: tiszteljétek bíborotokat, tiszteljétek hatalmatokat, Istennek nagy titkát, mely bennetek teljesül be... *Subditis vestris deos vos probate*, szentté és becsessé, kedvelté tegyétek méltóságotokat.

Ki tisztelte jobban királyi bíborát, mint a megdicsőült? Ki érvényesítette hatalmát szentebbal, mint

¹ Oratio 17. *Ad cives nazianz. gravi timore percussos et praefectum irascentum.* Migne PG. 35. 963. kk. II. VIII. kk. sz.

a mi nagy halottunk? A földön csak két hatalom van, mondja Napoleon Fontanes marquisnak,¹ aki lemondólevelét szerkesztette, a kard és a szellem.

Csak nagy szellemmel és hősi karral lehet dicsőséget szerezni, mondja Fléchier,² Turenne marsallnak funerátorra.

Milyen fényes volt az a szellem, mely az égő és vérző világból, mely a trónon fogadta, békés, munkás, boldog világot tudott teremteni. Milyen tekintélyes volt az a szellem, mely szövetségeseivé tudta tenni legkeményebb ellenségeit, akikkel egykor szembenállott. Milyen művelt, nemes, hajlékony, szóval királyi szellemnek kellett lennie annak, mely finomságait épen úgy tudta érvényesíteni, mint tekintélyét; mely megbocsátott és fölemelt, engesztelődött és meghódolatott alattvalókat és koronás főket!

Eközben mi mindent kellett elfelednie és mi mindenre kellett jól emlékeznie az utolsó pillanatig. Szembenézni és meg nem inogni, beletörődni és szilárdnak maradni senkinek sem kellett többször uralkodótársai körül, mint a Megdicsőültnek, akit megőszíthettek az évek, de ifjan tartottak a kötelességek, melyek nemes vállain nyugodtak.

Milyen nemes volt az a megszentelt kard, melyet az agg király a világháború első zengései között húzott ki, hogy büntessen, oltalmazzon és őrt álljon a béke mellett, mert — si Pergama dextera defendi potuissent, etiam hac defensa fuissent³ — ha egyáltalában meglehetett volna őrizni a békét, ez a kard megőrizte volna.

¹ Louis Fontanes: Mémoires sui les premières années . . . Sainte-Beuve kiad. 2. 203.

² Acsay Ferenc fordítása. Esztergom, 1903.

³ Aeneis II. 290.

Így pedig ennek a kardnak villanására a vitam et sanguinem fürgetegével állt talpra a nemzet. Így ez a kard lett az, melyet soha sem látott egységben követett a nemzet, amelynek dicsőségeért nem lábán, hanem diadalain járta győzelmeinek útját a magyarság.

A kardot még mindig legyőzte a szellem, — mondja Napoleon. A karddal szemben, mely egykor nem minket védett, mint lövelt a trón felé a legyőzhetlen szellem Deák Ferenc felirati beszédéből.¹ És miként ragyogott vissza az a másik szellem, mely feledve háza hagyományait, elidegenedést, politikai iskolákat és féltékenységet, megtalálta a nemzetnek szívét és beragyogta szellemét.

Ezzel a szellemmel intézte a kiegyezést, élte át közel ötven esztendőnek politikai küzdelmeit. Eltemette az egész régi nemzedéket, ott volt Deák Ferenc és Pauler Tivadar ravatalánál és nevelt egy újabb nemzedéket, maga pedig a régi maradt: felfogásához, királyi akaratához szívósan ragaszkodó, kötelességeihez hű, a holnap királyi munkáit tervező fejedelem, aki nek lelki erejét meg nem törték sem vesztett csaták, sem családja tragédiája, sem az aggkor, melyet Isten kegyelméből megért.

Méltán írta a Times 1892 június 9-én: „Az egész világtörténelemben nincs ahhoz fogható, hogy egy egész nép izgalmas ellenállásból egyszerre a nagyra-becsülés ily hevébe tudott volna átmenni... Ez az uralkodó bölcseségére és kormányzati tehetségére vall... Magyarország többet tett, mint hogy elfogadta a tényt. Hitt annak jóakarátában, aki visszaállította alkotmányát. Egyszerre eltemette mindama keserűségét, amit

¹ 1861 május 13.

a multban érzett. Megbocsátani sok, feledni még több, Magyarország megtette mind a kettőt.“

És ismét a Times 1910 augusztus 18-án: „Az angolok soha sem fogják elfeledni, hogy Ferencz József király épen a súlyos időkben¹ Anglia iránt mennyi kifejezést adott“ rokonszenvének és királyi érzéseinek.

Ha ezt elfeledte Anglia, ha ezt elfeledte az ententesajtó, mely méregbe mártott tollal küzdött most a nagy halott ellen, úgy e kard és e toll összetörten fekszik a nemes kard és a hódító szellem előtt, melynek győzelmeit egyhangúlag dicsérjük.²

Ave, egregium principatus temperamentum! Királyi szellem, királyi természet!

II.

A népeknek vannak uralkodók, olykor atyáik. Nekünk több a király, mint atyánk; nekünk a király apostolunk.³

Mily dicsőség, hogy a magyar király az apostolságot 900 év óta hordozza címében és mily nagyszerű, ha az apostolság ott van műveiben!

Mert nekünk apostolra van szükségünk. Az uralkodás célja, mondja Deák Ferenc felirati beszédében, nem lehet a hatalom nagysága. A hatalom csak eszköz a népek boldogítására. Hogy boldog legyen a nép, arra kell törvény, de még inkább — erkölcs; kell hatalom, mely őrt álljon, még inkább — lelkiismeret, mely hangosan zengje a becsület zsoltárait; kell büntetés, de még inkább — jóság, mely vonzzon és felmagasztaljon. Az igazság ismerete, a jóságnak a hősies-

¹ Az angol-búr háborúra céloz.

² Böles. 10. 20.

³ Sz. Ambrus és naz. sz. Gergely i. helyeit. Franc. Szaniszló Profess. Sermo super Franciscum I. Budae 1835.

ségig fokozott szeretete, az életnek művészi alakítása kell a népek boldogítására.

Ezért kell a trónra több mint atya, ezért kell a trónra apostol. Olyan lélek, amelyet betöltött és kiépített az igaznak, jónak, szépnek feltétlen szeretete. Olyan a megpattanásig szerető, le nem mondó, mindig áhító, a jelen munkáin és a jövő feladatain csüggő lélek, mely szuverén és kifogástalan. Olyan lélek, mely ellenkezik mindennel, ami alacsony, amely szikla a tengerben, csillag az éjben. Erő legyen, ragyogjon, kiáltson és boldogítson!

Nem is késik a Szentlélek külön kimondani, hogy a király szívének külön helye van Isten előtt: a királynak szíve Isten kezében van.¹ A költő is így imádkozik:

Emeld Magadhoz a király szívét!
Értelme legyen mint napod szeme,
Hogy végig lássa roppant helyzetét,
Hogy aki fényben, milliók felett van,
Legyen dicsőbb erőben, hatalomban.

Mint kell hódolnunk a Megdicsőültnek apostoli lelke előtt a jónak és szentnek példáiért, melyeket nekünk két emberöltőn át adott. Mily egyszerűség és mily kötelességtudás! Mily őszinteség, melyet csak kevesekben dicsér, de melyet maga számára életélnék ismer. Mily fönséggel párosult nyájassága és mint öltözeti az erő pompájába egész valóját komoly határozottsága.

Hitvesi élete boldogságáról melyik családban nem beszéltek ihletett örömmel Magyarországon és melyik magyar szív nem osztotta annak kálváriáját, aki fiát és hitvesét, trónja két örökösét temette el?

Egyetemünk ott tartja szemét alakján, mint a tudomány apostolán, oda helyezi őt a nagy alapító,

¹ Iz. 62. 3.

Pázmány Péter és a második alapító. Mária Terézia királynónk mellé. Míg uralkodása alatt három új egyetem létesül az országban és a régi ipartanodából műegyetemünk fejlődik és jut nagyszerű virágzásra, a mi egyetemünkön a tanárok száma megnégyszereződik, az ifjúságé szintén. A központi épület újjáépül és 1900 május 29-én fogadja őt, az apostolt, az újjáépítőt. Új hajlékok, klinikák, új és új intézetek, egyesületek hirdetik fejlődésünket, melyet Neki köszönünk.¹

A művészet ihletőjét és jóttevőjét áldja a Megdicsőültben, az egyházi élet pedig felírja történetébe, hogy megújulása, fejlődése, bensőséges iránya az Ő apostoli szellemű uralkodásának korszakos idejébe esik.

Csak egy hiányzott, az, hogy a világbékének, melynek őre volt, most apostola legyen. Vártuk a békét, mondja Jeremiás,² a nagy funerátor, és rettegés szakadt reánk. Sívargásunknak napjai könyekre változtak, mert nem úgy láttuk Őt, amint kívántuk látni.³ Mint békeszerzőt, a vértanú nemzet megenyhítő atyját, kezében a békés munka olajágával, homlokán diadalok babérjával, lelkes örömök apotheozeosisában kívántuk Őt látni. És gyász és fájdalom szakadt reánk.

De ami el van rejtve szemünk elől, mi hiszünk abban. Az örök kapuk felnyílnak és belép rajtuk királyi munkái, apostoli művei érdemével, a győzelmek pálmájával a dicsőség királya.

Vincenti dabo manna absconditum et nomen novum.⁴ Mi volna más az Úrtól ígért elrejtett manna,

¹ A felső oktatásügy Magyarországon. Budapest, 1896. 46. Kk. II. és más helyeken.

² 14., 19.

³ Gioacch. Ventura gyászbeszéde O'Connell Dániel felett. Veszprém, 1848.

⁴ Jel. 2., 17.

mint a Megdicsőült olyan fényes lelkének jutalma: küzdelmei után békesége, szenvedései után megenyhülése, győzelmei után örök diadala. Ezért mondjunk el egy Miatyánkot.

Az új nevet pedig adja a Megdicsőültnek a nemzet hálája a történelem Urának nevében. Igtassa be nevét legnagyobbjai, halhatatlanjai közé.

E névvel adja át Őt a történelemnek és a késő nemzedékek lelkének! Hadd ragyogjon I. Ferencz Józsefnek neve a kegyelet és közhála dicsőségében halhatatlan fényvel, mint nap megvédett Adriánk és a diadalmas Kárpátok felett!

Mi Atyánk . . .

The first of these is the fact that the
 system of taxation is not only
 a source of revenue but also a
 means of controlling the
 economy. The second is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy. The third is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy.

The fourth is the fact that the
 system of taxation is not only a
 source of revenue but also a
 means of controlling the
 economy. The fifth is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy. The sixth is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy.

The seventh is the fact that the
 system of taxation is not only a
 source of revenue but also a
 means of controlling the
 economy. The eighth is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy. The ninth is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy.

The tenth is the fact that the
 system of taxation is not only a
 source of revenue but also a
 means of controlling the
 economy. The eleventh is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy. The twelfth is the fact
 that the system of taxation is
 not only a source of revenue but
 also a means of controlling the
 economy.